

REPUBLIKA E SHQIPËRISË
BASHKIA KORÇË
DREJTORIA E PLANIFIKIMIT DHE KONTROLLIT TË ZHVILLIMIT
TË TERRITORIT

Adresa: Rr. "Dhimitraq Robo", Tel.: ++355 (0) 82 245 755/243 382, ++355 (0) 822 43353, e-mail:info@bashkiakorçe.gov.al,
vweb:http://www.bashkiakorçe.gov.al/

DOKUMENTI
I STRATEGJISË SË ZHVILLIMIT
TË TERRITORIT

MIRATOHET
KRYETARI I K.K.T
Z. EDI RAMA

MINISTRIA E ZHVILLIMIT URBAN
Znj. EGLANTINA GJERMENI

KRYETARI I KËSHILLIT TË BASHKISË
Z. ILIR BAJLOS

KRYETARI I BASHKISË
Z. SOTIRAQ FILO

Miratuar me Vendim të Këshillit të Bashkisë Korçë

Nr. ____ Datë _____

Hartuar nga	Bashkia KORÇË
Mbështetur nga	BOLLES & WILSON GMBH & CO dhe IDRA sh.p.k

Pasqyra e Lëndës

Autorësia dhe grupi i punës

Ky dokument u përgatit në kuadër tënga Bashkia Korçë me mbështetjen teknike të....

Grupi i punës:

Shënim

Fjala e kryetarit

Parathënie

territorin e saj tashmë përfshihet jo vetëm territori i qytetit të Korçës, por dhe territori i 63 fshatrave. Në mënyrë analitike, përbërja e Bashkisë Korçë jepet në figurën e mëposhtme:

Territori i Bashkisë Korçë

Ndarja administrative referuar relacionit të PPV Korçë

Qyteti i Korçës është qendra e Qarkut të Korçës dhe Rajonit të Korçës. Rajoni i Korçës është fqinj me Rajonin e Elbasanit në Veriperëndim, Rajonin e Beratit në Perëndim, Rajonin e Gjirokastrës në Jugperëndim, ndërsa ai ka kufinj shtetërore me Maqedoninë në verilindje dhe Greqinë në juglindje. Rajoni i Korçës përfshin katër nënprefektura; Korçën, Pogradecin, Devollin dhe Kolonjën.

Qyteti i Korçës është një qendër kryesore urbane e pjesës juglindore të Shqipërisë përse i përket madhësisë, popullsisë, administrimit, aktiviteteve ekonomike dhe kulturore. Qyteti është vendi ku ofrohet një numër i madh shërbimesh, aktiviteteve dhe lehtësirash që janë të lidhura jo vetëm me qytetin por edhe në pjesë të tjera të rajonit. Këtu përfshihen: shërbimet publike dhe administrative (Universitet, Spitali Rajonal, Gjykata e Apelit, Zyrat e Qarkut, Zyrat e Shërbimeve Publike, etj), aktivitetet ekonomike (aktivitete industriale dhe të shitjes me shumicë, pazari, bankat, aktivitete biznesi të mesme dhe të vogla); institucione kulturore (si: muzeume, libraria); disa aktivitete dhe ekspozita rajonale (karnevalet, festivali i birrës, etj). Roli thelbësor i Korçës në zhvillimin rajonal bazohet në tri kolona kryesore: (1) si një qendër e zhvillimit ekonomik rajonal, (2) si një qendër e zhvillimit të turizmit, dhe (3) si një qendër administrative dhe arsimimi.

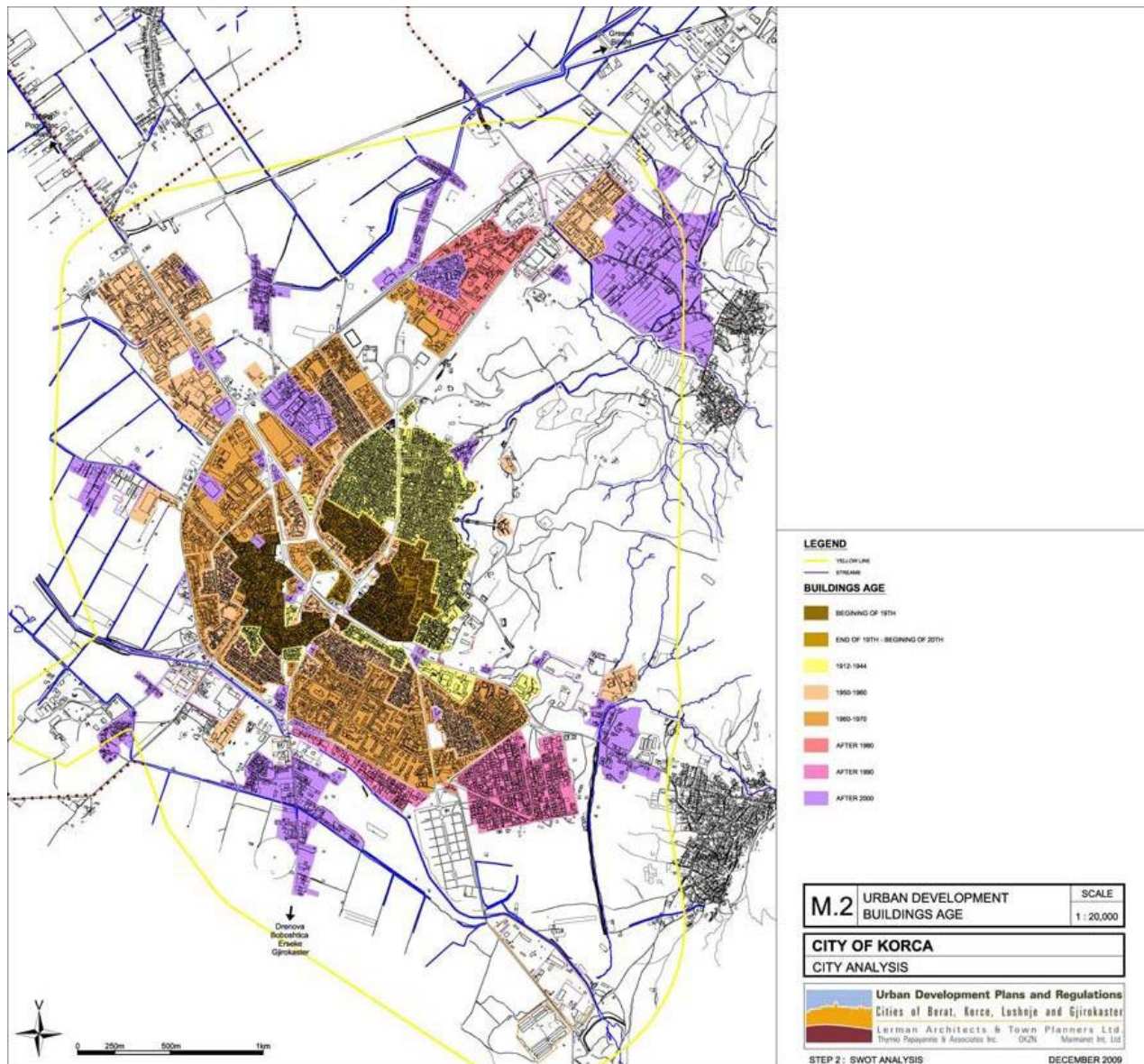
Në nivelin ndër-rajonal, Korça është pjesë e një rrjeti më të gjerë të qyteteve Shqiptare me madhësi mesatare dhe të vogël si Pogradeci dhe Erseka (Kolonja), ndërsa në pikëpamje historike ajo ka qenë pjesë e një rrjeti ndër-rajonal të qendrave urbane në Maqedoni dhe Greqi, përfshirë këtu Ohrin, Manastirin, Kosturin, Follorinën, Shkupin dhe Selanikun. Prej vitit 1990, lidhjet ndër-rajonale janë rritur dukshëm dhe përbëjnë akse të rëndësishme potenciale për zhvillimin e ardhshëm të saj².

1.1 Profili i njësive administrative të Bashkisë Korçë

² Politika e Planifikimit të Territorit të Bashkisë Korçë, miratuar me vendim të KKT, Nr. 13 datë 07.03.2014, f. 16

1.2 Zhvillimi i territorit të bashkisë Korçë në vite

Zonim sipas moshes se objekteve në qytetin e Korçës

Në periudhën e Antikitetit territoret e trevave të Korçës përfshiheshin në mbretërinë e parë ilire të udhëhequr nga Bardhyli. Në periudhën e Mesjetës treva e Korçës ka qenë nën zotërimin e familjes së Muzakajve, ndërsa nga viti 1391 deri më Shpalljen e Pavarësisë 1912, gjithë krahinat e Korçës u vunë nën qeverisjen e perandorisë turke. Në këtë periudhë këto krahina u përfshinë në sanxhakun e Manastirit dhe të Ohrit.

Në vitin 1827 Korça u bë nënprefekturë dhe më 1870 prefekturë, në të cilën përfshiheshin nënprefektura e Kosturit, Bilishtit, Kolonjës dhe krahina e Oparit. Në vitet 1916-1920, Korça përmendet si kryeqytet i republikës me qeverisje shqiptare, nën kujdesin e ushtrisë franceze. Pas vitit 1920 Korça dhe trevat e saj, përfshihen brenda territorit të Shqipërisë, nën organizimin administrativ të prefekturës. Nga viti 1958 deri në vitin 1990 ndarja administrative në të gjithë Shqipërinë, përfaqësohej nga rrethe, qytete, fshatra të bashkuar dhe fshatra. Është e mundur që zanafilla e qytetit mesjetar të Korçës të ketë qenë kalaja, për të cilën bëhet fjalë në regjistrin e vitit 1431-1432.

Vendosja nga turqit e qendrës së krahinës nuk ishte e rastësishme. Këtu ata gjetën një qendër të formuar të rëndësishme ekonomike, në një pozitë të favorshme me kala e Pazar dhe me ekonomi të fuqishme pranë, siç ishin fshatrat e Mborjes e Peshkopisë. Këtu ishte gjithashtu dhe një qendër e rëndësishme shoqërore, si qendër peshkopate e krahinës. Fundi i shek. XV shënon një moment të rëndësishëm për historinë e Korçës. Në vitin 1484, sulltan Bajaziti II i dhuron Mirahor Iliaz Beut për merita shërbimi, fshatrat Leshnjë dhe Vithkuq, ndërsa në vitin 1486 edhe fshatin Boboshticë. Këtyre iu shtuan fshatrat Trebickë, Treskë, Vodicë, Stratobërdhë dhe Panarit. Në vitin 1495, fshatrat Treskë e Panarit u shkëmbyen me fshatin Peshkopi.

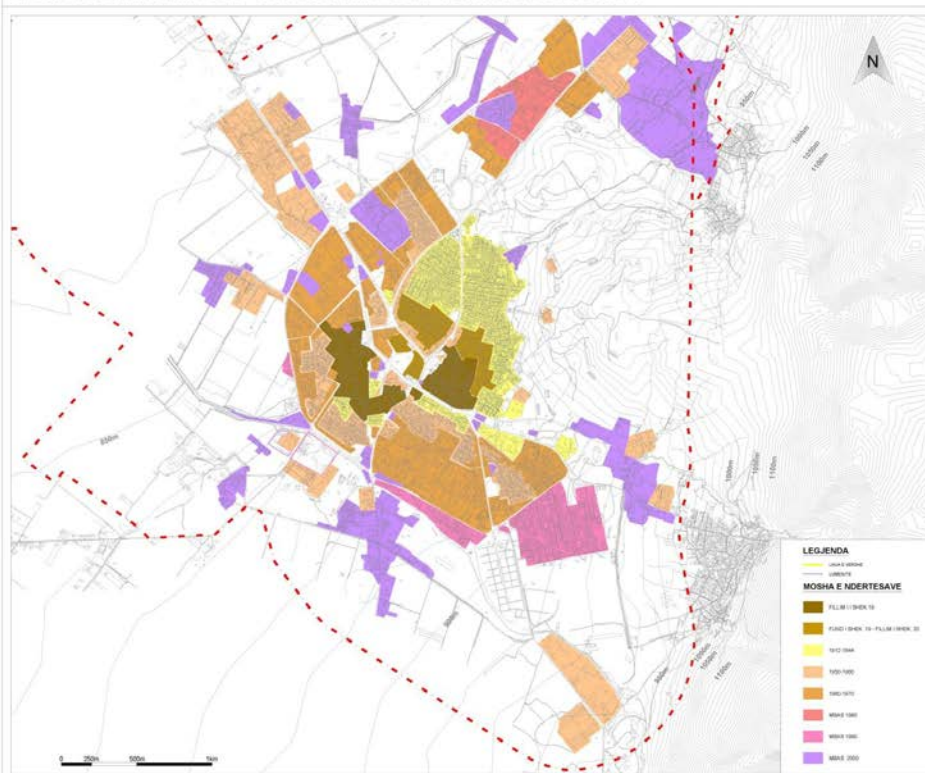
Në Peshkopi, u krijua një qendër e re tregtare e shoqërore, e pajisur me treg, faltore, imaret e shkollë, pra një qendër me frekuentim të shpeshtë. Territori i Peshkopisë ishte tepër i gjerë dhe nga dokumente historike mësojmë se ai kufizohej nga Mborja, Barçi e Bulgareci, pra shtrihej në një territor, i cili përkonte me atë që përfshin qytetin e sotëm. Me stabilizimin e pushtetit qendror dhe me zhvillimin e përgjithshëm të qyteteve shqiptare, edhe Korça do të ketë pasur një rritje të qëndrueshme dhe do të ketë përfshirë në përmbajtjen e sa edhe fshatin Peshkopi, i cili në dokumentacionin e mëvonshëm nuk përmendet më.

Nga një dokument i viteve 1647-1648, mësojmë se tregtarët elbasanas për të shkuar në Venedik në kohën e luftës veneto-turke (1644-1669), kur siç duket porti i Durrësit ishte i mbyllur, ndiqnin rrugën shumë të gjatë Elbasan-Korçë-Sajadhë-Korfuz_Venedik. Gjatë rrugës, në tregun e Korçës ata blinin prodhime blegtorale, prodhime zejtarie dhe shisnin prodhime manufakture të sjella nga Venediku. Burim i rëndësishëm informacioni për jetë shoqërore, kulturore dhe ekonomike të qytetit gjatë shek. XVIII-XIX është sidomos Kodiku i Mitropolisë së Korçës dhe Selasforit. Në fillim të shek. XIX, konsulli francez Pukëvil jep për Korçën këto të dhëna: ka pesë kisha, një xhami dhe 1300 familje, ndërsa anglezi Lik

e çmon Korçën me 450 shtëpi. Në rastin e dytë, pak më sipër njoftimit për numrin e shtëpive, autori bën fjalë për një epidemi murtaje që kishte rënë në qytet 8 muaj përpara arritjes së tij. Kjo do të thotë se është shkaktuar ndonjë braktisje e qytetit. Megjithatë, nuk është për t'u habitur për ritmet e ulta të shtimit të popullsisë në atë kohë. Përveç sëmundjeve, qyteti vuante ende nga dhuna e feudalëve, bejlerëve dhe derebejve, të cilët caktonin haraçe të rënda dhe plaçkitnin herë pas here. Nga sulmet e tyre u shkatërruan qytete të fuqishme si Voskopoja.

Mesi i shek. XIX e gjeti Korçën në lulëzim e sipër, që tërhoqte gjithnjë e më tepër banorë të ardhur nga fshatrat përreth. Në vitin 1859 Korça numëronte 10000 banorë, më 1879 qyteti kishte 1500 shtëpi e 13000 banorë. Në fillim të shek. XX popullsia e këtij qyteti kishte arritur në 15000 banorë, kurse më 1923 arriti në 25598 banorë dhe të jetë qyteti më i madh i Shqipërisë. Por ky numër kaq i madh ka përfshirë dhe shtesën e popullsisë së fshatrave të djegur gjatë luftrave ballkanike e botërore që gjeti strehë në Korçë, sepse më 1927 qyteti numëronte 19491 banorë, numër të cilin, me ndryshime të pakta e ruajti deri në prag të Çlirimit. Popullsia erdhi duke u rritur pas çlirimit të vendit dhe në vitin 1968 qyteti kishte 46 300 banorë. Aktualisht me një popullsi prej 86.739 banorë, qyteti i Korçës është qendra e qarkut dhe një ndër qytetet më të rëndësishme të vendit, i dalluar tradicionalisht për rolin e saj në zhvillimin ekonomik, arsimor dhe kulturor kombëtar.

PLANI I PËRGJITHSHËM VENDOR PËR PLANIFIKIMIN E TERRITORIT TË NJËSISË VENDORE BASHKIA KORÇË
ANALIZA E ARTIKULIMIT DHE STRUKTURIMIT TË TIPOLOGJIVE TË HAPESIRËS

REPUBLICA E SHQIPËRISË
KËSHILLI KOMBËTAR I TERRITORIT
MIRATOHET

KRYETARI I K.K.T SË SHQIPËRISË

Z. EDI RAMA

Vendimi Nr. ___ Datë ___

MINISTRI I BUJQËSISË

Z. EDMOND PANARITI

Këshilli i Bashkisë

Vendimi Nr. ___ Datë ___

Kryetari i Këshillit të Bashkisë

Znj. RAIMONDA NASE

Kryetari i Bashkisë

Z. SOTIRAQ FILO

PLANI I PËRGJITHSHËM VENDOR I PLANIFIKIMIT TË
TERRITORIT I NJËSISË VENDORE BASHKIA KORÇË

H. 12	ANALIZA E ARTIKULIMIT DHE STRUKTURIMIT TË TIPOLOGJIVE TË HAPESIRËS
	SH. 1-10.000
PUNOI	BASHKIA KORÇË
ASISTOI	<ul style="list-style-type: none"> ■ TERRITORIAL & ■ PLANNING ■ DEVELOPMENT

VOSKOPOJA

Voskopoja është një vendbanim mesjetar i hershëm, i cili daton që prej vitit 1330. Ajo ndodhet 21km larg qytetit të Korçës, e shtrirë mbi një pllajë 1160m mbi nivelin e detit. Lulëzimin më të madh Voskopoja e ka patur në vitin 1764, atëherë kur popullsia e saj arriti në 30000 banorë. Në këtë periudhë ajo kishte 25 kisha me afreske të veçanta, prej të cilave kanë mbetur vetëm shtatë. Në të njëjtën periudhë, në këtë qytetërim është ngritur Akademia, Biblioteka dhe Shtypshkronja.

Koha e themelimit të Voskopojës rezulton në vitin 1330, sipas arkivave të gjetura në Manastirin e Shën Prodhromit. Legjendat mbi themelimin e qytetit janë të ndryshme, por nuk ka ende të dhëna të sakta. Voskopoja kishte artizanat të zhvilluar dhe kjo shërbeu si urë lidhëse, jo vetëm brenda vendit, por edhe jashtë tij. Shkatërrimi i parë i saj ndodhi në vitin 1769, i dyti në vitin 1789 dhe i treti në vitin 1916. Kavalioti i përshkruan katastrofat e viteve 1769, 1789, si katastrofa ku u rrëmbyen vlera të panumërta kulturore e artistike.

Zhvillimi në Voskopojë i profesioneve dhe zejeve të kohës, u bë një nxitës real i konkurrencës në të gjithë Ballkanin, duke dhënë shenjat e para të një kulture paraindustriale, që do të sillte padyshim një zhvillim parakapitalist, të domosdoshëm për

zhvillimin e rajonit. Mallrat që prodhoheshin në Voskopojë kanë qenë të famshme dhe ndonjëherë, për t'u dalluar, mbanin të gdhendur një stemë me shqiponjë. Lidhjet tregtare me Laipçigun, Vjenën, Budapestin, Bullgarinë, Kostandinopojën, ku voskopojarët themeluan shtëpitë tregtare, ndihmuan zhvillimin e tregtisë, industrisë dhe shtimin e mirëqenies së qytetit. Pronarët e këtyre shtëpive tregtare ishin njerëz të kulturuar dhe të pasur, që ishin vendosur prej kohësh në disa qendra evropiane.

Sipas Aurel Plasarit: "Në qytet kishte 14 korporata. Mund të themi pa e zmadhuar se, historia e qytetit është historia e korporatave të tij. Këto 14 korporata përfaqësonin kategoritë e mëdha industriale dhe tregtare. Elementi më i çuditshëm i Voskopojës është standarti demokratik i administrimit të saj. Ajo drejtohej nga borgjezia tregtare dhe zejtare, në mënyrë të pavarur nga Porta e Lartë, nëpërmjet parimit të votimit." Voskopoja ishte një qytet autonom brenda Perandorisë Otomane, i përbërë kryesisht nga popullsia vllahe dhe pakica greke dhe shqiptare. Analiza e vitit 1935, bazuar në eponimitë e familjeve voskopojs, tregon se pjesa më e madhe e popullsisë ishte vllahe. Akademia e Re, Biblioteka dhe e vetmja Shtypshkronjë e Perandorisë së asaj kohe, ka qenë një trekëndësh kulturor unik në Ballkan në mesin e shek. XIX.

Për aq kohë sa Voskopoja lulëzoi, një numër shumë i madh të rinjsh u shkolluan dhe u formuan me një identitet evropian, të mburjtur me idetë iluministe. Arti dhe kultura në Voskopojë patën një zhvillim të paparashikuar duke e kthyer Shqipërinë në një far që ndriçonte gjithë Ballkanin otoman. Nga të dhënat e copëzuara që vijnë sot, rezulton se Voskopoja po përjetonte për të parën herë krijimin e një gjuhe të shkruar shqipe. Teodor Kavalioti ishte ai që kishte krijuar një alfabet, gërmat e të cilit mund të identifikoheshin si analoge me ato të glagolitishtes ilire. Ky alfabet, që është zhdukur në rrënojat e Voskopojës, u kurorëzua me aktin më të rëndësishëm të kohës, përkthimin e së parës Dhjatë të Re, nga gjuha greke në gjuhën shqipe.

Gjithashtu, ndër dijetarët që u morën me shqipërimin e dhjatave përmendim Grigor Voskopojarin (zv/rektori i Akademisë së Re), si dhe Dhaskal Todrin, i cili përdori një alfabet origjinal, që e shpiku vetë dhe që u përhap edhe në Elbasan. Kështu, Voskopoja e asaj kohe ishte kthyer në një qendër të lëvrimin të shqipes dhe pak nga pak ajo po bëhej një fanar ndriçues dhe orientues drejt pavarësisë shqiptare. Voskopoja zgjon interes të jashtëzakonshëm me kishat e mbijetuara. Këto janë: Manastiri i Shën Prodhromit, Kisha e shën Kollit, Kisha e shën Thanasit, Kisha e shën Mëhillit, Kisha e shën Marisë, Kisha e profetit Ilia dhe Kisha e shën e Premtes. Këto objekte fetare janë pjesë shumë e

rëndësishme e trashëgimisë kulturore, sepse përfaqësojnë vlera të çmuara të besimit, historisë dhe qytetërimit. Në vitin 2002, këto objekte kulti janë renditur në Fondin e 100 Monumenteve Botërore në rrezik rrënimi.

Në sfondin e artit ikonografik të Voskopojës, më i shquari është Davidi nga Selenica, i cili ka pikturuar në vitin 1721 kishën e shën Kollit. David Selenica ka qenë artisti më me influencë i Rilindjes së gjithë artit ballkanin dhe ndikimi i tij u ndje në të gjithë artin ortodoks të Ballkanit, sepse ai dha shenjat e para të kapërcimit të klisheve të pikturës zyrtare të Malit Athos.

VITHKUQI

Vithkuqi daton si vendbanim që me kalatë e Boshanjit, Leshnjës, Bellovodës, (periudha e parë e hekurit). Në mesjetë përmendet si vendbanim në Principatën e Muzakajve. (shek.XV). Në kohën e lulëzimit të vet numëronte një sërë kishash dhe bazilikash disa prej të cilave ruhen edhe sot. Vithkuqi është një prej tre fshatrave malorë të rrethit të Korçës, krahas Voskopojës dhe Dardhës. Fshati ndodhet 27km larg qytetit të Korçës dhe është i vendosur midis maleve. Pika e tij më e lartë, 1750m mbi nivelin e detit, quhet Rungaja. Terreni i thyer kodrinor i fshatit Vithkuq, që shtrihet në tre lagje të mëdha, shpalos bukuritë dhe vlerat e një natyre të mrekullueshme malore. Në shek. XVIII, në periudhën e lulëzimit të tij,

Vithkuqi ka patur 24 kisha, prej të cilave sot ruhen vetëm 4, në gjendje të mirë dhe të restauruara, që përfaqësojnë vlera të mëdha historike të artit bizantin. Përmendim ndër to kishën e shën Pjetrit, të pikturuar nga vëllezërit Zografi, së bashku me varrezat e lashta përbri, si dhe kishën e shën Mëhillit, e cila ka afreske në dy shtresa dhe mendohet se është pikturuar nga Kostandin Jeromonaku. Kisha e parë është ndërtuar në shek. e XII dhe në shek. e XVI fshati kishte 343 familje. Vithkuqi është vendlindja e Naum Panajot Bredhit (1767-1846), ideologut të Rilindjes Kombëtare, hartuesit të “Evetarit” (1814), abetares së parë shqipe, me 33 shkronja. Fshati ka tradita, zakone e folklor dallues nga fshatrat e tjerë. Nga ky fshat ky fshat kanë dalë figura të njohura si piktori i madh Vangjush Mio, i cili njihet si piktori i “njerëzve”, i frymëzuar nga peizazhet e Korçës.

DARDHA

Dardha është një fshat turistik, që ndodhet 20km në juglindje të Korçës, në një lartësi prej 1334m mbi nivelin e detit. Prej kohësh, fshati i Dardhës bën pjesë në listën e gjatë të destinacioneve turistike të Shqipërisë. Emri Dardhë vjen nga një legjendë, sipas së cilës

thuhet se të ikurit qëndronin në një fushë, rreth një peme dardhe dhe atë e quanin si “fusha poshtë dardhës”. Dardharët njiheshin si druvarë të mirë, profesion ky nga më të përhapurit në atë kohë.

Studimi arkitektonik i fshatit dëshmon prezencën e një stili evropian, i cili ndeshet dhe në shumë fshatra të tjera të Shqipërisë lindore. Pamja që krijonin banesat, urbanistika e fshatit, ndërtimet e forta me gurë të skalitur, rrugicat me kalldrëm, burimet e shumta, punishtet e artizanëve si dhe dyqanet, i jepnin Dardhës imazhin e një qyteti të vogël në rritje, pavarësisht se popullsia e saj zvogëlohej për shkak të emigracionit në masë. Dallohet tipi i banesës dardhare, dy-trekatëshe e ndërtuar me gurë dhe çati me rrasa guri (plloça), i cili është ruajtur edhe në ndërtimet e reja. Disa prej shtëpive sot duken të braktisura, ose të lëna pas dore, por shumë banorë po kthehen dhe po rindërtojnë banesat e vjetra. Tashmë janë rikonstruktuar rreth 40 shtëpi, të cilat kanë për synim zhvillimin e turizmit familjar.

I vështirë në dimër, por i bukur në verë, ky fshat është bërë shumë i vizitueshëm. Të panumërta janë burimet me ujë të akullt, midis të cilëve veçohet burimi “Uji i qelbur”, që konsiderohet si kurativ. Specialiteti kulinar i këtij fshati është lakrori (një lloj byreku me dy petë të pjekur në saç) dhe rakia e kumbullës së egër. Dardha preferohet sidomos në dimër nga skiatorët, sepse në këtë zonë dëborat shkrin vonë.

TUMA E KAMENICËS

Tuma e Kamenicës është një zbulim unikal arkeologjik, dëshmi e qendrës së banuar që në prehistori. Kjo tumë, ka rëndësi jo vetëm pasi është e para në rajon, por edhe për pasurinë arkeologjike që disponon. Hapësira ku ngrihen strukturat e varreve është 3m nën nivelin e tokës. Tuma e Kamenicës bën pjesë në grupin e tumave të shkatërruara të kësaj zone gjatë punimeve të vazhdueshme bujqësore të viteve 1950-1960 të shekullit të kaluar. Megjithatë ajo u dëmtua rëndë gjatë viteve 1997-1999 nga punimet e thesarkërkuesve, të cilat nxitën Grupin e Arkeologjisë së Shpëtimit të QNASH, që në bashkëpunim me Institutin Arkeologjik Tiranë, Muzeun Arkeologjik Korçë dhe me disa institute kërkimore-shkencore ndërkombëtare, të financuar nga Instituti Packard për Shkencat Humane, të ndërmarrin punime me karakter ndërdisiplinor, që filluan në vitin 2000 e përfunduan në vjeshtën e vitit 2002.

Gjatë këtyre fushatave afatgjata gërmimesh, morën pjesë shumë studentë e arkeologë të sapodiplomuar, arkeologë me përvojë, një grup antropologësh nga Departamenti Antropologjik i Universitetit Shtetëror të Miçiganit në SHBA, specialistë konservimi,

piktorë, skicografë, etj. vendas e të huaj. Tuma e Kamenicës është një nga tumat më të mëdha të njohura deri më tani, në të cilën u evidentuan 400 varre, mbetje skeletorë të 430 individëve dhe më shumë se 3500 objekte. Varret më të hershëm të saj i përkasin periudhës së bronzit të vonë rreth shek. XII p.e.s. Kjo tumë ka pushuar së funksionuari rreth mesit të shek VI p.e.s., pra ka një histori gati 700- vjeçare. Në këtë tumë gjenden të konservuara si, Unaza e varrit qendror të tumës, grupi i parë dhe i dytë i varreve me strukturë monumentale si dhe pjesa tjetër që është lënë e pa gërmuar, ku mendohet se në atë pjesë të tumës ekzistojnë edhe 400 varre të tjerë.

Gjithë veprimtaria kërkimore shkencore që u realizua sipas të gjitha kriterëve bashkëkohore e me mjete moderne gjatë këtyre fushatave të gërmimeve në terren, u organizua dhe drejtua nga Lorenc Bejko, Maria Grazia Amore dhe Skënder Aliu. Në përfundim të këtyre gërmimeve u provua se tuma e Kamenicës përfaqëson monumentin mortor më të madh të llojit të vet në raport me 200 tumat e tjera të gërmuara në Shqipëri dhe në zonat e tjera fqinje të Ballkanit e më gjerë. Varrë qendror me të cilën zë fill ndërtimi i kësaj tume, daton në Bronzin e vonë, shek. 13 të p.e.s.; i përket një burri, i cili ka vdekur rreth të dyzetave. Ky varr nuk kishte inventar, por poshtë tij ndodhej një gropë e thjeshtë në të cilën u gjetën një grumbull kockash të djegura kafshësh (dele ose dhi), që tregojnë shenja të një ceremonie mortore.

Ndryshe nga tumat e tjera të këtij lloji të gërmuara në Shqipëri: Barç (Korçë); Rehovë (Kolonjë); Piskovë (Përmet); Vodhinë (Gjirokastër); Vajzë (Vlorë); Pazhok (Elbasan); Cinamakë (Kukës); Shtoj (Shkodër), të cilat kanë patur varre qendrore - varri qendror i tumës së Kamenicës është i kufizuar me dy rrathë bashkëqendrore, me diametër 13m, të ndërtuar me gurë me përmasa mesatare. Në zonën brenda kësaj unaze janë vendosur gjatë periudhës së Bronzit të vonë (1200–1050 p. e. s) edhe 40 varre të tjerë. Në periudhën e dytë të përdorimit të tumës, gjatë periudhës së Hekurit të hershëm (1050 – 750 p.e.s.), ajo u lartësua nëpërmjet 200 varrimeve të tjera të mbuluara me dhë, deri sa ajo mori formë gjysmësferike, me diametër 50 m, e lartësi rreth 3 m. Në periudhën e tretë të përdorimit të tumës, që përkon me gjysmën e dytë të shek. VII të p.e.s., në periferinë e pjesës jugore e verilindore të saj janë ndërtuar disa struktura monumentale rrethore ose gjysmë rrethore, brenda të cilave janë varrosur individë me lidhje gjinore. Gjatë një periudhe shumë të shkurtër kohe (625–540 p.e.s.), tuma e Kamenicës është zmadhuar, duke u shtrirë kryesisht drejt lindjes, nëpërmjet varrimeve intensive të realizuara vetëm me gurë, derisa ajo mori formën e një elipsi me përmasa 70m x50m. Në përfundim të fushatës 3 vjeçare të gërmimit, u zbuluan 400 varre, që përmbanin 440 skelete dhe më

shumë se 3500 objekte arkeologjike si qeramikë, armë dhe stoli të ndryshme prej bronzi, hekuri, argjendi, ari, qelibari dhe kocke. Të gjitha strukturat e varreve monumentale të kësaj tume u zbuluan e u ruajtën me synimin për t'i kthyer ato, në një të ardhme të afërt, në një monument të vizitueshëm në natyrë.

DRENOVA

Pesë kilometra larg Korçës, në juglindje të saj, midis dy lumenjve të vegjël, në rrugën që të çon për në Kolonjë, gjendet Drenova, e cila qëndron në rrëzë të Malit të Moravës dhe në ballë të Fushës së Korçës, një pozitë kjo mjaft e përshtatshme gjeografike. Drenova është vendlindja e poetit të njohur shqiptar Aleks Stavre Drenova (Asdreni). Pranë fshatit Drenovë ndodhet Institucioni i Ekzekutimit të Vendimeve Penale Korçë, në anë të rrugës nacionale Korçë-Ersekë. Ky është një ndër institucionet e reja që është hapur gjatë vitit 2008. IEVP Korçë, është një investim i Komisionit Evropian me një vlerë prej 4.8 milion euro. Rrjeti inxhinierik është bërë me financim të Qeverisë Shqiptare ku u alokua një fond prej 21.284.560 lekë.

Institucioni Penal i Korçës në bazë të Urdhrit të Ministrit të Drejtësisë, është kategorizuar burg i sigurisë së lartë, me një seksion të sigurisë së zakonshme, një seksion paraburgimi dhe një seksion paraburgimi për të mitur. Kapaciteti i institucionit është parashikuar për 312 persona dhe është i pajisur me ambiente observimi, qendër spitalore, objekte kulti dhe ambiente të tjera edukuese. Drenova është e njohur për burimet e saj natyrore. Përmendim minierën e qymyrit të Mborje Drenovës, një nga më të vjetrat e vendit, por edhe pejsazhet e mrekullueshme dhe monumentet e natyrës, si psh. Parku Kombëtar “Bredhi i Drenovës”, Manat e zeza, Guri i Capit, Bozdoveci etj. MBORJA Mborja ndodhet 5km larg qytetit të Korçës në drejtimin juglindor të tij. Ai është fshati më i afërt i Korçës, si një lagje periferike e saj, pasi banesat e ngritura kohët e fundit e kanë bashkuar Mborjen me qytetin. Përgjatë rrugës që lidh Korçën me fshatin Mborjes, janë të dukshëm objektet e ish minierës së njohur të qymyrgurit. Kisha e Ristozit, ndodhet në krye të fshatit Mborje. Ajo është një nga objektet më të hershme të kultit në Ballkan. Afresket e saj janë realizuar nga piktorë anonimë, në vitin 1390. Një shënim në gjuhën greke, që ndodhet në anën e djathtë të hyrjes e daton ndërtimin e kësaj kishe në vitin 898. Ky vend i shenjtë, vizitohet nga qindra besimtarë, 40 ditë pas Pashkës së Madhe.

BOBOSHTICA

Boboshtica është një fshat piktoresk, që ndodhet 10km larg qytetit të Korçës dhe i cili veçohet për manat e zeza dhe rakinë e famshme që prodhohet prej tyre, si dhe qilimave prej leshi, të endura nga duart e grave vendase. Ky fshat turistik, preferohet veçanërisht prej vizitorëve edhe për tavernat e njohura me gatime tradicionale. Boboshtica ka nxjerrë breza të tërë intelektualësh, që i kanë shërbyer vendit në të gjitha fushat, në art, kulturë, arsim etj.³

2. Dokumentet e planifikimit

Bazuar në përcaktimet e rezultateve të pritshme në Termat e Referencës si dhe në zbatim të Ligjin nr. 107/2014, datë 31.07.2014, “Për Planifikimin e dhe Zhvillimin e Territorit”, i ndryshuar dhe në aktet nënligjore të tij, veçanërisht referuar Vendimit të Këshillit të Ministrave nr. 671, datë 29.07.2015, “Për miratimin e rregullores së planifikimit të territorit” një ndër analizat e para të cilat zhvillohen në kuadër të hartimit të një dokumenti planifikimi është analiza dhe studimi i planeve të hartuara më parë ose në proces që ndikojnë në zhvillimin e territorit të Bashkisë. Metodologjia e hartimit të analizës së planeve të mëparshme është bazuar në një studim të dokumenteve të planifikimit, që për strukturim të informacionit ato janë ndarë në dy kategori kryesore: 1) Analiza e dokumenteve të planifikimit të hartuara më parë, që përmban jo vetëm analizat e planeve të mëparshëm territorial të hartuar për Bashkinë Korçë por edhe një pasqyrë të stategjive ndërkombëtare, kombëtare dhe rajonale që ndikojnë në zhvillimin e Korçës; dhe 2) Dokumentimi dhe rishikimi i direktivave të planeve ekzistuese hapësinore kombëtare dhe sektoriale, standarteve dhe normave. Prej secilit dokument janë identifikuar objektivat dhe disa nga masat kryesore të cilat kanë implikime në hartimin e planit të ri të përgjithshëm vendor për Bashkinë Korçë.

2.1. Strategjitë dhe Programet në nivel ndërkombëtar

2.1.1. Strategjia 2020 e Evropës Jug-Lindore – Punësimi dhe prosperiteti në një këndvështrim Evropian (BE/ Këshilli i Bashkëpunimit Rajonal)

Ky dokument është hartuar në vitin 2011, si përgjigje ndaj kërkesës së qeverive të vendeve të Ballkanit Perëndimor, nga Këshilli i Bashkëpunimit Rajonal në bashkëpunim

³ Relacioni i të dhënave për Planin e Përgjithshëm Vendor të Bashkisë Korçë, 2016, f. 7-12

me qeveritë e vendeve të këtij rajoni, për përgatitjen e një dokumenti në lidhje me çështje që kanë të bëjnë me konkurrencën rajonale dhe strategjitë e rritjes.

Ky dokument fokusohet në pesë shtylla të modelit të ri zhvillimor:

- **Rritje e Integruar** – me fokus Tregjet Rajonale, ekonominë e orientuar drejt eksportit dhe -investimeve të huaja, etj.
- **Rritje e Zgjuar** – me fokus rritjen e konkurrueshmërisë Rajonale, udhëheqjen nga njohuria dhe novacioni dhe bazuar në kapitalin njerëzor, teknologjitë moderne të komunikimit dhe industritë kreative
- **Rritje e Qëndrueshme** – me fokus në infrastrukturën dhe energjinë e qëndrueshme, në përdorimin me efikasitet dhe ndjeshmëri të burimeve, sidomos atyre natyrore
- **Rritje Gjithëpërfshirëse** – me fokus avancimin përtej një shoqërie përjashtuese drejt një situatë ku të gjithë përfitojnë nga zhvillimi në mënyrë të drejtë
- **Qeverisje në funksion të rritjes** - me fokus qeverisjen transparente, funksionale dhe efikase

2.1.2. Programi i Bashkëpunimit Ndërkufitar IPA Shqipëri – Greqi 2014 – 2020

Programi Interreg II IPA i Bashkëpunimit Ndërkufitar Shqipëri – Greqi 2014 – 2020 është rezultat i një procesi të programimit të udhëhequr nga "Komiteti i Përbashkët i Programimit", i themeluar për përgatitjen e programit Interreg II IPA për bashkëpunimin ndërkufitar. Strategjia e këtij programi është:

"Për gjetjen e ekuilibrit mes zhvillimit të qëndrueshëm rajonal dhe rritjen e bashkëpunimit ndërkufitar midis popullsisë dhe rajoneve, institucioneve vendore, në përputhje me BE-në dhe politikat kombëtare, me qëllim adresimin e sfidave të përbashkëta nëpërmjet ndërhyrjeve të përbashkëta"

Prioritetet e programit në bazë të Aneksit III të rregullores IPA II (BE) Nr 231/2014, përfshijnë:

- Promovimi i transportit të qëndrueshëm, informacionit dhe komunikimit (IC) rrjete dhe shërbime dhe investime në ujë, mbeturinave dhe energjisë sistemeve dhe pajisjeve ndërkufitare.
- Mbrojtja e mjedisit dhe promovimin e ndryshimeve klimatike përshtatjen & zbutjen, parandalimin e rrezikut dhe menaxhimit.
- Vlerësimin e turizmit dhe trashëgimisë kulturore dhe natyrore
- Rritja e konkurrencës në mjedisin e biznesit dhe zhvillimin e ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme, tregtisë dhe investimeve.

Zona përfituese ndërkufitar shtrihen nga Deti Jon në liqenet e Prespës, dhe përfshinë: Rajonet e Grevenës, Kosturit, Follorinës, Arta, Thesprotia, Janinë, Prevezë, Zakynthos, Kerkyra, Kefallinia dhe Lefkada në Greqi dhe rajonet e Vlorës, Qarku i Gjirokastrës, Qarku i Korçës dhe Qarku i Beratit në Shqipëri.

2.2 Analiza e planeve dhe instrumenteve në nivel kombëtar

Plani i Përgjithshëm Kombëtar (draft)

Plani i Përgjithshëm Kombëtar është një nismë e marrë nga qeveria me propozim të Ministrisë të Zhvillimit Urban dhe Turizmit. Plani i Përgjithshëm Kombëtar do të orientojë përdorimin dhe shfrytëzimin e qëndrueshëm të burimeve dhe potencialeve të Shqipërisë. Brenda këtij kuadri do të ketë një vëmendje të veçantë për rivlerësimin e aseteve të trashëgimisë kulturore dhe të burimeve natyrore.

Bazuar në draft Planin e Përgjithshëm Kombëtar i hartuar nga AKPT dhe MZHU disa nga direktivat kryesore të cilat rrjedhin për PPV-në e Bashkisë Korçë janë:

RAJONALIZIMI - Një nga kerkesat që ploteson Plani i Përgjithshëm Kombëtar është krijimi i bazave për zhvillim rajonal.

Tre janë tipet e Rajoneve të përcaktuara nga PPK:

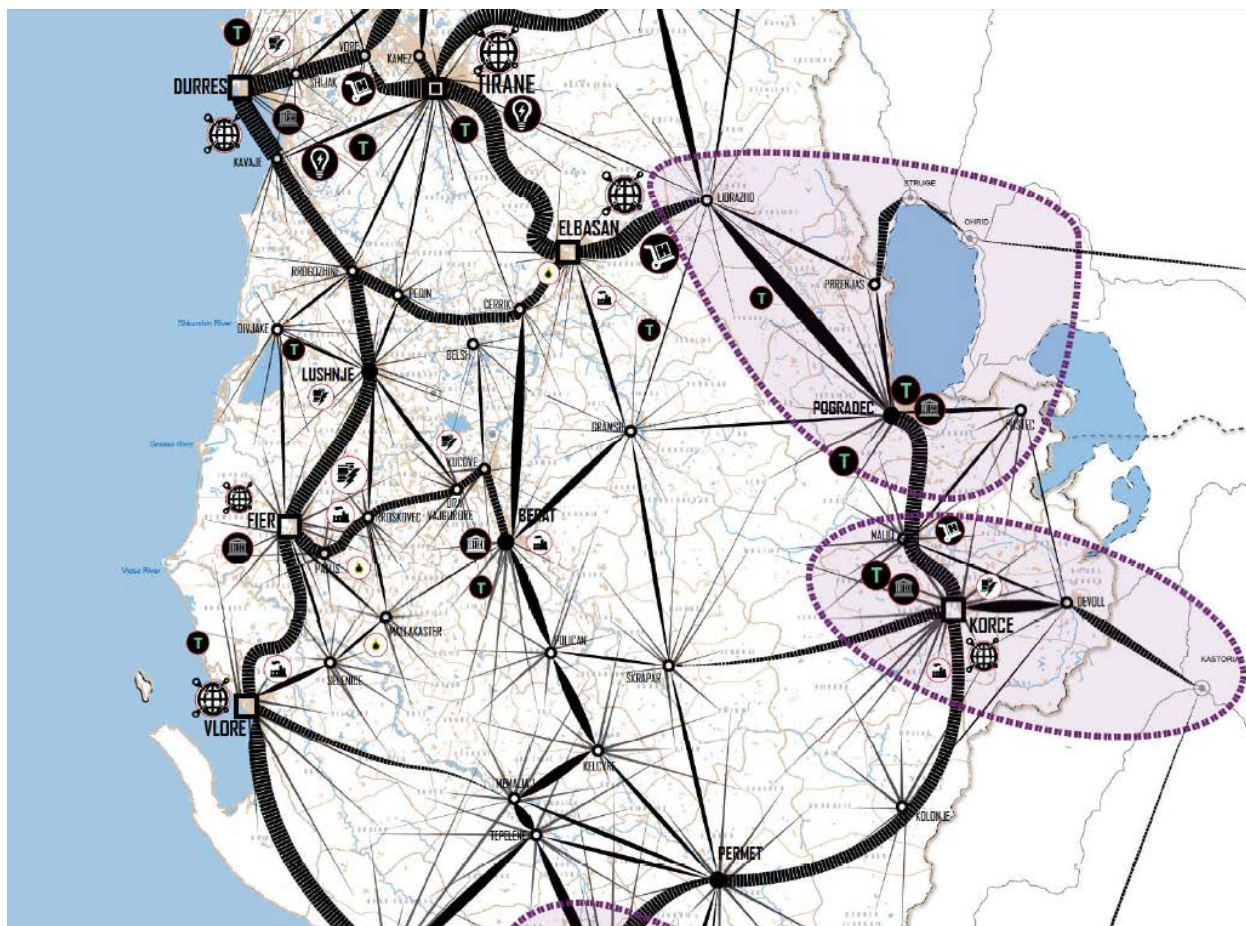
- RAJONE NDËRKUFITARE
- RAJONE EKONOMIKE KOMBËTARE
- RAJONE TË SPECIALIZUARA

RAJONET NDËRKUFITARE burojnë drejtpërdrejt nga Programet IPA Crossborder (Vetëm për periudhën 2014-2020 Shqipëria do të sigurojë një mbështetje financiare prej 75 milion eurosh.)

Shqipëri – Greqi (Fondi IPA 42.312.029€) përfshin: *Rajonin Korçë – Selanik, Rajonin Gjirokastrë – Janinë, Rajonin Sarandë – Korfuz*

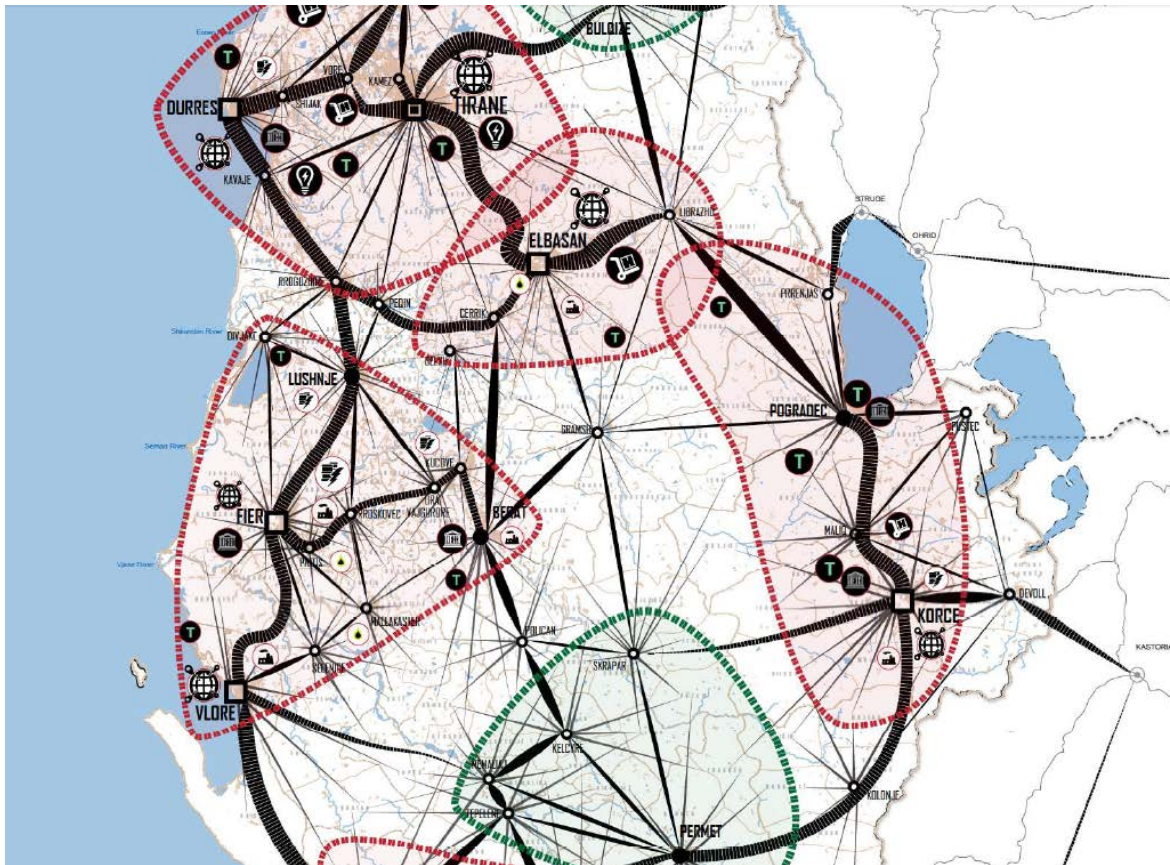
RAJONI KORÇË - SELANIK, ka bashkëpunim ekonomik, potencial për zhvillimin dhe nxitjen e bashkëpunimit në sektorin e turizmit, bujqësisë dhe të energjitikës.

Figura 1. Rajonet ndërkufitare

Burimi: PPK, 2016

Figura 2. Sistemi infrastrukturor

Burimi: PPK, 2015

SISTEMI INFRASTRUKTUROR

Objektivi: Integrimi hapësinor, rritja e aksesueshmërisë së vendit dhe shpërndarje e balancuar e flukseve.

Politikat: Organizimi i territorit në sistemin e hierarkizimit të qendrave urbane dhe zhvillimi i korridoreve të integruara të flukseve të infrastrukturës.

TRANSPORTI

Objektivi: Multimodal dhe miqësor ndaj ambientit konkurrues

Politika: Krijimi dhe konsolidimi i një sistemi të integruar multimodal mbarë Kombëtar, rritje dhe konsolidim i pikave të aksesit dhe të lidhjes së territorit.

Në sistemin e infrastrukturës së transportit për bashkinë e Korçës, Plani i Përgjithshëm Kombëtar propozon:

- **Dhjetë Stacione Intermodale Ndërkombëtare në Tiranë, Durrës, Lezhë, Shkodër, Kukës, Pogradec, Korçë, Vlorë, Sarandë, Gjirokastrë, të cilat do të përmbushin nevojat ndërkombëtare dhe tranzitore të lëvizjes dhe shkëmbimit të modaliteve të transportit me vendet e tjera .**

Për transportin ajror PPK sygjeron ish fushat aeroportuale në Shkodër dhe **Korçë** propozohen të ruhen të lira nga ndërtime për të vlerësuar mundësinë në një të ardhme për zhvillimin e transportit ajror.

ENERGJIA

Objektivi: Zhvillimi i një rrjeti eficient energjistik

Politika: Diversifikimi drejt energjise së rinovueshme

Në sistemin e infrastrukturës energjitike, Plani i Përgjithshëm Kombëtar propozon:

4 Korridore energjetike: TAP – IAP – WBR – Kosovë do të mundësojnë integrimin e sistemit energjistik të Shqipërisë në infrastrukturën energjitike të Ballkanit Perëndimor dhe Europës. Shqipëria përbën një korridor të rëndësishëm që lidh Greqinë me vendet e Bashkimit Europian dhe Kroacinë. Ky korridor siguron një mundësi për lidhje energjetike nëndetare mes Shqipërisë dhe Italisë, një nga ekonomitë më të mëdha të Bashkimit Europian;

2.2.4. Legjislacion dhe dokumenta strategjik në nivel kombëtar

Një përmbledhje paraprake e dokumenteve strategjike është listuar në tabelën e mëposhtme, por duhet sqaruar se ky listim nuk është shterues pasi duhet të merren në konsideratë të gjitha strategjitë që janë në proces hartimi/draftimi dhe ende nuk janë miratuar nga organet kompetente (kjo për shkak se shumica e strategjive kombëtare kanë afat të përcaktuar deri në fund të vitit 2013):

Nr.	Akti miratues	Titulli i Strategjisë	Objekti/ qëllimi i strategjisë
1	VKM nr. 405, datë 27.6.2012	Strategjia ndërsektoriale reforma në fushën e të drejtave të pronësisë 2012-2020	Trajton zgjidhjen e procesit të kthimit dhe kompensimit të pronave; integrimin e zonave dhe ndërtimeve informale të legalizuara; përfundimi i regjistrimit fillestar të të gjitha pasurive; digjitalizimi i sistemeve.
2	VKM Nr.797, datë 14.11.2007	Strategjia ndërsektoriale për mbrojtjen e konsumatorëve dhe mbikëqyrjen e tregut	Të mbrojë interesat ekonomike të konsumatorëve dhe vetë konsumatorët për ushqimet, produkte joushqimore dhe farmaceutikën/medikamente.
3	VKM Nr.773, datë.14.11.2007	Strategjia ndërsektoriale për zhvillimin rajonal	Të sigurojë që të gjitha qarqet të jenë në gjendje të kontribuojnë në zhvillimin dhe konkurrencën e qëndrueshme – dhe në këtë mënyrë të reduktojnë pabarazitë sociale dhe ekonomike në të gjithë vendin.
4	VKM Nr.1561, datë 3.10.2008	Strategjia ndërsektoriale e parandalimit, luftës	Trajton reduktimin progresiv dhe të qëndrueshëm të korrupsionit, forcimi

		kundër korrupsionit e qeverisjes transparente 2008-2013	i integritetit të institucioneve dhe promovimi i vlerave në qeverisje
5	Ligji Nr.9322, datë 25.11.2004	Strategjia e sigurisë kombëtare të Republikës së Shqipërisë	Trajton tërësinë e mjeteve dhe instrumenteve shtetërore që sigurojnë mbrojtjen e qytetarëve, të shoqërisë dhe të shtetit shqiptar nga kërcënimet dhe rreziqet e jashtme e të brendshme.
6	VKM Nr. 658 , date 17.10.2005	Strategjia e shërbimeve shoqërore	Trajton situatën e nevojave shoqërore, nxit mirëqenien shoqërore dhe synon/lehtëson integrimin e familjeve që jetojnë në kushte varfërie, të grupeve vulnerabël dhe personave me nevoja të veçanta.
7	VKM Nr.643, datë 14.09.2011	Strategjia kombëtare sektoriale e shërbimeve të furnizimit me ujë dhe kanalizimeve	Trajton hartimin e politikave të përshtatshme dhe angazhimin e fondeve të mjaftueshme për të përmirësuar dhënien e shërbimeve të ujësjellës-kanalizimeve, dhe për të ecur në mënyrë të qëndrueshme drejt përputhjes me standardet e BE-së
8	VKM Nr.342, datë 12.3.2008	Strategjia Kombëtare për Zhvillim dhe Integrim (SKZHI) 2007-2013	Dokument i vetëm strategjik (axhenda) për zhvillim ekonomik e social të qëndrueshëm, të harmonizuar me axhendën e integritit në BE dhe në strukturat e NATO-s, si dhe me atë të realizimit të Objektivave të Mijëvjeçarit.
9	VKM Nr.847, datë	Strategjia ndërsektoriale e mjedisit	Trajtim modern dhe i integruar i sektorit mjedisor dhe i sektorëve të

	29.11.2007		tjerë me ndikim të fortë në cilësinë e mjedisit si transporti, bujqësia, rregullimi i territorit etj.
10	VKM Nr. 751, datë 7.11.2007	Strategjia sektoriale e punësimit	Vendos bazat për përmirësimin e sistemit të shërbimeve të punësimit dhe formimit profesional, dhe zbatimit të programeve aktive dhe pasive të punësimit.
11	VKM Nr.924, datë 14.11.2007	Strategjia sektoriale e bujqësisë dhe e ushqimit	Orienton dhe mbështet zhvillimin e qëndrueshëm të sektorit bujqësor dhe agropërpunimit
12	VKM Nr.774, datë 14.11.2007	Strategjia ndërsektoriale shqiptare e zhvillimit rural	Shërben si një bazë kombëtare, për zhvillim dhe më pas zbatimin e planeve për zhvillimin rural të rajoneve dhe nënrajoneve të Shqipërisë për të stimuluar qëndrimin dhe rikthimin e banorëve në zonat rurale.
13	VKM Nr.519, datë 20.7.2011	Strategjia ndërsektoriale e drejtësisë	Trajton përsosjen e sistemit të drejtësisë në RSH, rritjen e aksesit në drejtësi, rritjen e besimit të publikut në drejtësinë shqiptare paralelisht me forcimin dhe rritjen e kontributit të këtij sektori në zhvillimin e shoqërisë shqiptare, si dhe nxitjen e përsheptimit e integritit europian.
14	VKM Nr.80, datë 28.01.2008	Strategjia sektoriale e mbrojtjes sociale	Trajton orientimin e politikave horizontale për reduktimin e varfërisë dhe luftën kundër përjashtimit social.
15	VKM Nr.844, datë	Strategjia sektoriale e turizmit 2007 - 2013	Merret me strukturimin dhe zhvillimin e turizmit dhe produkteve të tij si

	11.06.2008		prioritete afatshkurtra dhe afatmesme.
16	VKM Nr.59, datë 21.01.2009	Strategjia ndërsektoriale e shoqërisë së informacionit	Progresin e Shqipërisë drejt një ekonomie të bazuar në njohuritë, përmes një zhvillimi të qëndrueshëm të shoqërisë së informacionit që do të çojë në një shoqëri ku të gjithë qytetarët përfitojnë nga teknologjitë e informacionit dhe të komunikimit me qëllim shtimin e njohurive, rritjen e efektshmërisë dhe të transparencës në administratën publike.
17	VKM Nr.760, datë 01.09.2010	Strategjia për zbatimin e të drejtave të pronësisë intelektuale	Garantimi dhe zhvillimi i një sistemi bashkëkohor të mbrojtjes së të drejtave të pronësisë intelektuale në Shqipëri, në funksion të konsolidimit të një sistemi social ekonomik konkurrues me të drejta dhe mundësi të barabarta për të gjithë qytetarët shqiptarë, në përputhje me të gjitha kërkesat e detyrimet që rrjedhin nga procesi i integritit të Shqipërisë në BE.
18	VKM Nr.863, datë 29.07.2009	Strategjia Kombëtare e Shkencës, Teknologjisë dhe Inovacionit 2009–2015	Përqendrimin e burimeve financiare në grupe kryesore kërkuesish të aftë, për të arritur një nivel ndërkombëtar njohjeje dhe ekselence.
19		Strategjia Kombëtare e Energjisë	Zhvillimi i një sektori energjetik efektiv që garanton sigurinë e furnizimit me burime energjetike në përgjithësi dhe energji elektrike ne veçanti, dhe nxit përdorimin eficient,

			ekonomik dhe me ndikim minimal në mjedis, në mënyrë të tillë që sektori energjetik të jetë një sektor mbështetës për një zhvillim të qëndrueshëm të të gjithë sektorëve ekonomik dhe shoqëror.
20	VKM Nr.175, datë 19.1.2011	Strategjia kombëtare shqiptare mbi mbetjet	Zhvillimin e qëndrueshëm të vendit duke mbrojtur sa më shumë të jetë e mundur burimet natyrore nga ndotja dhe degradimi dhe duke promovuar vlerat mjedisore
21	VKM Nr.479, datë 29.6.2011	Strategjia minerare e Republikës së Shqipërisë 2010- 2025	Përcakton politikat dhe programet e veprimit të menaxhimit të burimeve minerare ekzistuese, si dhe zhvillimin e tyre në perspektivë në përputhje me zhvillimet e reja të ekonomisë shqiptare, prioritetet e zhvillimit të kësaj industrie, me objektivat afatgjatë, objektivat afatmesëm dhe imediatë, vlerësimin e potencialit minerar sipas grup-mineraleve, bazë për vendimmarrjen, planifikimin territorial, zhvillimin e qëndrueshëm të ekonomisë dhe infrastrukturës, luftës kundër varfërisë, sidomos në zonat rurale, punësimin në vijimësi, përmirësimin e bilancit valutor të vendit, transparencës dhe luftën ndaj korrupsionit, ka si vizion të saj një zhvillim të qëndrueshëm të sektorit, duke marrë parasysh impaktet ekonomike, mjedisore dhe sociale,

			bazuar mbi parimet e ndarjes së të ardhurave midis të gjitha niveleve të qeverisjes, kompanive dhe komuniteteve konkurruese për tërheqjen e investitorëve dhe balancuese midis së drejtës së licencës minerare dhe taksimit të industrive përgjatë zinxhirit të vlerës.
22	VKM Nr. 395, datë 21.6.2006	Strategjia dhe plani i veprimit për zhvillimin e turizmit kulturor dhe mjedisor	Perceptimin e Shqipërisë si destinacion i pasur kulturor dhe natyror (imazhi) dhe vlerësimin dhe mbrojtjen e trashëgimisë kulturore dhe natyrore shqiptare, kuptimi i vlerave nga industria turistike dhe komuniteti i gjerë
23	Ligji Nr. 9419, datë 20.5.2005	Strategjia ushtarake e Republikës së Shqipërisë	Vlerëson mjedisin e brendshëm dhe të jashtëm të sigurisë, përparimet e bëra në transformimin ristrukturimin.
24	VKM Nr.1214, datë 3.9.2008	Strategjia sektoriale e transportit	Zhvillimin e transportit rrugor në Shqipëri
25	Vendim i KKT Nr. 1, datë 04.07.2013	Planit Kombëtar Sektorial për Gazsjellësin Trans Adriatik (Projekti TAP)	Qëllimi i këtij dokumenti është të reflektojë çështjet strategjike, social-ekonomike, mjedisore dhe territoriale që shoqërojnë procesin e planifikimit territorial të projektit TAP në territorin Shqiptar. Planifikimi i territorit është një kërkesë ligjore dhe një domosdoshmëri për zhvillimin e projektit; shtrirja në hapësirë e projektit TAP do të integrohet brenda planeve rajonale të zhvillimit dhe do të jetë pjesë e këtyre planifikimeve të territorit. Në datë 20 dhjetor 2012,

			Këshilli Kombëtar i Territorit, me iniciativën e AKPT dhe në përputhje me propozimin e METE-s, vendosi ta përcaktojë projektin TAP si një çështje me te rëndësisë kombëtare në planifikimin e territorit.
--	--	--	---

2.2.5. Çështjet, zonat dhe objektet e rëndësisë kombëtare

Dokumentet që përcaktojnë zonat e rëndësisë kombëtare, sipas parashikimeve të pikës 3, të nenit 16, të Ligjit 107/2014, datë 31.07.2014 “Për Planifikimin dhe Zhvillimin e Territorit”, i ndryshuar, janë si më poshtë:

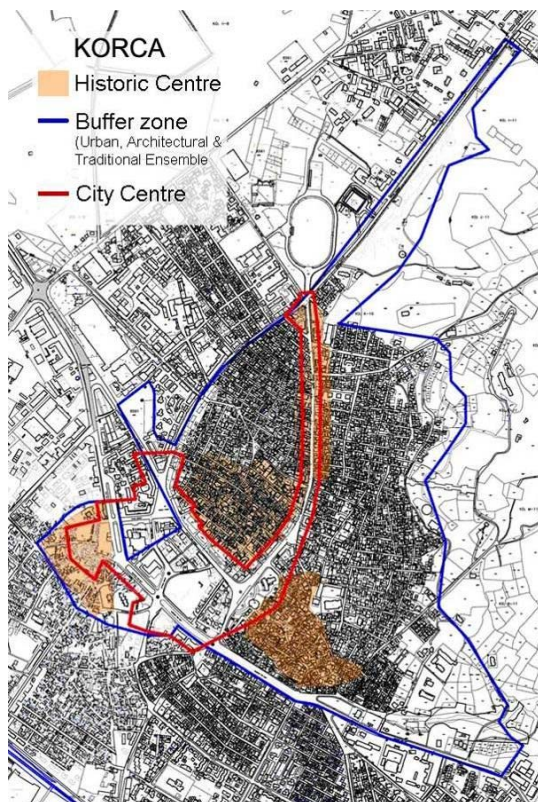
1. Vendimi nr. 2 i Këshillit Kombëtar të Territorit, datë 20.12.2012, “Përcaktimi i projektit të Gazsjellësit Trans – Adriatik (TAP) si çështje e rëndësisë kombëtare në planifikimin e territorit”, i cili në pikën 2 vendos “Shpalljen “zonë kombëtare” të korridorit me gjerësi 500m të Projektit TAP [...]”
2. Vendimi nr. 5 i Këshillit Kombëtar të Territorit, datë 18.10.2013, “Për masat emergjente të ndërhyrjes mbrojtëse dhe rehabilituese mjedisore në zonat me rëndësi kombëtare të trashëgimisë kulturore dhe historike”
3. Vendimi nr. 1 i Këshillit Kombëtar të Territorit, datë 09.09.2015, “Përcaktimi si Zona të Rëndësisë Kombëtare në Planifikim, të 64 zonave të mbrojtura të monumenteve të kulturës, të shpallura me urdhër të Ministrit të Kulturës, pas miratimit në Këshillin Kombëtar të Restaurimeve për periudhën 2014-2015”. Në këtë listë përfshihet edhe “Banesa e Vangjush Mios”, monument kulture i kategorisë së I-rë.

Rregulloret për mbrojtjen e Trashëgimisë Kulturore

Zhillimi i qendrës tradicionale të Korçës është rregulluar me anë të Vendimit 455/2005 “Rregullorja për Administrimin e Qendrës Historike dhe Urbane, Ansambli Arkitektural dhe Tradicional i Qytetit të Korçës”, në të cilin përcaktohen dy kategori mbrojtjeje:

Qendra Historike është një zonë absolutisht e mbrojtur që përfshin: Pazarin, pjesën e zonës përgjatë Bulevardit Republika, dhe disa grupime qendrash tradicionale. Ky vendim ngarkon Institutin e Monumenteve të Kulturës (IMK) të realizojë të gjithë projektet e restaurimit brenda Zonës Historike.

Ansamblu Tradicional & Arkitektural Urban është një zonë me mbrojtje relative që përfshin pjesën e mbetur të qendrës tradicionale të qytetit; i njohur ndryshe si zonat e lagjeve rezidenciale të shekullit të 19-të dhe fillimit të shekullit të 20-të. Për më tepër Vendimi i viti 2005 përfshin kategorizimin e Monumenteve të kategorisë së parë dhe të dytë dhe ndërhyrjet e lejuara, të vendosura nga Ligji mbi trashëgiminë Kulturore të vitit 2003.

Përcaktimi i zonës së trashëgimisë kulturore dhe kufijve të qendrës së qytetit të Korçës

Statusi Ligjor i kufijve të qendrës së qytetit të Korçës

Kufijtë e qendrës së qytetit u përcaktuan nga Vendimi 1 i 2003 “Për detyrimin e hartimit të Studimit Urban të qendrës së qytetit të Korçës”. Bazuar në këtë vendim e Bashkia ka patur mandatin që të përgatisë një plan të detajuar për këtë zonë. Kur VKM 238/2011 “Per Shpalljen e Qendres Historike të Qytetit te Korces dhe Miratimin e Rregullores per administrimin e saj”.

2.3. Analiza e planeve dhe instrumenteve në nivel vendor

Dokumentat e planifikimit të hartuara më parë për qytetin e Korçës dhe ish-komunat që i janë bashkuar, që analizohen në këtë pjesë janë dy planet e fundit të Korçës që kanë

ndikuar më shumë në transformimin e zonës urbane: Plani Rregullues i Përgjithshëm i vitit 1994 dhe Plani i Përgjithshëm Vendor i vitit 2014, ende në fuqi, gjithashtu Plani Rregullues i Përgjithshëm i Komunës Voskopojë i miratuar në vitin 2007.

2.3.1 Plani Rregullues i Përgjithshëm i vitit 1994

Në historikun e zhvillimeve urbane në Shqipëri pas periudhës 1944 - 1990 të Shtetit Socialist, ku çdo gjë ishte e “shtetit” dhe çdo gjë e vendoste “shteti”, dominonte stili i arkitekturës dhe urbanistikës sovjetiko-lindore, në atë kohë datojnë dhe iniciativat e pajisjes së qyteteve dhe fshatrave me Plane Rregulluese të Përgjithshme. Pas viteve '90 ndryshimet politiko-ekonomiko-sociale, u pasqyruan në territor në trajtën e urbanizimit të pakontrolluar, në zaptimin e hapësirave publike, në ndërtime shumëkatëshe me dendësi të lartë në qendrat e qyteteve dhe informale në periferi. Në vitin 1993 miratohet Ligji 7693 “Për Urbanistikën”, ku përcaktoheshin rregullat e përgjithshme të vendosjes dhe arkitekturës së objekteve në të gjithë territorin e Republikës së Shqipërisë, përveç tokave bujqësore. Në këtë periudhë daton dhe Plani Rregullues i Përgjithshëm i qytetit të Korçës nisi hartimin në vitin 1991 dhe u miratua zyrtarisht në vitin 1994. Ky dokument parashikonte zhvillimin vetëm për qytetin e Korçës dhe u referohej instrumentave ligjor të kohës së Regjimit Socialist, prandaj dhe ndiqte kriteret për rregullimin e një qyteti socialist në kuadrin e një ekonomie të planifikuar të centralizuar.

Versioni i parë i PRRP i vitit 1991 përfshinte analizat e përdorimit të tokave, zgjerimin historik, lartësitë e godinave, densitetin e popullsisë, kategorizimin e rrjetit rrugor, infrastrukturën urbane, si edhe hartat sizmiologjike, hidrologjike dhe gjeologjike. ‘Vija e verdhë’ e Korçës ishte dizenuar si një vijë abstrakte ekliptike përreth qytetit. Versioni përfundimtar i modifikuar fare pak u miratua në vitin 1994 ka qënë në fuqi deri vonë në lidhje me përdorimin e hapësirave dhe çështjet e dhënies së lejeve për ndërtim, edhe pse jetëgjatësia e këtij dokumenti referuar legjislacionit të atëhershëm ishte 10-15 vjet. Rekomandimet e këtij plani në një shkallë të gjerë korrespondojnë me gjendjen aktuale të ndërtimit brenda në qytet, edhe pse një pjesë e mirë e infrastrukturave që parashoikoheshin si: stacioni hekurudhor dhe disa akse rrugore nuk u realizuar asnjëherë. Për vet periudhën e ndryshimeve të rëndësishme në sistemin politik e social të vendit në periudhën e zbatimit të këtij plani, dhe mungesën e instrumenteve ligjore, duke mos marrë parasysh aspak ndryshimet e rëndësishme që po ndodhnin në atë periudhë në territor, dhe për më tepër duke injoruar fenomenin e ndërtimeve informale, dhe të

problemeve që ekzistonin me ndryshimet e sistemit të pronësisë nga shtetërore në private, PRRP_1994 ju nënshtrua disa modifikimeve të rëndësishme, të cilat u referohen tre zonave ish-industriale që ndryshuan destinacion duke u transformuar në zona rezidenciale miks, një tjetër transformim ju bë një zonë rezidenciale që u transformua në zonë rekreative, dhe modifikimi i fundit i takon zgjerimit të territorit të varrezave publike.

2.3.2. Plani i Përgjithshëm Vendor i vitit 2014 (PPV_2014)

Para ndryshimeve të ndodhura nga reforma administrativo-territoriale, nga njësitë vendore që sot përbjënë Bashkinë Korçë, që kanë patur një instrument planifikimi kanë qënë: Bashkia Korçë – një plan i hartuar nga TP DEVELOPMENT GROUP në kuadrin e projektit LAMP të Bankës Botërore dhe i miratuar nga Këshilli Kombëtar i Territorit, dhe Bashkia Voskopojë.

Plani i Përgjithshëm Vendor i miratuar me Vendimin nr.13 datë 07.03.2014 nga KKT, analizonte territorin e qytetit të Korçës, një sipërfaqe prej 2143 ha, me një popullësi prej 89.000 banorësh. Në propozimet e këtij plani territori i qytetit është ndarë në 16 njësi strukturore, dhe 75 nën-njësi, për të cilat janë përcatuar treguesit e zhvillimit, mbi bazën e konceptit të zhvillimit hapësinor të parashikuar. Ky plan është hartuar bazuar në Vizionin, Qëllimet dhe Objektivat e qytetit dhe përmban një Plan Hapësinor Struktural dhe një Plan Strategjik Investimesh Infrastrukturore. Gjithashtu, si pjesë e PPV-së është miratuar Plani i Përdorimit të Tokës dhe Rregullorja Vendore e Planifikimit.

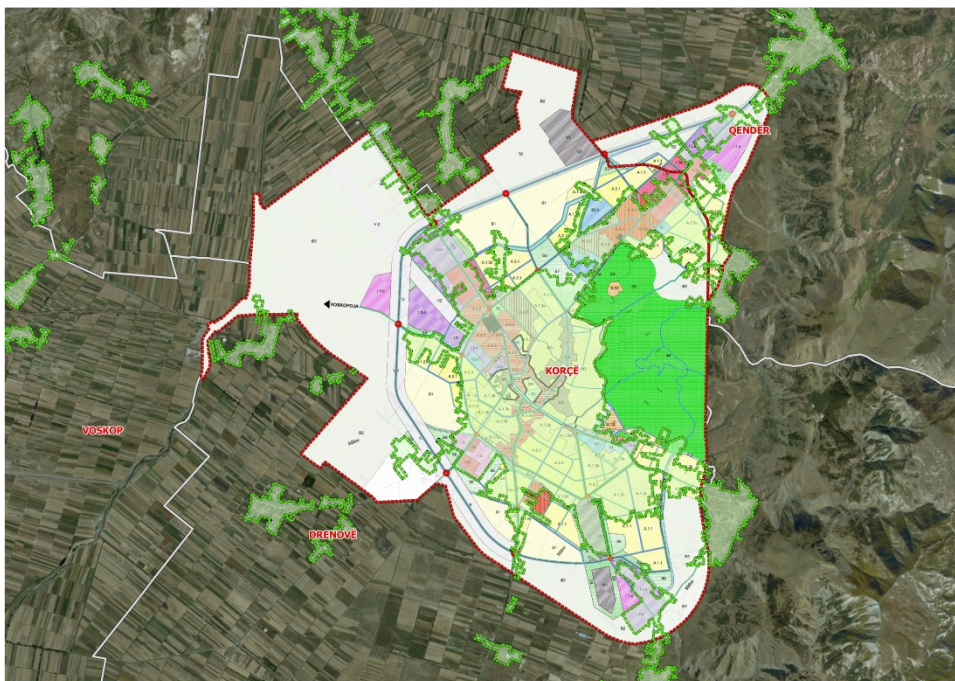

Figure 1 - Skema e popozimit te zhvillimit sipas PPV se Bashkise Korçes

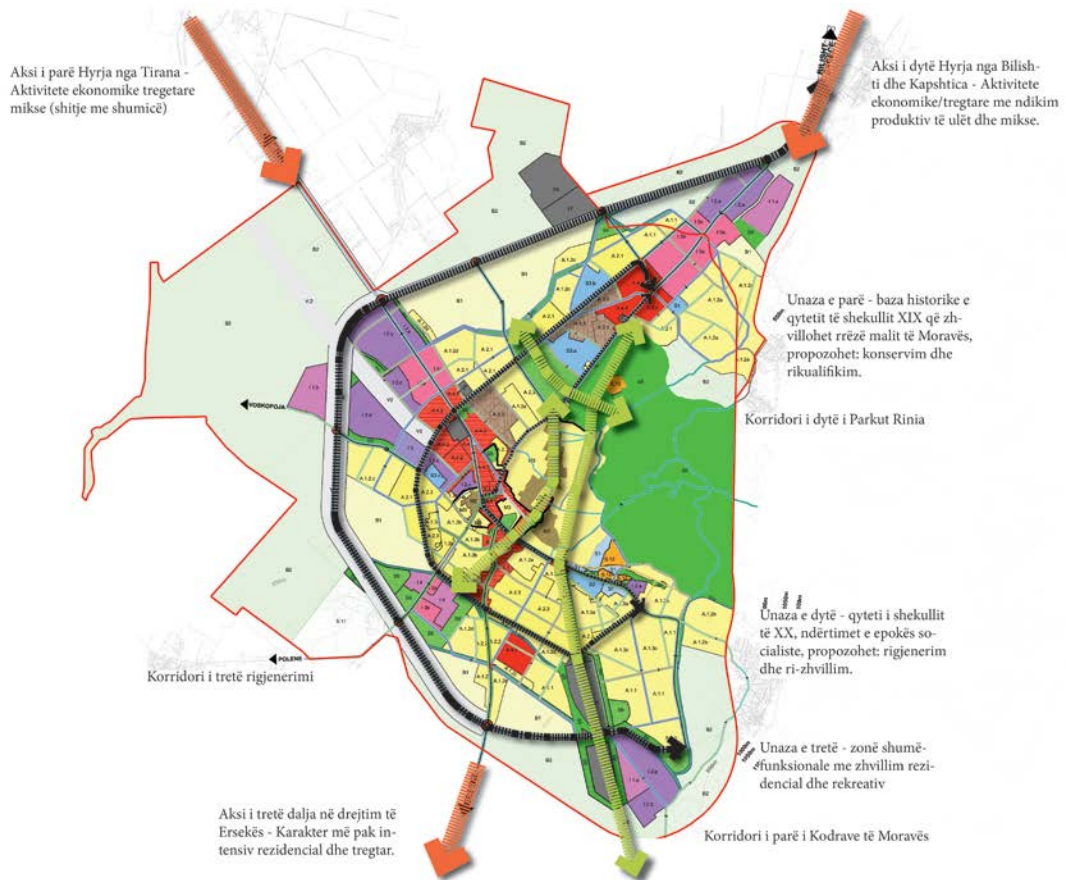
Në mënyrë të përmbledhur ky koncept mund të skematizohet në tre elementë:

Tre Unazat Koncentrike: Unaza e parë përbëhet nga baza historike e qytetit të shekullit të XIX, të zhvilluar në rrëzë të Malit të Moravës, e cila është një zonë shumë e rëndësishme për identitetin e qytetit dhe, si rezultat, duhet të konservohet dhe të rikualifikohet/përforcohet me aktivitete të reja të prezantuara në strukturat ekzistuese dhe në strukturat e reja, duke u harmonizuar me karakterin arkitekturor të zonës. Unaza e dytë është qyteti i shekullit të XX, i cili mban ende gjurmët e epokës socialiste dhe përfshihet brenda kufijve të unazës ekzistuese. Ndërhyrjet e planifikimit në këtë zonë duhet të synohen të arrijnë rigjenerimin dhe rizhvillimin e saj. Së fundmi, unaza e tretë formohet nga unaza e re e jashtme e propozuar, që përbën dhe kufirin e ri afatgjatë të zhvillimit. Kjo zonë duhet të zhvillohet si një zonë shumëfunktionale me zhvillim rezidencial të hapësirave të gjelbra të organizuar në sektorë të pavarur duke përfshirë grupe ekzistuese informale dhe të ndarë në përdorime të tjera, të tilla si zonat industriale ose infrastruktura sociale me shkallë të gjerë dhe në nivel qyteti. Zhvillimi duhet të kryhet sipas një plani të detajuar, ndërsa përparësitë duhet të përcaktohen sipas kërkesës ekzistuese.

Tre Akset e Zhvillimit: Aksi i parë i zhvillimit shpalohe përgjatë hyrjes kryesore në qytet kur vjen nga Tirana dhe karakterizohet nga aktivitete me ndikim të ulët, aktivitete të shitjes me shumicë dhe aktivitete ekonomike/tregtare mikse që përshkojnë të gjithë qytetin për të arritur në qendër të qytetit. Aksi i dytë formohet përgjatë hyrjes në qytet nga Bilishti dhe Kapshtica dhe do të mirëpresë aktivitete ekonomike/tregtare me ndikim produktiv të ulët dhe mikse. Një aks i tretë zhvillimi del nga Qendra e Qytetit përgjatë rrugës që të çon në hyrje të qytetit kur vjen nga Erseka dhe pritet të ketë një karakter më pak intensiv rezidencial dhe tregtar.

Tre Korridoret e Gjelbra: Korridori i parë përcaktohet nga Kodrat e Moravës në vendin ku gjendet Monumenti i Varrezave të Dëshmorëve, i cili futet në qytetin historik nga lindja. Korridori i dytë përcaktohet nga Parku Rinia, i cili vijon në zonën universitare dhe vijon më tej. Së fundmi, do të zhvillohet një aks i tretë i gjelbër rigjenerimi në drejtimin nga pazari

në vend depozitimin aktual të mbetjeve, i cili duhet të rehabilitohet e të kthehet në një zonë çlodhëse.

Koncepti i zhvillimit hapësinor të PPV së Qytetit të Korçës

Një pjesë e rëndësishme e dokumentit të planit që vlen të merret në konsideratë është Plani Strategjik i Investimeve në Infrastrukturë, i cili nxit projektet e investimit me përparësi të lartë, si më poshtë:

Rehabilitimi i rrugëve - Pjesa më e madhe e rrugëve rajonale, kryesore dhe dytësore të qytetit janë në kushte relativisht të mira, por kanë nevojë për përmirësime të zakonshme. Me ndryshimet territoriale vlen të rishikohen këto propozitete duke ndërmarrë dy skenarë kryesor: Rigjenerimin e rrugëve në zonat urbane, si dhe plotësimin e infrastrukturave lidhëse të qendrave të fshtarave me qendrën e bashkisë. Duke ndjekur përpjekjet e bashkisë gjatë viteve të fundit, pritet të përfundohen hapat e mëposhtme nëpërmjet programit për *“Rigjenerimin e Rrugëve dhe të Hapësirave”*:

- Asfaltimi i rrugëve të dëmtuara/të paasfaltuara
- Restaurimi i rrugëve me kalldrëme

- Rigjenerimi i bulevardëve urbane
- Masa për qarkullimin e trafikut dhe sigurinë në rrugë (përmirësimi i kryqëzimeve, sinjalistikës rrugore)
- Përmirësime të trotuareve
- Përmirësim të aksesit të njerëzve me aftësi të kufizuara

Master plani i transportit – Korça, që tani ka probleme të dukshme me qarkullimin për shkak të transportit të pakontrolluar dhe të planifikuar të viteve të fundit. Kjo situatë ka të ngjarë të përkeqësohet më tej për shkak të rritjes së parashikuar të automjeteve. Është e qartë se sistemi i transportit të qytetit aktualisht është larg të qenit i përgatitur për të trajtuar zhvillimin dhe rritjen e pritur, si rezultat Master Plani i Transportit për Korçën do të duhet të:

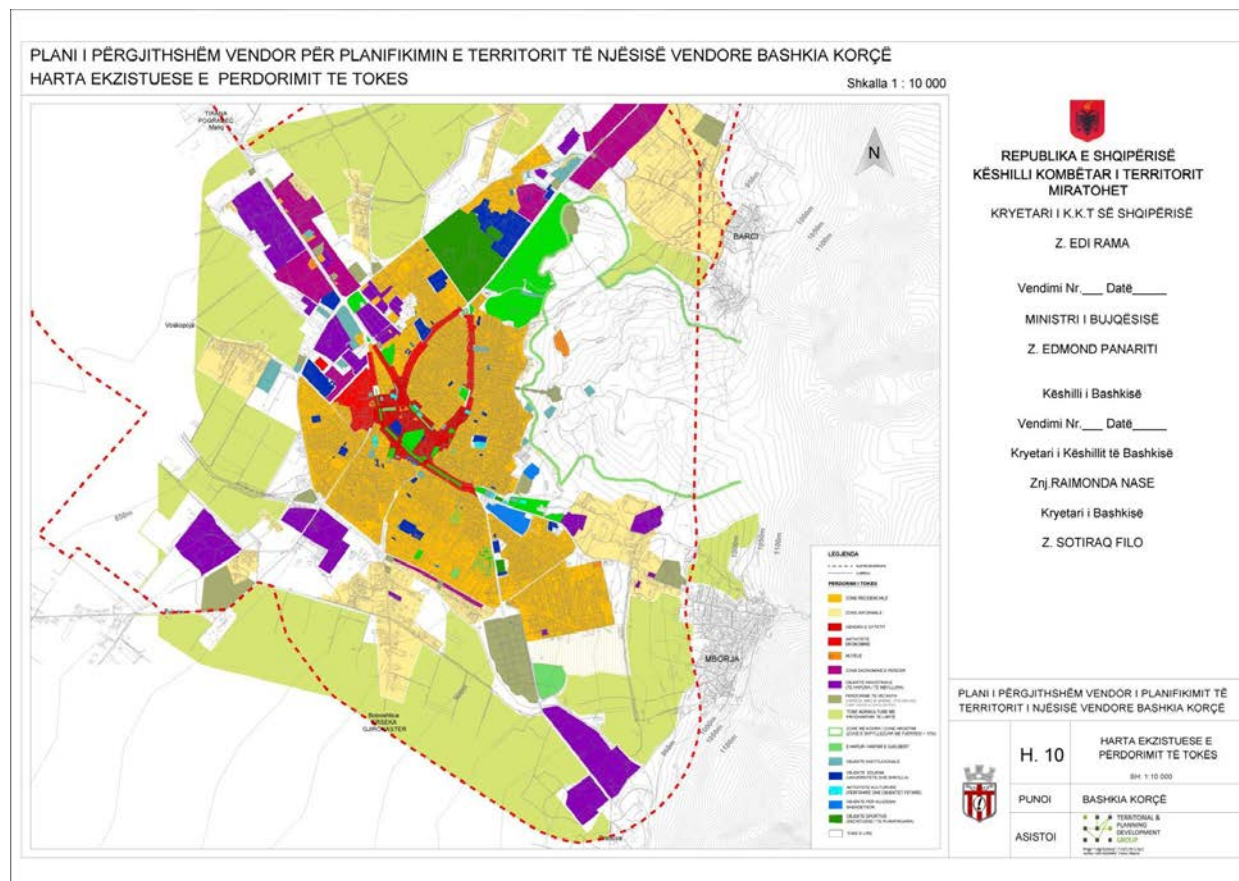
- Krijojë një hierarki rrugësh (me ngarkesa të shoqëruara të trafikut dhe me karakteristikat fizike)
- Riforcojë sistemin e transportit publik
- Ofrojë mjete alternative dhe plotësuese për të udhëtuar rreth qytetit (korsi për biçikleta dhe për këmbësorë)
- Zhvillojë rrugë të reja dhe rrugë aksesi
- Krijojë zona këmbësorësh

Master plani i transportit duhet të marrë parasysh zhvillimin e rrugëve, transportin publik dhe parkimin; si dhe të sigurojë më shumë lidhje ndërmjet lagjeve; të rrisë aksesueshmërinë nga të gjithë. Për më tepër, duhet të nxis modelet alternative të transportit dhe të theksojë nocione specifike për transportin publik. Plani ka propozuar zhvillimin e një sistemi rrugësh këmbësorësh dhe biçikletash që duhet të përdorin topografinë e sheshtë të qytetit dhe traditën urbane të përdorimit të biçikletave. Rrjetet e këmbësorëve dhe të biçikletave synojnë të çojnë në ulje të varësisë nga makinat dhe në ulje të nivelit të ndotjes, e nga ana tjetër të sjellin një ndikim shumë pozitiv mbi shëndetin dhe cilësinë e jetës publike.

Zhvillimi i unazës së jashtme - Plani i miratuar në fuqi, ka parashikuar shtrirje të qytetit përtej kufirit të zhvillimit të unazës ekzistuese dhe shtimin e aktiviteteve të reja

rezidenciale dhe ekonomike. Kjo gjë ka sjell nevojën e specifikimit të një kufiri të ri zhvillimi urban në kohën e miratimit të Planit në vitin 2014, çka me ndryshimet territoriale administrative nuk është më e nevojshme, pasi territori i atërshtëm ku kjo unazë propozohet tashmë është pjesë e bashkisë Korçë. Kjo unazë e jashtme ka qenë e pranishme që në Planin Rregullues të vitit 1994, dhe synon të përmirësojë ndjeshëm aksesin dhe qarkullimin brenda dhe rreth qytetit dhe mbështet zhvillimin e zonave të reja ekonomike, krijuese dhe të banimit, në përputhje me parimet e një planifikimi të qëndrueshëm. Gjithashtu i shërben dhe trafikut drejt dhe nga qytete të tjera (në drejtimet Tiranë-Ersekë dhe Bilisht-Ersekë) duke lehtësuar ngarkesat e trafikut brenda qytetit dhe në veçanti përgjatë unazës së brendshme.

Gjithësesi, sygjerohet të rishikohet ky element me shtrirjen e re territoriale, pasi do të jetë e nevojshme ridimensionimi i këtij aksi, si dhe i nyjeve lidhëse me akset që shkarkojnë nga zonat rurale.

Rrjeti i sipërfaqeve të hapura - Plani bën thirrje për zhvillimin e një rrjeti të integruar hapësire të hapur që i referohet të gjithë qytetit. Hapësirat e konsiderueshme të gjelbra të qytetit, të tilla si kodrat e Moravës, kompleksi sportiv “Skënderbeu”, parku “Rinia” krijojnë

një tërësi të vazhdueshme natyrore dhe mjedisore. Plani synon të rrisë në maksimum aksesin në hapësirat e mëdha të gjelbra, duke ofruar një gamë të gjerë korridoresh të gjelbra dhe duke nxitur zonat për biçikletat dhe këmbësorët. Për më tepër, sipërfaqet e hapura në nivel lagjeje do të duhet të rehabilitohen si kopshte xhepa në zonat e banimit të periferi të qytetit dhe në komplekset kolektive të banimit. Ndikimi i pritshëm do të jetë rigjenerimi i mjedisit urban dhe përmirësimi i cilësisë së ajrit dhe i mikroklimës.

Më konkretisht në plan përfshihen:

- Krijimi i një rrjeti të integruar të sipërfaqeve të hapura brenda qytetit, duke përfshirë kodrat, parkun Rinia, Kompleksin Sportiv “Skënderbeu”.
- Rigjenerimi i kompleksit sportiv ekzistues si një park urban i gjallë dhe publik duke i kushtuar rëndësi sporteve dhe aktiviteteve rekreative.
- Vijimin e programit bashkiak “Për rigjenerimin e rrugëve dhe sipërfaqeve të hapura”.
- Krijimin e parkut “Shetro Park”, duke e konsideruar atë si pikë kryesore kreative dhe kalimi kohe të lirë.
- Rritje e mbjelljes së pemëve përgjatë rrugëve të qytetit (duke i kushtuar rëndësi pemëve që rriten shpejt).
- Rehabilitimi i hapësirave të gjelbra të vogla (kopshtet xhepa).

Në kuadrin e ndryshmeve territoriale, vlen të rimerret në shqyrtim shfrytëzimi i parqeve natyrore si: Parku Kombëtar i Liqenit të Prespës dhe Parku i Drenovës, duke ndërtuar intenerarë natyror turistik përgjatë gjithë vitit.

Rehabilitimi i vend depozitimit të mbetjeve - Vend depozitimi aktual i mbetjeve shtrihet në jugperëndim të qytetit dhe ka 20 vjet që përdoret, pavarësisht nga fakti që nën të shtrihet rezervuari i basenit ujqor. Vend depozitimi i mbetjeve paraqet një kërcënim të madh për ndotjen ujqore, gjë që përbën rrezik mjedisor dhe shëndetësor. Aktualisht po punohet për një projekt për heqjen e vend depozitimit dhe ndërtimit të një vend depozitimi rajonal mbetjesh në Maliq. Plani mbështet mbylljen e vend depozitimit aktual të mbetjeve dhe rehabilitim e tij në mënyrë që ky vend të transformohet në një **Park të Gjelbër dhe Kreativ** për qytetin. Kjo do të jetë zona më e rëndësishme e gjelbër në jug të qytetit që do të ketë kapacitet të mikpresë sporte të ndryshme, aktivitete që ushtrohen gjatë kohës së

lirë, aktivitete kulturore dhe rekreative. Objektivat e këtij projekti strategjik investimesh të integruara janë:

- Eliminimi i një rreziku të madh shëndetësor
- Mbrojtja e burimeve ujore për gjeneratat e ardhshme
- Krijimi i një zone për aktivitete rekreative dhe të kalimit të kohës së lirë në nivel qyteti, e ku do të mund të vijnë dhe banorë nga zonat përreth.
- Ofrimi i një burimi potencial të ardhurash për bashkinë nga objekte të ndryshme (të tilla si parku për kalimin e kohës së lirë, park për kurs golfi, etj.)
- Të vepruarit si katalizator për rigjenerimin gradual dhe përmirësimin e sektorit juglindor të qytetit, i cili aktualisht paraqet probleme të ndryshme.
- Ofrimi i një lidhje të re në formën e një korridori të gjelbër, duke lidhur qendrën e qytetit me këtë destinacion të ri, me regjenerimin e lagjeve të ndërmjetme.
- Rehabilitimi i vend depozitimit do të kërkojë hapat e mëposhtme:
- Vlerësimin e Ndikimit Mjedisor (VNM) për kontaminimin e zonës
- Planifikimin e detajuar fizik (mundësisht sipas studimit të Institutit Kombëtar të Monumenteve të Mjedisit)
- Rehabilitimin e vend depozitimit aktual dhe projektimin e peizazhit
- Zhvillimin e aktiviteteve rekreative, sportive, kulturore dhe çlodhëse
- Zhvillimin e një korridori të gjelbër që do të lidhë parkun rekreativ me qendrën e qytetit.

Promovimi i Kodrave të Moravës - Projekti për rehabilitimin e Kodrave të Moravës si zonë e gjelbër dhe krijimin e një **zone natyrore dhe çlodhëse** në nivel qyteti është një ndër projektet më të rëndësishme për qytetin e Korçës dhe ka si synim të:

- kthejë peizazhin natyror dhe imazhin shumë tërheqës nëpërmjet pyllëzimit të zonave të vazhdueshme dhe në veçanti të pjesëve më të dukshme të tij.
- sigurojë vijimin e kodrave në parkun “Rinia” dhe në zonën sportive të universitetit.
- përdorë potencialin e kodrave si element kryesor tërheqës për vizitorët për nxitjen e zhvillimit të turizmit.

Ripyllëzimi në rrëpirat e kodrave do të rrisë ndjeshëm cilësinë e peizazhit viziv të qytetit. Po ashtu, ai do të kontribuojë për uljen e kërcënimit të rrëshqitjeve të tokës dhe

mungesës së stabilitetit të tokës. Parku natyror dhe i aktiviteteve do të përmirësojë ndjeshëm cilësinë e jetës për banorët dhe atraktivitetin e imazhit të qytetit.

Menaxhimi i hedhjes së mbetjeve - Menaxhimi i hedhjes së mbetjeve në Korçë mbetet i kufizuar dhe i pamjaftueshëm. Mbetjet spitalore hidhen pa u trajtuar siç duhet, gjë e cila mund të çojë në rreziqe sanitare (kullime të mbetjeve sanitare në tokë, në ujëra nëntokësore ose në atmosferë). Në mënyrë që të arrihet zhvillim i qëndrueshëm, Korça do të duhet të bëhet një qytet i pastër, i shëndetshëm dhe i sigurt, i cili garanton cilësinë e jetës për të gjithë banorët dhe mbron mjedisin e saj natyror. Si rezultat, zhvillimi i qytetit kërkon një sistem mbledhje dhe menaxhimi mbetjesh.

Komponentë të projektit përfshijnë:

- Zhvillimin e një plani gjithëpërfshirës për sistemin e mbledhjes dhe menaxhimit të mbetjeve
- Planifikimin e integruar për menaxhimin e mbetjeve të ngurta në nivel rajonal; zbatimin e studimit rajonal të vitit 2005 duke i kushtuar përparësi trajtimit të mbetjeve mjekësore
- Rehabilitimin e vend depozitimit ekzistues dhe zhvillimin e një parku rekreativ në nivel qyteti (shih edhe projektin për rehabilitimin e vend depozitimit të mbetjeve)
- Krijimin e një programi bashkiak riciklimi dhe zhvillimin e një qendre përzgjedhje manuale
- Fushata dhe iniciativa pastrimi për pastrimin e qytetit nga mbeturinat
- Plan për menaxhimin e materialeve inerte
- Studim fizibiliteti për zhvillimin e qendrës së riciklimit

Sistemi i kullimit - Qyteti i Korçës aktualisht është i lidhur me një sistem të integruar ujërash të zeza dhe kullimi nëpërmjet tubacioneve të konsoliduara, pa pasur sistem veçmas për ujërat e zeza dhe veçmas për kullimin. Sistemi i integruar konsiderohet si problematik pasi kërkon mbingarkesë të panevojshme të rrjetit të kanalizimeve dhe të impiantit të trajtimit të ujërave të mbetura. Pra, Korça duhet të vijojë me ndarjen e sistemit të kanalizimeve nga sistemi i kullimeve, duke ndërtuar një sistem të ri kullimi nën tokë. Tipografia unike e Korçës do të jetë faktori përcaktues i sistemit të kullimit të qytetit. Në zonat që gjenden në rrëpirat kodrinore (baza tradicionale), forca e gravitetit dhe rrëshqitja natyrore do të përdoren për kullim dhe për furnizim me ujë. Në zonat e sheshta të qytetit,

në veçanti në zonat që identifikohen si të prekshme ndaj përmbytjeve, infrastruktura e kullimit do të integrohet në sipërfaqen e tokës për të parandaluar përmbytjet e zonave të sheshta. Për kullimin e Kodrave të Moravës, plani nxit rindërtimin dhe funksionimin duhur të kanalit ujëmbledhës të Gjançit për mbledhjen e ujit të mbetur që rrëshqet nga faqet e kodrave. Në periudhën afatshkurtër do të bëhet një lidhje me sistemin e kanalizimeve në parkun “Shetro” në mënyrë që të shmangen përmbytjet.

Ndarja e sistemit të kullimit nga sistemi i ujërave të zeza do të çojë në ofrim më të mirë të shërbimeve si dhe në një organizim racional dhe të qëndrueshëm të ndërmarrjeve publike brenda qytetit.

2.3.3 Plani rregullues i përgjithshëm i fshatit Voskopojë

Voskopoja si qendër historike zhvillohet sipas një Plani Rregullues të miratuar nga KRRrTRSh me Vendimin nr. 6, datë 21.07.2009, plan në të cilin janë miratuar zonat e ndërtimit, zonat e gjelbra, rrugët etj. Lidhur me këtë është hartuar një rregullore nga Instituti i Monumenteve të Kulturës për përcaktimin e ndërtimeve me gur, çatitë gri, rrugët me kalldrëm etj.

Nga viti 2000 e në vazhdim, Voskopoja për shkak të vlerave dhe statusit që mbart, është vënë në qendër të projekteve qeveritare dhe atyre të financuara nga Komuniteti Europian. Interes në këtë drejtim kanë paraqitur organizmat dhe shoqatat e huaja jofitimprurëse, që operojnë në qarkun e Korçës. Ajo është regjistruar nga UNESCO, si një nga trashëgimitë botërore në rrezik dhe si e tillë është vënë në qendër të programeve dhe projekteve për ruajtjen e vlerave që mbart. Në bashkëpunim edhe me shoqatën franceze “Patrimoine sans Frontieres” (*Trashëgimia pa kufi*), u restaurua kisha e Shën Thanasit dhe lidhur me këtë u botua vepra “Sikstina e Ballkanit”. Konkretisht, njësi administrative Voskopojë ka zbatuar “Planin Strategjik të Zhvillimit të Komunës Voskopojë 2005-2010”, zbatimi i të cilit solli ndryshime të dukshme në zhvillimin ekonomik dhe social të komunitetit. U ndërtua rruga nacionale Voskopojë-Voskop me impakt të dukshëm në rritjen e numrit të vizitorëve, u krye rrjeti i kanalizimeve të ujërave, u ndërtua rezervuari i Gjonmadhit që ndikoi në rritjen e sipërfaqes së ujitur, u mbollën pemëtore të reja dhe u përmirësua mekanizmi i farave etj.

Në planin strategjik “Për zhvillimin afatgjatë e të integruar të Komunës Voskopojë”, përveç infrastrukturës dhe mjedisit një vend të rëndësishëm zë ndërhyrja për zhvillimin e kulturës

së saj. Në zbatim të këtij plani në Voskopojë, me financim të Komisionit European u ndërmor një program mbështetës zhvillimi nga dy shoqata (*FERT & ADAD*) me drejtime prioritare bujqësinë, turizmin dhe vlerësimin e trashëgimisë (2008-2012). Në këtë vlerësim përveç kishave, programi konsistoi edhe në zhvillimin e vlerave artistike, artizanatit etj. Një grup i trajnuar artizanësh të punimeve të dorës, të leshit në vegël, shtija, grep, i promovon këto vlera në shërbim të kërkesave turistike. Programi bëri të mundur gjithashtu, ngritjen e një qendre të informacionit turistik, dhe pajisjen e hapësirës turistike me sinjalistikën e nevojshme turistike. Në fushën e turizmit u bënë promovime të vlerave nëpërmjet prodhimit të guidave dhe materialeve të tjera promovuese si edhe u trajnuan grupet e interesit që ofrojnë turizmin familjar. Është rikthyer tradita e hershme e organizimit të panairit në festën e Shën Prodhomit në 24 Qershor, në të cilin promovohen gjithë produktet tradicionale të Voskopojës.

Nisur nga ecuria e dukshme e zhvillimit të territorit si hapësirë turistike, përmirësimet e bëra në jetën social-ekonomike të komunitetit, rritja e numrit të vizitorëve në zonë, potencialet natyrore dhe kulturore që mbart si dhe nga interesi i institucioneve brenda dhe jashtë vendit, qendrore dhe lokale, për të investuar projekte zhvillimi në Voskopojë, është hartuar Plani Strategjik i Zhvillimit të Territorit 2012-2020. Ky plan përfshin të gjithë sektorët e zhvillimit, infrastrukturën dhe planin urbanistik trashëgiminë historike dhe kulturore, duke evidentuar potencialet dhe gjendjen aktuale për çdo njërin prej tyre. Gjithashtu janë përcaktuar nivelet e ndërhyrjes dhe aktorët bashkëpunues si dhe rezultatet që priten.

Voskopoja është një rast konkret zhvillimi që e bën më se të domosdoshme nevojën e investimeve nga qeverisja qendrore, kryesisht në infrastrukturën rrugore, ndërkohë që në të, janë duke u zbatuar projekte të rregullimit të territorit të brendshëm të saj nga organizma të huaja. Pra për një zhvillim të qëndrueshëm të territorit të saj, detyrimisht është i rëndësishëm koordinimi i projekteve lokale me projekte qeveritare në zonë, gjithashtu vlerësimi i aseteve kulturore e turistike të kësaj zone në tërësinë e Planit të Përgjithshëm Vendor të Bashkisë Korçë.

Studimet e mërrparshme për Voskopojën

Plani rregullues për Voskopojën, i vitit 1930, është aprovuar me vendimin e Këshillit Ministrave Nr.231, datë 25.04 1931, por që për shkak të ndryshimeve të shumta ka vetëm vlera historike. Në bazën hartografike që disponohet nga ky plan në Arkivin Teknik të

Ndërtimit, bie në sy një sistem rrugor i dendur dhe gjerësia e rrugëve: më të ngushtat 8 dhe më të gjerat 10m.

Një studim urbanistik, hartuar para viteve '90, pjesërisht i zbatuar. Fleta e studimit nuk përmban vijë kufizuese ndërtimesh edhe pse emërtimi i saj është : “Plan rregullues”. Banesat janë të gjitha individuale, 1 Kat Guri me sipërfaqe mesatare 102 m² dhe sipërfaqe parcele mesatare 265 m². Koeficienti i shfrytëzimit të territorit 0.38.

Master Plani i “Zonës me përparësi zhvillimin e turizmit Voskopojë” miratuar me Vendimin e KRRTRSh nr. 8, datë 7.05.2003. Gjatë hartimit të Planit Rregullues të Përgjithshëm janë respektuar kondicionet dhe drejtimet kryesore për zhvillim të dhëna nga ky Master Plan.

Vendimi nr.558, datë 1.8.2003 i Këshillit të Ministrave “Për shpalljen e Voskopojës “Qendër historike” dhe vënien e saj në mbrojtje të shtetit”.

Vendim i KM nr.673, datë 10.10.2007 “Për disa ndryshime dhe shtesa në vendimin nr.558, datë 1.8.2003 të Këshillit të Ministrave “Për shpalljen e Voskopojës “Qendër historike” dhe vënien e saj në mbrojtje të shtetit”.

2.3.3.1 Plani i Drenove

2.3.4. Vendime të KKT-së dhe KRRTRSh-së 1993-2015 për gjithë territorin e Bashkisë Korçë

Vendim KRRTRSH nr. 3, datë 04.02.1994 “Për planin rregullues dhe vijën kufizuese të qytetit të Korçës”. Sqarim: Në parim VI. Vija periferike të përfshijë fshatrat: Plasë, Malavec, Çiflik, Bulgarec, Fusha e Avionëve, Lumalas, Ravonik, Boboshticë, Drenovë, Mborje, Barç, Kreshpat e maleve, Moravë si dhe zona gjatë rrugës nacionale deri në Libonik.

Vendim KRRTRSH nr. 26, datë 01.12.1998 “Për shesh ndërtimi për vend depozitimi dhe trajtimi të mbeturinave të ngurta urbane për qytetin e Korçës”. Sqarim: Miraton sheshin e ndërtimit me sip. 5ha në Qafën e Qarrit

Vendim KRRTRSH nr. 1, datë 11.08.1999 “Për studimin urbanistik për zhvillimin dhe mbrojtjen e zonës me përparësi zhvillimi të turizmit në Dardhë – rrethi Korçë”

Vendim KRRTRSH nr. 2, datë 11.08.1999 “Për studimin urbanistik për zhvillimin dhe mbrojtjen e Parkut Kombëtar “Bredhi i Drenovës”, rrethi Korçë”

Vendim KRRTRSH nr. 2, datë 26.01.2001 “Për studimin urbanistik dhe sheshin e ndërtimit për fshatin e ri në territorin midis fshatit Dishnicë dhe fshatit Barç në qarkun e

Korçës, për spostimin e familjeve që rrezikohen nga rrëshqitjet e tokës në komunën Lekas të këtij qarku”. Sqarim: Miratohet sip. 8.36ha

Vendim KRRTRSH nr. 1, datë 19.02.2003 “Për detyrën e projektimit për studimin urbanistik të qendrës së qytetit të Korçës dhe vijës kufizuese të kësaj qendre”

Vendim KRRTRSH nr. 1 datë 17.04.2004 “Për miratimin e sheshit të ndërtimit për fushën e depozitimit të mbeturinave urbane të rajonit të Korçës”. Sqarim: Miratohet sheshi me sip. 22ha

Vendim KRRTRSH nr. 7, datë 18.12.2004 “Për pezullimin e vendimeve të KRRT të bashkisë Korçë në qendrën historike të qytetit të Korçës”. Sqarim: Vendos pezullimin e ekzekutimet të vendimeve të KRRT Korçë sipas Vendimit.

Vendim KRRTRSH nr. 13, datë 15.06.2005 “Për miratimin e sheshit dhe lejes së ndërtimit të impiantit të trajtimit të ujrave të përdorura të qytetit të Korçës”. Sqarim: Miratohet sip. 13.5ha.

Vendim KRRTRSH nr. 14, datë 15.06.2005 “Për miratimin e sheshit dhe lejes së ndërtimit për rrjetin e kanalizimeve në qytetin e Korçës”.

Vendim KRRTRSH nr. 3, datë 07.02.2006 “Për miratimin e studimit urbanistik pjesor, sheshit dhe lejes së ndërtimit për objektin “Burg në fshatin Drenovë – Korçë ””.

Vendim KRRTRSH nr. 7, datë 22.05.2007 “Për miratimin e ndryshimit të Planit Rregullues të qytetit të Korçës, në lidhje me ndryshimin në zonimin funksional për disa zona të qytetit”. Sqarim: Miratohet në 5 zona dhe nuk miratohet në zonën nr. 6, sipas vendimit.

Vendim KRRTRSH nr. 1/5, datë 18.04.2008 “Për miratimin e vijave kufizuese të zonave/vendbanimeve informale në Qarkun e Korçës”.

Vendim KKT nr. 13, datë 07.03.2014 “Për miratimin e Instrumentit të Përgjithshëm Vendor të bashkisë Korçë”.

3. Veçoritë Fizike dhe Mjedisore

3.1. PËRFYTYRIM TOPOGRAFIK I PËRGJITHSHMËM

Bashkia e Korçës është njësi administrative vendore e cila shtrihet në Shqipërinë Juglindore. Ajo kufizohet më Veri me Bashkinë e Maliqit, në lindje me Bashkinë e Devollit në

jug me Bashkinë e Kolonjës dhe në jugperëndim me Bashkinë e Skraparit. Në Lindje ka ndarje natyrore me kreshtin malor të Moravës, në Perëndim me kreshtin malor dhe kurrizin e Ostrovicës në veriperëndim. Rrafshnalta (pjesë e Fushëgropës së Korçës) është ulje që ruhet në perëndim nga Masivi i Voskopojës e në jug nga Malësia e Vithkuqit. Përmidis tyre janë luginat me relievin rënës dhe derdhje të ujqorëve për kah perëndimi. Fushëgropa e Korçës, është një gjeohapësirë fushore, ajo është konsideruar një gropore natyrore, e ruajtur nga të gjitha anët, në shtrirjen e saj. Daljet janë: në Grykë të Cangonjit që hap komunikimin me Bashkinë e Devollit, në rrjedhën e tij të mesme, qafa e Qarrit për në drejtim të Kolonjës.

3.1.1. TIPARE TË RELIEVIT

Topografia e Bashkisë së Korçës përbën veçori të ndërthurjes më të mirë të relievit gjeohapësirës malore gjeografike të Shqipërisë Juglindore. Në këtë reliev janë të pranishëm tiparet : tepërmalore, malore dhe rrafshnaltë (fushëgropë).

- a. Kurrizi i Ostrovicës është një barierë tepërmalore, në perëndim të Bashkisë së Korçës që pozicionohet në drejtimin jugver, duke nisur nga Qafa e Martës, majën e Faqekuqit, majën e Ostrovicës deri mbi Mazrek që është skaji veriperëndimor i bashkisë (Njësia Administrative vendore e Lekasit) Shtrirja e Ostrovicës është në 17 km.
- b. Përfshirja e relievit tipik malor me: Malësinë e Voskopojës, Malësinë e Vithkuqit dhe Kurrizin e Moravës.
- c. Rrafshnalta e Korçës që lidhet me një pjesë të Fushëgropës së Korçës.

3.1.2. NDARJA E RELIEVIT

Reliev fushor: 18 % . Kësilloj cilësohet vetëm fushëgropa pjesore e Korçës.

Reliev kodrinoro-malor 21 %, përfshin zonat që ngrihet butësisht mbi fushëgropë drejt malësisë së Vithkuqit dhe Voskopojës si dhe në juglindje ato të Floqit e në rritje drejt Qafës së Qarrit.

Reliev malor: 45 % , përfshin pjesëm e lartë të Moravës, Vithkuqit. Voskopojës, luginës së Lekasit (Çemicës) , ato të Osumit verior etj.

Tepërmalor : 16 % . Kësilloj cilësohen : Kreshti i Ostrovicës Vithkuqit, Moravës.

3.1.3. INTEGRIM TOPOGRAFIK I NJËSIVE ADMINISTRATIVE VENDORE

Në ndarjen e re Administrative Territoriale Bashkia përmbledh këto Njësi Administrative Vendore :

1. Korçë.
2. Njësia Administrative Vendore (NjAV) Qendër Bulgarec
3. Njësia Administrative Vendore (NjAV) Voskop

4. Njësia Administrative Vendore (NjAV) Voskopojë
5. Njësia Administrative Vendore (NjAV) Lekas
6. Njësia Administrative Vendore (NjAV) Vithkuq
7. Njësia Administrative Vendore (NjAV) Mollaj
8. Njësia Administrative Vendore (NjAV) Drenovë

Në vështrimin gjeotopografik Bashkia e Korçës sipas shtrirjes territoriale në të të tashmen e saj përfshin:

- 1) Fushëgropa pjesore e Korçës, brenda së cilës përfshihen: Korça, Qendër- Bulgarec, NjAV Voskop (pjesërisht), NjAV Mollaj (pjesërisht) NjAV Drenovë(pjesërisht)
- 2) Malësia e Voskopojës (NjAV e Voskopojës)
- 3) Malësia e Vithkuqit (NjAV e Vithkuqit)
- 4) Kreshti Malor Moravës (faqet perëndimore) ku pjesërisht është NjAV e Drenovës.
- 5) Kreshti malor i Ostrovicës (ku pjesërisht futen hapësira të NjAV të Lekasit, Vithkuqit)

3.1.4. GJEOMETRIA E LARGËSIVE K O R Ç Ë DERI NË QENDRA DHE PIKA KARAKATERISTIKE

FSHATRAT	Voskop	Turan	Ravonik	Qatrom	Polenë	Mborje	Drenovë	Mollaj
Largësia nga qendra e Korçës	8,5 km	4 km	4.2 km	6 km	9,8 km	2.0 km	4.5 km	7,5 km

FSHATRA	Boboshtic	Kamenice	Pulahë	Dërsnik	Floq	Goskovë E poshtëme
Largësia nga qendra e Korçës	7.0 km	13 km	13 km	13.5 km	16 km	6 km

FSHATRAT	Melčan	Bulgarec	Dishnicë	Kuç I Zi	Shamoll
Largësia nga qendra e Korçës	6.5 km	6.0 km	5,8 km	14.0 km	8,5 km

Bashkia e Korçës ka shtatë Njësi Administrative Vendore: Qendër Bulgarec, Voskop, Voskopojë, Lekas, Vitkuq, Mollaj dhe Drenovë.

KORÇA	Bulgarec	Voskop	Voskopojë	Lekas	Vithkuq	Mollaj	Drenovë
Largësia deri tek qendra NJ V.	4,9 km	7.4 km	15,9 km	22.7 km	19,8 km	7.0 km	4.5 km

Largësitë që jepen në tabelën e mësipërme janë në një geometri hapësinore me pikë fillimore Qendrën e Korçës dhe në takim me qendrën e secilës qendër të Nj.a. vendore. Ky është një tregues gjeometrik I shpërndarjes hapësinore të qendrave fshatare që përbëjnë Nj.a.v.

3.1.5. POZICIONIMI TOPOGRAFIK SI NDIKIM SHNDËRRUES URBAN.

Në këtë gjeohapësirë dhe reliev kaq të ndryshëm janë të mpleksuara histori të kulturës së jetesës (Kultura e Maliqit), duke sjellë zhvillime, jo vetëm në brendësi të Fushëgropës por edhe rrotull saj, që nga Korça, Voskopoja, Vithkuqi në shtrirjet urbane, në prirje edhe drejt lartësive malore përgjatë gjithë vijimësisë e mbijetesës Iliroshqiptare. Një ndërthurje e tillë topografike, nga kreshti tepërmalor Ostrovicës, në fushëgropë të Korçës, përfshirje të dy luginave të Devollit dhe Osumit, në platformat malore ku rrojnë gjurmë urbane historike si Voskopoja e Vithkuqi, gjer në shtegun e virgjër turistik të Dardhës, tradita historike zhvillimore gjen një larmi frymëmarrjeje urbane e cila kërkon rizgjim dhe rikonceptim.

Rritja e relievit, në lindje është e menjëhreshme, drej kreshtit të Moravës. Ndërsa kjo rritje është e butë, në perëndim ku panorama lartësore i përngjan sistemit kodrinor. Për vlerësimin metabolik fushëgropa pjesore me Koçën dhe gjithë qendrat e banimit në fushë, bëhen nisje por edhe mbështetje për një frymëmarrje të re të zgjerimit të planëzimit urban edhe në periferi, për infrastrukturë dhe zhvillim sipas një rendi vlerësues dhe krahasimor të mundësive. Në këtë vështrim, ndryshimi dhe shndërrimi që do të ndodhë, varet shumë nga topografia, relievi, përbërësit e largësitë nga qendra dhe midis tyre, nga lartësia e relievit, pozicionimi.

Vështrimi i sotëm urban (qytetor) gjen në këtë topografi shtratin historik tradicional tërheqës, e zhvillimor, mbasi asnjë pjesë e kësaj gjeohapësire nuk mbetet e përhumbur, me gjithë shkatërrimin e ndodhur përgjatë luftrave e migracionit ndër shekuj. Jo vetëm Voskopoja e Vithkuqi, por shumë më tej, në skajin veriperëndimor të Njësisë së sotme Administrative të Lekasit janë gjurmë gjeneze e Muzakajve me rrënjë në Voskop e Lekas, në një zonë tepërmallore.

Ky relief tërheq për një rihvillim dhe rikonceptim çka nuk përbën pengesë në gjetjen e hapësirave zhvillimore ekonomike, të rrugëve përtëritëse të turizmit, të shfrytëzimit të pasurive natyrore jo vetëm në Voskopojë, por edhe në një konceptim e fryme rihvillimi në Vithkuq, deri në Dardhë, në juglindje.

Gazsjellësi Transadriatik (TAP) që po realizohet është një vepër që kryhet, në këtë relief aq të larmishëm në një zonë në të cilën dhjetvjeçarët e fundit kanë ndodhur ndryshime si rrjedhojë e migracionit, gjer në një rrudhje të skajshme, por që por që dinamikat e fundit nuk janë vetëm një shpresë për Rilindjen Urbane edhe në skajet më fundore të strehëve jetësorë që janë harruar.

3.1.6. TOPOGRAFIA DHE SISTEMI RRUGOR

Bashkia e Korçës është një bashkëfrymëmarrje e sistemit rrugor Kombëtar sepse këtu përvijojnë degëzime dhe kalime të rrugëve nga Tirana në Korçë ku përthithen lidhjet me Elbasanin, Dibrën. Librazhdin, Pogradecin, Çorovodën, Kolonjën, Përmetin. Gramshin, Maliqin dhe Devollin.

Po kështu, Korça është brinjë e Koridorit të Tetë që lidh Shqipërinë me Greqinë e më tej. Nëpërmjet përbashkimit të sistemit rrugor Korça lidhet gjithashtu shtetin fqinjë të Maqedonise përmjet Pogradecit dhe Bashkisë së Pustecit.

3.2. TOPOGRAFIA E UJMBLEDHJEVE KRYESORE KOMBËTARE.

Relievi i Bashkisë së e Korçës është pjesë e dy ujëmbledhjeve të mëdha kombëtare që kanë lidhje me lumin Devoll dhe Osumin në Jug. Kështu lugina e Devollit të Sipërm kalon në krahë të Bashkisë në fushëgropë, por ajo merr ujrat që rrjedhin nga relievi i Moravës dhe fushëgropës së Korçës, nga lugina dhe ujëmbledhja e Çëmeriçës dhe faqeve të Kreshtit të Ostroviçës.

Ndërkaq në jug relievi i Malësisë së Vithkuqit Përcjell format dhe ujarat e luginave jugore në lumin Osum.

3.3. UJËMBLEDHJET

3.3.1. UJËMBLEDHJA E FUSHËGROPËS, lidhet me vet ndërtimin kohor të fushës e cila veç gropores tektonike ka përcjell ujrat duke ndikuar në relief ndikuar përgjatë shtrirjes së saj drejt veriut, në fillimin e Devollit të Epërm (Kanali i Dunavecit) Në fushëgropë hyjnë ujrat që vijnë nga faqet e Moravës ato që rrjedhin nga Kamenicë , Floq e faqet veriore të Qafës së Qarrit, ato të Gjançit, Dërsnikut, Gjonomadhit, Vinçan- Damjanecit.

3.3.2. UJËMBLEDHJA E MORAVËS, lidhet përsjelljen e ujrave që rrjedhin nga kreshti i Moravës,, duke filluar nga Dardha në jug e gjer në pjerrësitë në Kuç të Zi e Neviçisht.

3.3.3. UJËMBLEDHJA E OSUMIT TË EPËRM, ka të bëjë me rrjedhat ujore që zbresin nga Malësia e Vithkuqit drejt fillimit të Osumit të Epërm. Kështu këtu permendim: ujëmbledhjen që vjen nga Gjançi, Rehova dhe Lubonja, ato që rrjedhëin nga lugina e Stratobërdhës dhe Treskës e së fundi lugina ujëmbledhëse e Lumit të Panaritit.

3.3.4. UJËMBLEDHJA E ÇEMERICËS DREJT PELLGUT UJËMBLEDHËS SË DEVOLLIT TË MESËM.

Ujrat që rrjedhin drejt veriut nga lugina e Çemicës dhe ajo e Mazrekut në NjAV të Lekasit, përcjellin ujrat dhe formësojnë relievin në Pellgun e Devollit të Sipërm. Harku Malor që fillon me kreun e Gjergjevicës (maja e Lisies : 1714 metër) harku i relievit vijon me majën e Azinës (1854 metër) , qafën e Martës e kthim drejt Veriut : maja e Faqekuqit (2352 metër) majën e Ostrovicës (2383 metër) . Në krahë të ujëmbledhjes së Çemicës është edhe ajo e Mazrekut që kufizohet në veri me Çukën e Bofnjes.

3.4. NJËSITË GJEOGRAFIKE

3.4.1. KORÇA

Korça ka një sipërfaqe qytetore prej 15.3 km² Ajo është qendra me e madhe administrative e Shqipërisë juglindore , qyteti me i madh i rajonit i themeluar ne shekullin 15-të. Megjithese jeta qytetare lindi ne mesjeten e hershme, Korça ka qënë e banuar shumë shekuj më pare. Pozicionimi i parë topografik, ka qën një zgjedhje për ndërtimin e hershëm të strehëve njerëzore në këmbë të malit të Moravës, aty ku gjendet një kodrinë e butë që vijon për t'ua bashkuar lartësive të malit të kreshtit malore që e ruan nga lindja. Aty dikur ishte dhe skaji i fushëgropës që ko krijohet.

Lartësia mbi nivelin e detit : 850 metër.

3.4.2. FUSHËGROPA PJESORE E KORÇËS

Fushëgropa e Korçës si njësi relievit ka një sipërfaqe rrafshnalte prej 108 km². Forma e fushës i përngjan një pëllëmbë dore e shtrirë në drejtimin veri-jug. Ajo është një prirje dhe futje relievit të rrafshët në drejtim të jugut.

Fushëgropa është përmidis malesh. E fytura për zgjatet në jug gjer në vijën Kamenicë e Pulahë, ku fillon ngritja e relievit dhe rruga automobilistike që ngjitet për në Qafë të Qarrit. Gjerësia më e madhe e rrafshnaltës është në vijën Korçë-Voskop deri në 7,9 km. Në drejtim të veriut fushëgropa shenjion një ndarje të saj me hapësirën që mbetet në veri për Bashkinë e Maliqit ku si kufij janë vijat fundore e njësisë administrative e Bulgarecit me fshtra periferike Shamoll e Çiflig deri tek Kuçi Zi në lindje ku largësia e rrafshnaltës lindje perëndim është 8,2 km.

Lartësia mesatare mbi nivelin e detit e fushës është: 859 metër. Ndër këto lartësi mund të përmendim; Lumalas: 839 metër, Goskovë: 845 metër, aeroport : 832 metër, Ravonik: 842 metër, Qatrom 853 metër, Dërsnik 866, Korçë 850 metër, Drenovë 897 metër.

Brenda kësaj hapësire rrafshnaltë në lindje ndodhet Korça e ndërtuar në këmbë të Moravës, në kodrinën e butë e në për zgjatje të malit, ku takohet lartësia 1012 metër.

Kufizimi lindor i Fushëgropës ka qendrat e banuara : Floq, Kamenicë, Boboshticë, Mollaj, Drenovë, Mborje, Barç, Dëshnicë, Neviçisht, Belorta, Kuç i Zi.

Në Gjeohapësirën fushore të Bashkisë së Korçës përfshihen 29 fshatra : (Shamoll, Kuç i Zi, Belorta, Malavec, Bulgarec, Neviçisht, Melçan, Dishnicë, Lumalas, Çiflig, Porodinë, Barç, Goskovë e Poshtëme, Turan, Mborje, Ravonik, Voskop, Polenë, Drenovë, Mollaj, Dërsnik, Pulahë, Ujëbardhë, Kamenicë, Floq)

3.4.3. SHPATET PERËNDIMORE TË MALIT TË MORAVËS.

Mali i Moravës është kreshti kufizues në lindje si një ruajtës dhe një barrierë relievi që ngrihet nga gryka e Zëmlakut (832 metër mbi nivelin e detit).

Kjo njësi relievi zë një sipërfaqe prej 110 km². Prej Zëmlakut, fillon e ngrihet kreshti duke vijuar në drejtim të jugut, ku shfaqet maja e Qafëzës (1272 metër), maja e Strugarit në lindje të fshatit Belorta , maja e Lajthisë (1573 metër) maja e tabekit të Ahut (1690 metër), Pylli i Çardhakut dhe maja e Çardhakut (1808 metër) që është edhe maja më e lartë e Moravës.

Prej këtu kreshti fillon uljen e lartësive në pyllin e Lëndinave të Padinës (1684metër) shkëmbi i Gurit të Capit (1552 metër), maja e Bigllës (1762 metër) , maja e Gropës (1708 metër) deri në qafë të Dradhës (fshati Dardhë , vendbanim jugor vendor i bashkisë, një qytet turistik me tradita historiko- e kulturore). Në shpatet perëndimore të Moravës shtrihet edhe hapësita pyjore e Bredhit të Drenovës.

Në jug të Dardhës ngrihet lartësia e Gurit të Neçkës (1440 metër) me reliev që ngjitet më tej në Qafën e Kazanit () Kjo është edhe vija kufizuese ujëndarëse e Moravës.

Luginat kryesore që marrin rrjedhat ujore nga lindja janë : Lugina e Boboshticës , Lugina e Drenovës, Lugina e Mborjes, që në lindje të saj shfaq majën e Qytetit (1322 metër), Lugina e Biçkës që zgjatet në lindje të qendrës së qytetit të Korçës, lugina e Dishnicës dhe lugina e Belortasë .

3.4.4 . MALËSIA E VOSKOPOJËS.

Në veri malësia e Voskopojës kufizon me kreshtin malor ndarës me bashkinë Maliqit, që fillon me majën e Shëndëlliut (1474 metër) pastaj më tej vijon në veri të fshatit Shipckë, maja Mustaq (1549 metër) Ky kufizim kreshtor i lartësive të relievit vijon në harkimin për në jug, në majën e Lëmit të Gurasit, (1504 metër) kthehet në majën e Shipckës (1601 metër) duke përfshirë nga perëndimi lartësitë në ujërrjedhje për në lumin e Voskopojës. Nga maja e Shipckës, për në jug, përfshihet maja e Varvanës (1348 metër) maja e Buzmadhit (1439 metër) Fundi jugor i Malësisë së Voskopojës është në majën e Mustafallarit (1466 metër) që kufizon me malësinë e Vithkuqit. Këtu ujrat rrjedhin drejt veriut (përroi i Zhombroit) , (përroi i Shelgut) që derdhen në lumin e Lavdarit të Korçës e mandej në lumin e Voskopojës.

Në perëndim të malësisë së Voskopojës shtrihet Malësia e Oparit, maja e Çakës (1553 metër) , maja e Shullërit të Madh (1653 metër) e në veri : maja e Pasha Tepesë (1640 metër) lartëia 1367 në very duke u prirë për t'u takuar me përroin e Luadhes ku është edhe kufiri me Bashkinë e Maliqit.

3.4.5. MALESIA E VITHKUQIT

Malësia e Vithkuqit përkon me njësinë administrative të Vithkuqit. Si histori e kulturë lidhet me një krahinë të njohur: e cila zë një sipërfaqe rreth 102 km². Vendosija gjeografike, tiparet e relievit, historia e vendbanimit dhe kultura e bëjnë atë të veçantë. Në Bashkinë e Korçës është kjo krahinë ka qendër Vithkuqin i cili ka qënë në nivelin e një qyteti mesjetar, me 24 lagje me rreth 15 000 banorë.

Malësia e Vithkuqit është në jugperëndim të Bashkisë së Korçës. Ajo përfshin një reliev që në perëndim shenjon ndarjen nga Qafa e Martës (1823 metër) qafa e Bolës (1712 metër) qafa e Shekës (1854 metër) , kthim në verilindje për në majën e Shkëmbit të bardhë (1664 metër). Pastaj vija ndarëse drejtohet për tek maja e Lisies (1714 metër) dhe për gjatë kreshtit në perëndim për 7 km takon majen e Orenjit ku rrjedhin ujrata në jugperëndim. Më tej vijon një hark i relievit që zbret në majën e Vrenit të Gjançit(1424 metër)ndhe majën e Shullërit mbi fshatin Gjanç

Vija e kreshtit malor ndan fshatrat e malësisë së Oparit (nj.a. LEKAS) : Gjergjevicës, Gurmuja, Gjonbabas, e Çemerice. Të gjitha këto lartësi ndajnë relievin dhe ujrata rrjedhëse në veri dhe në jug përmbledhin fshatrat Rehovë , Lubonjë, Stratobërdhë, Treskë , Trebickë, Panarit dhe Grabockë.

Në perëndim hapet maja e Tushit , maja e Çilgasit (1679 metër) , qafa e Bredhit duke vijuar deri në majën e Baravecit mbi Leshnje. Në jug të Vithkuqit zbresin ujrata rrjedhëse të lartësive : 1664 metër , 1750 metër, 1618 metër , 1330 metër dhe 1288 në jug të Leshnjes. Në Vithkuq dallon fusha e Markëzës , fusha dhe lugina e Leshnjes me ujra që rrjedhin në drejtim të fillimit të Osunit.

Duke filluar nga këto lartësi ujrata rrjedhëse bjenë në jug ku relievi ulet, duke na shfaqur njëri pas tjetrit fshatrat Rehovë, Lubonjë, Stratobërdhë, Treskë, Trebickë, Grabockë dhe Panarit. Grabocka dhe Panariti janë fshatrat më të largët jo vetëm nga Vithkuqi por edhe në këndin jugperëndimor të kufirit të Bashkisë së Korçës ku ndahet me bashkitë e Skraparit dhe të Kolonjës.

3.4.6. KRAHINA (MALËSIA) E OPARIT.

Malësia e Oparit shtrihet në hapësirën perëndimore të Bashkisë së Korçës e në jug të Bashkisë së Maliqit. Në vështrim gjeohistorik kjo është një krahinë e njohur Ka një sipërfaqe prej 115 km² (në të cilën është hequr pjesa veriore ku malësia e Oparit zbret në luginën e Devollit që i përket Bashkisë së Maliqit.) Kjo krahinë historike ka qënë qendra dhe rrënja e dikurshme e Muzakajve që qënë në shekullin e XIII e shtrinë zotërimin e tyre në perëndim te Arbërisë, Ultësirën Perëndimore të Arbërit.

Tiparet e relievit ku janë vendosur qëndrat e banuara janë shumë karakteristike. Brenda Bashkisë së Korçës si kufi brendavendor është Karahina e Voskopojës (malësia e Voskopojës)

Ajo i përngjan një gjethoreje ku dallojnë rëniet e ujrave rrjedhëse, në një gropore që mësyn në lumin e Çemicës, duke zbritur në Xerje dhe Denas. Në perëndim vijon kurrizi i Ostrovicës (2363 metër), me një zbritje në majën e Faqekuqit (2352 metër) Pastaj radhiten në drejtim të lindjes qafa e Martës (1823 metër) qafa e Bolës (1712 metër) qafa e Shekës (1854 metër) duke u harkuar drejt majës së Shkëmbit të Bardhë (1664 metër) mbi fshatin Shtyllë.

Prej majës së Shkëmbit të Bardhë kreshti harkon në drejtimin verilindor tek maja e Lisies (1714 metër) Më tej përmbliidhen ujrat rrjedhëse të përroit të Kores që zbresin nga lartësitë 1506 metër duke përfshire gjithë giethen ujore të përroit të Gjergjevicës në perëndim të malësisë së Voskopojës (shiko : maja e Shullërit të Madh 1653 metër) Kjo vijë kreshtore jugore kufizon malësinë e Oparit e cila përfshin fshatrat që lagen nga lumi i Çemicës dhe përroi i Gjergjevicës i cili takohet në Xerje e Denas me lumin e Çemicës. Lumi i Çemicës vijon në drejtimin veriperëndimor në Denas dhe Popovinë duke u bashkuar mandej me Lumin e Madh që zbret nga Brozdoveci e Misras Mazrek . Në takim të dy ujorëve lartësia e relievit është 593 metër mbi nivelin e detit.

Në këtë gjeohapësirë të thyer malore ndodhen fshatrat: Lavdar (1150 metër), Xerje (920 metër) Lekas (1090 metër) Tudas (1115 metër) Punëmirë (1100 metër) Shkozanj (950 metër) Gjergjevicë (1350 metër) Gurmujas (1200 metër) Marjan (1200 metër) Gjonbabas (1250 metër).

3.5. POZICIONIMI TOPOGRAFIK I NJËSIVE ADMINISTRATIVE VEMDORE

3.5.1. POZICIONIMI TOPOGRAFIK I NJËSISË ADMINISTRATIVE VENDORE TË LEKASIT.

LEKAS përbën një bashkësi fshatrash që është e pozicionuar në drejtimin skajor veriperëndimor të Bashkisë së Korçës. Ka një sipërfaqe prej 98 km².

Kjo njësi mbështillet nga tre ujëmbledhje dhe shpate malore: lugina e lumit të Gjergjevicës, lugina e lumit të Çemicës, dhe lugina e lumit të Becit që zbresin nga tre harqe malore ai i Gjergjevicës (Nga maja e Shullërit të Madh deri tek maja e Lisicit: 1714 metër) i Ostrovicës 2354 metër, dhe harku i Becit e Bofnjes (2005 metër). Relievi në këtë njësi është tepër malor, me pjerrësi të madhe, me thyerje faqe të zhveshura dhe fshatra të cilat janë ndërtuar në fundet lumore malore. Këto fshatra kanë shpërndarje pergjatë brigjeve të lumenjëve malorë.

GjERGJEVICA (1080 metër mbi nivelin e detit) është e vendosur në bregun e lumit me të njëtin emër si hapësirë lidhëse e luginës dhe komunikimit kufitar me Nj.A.V të Voskopojës. Lumi Çemicës e ka ujëmbledhjen dhe rrjedhë përmisis hapësirës së Njëisë. Fashti fundor nga rrjedh lumi, pra Çemericë nuk I takon Lekasit por NJAV të Vithkuqit.

GURMUJASI (1200 metër) është në bregun lindor të lumit të Çemicës, ndërsa GJONBABASI (në anën perëndimore të tij)

Fshatrat e tjerë janë të vendosur përgjatë rrjedhës së lumit në drejtim të veriut. Kështu Shkozanji është në lartësinë 983 metër, Indërtuar në lindje të bregut të lumit.

LEKASI që është qendra e Nj.A.V. është i vendosur në perëndim të bregut të lumit të Çëmericës në lartësinë 1080 metër.

XERJA është në ulje të relievit (1000 metër) Në perëndim të Xerjes ngrihet TUDAS, ndërkaq LAVDARI vijon afërsisht në të njëjtën lartësi drejt perëndimit.

Në krahun perëndimor është ujëmbledhja e lumit të Becit në luginën e të cilit është i vendosur fashti MAZREK në lartësinë 1400 metër në buzë të lumit malor të Becit. Harku malor përfshin veriun e Ostrovicës qafën e Becit, harkun për në very të Majës së Mielës (2060 metër) me përmyllje në Çukën e Bofnjes (2005 metër) Brozdoveci është në krahun lindor të lumit në një reliev lartësia e të cilat është 1440 metër.

Siç mund të shihet, shpërndarja, largësia, relievi i thyer ka bërë që shumica e banorëve të migrojnë dhe fshatrat aktualisht janë me një pakicë banorësh që në këto fshatra janë drejt izolimit.

Rruga automobilistike që lidh qendrën e NjAV të Lekasit.

Rruga Automobilistike që lidh Voskopojën me Gjergjevicën vijon përgjatë shpateve të malit duke mbërritur në Gurmuja e mandej në Marjan që është në breg të lumit të Çëmericës. Po kjo rrugë duke ndjekur format e relievit vijon duke lidhur më tej Lekasin. Rruga është përgjithësisht me kalldrëm guror dhe vende vende gjatë dimrit bëhet më vështirësi kalimi. Prej Lekasi kemi dy degëzime rrugë: njëra në drejtim të Tudas dhe tjetra në drejtim të veriut në Xerje. Lidhja me rrugë e fshtrave Lavdar , Brozdovec është stinore.

3.5.2 POZICIONIMI TOPOGRAFIK I NJËSISË ADMINISTRATIVE VENDORE TË VITHKUQIT.

Vithkuqi si NjAV ka sipërfaqen më të madhe në Bashki. Është gjeohapësorë malore që si reliev përmbledh duke filluar nga perëndimi : ujëmbledhja e luginës së Panaritit, e Treskës, s Stratobërdës, E Rehovë- Lubonjës dhe e Leshnje Vithkuqit. Gjithë rrjedhat ujore përmyllen në Osum I cili përbën edhe kufirin lumor skajor në jugperëndim.

Bën përjashtim fillimi i ujëbledhjes së Çëmericës e cila rrjedh në drejtimin verior dhe ku është edhe kufiri i NJAV i Lekasit. Ndërkaq Çëmerica ngelet në përbërje të Vithkuqit. NJAV e Vithkuqit përkon edhe me njësinë gjeografike të Malësisë së Vithkuqit. Sipërfaqja e saj është afërsisht 135 km². Vithkuqi përmbledh këto fshatra : Vithkuq, Leshnje, Gjanç, Lubonjë, Rehovë, Roshanj, Trebickë, Grabockë, Treskë, Stratobërdhë, Panarit, Shtyllë, Çëmericë.

VITHKUQI është qendër e NJAV. Është i pozicionuar në brigjet perëndimore të lumit të Leshnjes, në shpatë e brigje që lanë lartësinë rreth 1250 metër mbi nivel të detit. Vithkuqi sheh në drejtim të lindjes dhe ujrat rrjedhin në lumin e Leshnjes. Shtrirja e tij është rreth 3 km në vdrejtimin veriperëndimor. Mbi ngulimin aktual të tij ngrihet maja e Rungajës 1945 metër mbi nivelin e detit.

SHTYLLA është e vendosur në të njëjtën luginë dhe ujëmbledhje të lumit të Vithkuqit dhe Leshnjes në lartësinë 1430 metër. Treska është në gropore përmidis malesh. Në veri

ndodhen lartësitë 1664 metër , në prëndim varret e Krushqve, në jug maja e Lugut të Gjatë (1676 metër)

LESHNJA ndodhet në luginë të lumit në lartësinë 1100 metër. Aty fillon edhe rrjedha e Osumit.

GJANÇI është fshat kufitar më NJAV të Mollaj e Voskop. Ndodhet përmidis lartësive që shkrihen në juglindje të majës së Leshnjes (1357 metër)

LUBONJA ndodhet në përbërje të gjeohapësirës së ujëmbledhjes së Rehovë- Lubonjës (përroi i Roshanjit) në lartësinë afërsisht 1000 metër mbi nivelin e detit.

REHOVA ndodhet në po të njëjtën ujëmbledhje si dhe Lubonja por në lartësitë e shpateve që zbresin për në për në jugperëndim (1200 metër)

RROSHANJ ndodhet në të njëjtën ujëmbledhje dhe shpate malore që përfshihen në Rehovë e Lubonjë. Fshati ndodhet në lartësitë 1225 metër, mbi nivelin e detit.

STRATOBËRDHË ndodhet në lartësinë 1220 metër, në luginën ujëmbledhëse të Strarto bërhdhës (përroi i Piqerrit) ku gjenden dhe sharrat e Ballabanovës.

TRESKA është pozicionuar në luginën e lumit të Treskës në lartësin 1250 metra. Në veri ka lartësinë e spikatur të majës së Himshit 1588 metër.

Në ujëmbledhje e luginës së Panaritit përfshie tre fshatra : PANARITI që është më i epërm në lartësi rreth 1200 metër. Ai shtrihet në të dy anët e përroit. Në veri të tij ngrihen lartësitë që çojnë drejt majës së Faqekuqit 2354 metër mbi nivelin e detit. Në lindje të kësaj maje është edhe një nga vendkalimet më të njohura të rajonit : Qafa e Martës (1850 metër) mja e Azinës që krijojnë kreshtin ndarës, nga Lugina e Osumit.

Në jug të Panaritit ndodhet GRABOCKA në krahun perëndimor të luginës në lartësinë 1020 metra mbi nivelin e detit.

TREBICKA është fshati skajor NJAV të Vithkuqit dhe Bashkisë së Korçës në këndin jugperëndimor. Lartësia është 920 metër. Lumi i Osumit ndodhet jo më larg se 350 metër nga lumi.

3.5.3. POZICIONIMI TOPOGRAFIK I NJËSISË ADMINISTRATIVE VENDORE TË VOSKOPOJËS

Voskopoja është fshat, qendër turistike historike dhe kulturore, 21 [km](#) larg nga qyteti i [Korçës](#) mbi një pllajë 1160 metra mbi nivelin e detit. Malësia e Voskopojës ka shtrirje veri – jug. Ajo ka një sipërfaqe prej rreth 70 km².

Kjo NJAV ka shtrirje jug veri. Kufizohet në veri me Bashkinë e Maliqit, në lindje me NJAV të Voskopit, në perëndim me Lekasin dhe në jug me Mollaj.

Dallon në veri maja e Shëndëlliut (1474 metër) pastaj më tej vijon në veri të fshatit Shipckë, maja Mustaq (1549 metër) Ky kufizim kreshtor i lartësive të relievit vijon në harkimin për në jug, në majën e Lëmit të Gurasit, (1504 metër) kthehet në majën e Shipckës (

1601 metër) duke përfshirë nga perëndimi lartësitë në ujërrjedhje për në lumin e Voskopojës. Nga maja e Shipckës, për në jug, përfshihet maja e Varvanës (1348 metër) maja e Buzmadhit (1439 metër) Fundi jugor i Malësisë së Voskopojës është në majën e Mustafallarit (1466 metër) që kufizon me malësinë e Vithkuqit. Këtu ujrart rrjedhin drejt veriut (përroi i Zhombroit) , (përroi i Shelgut) që derdhen në lumin e Lavdarit të Korçës e mandej në lumin e Voskopojës.

Në këtë njësi bëjnë pjesë: Voskopojë , Shipskë, Krushovë, Gjonomadh, Lavdar.

VOSKOPOJA është qendër e NJAV. E vendosur në një platform malorë në kurriz të kreshtit, në lartësinë 1232. Aty vijon për në drejtimin verior lumi I Voskopojës Voskopja është një syth malor që ka çelur dhe rron në këtë relief si një dëshmi qytetëse e veçantë. Relievi në vendosje të saj dhe rrotull është I butë e I shtruar, me luginëza fillimore që ujëmbledhin në të dy krahët në Perëndim dhe në lindje. Në jug lartësitë ngrihen ndërkaq në very ato ruajnë afërsisht të njëjtën lartësi drejt Krushovës.

Voskopoja kufizohet në Veri me Krushovëne dhe Shipskën, në jugperëndim me kufijt pronësorë të Gjergjevicës dhe të Lavdarit në juglindje. Në perëndim ngrihen lartësitë e majës së Shullërit të Madh, të majës së Pasha tepesë, të Bregut të Mio Nastos (1633 metër) përrenj që derdhën : Zhambroit, përroi I Strugut.

SHIPSKA ndodhëet në very të Voskopojës e kufizon me Bashkinë e Maliqit. Është e vendosur në lartësitë 1240 metër mbi nivel të detit. Ujëmbledhja e saj fillon me faqet e majës Mustaqit, të Lëmit të Gurrasit dhe të Shehit të madh (1570 metër) që përfundojnë në përroin e Gregorit.

KRUSHOVË ndodhet në very në kufi me Bashkinë e Maliqit. Shtrihet në faqet lugonore të përroit të Krushovës përmidis dy lartësive: asaj të Shëndëlliut (1474 metër) dhe të shehsit të Madh (1570 metër)

GJONOMADH ndodhet në anën lindore të Voskopojës përmidis lumit të Dardhës dhe përroit të Stanës në lindje të cilat bashkohen me lumin e Slenës. Lartësia është 1272 metër.

LAVDAR, ndodhet në jug të Njësisë i vendosur në faqet e ujërrjedhës së lumit të Shullërit. Në perëndim të Krushovës ngrihet maja e Varvanës ku fillon e rrjedh lumi I lavdarit që bashkohet me Lumin e Voskopojës. Në veri kufizon Gjonomadhi, në lindje kufij pronësorë të Polenës dhe në jug kufijtë pronësorë të Dërsnikit dhe të Gjançit.

3.5.4. POZICIONIMI TOPOGRAFIK I NJËSISË ADMINISTRATIVE VENDORE TË VOSKOPIT

NjAV e VOSKOPIT ka shtrirje very jug.. Kufizohet në veri nga Bashkia e Maliqit, në perëndim nga NJAV e Voskopojës, në jug nga NjAV të Vithkuqit dhe Mollajt. Në të bëjnë pjesë: Voskop, Dërsnik, Polenë, Vinçan, Goskovë Lart, Goskovë Poshtë, Damjanec.

VOSKOPI është qendër e Njësisë e vendosur në rrëzë të lartësive dhe fillim të luginës së lumit të Slenës, që zbret nga Gjonomadhi. Në veri kufizohet me Goskovën Poshtë, në jug me Polenën, në perëndim me NjAV të Voskopojës.

DËRSNIK, i vendosur në kufi të fushës me fillimin e luginës më dy ujëmbledhje: përroit e Dërsnikut dhe dhe faqet e Kokojkës. Në veri kufizon Polena, në jug Pulaha (e NJAV të Mollajt)

POLENA, e vendosur në fushë e fillim të paramalit. Në veri kufizon Voskopi, në jug Dërsnik në perëndim kufijt pronësorë të Lavdarit të Korçës.

VINÇAN, i vendosur në luginën e Vinçanit që të nxjerr në Damjanec çka përkon edhe me ujëmbledhjen përkatëse. Në veri kufizohet me Damjanec, në verilindje Porodina dhe në jug Goskova Poshtë.

GOSKOVA LART, ndodhet në zonën paramalore në lartësinë 1020 metër mbi nivel të detit. Ujëmbledhja e përroit të Goskovës e përmbledh atë dhe në jug me lumin e Slenës. Në veri kufizon me Vinçanin, në perëndim me Goskovën Poshtë dhe në jug me Voskopin.

GOSKOVA POSHTË është në kufirin skajor të fushës dhe fillimin e paramalit. Përfshihet në ujëmbledhjen e përroit të Goskovës. Në jug kufizon Voskopi, në veri Porodina e Melçani.

DAMJANEC, shtrihet në zonë luginore të lumit të Damjanecit. Lartësia 1030 metër mbi nivelin e detit.

3.5.5. POZICIONIMI TOPOGRAFIK I NJËSISË ADMINISTRATIVE VENDORE TË MOLLAJT.

Kjo Njësi shtrihet në fushëgropë, në jug të Bashkisë. Përbëhet nga : Mollaj, Floq, Pulahë , Ujëbardhë, Kamenicë. Në veri është NJAV e Voskopit, dhe një pjesë e Drenovës, në lindje me Drenovën dhe në jug me Bashkinë e Kolonjës. Sipërfaqja është kryesisht fushore.

MOLLAJ ndodhet në krahun lindor të Fushëgropës. Në rrzëzë të lartësive që varen nga lindja. Ujëmbledhja kryesore që zbret në fushë është e përroit të Kamenicës. Në veri ndodhet Qatromi. Ne prendim Dërsniku, ne jug Kamenica dhe Pulaha. Lartësia mesatare 870 metër.

FLOQ është i vendosur në skajin jugor të Fushëgropës në kufij të relievit fushor me paramalin. Nga lartësitë zbresin ujrë nga qafa e Floqit.

PULAHË, ndodhet në anën perëndimore të fundit të fushëgropës në kufij me paramalin. Lartësi është 886 metër mbi nivelin e detit. Në perëndim ngrihet maja e Çeliverës (1306 metër) Në veri ndodhet Dërsniku. Në jug Uji i Bardhë, në lindje Kamenica.

UJË BARDHË ndodhet në krahun verior të rrugës automobilistike që të çon në rezervuarin ujrë të Gjançit përgjatë luginës.

KAMENICË shtrihet në krahun juglindor të fushës ku fillon paramali drejt faeve lindore të ujëmbledhjes së luginës me të njtën emër.

3.5.6. POZICIONIMI TOPOGRAFIK I NJËSISË ADMINISTRATIVE VENDORE TË DRENOVËS

Shtrihet në juglindje të Bashkisë. Kufizoheët në veri nga Korça dhe NJAV e Qendër Bulgarec, Në p;erëndim nga Voskop dhe Mollaj, në jug nga Bashkia e Kolonjës kurse nga lindja nga Bashkia e Devollit.

Në të bëjnë pjesë: Drenovë, Mborje, Boboshticë, Qatrom, Ravonik, Turan dhe Dardhë.

3.5.7. POZICIONIMI TOPOGRAFIK I NJËSISË ADMINISTRATIVE VENDORE TË QENDËR BULGAREC.

Ndodhet në kendin verilindor të Bashkisë së Korçës. Ka në përbërje : Bulgarec, Lumalas, Biranj, Melçan, Porodinë, Dishnicë, Shamoll, Belorta, Kuç i Zi, Barç, Çiflig, Malavec, Neviçisht.

Kjo njësi kufizohet në veri me Bashkinë e Maliqit, në jug me Korçën dhe Drenovën në perëndim me Voskopin dhe në lindje me Bashkinë e Devollit.

3.6. PËRSHKRIMET KUFITARE VENDORE TË BASHKISË SË KORÇËS.

3.6.1. PËRSHKRIM I KUFIRI VENDOR I BASHKISË SË KORÇËS ME BASHKINË E MALIQIT (VERI)

Tek Çuka e Bofnjes (2004 m) vija ndarëse kalon drejt Lindjes, përgjatë kreshtit të relievit që ndan luginën e Brozdovecit deri në Lumin e Beçit që përfshin në Lindje Lavdarin (njësia administrative Lekas) të Bashkisë së Korçës në kufi me Gurakuq të Bashkisë së Maliqit. Një nga nyjet kufindarëse të dy bashkive është ajo ku takohen lumi i Çemicës me lumin e Beçit. Në veri të kësaj nyjeje mbetet fshati Protopapë i Bashkisë së Maliqit. Pas kësaj nyjeje kufiri ndarës vijon drejt majës së Sukaverit (lartësia 1374m) ku ndahet pronësia vendore e fshatit Osojë (Maliq) dhe Xerje -Denas- Popovinë – Lavdar të Bashkisë së Korçës.

Në drejtim të Lindjes vija kufitare zbrit në përroin e Luadhes dhe mandej ngjitet në lartësinë 1401 (maja e hijes së Bufit). Këtu merr një drejtim verior duke u ngjitur në majën e Shëdëlliut çka përfshin fshatin fundor të bashkisë së Korçës : Krushovë . Në vijim lindor është fundi i pronësisë vendore të fshatit Shipckë e cila përfshin rrjedhjen jugore të ujrave në kurrizin poshtë majës Mustaq (lartësia 1549) . Më tej kufiri zbrit në luginën e përroit të Bickës dhe prej këtu përfshin vijën veriore pronësore të kullota e pyjeve të fshatit Damjanec (njësia administrative Voskop) i cili ndahet me fshatin Kloc që i përket Bashkisë së Maliqit. Këtu kufiri vijon përmidis përroit të Klocës duke përfshirë në Jug fshatrat Biranj dhe Lumalas (Qendër Bulgarec) që i përkasin Bashkisë së Korçës. Në Veri të Bulgarecit kufiri vendor i Bashkisë vijon prej kanalit të madh të Dunavecit në një reliev tërësisht fushor duke përfshirë kufijt pronësorë të fshatit Shamoll dhe të fshatit Kuç i Zi që përkon me fillimin e relievit kodrinor dhe malor të Malit të Moravës. Prej fshatit Kuç i zi kufiri ngjitet në drejtimin lindor për kah kreshtit të malit të Moravës deri në pikën lartësore 1272 metë çka përkon edhe me kendin kufitar vendor të tre bashkive:Korçë,Maliq dhe Devoll.

3.6.2. KUFIRI VENDOR I BASHKISË SË KORÇËS ME BASHKINË E DEVOLLIT (L I N D J E)

Kufiri vendor i Bashkisë së Korçës në lindje ndan me Bashkinë e Devollit. E gjithë kjo vijë ndjek drejtimin jugor përgjatë kreshtit të Malit të Moravës. Ujëmbledhja dhe ujërrjedha e

relievit të kreshtit malor, në faqen perëndimore i takon bashkisë së Korçës. Përreth 20 km ngrihet ky kresht ndarës që ka si pika njohëse dhe dalluese: majën e Lajthisë (1573 metër), majën e Çardhakut (1808 metër) majën e Bigllës (1762 metër) Mandej kemi zbritje të relievit gjer në qafë të malit, ku ndodhet edhe fshati Dardhë.

3.6.3. KUFIRI VENDOR I BASHKISË SË KORÇËS

ME BASHKINË E SKRAPARIT (P E R Ë N D I M)

Këndi Jugperëndimor që ndan tre bashkitë (Korçë, Skrapar, Kolonjë) është në gjeohapësirën fundore kufizuese të fshatit Grabockë (njësia administrative vendore Vithkuq) të Bashkisë së Korçës, në lartësinë 1035 metër mbi nivelin e detit. Grabocka mbështetet në Osum, që është larg jo më shumë se 2 km, por rrjedha e ujrave dhe kufijt pronësorë të Grabockës shtrihen gjer në rrjedhë të Osumit. Kurrizi malor në këtë hapësirë ndan Grabockën me Melckën (Skrapar). Pastaj vija kalon në drejtim të majës së Staraveckës (1575 metër). Relievi që bie në drejtim të lindjes përfshin Panaritin. Maja e Lirzës (1778 metër) ndan kreshtin ku kufizohen dy bashkitë : fshati Helmës – Staraveckë i Skraparit dhe dhe Panarit, i Korçës.

Në drejtimin verior vija kalon drejt qafës së Martës (1823metër) dhe fillimit të kreshtit malor të Ostrovicës (maja e Faqekuqit 2352 metër) . Në verilindje kreshti vijon me lartësitë 2379 dhe 2383, Qafa e Veshëzit (2083 metër) deri në majën e Ostrovicës (2346 metër). Kreshti i Ostrovicës në përgjithësi ndan të dy bashkitë: atë të Skraparit në perëndim dhe Korçës në lindje. Më tej kreshti vijon në verilindje. Nga maja e Ostrovicës vija ndarëse orjentohet drejt qafës së Beçit në perëndim, duke përfshirë një ujëmbledhje relievi që bie në drejtim të fshatit Mazrek, 1000 metër mbi nivelin e detit. Kreshti ndarës merr një kthesë harkore në drejtim të Çukës së Bofnjes (2004 metër) në përfshirje të ujrave që rrjedhin në drejtim të Mazrekut dhe Brozdovecit (nj.a. Lekas) .

3.6.4. KUFIRI VENDOR I BASHKISË SË KORÇËS ME BASHKINË E KOLONJËS (J U G)

Si kënd orjentues i relievit përfshirës që ndan tre Bashki: të Korçës, me atë të Kolonjës (në jug) dhe të Skraparit (në perëndim) është shtrirja pronësore e fshatit Grabockë që mbështetet ne Lumin Osum. Pastaj kufiri vijon përgjatë Osumit në lindje gjer në bashkimin e Osumit me lumin e Treskës (lartësia 584 metër) që përmbledh në very fshatin Trebickë dhe hapësirat pronësore të tij.

Më tej, vija ndarëse shkon për kah lindja në përfshirje të lumit të Treskës dhe të fshatit Treskë.

Trebicka është në lartësinë 1020 metër dhe përfshihet nga përroi dhe lugina e Panaritit si dhe lumi i Treskës dhe në jug Osumi. Në bashkimin e lumit të Osumit me lumin e Treskës lartësia është 584 metër. Treska ndodhet në luginë. Faqet malore ujëmbledhëse zbresin nga kurrizi i Kaltanjit (1373 metër), ngjitet në veri në pyllin e Ballabanovës (1395 metër) Këtu përfshihet fshati Stratoberdë me kurrizin malor si dhe ujërrjedhën nga lartësia 1468 metër (sektori i Sharrave) e përroi i Piqerrit. Në jug kufizon fshati Selenicë e Pishës (Bashkia e Kolonjës) Prej majës së Selenicës së Pishës kufiri vendor zbret në luginën e Roshanjit (përroi i Roshnjit) duke përfshirë në veri fshatin Lubonjë e Roshanj. Pastaj kufiri vendor vijon në pikën ndarëse së Qafës së Qarrit.

Më tej vija kufizuese ndan Pepellashin (Kolonjë) me Floqin (Korçë) në Gropat e Slanjës, maja e Shpellës.

Ujërrjedha vjen nga qafa e Floqit (1568 metër) dhe merr drejtimin për kah maja e Llofkës (1868 metër)

Në verilindje ujëmbledhja dhe ujërrjedha e Kamenicës përshin pronësinë e fshatit Kamenicë. Mandej vija ndarëse kalon përgjatë kreshtit malor që shkon në Dardhë ku fillon edhe mali i Moravës.

4. Klima

Bazuar në rajonizimin gjeografik të Shqipërisë territori i bashkisë Korçë, bën pjesë në Gropat JL të

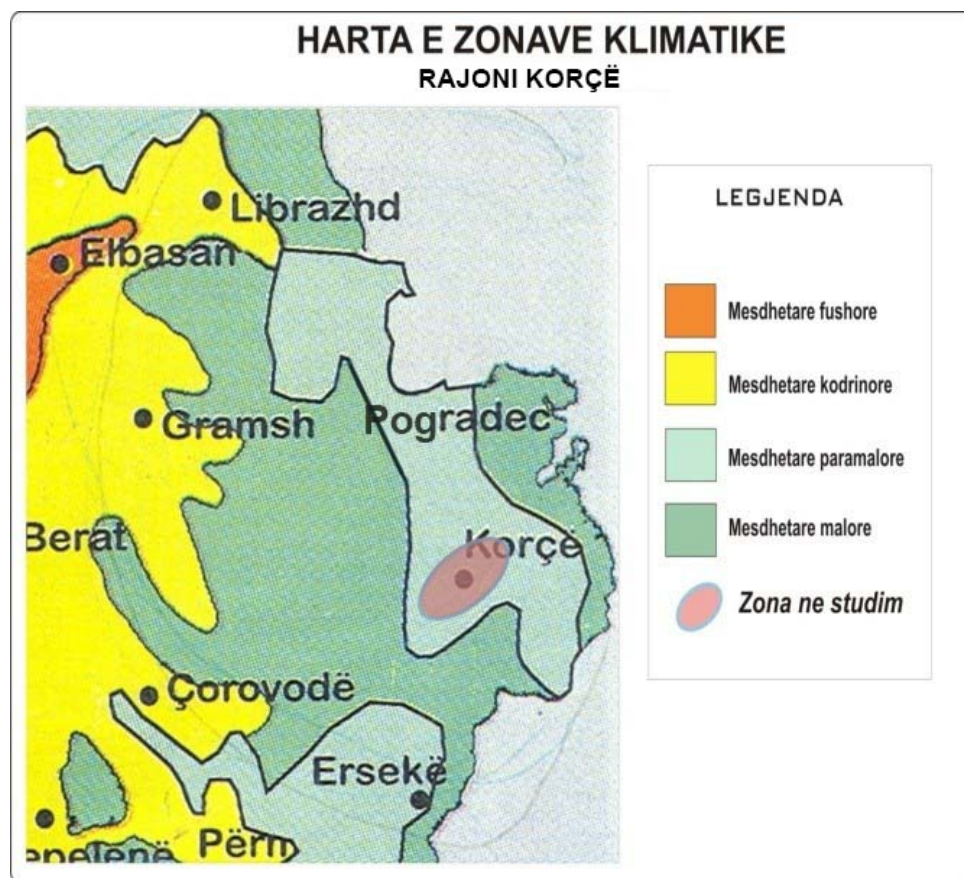

Fig.-2 Harta e zonave klimatike
(Burimi: Instituti meteorologjik Shqiptar, Libri Klimatologjia)

Shqipërisë dhe në Krahinën Malore Qëndrore.

Teritori i Bashkisë së Korçës përbëhet nga këto njësi të mëdha morfologjike:

- Fushëgropa e Korçës,
- Krahina pasmalore,

- *Krahina Malore.*

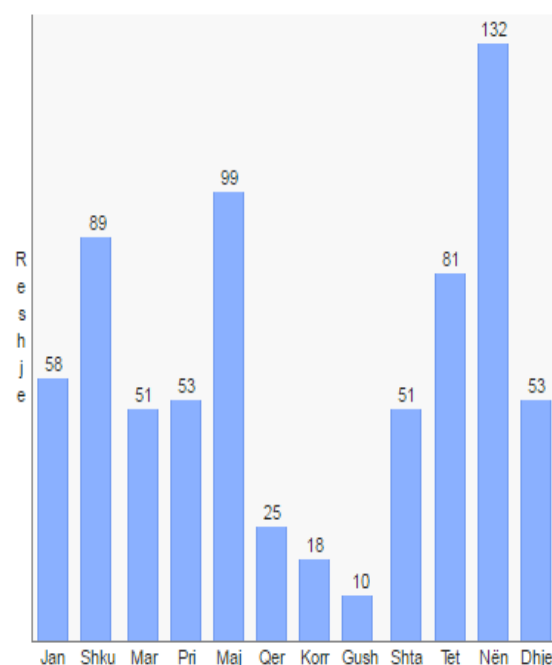
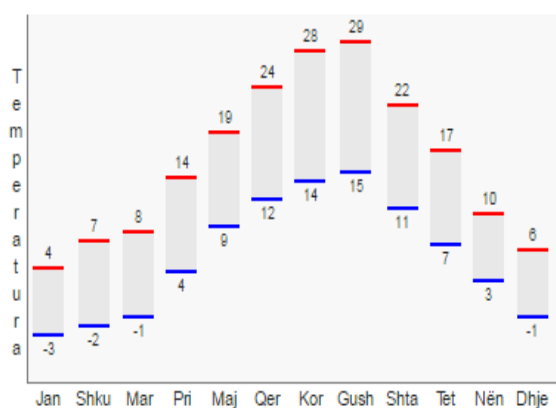
Pozicioni gjeografik, mbizotërimi i kodrave dhe maleve bën që territori i bashkisë së Korçës të futet në zonën ku dimri është i ftohtë dhe vera e freskët. Reshjet e pakta bien kryesisht në formë bore.

Korça ka klime mesdhetare kalimtare (ose klime mesdhetare kontinentale) me ndryshime të mëdha në temperaturë. Muaji më i nxehtë është gushti (25 °C) ndërsa muaji më i ftohtë është janari (2 °C). Mesatarisht gjatë vitit bien 710 mm reshje të cilat minimumin e arrijnë në verë ndërsa maksimumin në dimër, duke e bërë Korçën një qytet përgjithësisht të thatë krahasuar me pjesën tjetër të Shqipërisë së lagësht. Temperaturat në Korçën që përthith 2300 orë rrezatimin diellor, përgjithësisht mbeten më të ulta se pjesa tjetër e Shqipërisë perëndimore, por më të larta se pjesa veri-perëndimore për shkak të lartësisë mesatare në rrafshin e Korçës. Megjithatë janë regjistruar raste kur temperatura ka arritur deri në 40 °C ose më tepër.

Temperatura maksimale gjatë verës varjojnë 36-38 gradë, temperatura mesatare mujore luhet nga 20 grade deri në 24 gradë. Gjatë dimrit bien dhe reshje dëbore, ku në rajonin tonë e përreth trashësia shkon në mbi 0.5m ndërsa në lartësi të mëdha trashësia shkon deri në mbi 1m. Gjatë vitit në zonën tonë reshjet janë të shumta dhe sasia e tyre mesatare shkon nga 900-1300mm dhe më

Korça - Temperatura dhe reshjet mesatare mujore

	Janar	Shkurt	Mars	Prill	Maj	Qershor	Korrikk	Gusht	Shtator	Tetor	Nëntor	Dhjetor	
Temp. Maks. (°C)	4	7	8	14	19	24	28	29	22	17	10	6	Ø 15,7
Temp. Mini. (°C)	-3	-2	-1	4	9	12	14	15	11	7	3	-1	Ø 5,7
Reshje (mm)	58	89	51	53	99	25	18	10	51	81	132	53	Σ 720

shumë reshje bien në mujin nëntor dhe dhjetor të vitit. Dëbora fillon të bjerë që në fundin e muajit Nëntor dhe vazhdon në mënyrë jo të qëndrueshme, deri në muajin Shkurt. Ky territor, pothuajse gjatë gjithë vitit, por veçanërisht në periudhën fundi i vjeshtës-fillimi i pranverës, rrihet nga erëra të ftohta. Bashkia e Korçës shtrihet në pjesën JL të Shqipërisë. Kryeqendër e bashkisë është qyteti i Korçës me rreth 100,000 banorë. Klima e territorit tokësor është e tipit kontinental lokal, me një temperaturë mesatare vjetore prej 11.4°C. Temperaturat mesatare mujore arrijnë rreth afërsisht 21.2 gradë në Korrik dhe Gusht, ku maksimumi arrin në gusht me 34.4 gradë. Temperatura mesatare më e ulët është gjatë Janarit, rreth 1.5 °C, me një minimum prej -17.2°C.

Fig. - 1 Harta fiziko gjeografike e shqipërisë (Burimi: Perikli qiriazi 1988)

PARAMETRAT KLIMATERIK ERA (DREJTIMI, SHPEJTËSIA)

Era më e shpeshtë është ajo që fryn nga veriu, sidomos në vjeshtë dhe dimër. Erërat që fryjnë nga jugu dhe juglindja dominojnë gjatë pranverës dhe verës. Erërat e juglindjes dhe lindjes janë të konsiderueshme. Periudhat e qeta dhe me erë ndryshojnë gjatë ditës, veçanërisht në verë. mëngjeset karakterizohen nga luhajtjet mes erërave që fryjnë nga veriu dhe periudhave të qeta. Kushtet e motit ndryshojnë mjaft pasditeve, kur qetësia prishet nga erërat e jugut dhe juglindjes.

Era percaktohet si levizje horizontale e ajrit, ndersa levizja vertikale qyhet rryme ajri.

Karakteristikat

Shpejtësia mesatare vjetore e erës është rreth 2.1m/s. Shpejtësia më e madhe arrihet në stinën e pranverës me 2.5m/s, në dimër 2.2m/s, në verë 1.7m/s dhe në vjeshtë 2m/s. Erërat me shpejtësinë mesatare vjetore më të madhe janë ato me drejtim jug-perëndim (5m/s) dhe jug-lindje (4.8m/s), ndërsa ato me shpejtësi mesatare vjetore më të vogël janë ato me drejtim veri-lindje (2.8m/s). Përsa i përket drejtimit të erërave:

Shpërndarja vjetore e drejtimeve të erës në % (Burimi: Instituti meteorologjik Shqiptar, Libri Klimatologjia)

Stacioni	Q	N	NE	E	SE	S	SW	W	NW
Korçë	51.2	10.3	5.5	7.1	5.8	2.2	13.2	2.4	2.3

Shpërndarja gjatë dimrit e drejtimeve të erës në %

Stacioni	Q	N	NE	E	SE	S	SW	W	NW
Korçë	52.7	8.9	6.0	5.7	6.3	2.3	16.4	0.9	0.8

Rastisja e shpejtësisë së erës në %

Shpejtësia në m/sek	0-1	2-5	6-10	11-15	15
Korçë	56.9	27.1	14.1	1.4	0.5

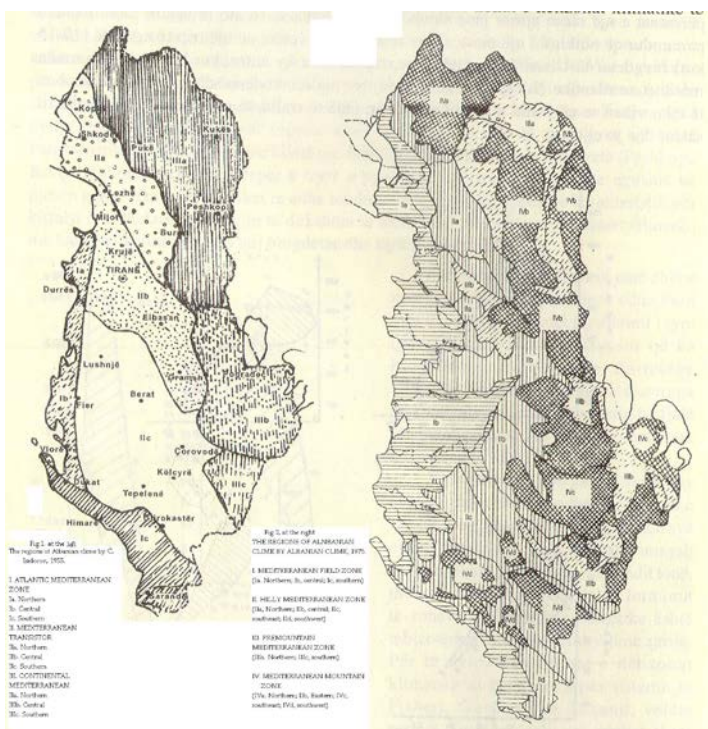
Shpejtësia më e madhe e erës në m/sek

Stacioni	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Korçë	40	26	28	26	24	20	20	22	20	29	24	30

Siguria e shpejtësive të mëdha të erës në m/sek

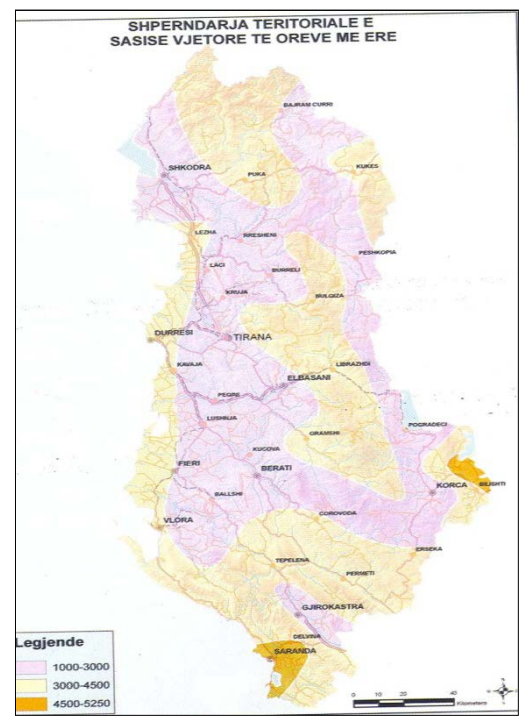
Stacion	1	3	5	10	20	25	30	40	50	60	70	75	80	90	95	99
Korçë	42	37	35	32	29	28	27	25	24	22	21	20	19	17	16	14

Fig.- 2 Rajonizimi klimatik në Shqipëri (Burimi: Instituti meteorologjik Shqiptar, Libri Klimatologjia)

kryesore te eres jane drejtimi dhe shpejtesia e eres. Drejtimi i eres eshte kahu nga fryn era dhe merr emrin e tij sipas nje prej 16 pikave te horizontit. Lugina sherben si nje

drejtues per rrymat ajrore dhe po te gjykojme nga te dhenat

e stacioneve meteorologjike drejtimi dominues, ne te gjithë stinet, jane VL (20% te rasteve) dhe JP (10.4% te rasteve). Rrymat ajrore jane nje nder faktoret kryesore te formimit te klimes. Ne territorin ne studim, drejtimi i eres gjate vitit eshte i ndryshueshem. Shpejtesite e eres ne territorin ne studim jane ne vartesi te periudhes se vitit. Vlerat me te medha te shpejtesise se eres vrojtohen ne stinen e dimrit. Shpejtesite maksimale te eres me periudhe perseritje nje here ne 50, 20, 10 vjet jane respektivisht 30-33m/s,28-30m/s, dhe 24-27m/s (sipas Kushteve teknike Hidrometeorologjike).

Fig.- 3 Shpërndarja territoriale e sasisë vjetore të orëve me erë (Burimi: Instituti meteorologjik Shqiptar, Libri Klimatologjia)

Temperatura

Regjimi termik paraqet uniformitet te kenaqshem. Vleftat e temperatures mesatare vjetore pergjithesisht luhaten rreth 13.0⁰ C. Temperatura mesatare e janarit lekundet ne rreth 2.9⁰C. Ne figure paraqitet shperndarja e temperatures mesatare gjate vitit

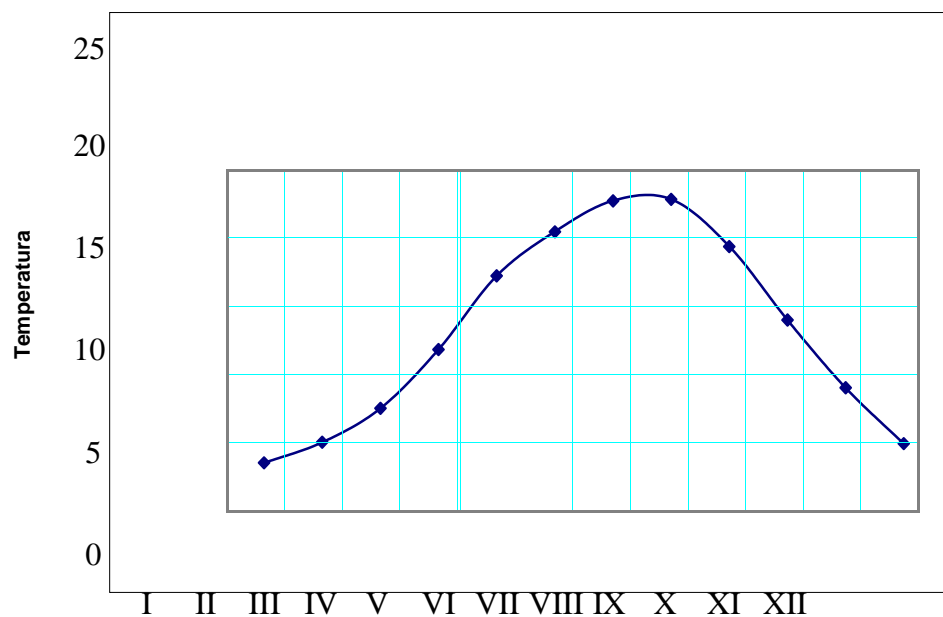

Fig. – 4 Shpërndarja e temperaturës mesatare gjatë vitit (Burimi: Instituti meteorologjik Shqiptar, Libri Klimatologjia)

Temperatura mesatare vjetore është 10.5⁰C. Rajoni dallohet për dimrin e ftohtë (temperatura mesatare e Janarit 2.9⁰C) dhe për verën e freskët (temperatura mesatare e Korrikut 18.3⁰C). Lidhur me temperaturën mesatare stinore, ajo është rreth 1.7⁰C në stinën e dimrit, 9.3⁰C në pranverë, 19.3⁰C në verë dhe 11.5⁰C në vjeshtë. Temperaturat skajore arrijnë: minimumi absolut -24.2⁰C dhe

maksimumi absolut 35.5⁰C. Këto minimume janë pasojë e depërtimit të masave ajrore të ftohta dhe fuqizimit të tij nga forma e luginës së Devollit.

Temperatura mesatare e ajrit sipas 1/2 (max + min)T⁰C (Burimi: Instituti meteorologjik Shqiptar, Libri Klimatologjia)

Stacion	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Vj
Korçë	-2.8	1.7	4.7	7.0	11.1	16.1	19.5	20.1	16.4	11.6	7.5	1.5	9.5
Korçë	-2.3	1.9	4.6	7.2	11.4	16.8	20.1	20.8	17.1	12.2	8.3	1.8	10.0

Zgjatja e temperaturës mes. mbi disa kufij dhe shuma përkatëse e temperaturës efektive

Stacion	≥ 10 ⁰				≥ 13 ⁰			
	Dt. Fill	Dt. mba	Zgjat Dit.	Shuma °C	Dt. Fill	Dt. mba	Zgjat Dit.	Shuma °C
Korçë	17 IV	25X	192	1307	8 V	7 X	153	792.6
Stacion	≥ 15 ⁰				≥ 20 ⁰			
	Dt. Fill	Dt. mba	Dt. Fill	Dt. mba	Dt. Fill	Dt. mba	Dt. Fill	Dt. mba
Korçë	23 V	28 IX	23 V	28 IX	23 V	28 IX	23 V	28 IX

Temperatura mesatare e ajrit në °C

Stacioni	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Mes	Ampl
Korçë	0.5	1.8	4.9	9.7	14.0	17.8	20.5	20.8	17.3	11.5	7.2	2.8	10.7	20.3

Variacioni mesatar ndër-mujor i temperaturës së ajrit

Mesatare 35-vjeçare (1931-1965)

Stacion	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Korçë	1.3	3.1	4.8	4.3	3.8	2.7	0.3	3.5	5.8	4.3	4.4	2.3

Shmangiet mesatare mujore nga mesatarja vjetore

Stacioni	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Korçë	10	8.9	5.8	1.0	3.3	7.1	9.8	10	6.6	0.8	3.5	7.9

Maksimumet absolute të temperaturës së ajrit

Stacioni	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Vjet	Data
Korçë	17.4	18.6	26.3	27.2	33.2	34.9	37.0	38.5	34.5	29.0	22.1	16.1	38.5	9/08/45

Minimumet absolute të temperaturës së ajrit

Stacioni	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Vjet.	Data
Korçë	20.9	17.5	15.0	10.5	0.0	2.6	6.4	5.6	1.6	3.2	9.5	23.0	23.0	30,31/12/41

Amplituda e temperaturave ekstreme absolute

Stacioni	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Vjet
Korçë	38.3	36.1	41.3	37.7	33.2	32.3	30.6	32.9	32.9	32.2	31.6	39.1	61.5

Siguria në % e temperaturës maksimale vjetore

Stacioni	Siguria në %															
	1	3	5	10	20	25	30	40	50	60	70	75	80	90	95	99
Korçë	38.6	38.0	37.3	36.9	35.9	35.5	35.4	34.8	34.5	34.2	33.5	33.5	33.1	32.4	31.7	30.7

Siguria në % e temperaturës minimale vjetore

Siguria në %															
--------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

	1	5	10	20	25	30	40	50	60	70	75	80	90	95	99
Korçë	25.4	21.6	19.7	17.6	16.9	16.2	15.0	14.0	13.1	12.1	11.5	11.0	9.5	8.5	6.7

Temperatura mesatare e maksimumeve mujore

Stacioni	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Vjet
Korçë	11.0	14.1	18.5	22.5	27.3	30.1	33.0	33.8	29.0	23.8	18.2	13.8	34.4

Temperatura mesatare e minimumeve mujore

Stacioni	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Vjet.
Korçë	12.4	9.7	6.5	1.9	3.3	6.9	9.4	9.0	5.8	0.9	3.7	-8.8	14.7

Shmangia mesatare kuadratike e temperaturave ekstreme vjetore në °C

Stacioni	Maksimale σ	Minimale σ
Korçë	1.38	4.03

Amplituda mesatare e ekstremeve mujore

Stacioni	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Vjet.
Korçë	23.4	23.8	25.0	24.4	24.0	23.2	23.6	24.8	23.2	22.9	21.9	22.6	49.1

Temperatura mesatare maksimumeve ditore

Mesatare 35-vjeçare (1931-1965)

Stacioni	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Vjet.
Korçë	4.8	5.8	9.8	14.6	19.4	23.7	27.2	27.5	23.3	16.4	11.0	6.4	15.7

Temperatura mesatare minimumeve ditore

Mesatare 35-vjeçare (1931-1965)

Stacioni	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Vjet

Korçë	-3.3	-2.2	0.5	4.8	8.7	11.8	13.8	14.2	11.3	6.7	3.3	0.8	5.7
--------------	------	------	-----	-----	-----	------	------	------	------	-----	-----	-----	-----

Temperatura mesatare e ekstremeve ditore

Mesatare 35-vjeçare (1931-1965)

Stacioni	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Vjet.
Korçë	7.6	8.0	8.8	9.8	10.7	11.9	13.4	13.3	12.0	9.7	7.7	7.2	10.0

Numri i ditëve me temperaturë max ≥ 25.0 °C

Stacioni	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	Σ Vjet	Nr dit
Korçë	-	-	0.3	4.4	14.6	25.7	24.4	12.5	2.0	-	83.9	33

Numri i ditëve me temperaturë maksimale ≥ 30.0 °C

Stacioni	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	Σ Vjet
Korçë			0.4	1.7	9.1	10.9	2.2	-	-	24.3

Temperatura maksimale absolute në sipërfaqen e tokës

Stacioni	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Vjet	Data
Korçë	19.9	29.5	39.6	51.0	54.9	57.8	64.1	62.7	53.2	44.6	33.3	20.8	64.1	26/07/65

Stacio	I	II	III	IV	V	VI	VII	VII I	IX	X	XI	XII	Vjet.	Data
Korçë	-27.0	-22.7	-21.1	-13.5	-4.3	-2.4	4.4	1.6	0.6	-5.7	-10.0	-21.3	-28.5	14/01/68

Temperatura minimale absolute në sipërfaqen e tokës

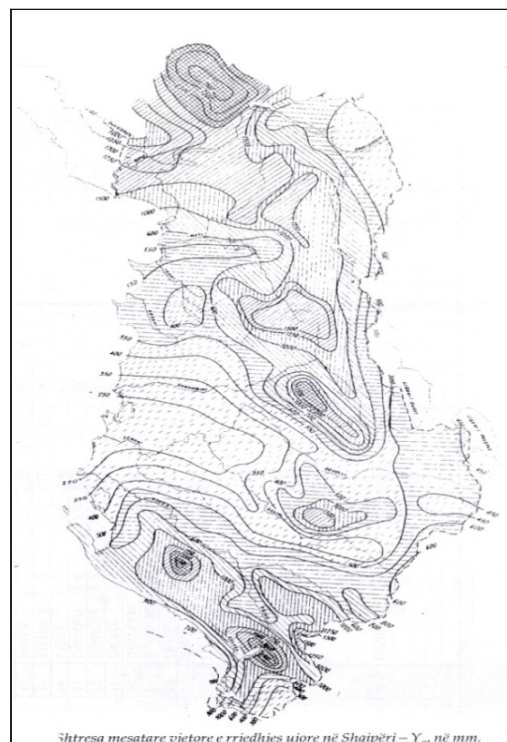
Temperatura minimale absolute në 5 cm, mbi sipërfaqen e tokës

Stacio	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Vjet.	Data
Korçë	-26.6	-19.1	15.1	9.6	-2.8	-2.4	-0.5	0.9	-4.5	9.9	-14.7	-21.5	-26.6	20/01/67

DËBORA, RESHJET E SHIUT (MESATARET, VLERAT MAKSIMALE, VLERAT MINIMALE), PRECIPITIMI DHE AVULLIMI

Reshjet janë një prej faktorëve kryesorë që influencojnë regjimin klimaterik të zonës. Reshjet e shiut variojnë gjatë vitit dhe luajnë një rol të rëndësishëm në balancën e ujit të liqenit dhe pellgut të tij ujëmbledhës. Niveli më i lartë i reshjeve normalisht shënohet në Nëntor-Janar dhe në pranverën e vonë, zakonisht në maj. Reshjet arrijnë nivelin më të ulët gjatë Korrikut dhe Gushtit. Reshjet mesatare të shiut në vit në basenin e liqenit shkojnë afërsisht 759 mm. Termi *reshje*, i përdorur në hidrologji, përfshin të gjitha format e ujirt që vijnë nga atmosfera në tokë. Format kryesore të reshjeve janë: shiu, bora, bresheri, vesa etj. Reshjet atmosferike janë nga elementet më të rëndësishme të motit dhe të klimës.

Fig.- 5 Harta e shpërndarjeve të reshjeve (Burimi: Instituti meteorologjik Shqiptar, Libri Klimatologjia)

Faktorët kryesorë që kushtojnë sasinë, intensitetin, shpërndarjen vjetore, stinore e mujore të reshjeve, në zonën në studim janë: pozicioni gjeografik dhe veçoritë e relievit. Është e qartë se për një pellg, përgjithësisht, reshjet janë faktori kryesor i regjimit hidrologjik, sepse ato janë vetë edhe materiali kryesor që krijon rrjedhjen në hapësirë dhe kohe. Një karakteristike e përgjithshme e shpërndarjes së reshjeve në pellgun e Shkumbinit është se lartësia e tyre rritet nga Perëndimi në Lindje deri në pellgjet e degëve Gostime e Rapun (inklusiv) dhe pastaj zbrit nga Veriu në Jug. Reshjet atmosferike janë nga elementet më të rëndësishme të motit dhe të klimës.

Reshjet

Dallohet për sasinë mesatare vjetore shumë të ulët të reshjeve me rreth 700mm në vit. Ndikimi kontinental i klimës zbutët nga regjimi mesdhetar i reshjeve ku në verë bien 12.5% të reshjeve vjetore.

Lartësia e reshjeve R (mm) (Burimi: Instituti meteorologjik Shqiptar, Libri Klimatologjia)

Stacion	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Korçë	43	4.9	47	29	108	54	11	31.6	19	127	87	105
Korçë	69	23.6	83	27	114	54	7.6	18.5	10	153	113	129

Stacion	Vjet	Max	Data	Nr.dit
Korçë	671.4	36.5	20. X	110
Korçë	805.0	28.5	20. X	134

Tensioni mesatar i avujve të ujit në mb.

Stacioni	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Vjet
Korçë	5.3	5.5	6.0	7.4	10	12	12	12	11	9.5	8.0	6.3	9.0

Lagështia relative mesatare e ajrit në %

Stacioni	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Vjet.
Korçë	79	76	69	63	64	61	54	52	61	70	78	80	64

Defiçit mesatar i lagështirës së ajrit në mb.

Stacioni	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Vjet.
Korçë	1.4	2.0	3.3	6.3	6.9	9.3	13.1	14.1	9.2	5.0	2.6	1.7	6.2

Mesataret mujore e vjetore të reshjeve në mm

Mesatare 35- vjeçare (1931- 1965)

Stacioni	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Vjet.
----------	---	----	-----	----	---	----	-----	------	----	---	----	-----	-------

Korçë	70	68	53	54	58	42	21	25	44	85	112	89	722
--------------	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	-----	----	-----

Vitet me reshje maksimale dhe minimale dhe raporti ndërmjet tyre

Stacioni	Reshjet më të mëdha		Reshjet më të vogla		Raporti ndërmjet rreshjeve më të pakta / më të mëdha
	Sasia në mm	Viti	Sasia në mm	Viti	
Korçë	1090.8	1963	432.7	1945	2.5

Maksimumi 24 orësh i reshjeve

Stacioni	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Korçë	50	40	32	53	50	60	29	43	62	46	85	77

Stacioni	Vjet.	Data
Korçë	85.0	13/11/1955

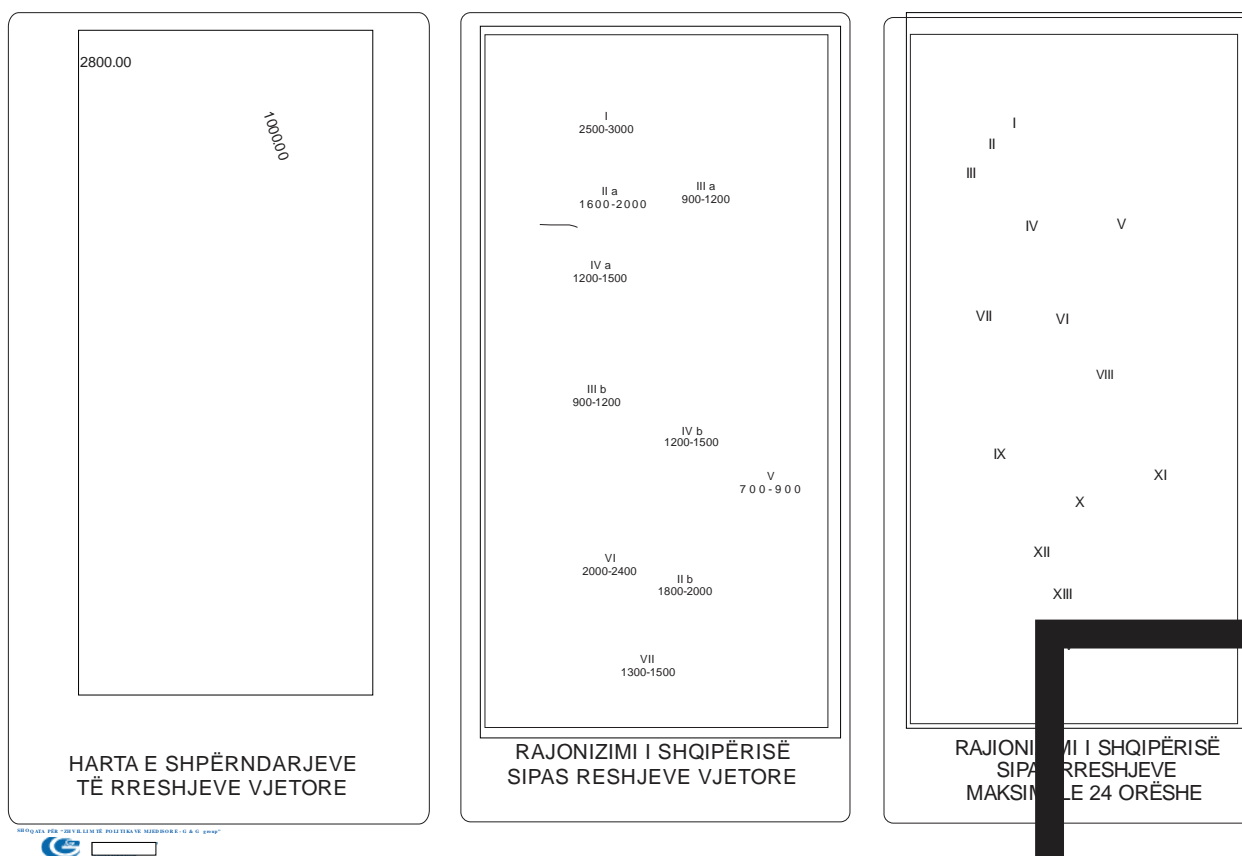
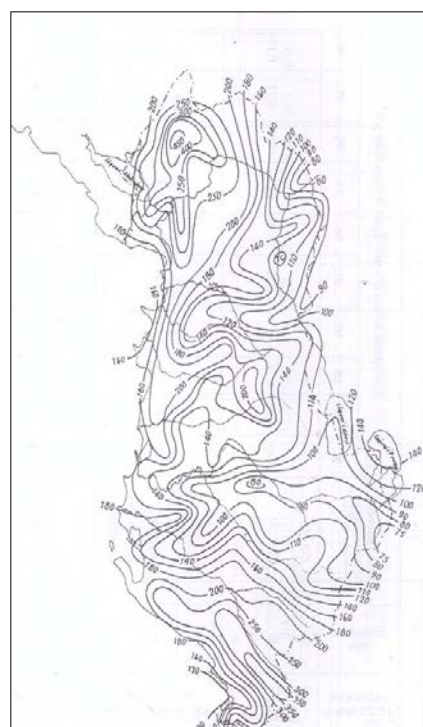

Fig. –6 Harta e shpërndarjeve të reshjeve (Burimi: Instituti meteorologjik Shqiptar, Libri Klimatologjia)

Shpërndarja e reshjeve brenda vitit në territorin në studim është tipike mesdhetare, me reshje të shumta gjatë gjysmës së ftohtë të vitit dhe reshje të pakta gjatë gjysmës së ngrohtë me theksime që mund të zgjatë disa muaj. Ndarja e vitit në dy gjysma viti është bërë duke ndjekur kriterin pluviometrik të muajve. Si gjysme e ftohtë e vitit është marrë inkluziv periudha **tetor...mars** ndërsa ajo e ngrohtë periudha **prill...shtator**.

Fig. –7 Harta e shpërndarjeve të reshjeve (Burimi: Instituti meteorologjik Shqiptar, Libri Klimatologjia)

Nga analiza e reshjeve, të dy periudhave, vihet re se reshjet e gjysmës së ftohtë të vitit janë më të mëdha se ato të gjysmës së ngrohtë, gjë që tregon karakterin mesdhetar të shpërndarjes së reshjeve në territorin në studim. Po të shohim ecurinë e sasisë së reshjeve sipas renditjes kronologjike të muajve, do të veme re se kjo ecuri paraqet afërsisht trajtat e një

kurbe paraboloidi me origjine te vendosur ne muajt me me pak reshje dhe me krahe ne te dy drejtimet qe ndjekin rritjen graduale te reshjeve sipas radhes se muajve Muajt me me shume reshje jane Nentori, Dhjetori e Janari, por reshjet me te shumta vrojtohen ne muajin Nentor. Muaji me me pak reshje eshte Korriku. Nga sasia e reshjeve mbizoteron stina e dimrit, megjithese vjeshta ne disa raste barazohet me te.

Dëbora

Në Shqipëri reshjet në forme bore bien kryesisht në muajt e dimrit dhe përfshijnë më tepër zonat malore të vendit sidomos ato që shtrihen në brendi të territorit. Mesatarja e lartësive maksimale të dëborës, për teritorin në studim, është nga 15 deri 30 cm. Vlera mesatare e dendesise se bores merret 0.13 gr/cm^3 . Mesatarja e lartësive maksimale te bores ndryshon me ndryshimin e lartësise se vendit, mbi nivelin e detit sipas kesaj ligjesie (shiko Kushtet Meteorologjike te Projektimit) :

ku:

$$Y = 2.3(H/100) + 3.7$$

Y – mesatarja e lartësive maksimale ne cm, H- lartësia e vendit mbi nivelin e detit ne m.

P.sh. per lartesine 800 m mbi nivelin e detit, mesatarja e lartësive eshte 22.1 cm. Per zonen ne studim (ne lartesine 800 m) vlera e priteshme per periudhen e perseritjes nje here ne 50 vjet eshte $22.1 \times 3.4 = 75 \text{ cm}$. Ndryshimet klimatike nuk kanë më nevojë të paraqiten si një fenomen global që mund të ndikojë tek ekosistemet, si dhe tek sektorë të rëndësishëm të bujqësisë. Ndryshimet klimatike janë tashmë një kërcënim i njohur që, për t'u trajtuar siç duhet, duhet të merret në konsideratë në mënyrë të integruara, si pjesë e sfidave më të mëdha të zhvillimit të qëndrueshëm në nivel global. Ndryshimet klimatike pritet që të rrisin frekuencën dhe madhësinë e ngjarjeve ekstreme si dëmet e shkaktuara nga përmytjet, thatësira, zjarret nëpër pyje, valë të nxehti dhe reziqe të tjera klimatike. Pritet gjithashtu që të shkaktojnë reduktim të drithërave dhe të ujit.

Ndryshimet e shpejta dhe/ose të ashpra klimatike mund të kenë një ndikim të madh në inventarin biotik të liqenit. Ndryshimet e temperaturës, anomalitë në reshje dhe shpeshtësia e rritur e ngjarjeve ekstreme mund të çojë në degradimin e burimeve ujore dhe mund të shkaktojë pasoja ekstreme në ekosistem. Ndryshimet në mesataren e reshjeve mund të ndikojnë ekosistemet, biodiversitetin, prodhimin e ushqimit, burimet ujore të disponueshme dhe rrjedhën e lumenjve. Ndryshimi klimatik ndikon biodiversitetin dhe modifikon kushtet rrethore: temperaturat mesatare dhe disponueshmërinë e ujit. Flora dhe fauna duhet t'i përshtaten kushteve të ndryshuara në mënyrë që struktura e ekosistemit të mund të ndryshojë. Mund të shfaqen specie të reja të huaja në këtë zonë dhe ta kolonizojnë duke shkaktuar zhdukjen e specieve të tjera dhe duke ndikuar negativisht në biodiversitetin vendor si dhe në bujqësi e në shëndetin e bimëve.

Ngricat janë të shpeshta, me mbi 80ditë në vit. Dëbora është dukuri e zakonshme dhe krijon shtresë për rreth 40 ditë në vit (kryesisht në muajin Janar – rreth 13 ditë), që nga Nëntori deri në fund të Marsit. Trashësia e shtresës arrin deri në mbi 40cm.

Numri i ditëve me shtresë dëbore

Stacioni	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	ΣVjet
Korçë	-	0.7	6.3	12.3	11.4	3.8	8.3	-	34.8

VLERËSIMI I NDRYSHIMIT DHE ADAPTIMIT

Qëllimi i vlerësimit N & A përfshin si modelimin klimatik dhe vlerësimin e integruar të ndikimeve të ndryshimeve klimatike në sektorët kryesorë në zonat bregdetare të Shqipërisë. Këta sektorë kyçe janë bujqësia, shëndetësia, burimet ujore, fatkeqësitë natyrore, turizmi, dhe biodiversiteti.

Skenarët e ndryshimit të klimës

Skenarët e Ndryshimeve klimatike për temperaturë, reshje, do të thotë presion i nivelit të detit dhe rritja e nivelit të detit janë zhvilluar duke përdorur modelin MAGICC / SCENGEN (v. 5, 3, v 2).

Ndryshimet e parashikuara në regjimin e temperaturës

Për shkak të ndryshimit të mundshëm të temperaturës, Zona bregdetare shqiptare ka gjasa të bëhet më e ngrohtë. Të gjithë skenarët tregojnë një rritje të mundshme në temperatura vjetore që lidhen me 1990 për të gjitha horizontet kohore. Veçanërisht:

- A1F1MI parashikon rritjen mesatare më të lartë pas 2014, me një rrotje të mundshme deri në 4.8 në 2100 (skenari më i lartë/max),
- A1BAIM parashikon një rritje mesatare prej 1.7°C me 2050 dhe 3.2°C (skenari mesatar), dhe
- B1IMA parashikon rritjen më të vogël pas 2040 (skenari më i ulët/min).

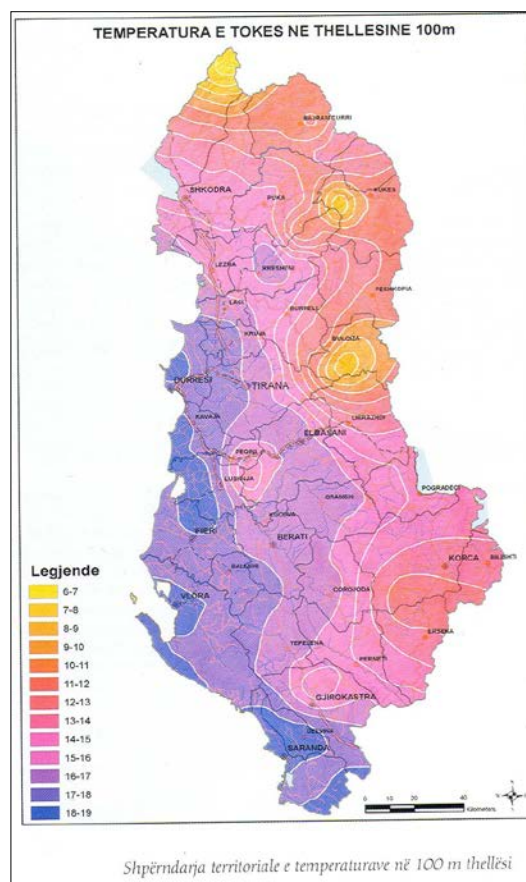

Fig. – 8 Harta e temperaturës në thellësi 100 metra në tokë (Burimi: Instituti meteorologjik Shqiptar, Libri Klimatologjia)

Ndryshimet e parashikuara në regjimin e reshjeve

Të gjitha skenarët tregojnë një rënie të reshjeve vjetore në lidhje me 1990 për të gjitha horizontet kohore. Duke përgjithësuar rezultatet e tyre rezulton se reshjet vjetore kanë mundësi të ulen deri në -8,5% (nga -56,0 deri në 47,4%) në 2050; deri në -18,1% (nga -89,7% deri 94,0%) në 2100

Disa ndikime të përgjithshme

Si rezultat i ndryshimi të temperaturës dhe regjimit të reshjeve, janë parashikuar ndikimet e mëposhtme:

- Rritja e temperaturave minimale ditore më shumë se ato maksimale ka të ngjarë të ndodhë në të gjitha zonat e tokës
- Thatësira të shpeshta të gjata dhe me rrezik të madh zjarri janë të mundshme.
- Numri i ditëve me temperaturë mbi 35°C është parashikuar të rritet mesatarisht 10 ditë në vit deri 2100. Si pasojë e kësaj , numri i valëve të nxehta dhe i ditëve me temperaturë të ftohtë janë parashikuar gjithashtu të rriten.
- Ditët e freskëta dhe valët e ftohta janë shumë të mundshme të zvogëlohen. Dimërat e ngrohtë do të reduktojnë kërkesën e energjisë për ngrohje.
- Një rritje e numrit të ditëve me shira të rrëmbyeshëm që shkaktojnë përmbytje deri në 2100.
- Temperaturat e rritura të pranverës do të rrisin temperaturën e tokës, të mbjellat e verës në zonat e përshtatshme do të zgjasin periudhën e rritjes. Zgjatja e periudhës së rritjes është parashikuar të rritet me 26 ditë krahasuar me 1990.
- Si rezultat i reduktimit të reshjeve totale vjetore, zonat bregdetare mund të përjetojnë një rënie të përgjithshme. Kërkesa për ujë mund të rritet, veçanërisht në verë.
- Deri në vitin 2100 kushtet që do të jenë më të mira për turistët do të zgjerohen. Në verë kushtet do të ndryshojnë nga idealia në të shkëlqyeshme.

NGJARJE TË PAZAKONTA KLIMATIKE

Ndër dukuritë e pazakonta klimatike bëjnë pjesë edhe ato që lidhen me regjimin e reshjeve. Shqipëria, si vend me klimë tipike mesdhetare, karakterizohet nga një regjim i çrregullt i reshjeve nga pikëpamja e shpërndarjes vjetore. Kjo shpërndarje karakterizohet nga një maksimum në muajt e dimrit (30-40% e reshjeve vjetore) dhe një minimum në muajt e verës (10%). Çrregullsia e reshjeve vihet re edhe në shpërndarjen e tyre gjeografike. Kështu, në shkallë lokale herë pas here ndodhin me ngjarje jo të zakonata si reshjet intensive brenda 24 orëve të shoqëruara në disa raste me përmbytje apo mungesa e theksuar e reshjeve që sjell thatësira të zgjatura.

Si vite skajore në Shqipëri janë përcaktuar vitet hidrologjike 1949, 1954, 1957 e 1985 si vite ujëpakët dhe 1963, 1970, 1978 e 1986 si vite ujëshumë. Ndër ata ujëpakët, më i thati paraqitet viti 1949. Në krahasim me mesataren shumëvjeçare, në këtë vit sasia e reshjeve kanë qenë 1.6 herë më pak se norma. Gjatë këtij viti, thatësira ka qenë më e theksuar në Shqipërinë juglindore, si në

Voskopojë, Korçë, Leskovik, etj. I dyti për nga thatësira është viti 1953-1954, me 1.4 herë më pak reshje se mesatarja shumëvjeçare. Viti me reshje më të shumta ka qenë viti 1963, me 1.6 herë më shumë reshje se mesatarja shumëvjeçare në shkallë vendi dhe veçanërisht në zonën jugore me 2 herë më shumë se mesatarja. Rajoni i studiuar karakterizohet nga një sasi tepër e vogël reshjesh, rreth 700mm/vit. Në vitet e ardhshme (sipas UNEP, 1994) pritet që deri në vitin 2100, si rezultat i ngrohjes globale, të ndodhë një ndryshim i temperaturës mesatare vjetore me 0,7-2,5°C, pra luhatje e, gjë e cila do të pasqyrohet edhe në ciklin hidrologjik. Gjatë dimrit pritet që rritja e temperaturës të ndjekë ecurinë vjetore, ndërsa sasia e reshjeve do të zvogëlohet deri me 5%. Gjatë pranverës temperaturat mesatare që ndryshojnë mes 13,8 dhe 15,7°C mendohet të ndryshojë në 15,2°C dhe 18,5°C, ndërsa sasia e reshjeve do të rritet me 0,18%. Gjatë verës temperaturat mesatare do të luhaten nga 23,2°C në 24,7°C, ndërsa sasia e reshjeve do të zvogëlohet me 60%. Gjatë vjeshtës ndryshimi i temperaturës pritet të jetë më i madh se ai vjetor, për shkak të verës së zgjatur, ndërkohë që sasia e reshjeve pritet të rritet me 53%.

Këto ndryshime të klimës do të ndikojnë edhe në rezervat ujore duke shkaktuar:

- Zvogëlim të rrjedhjes së ujërave sipërfaqësorë gjatë thatësirës së verës, veçanërisht në zonat jugore të Shqipërisë me 2% deri në 2030 dhe 5% deri në 2100;
- Keqësim të problemeve të ujit, veçanërisht atij të pijshëm, si gjatë stinës së verës për shkak të pakësimit të reshjeve, ashtu edhe gjatë vjeshtës për shkak të rritjes së turbullirës së ujit;
- Rritje e evapotranspiracionit për shkak të rritjes së temperaturës duke sjellë dhe zvogëlim të sasisë totale të ujit;

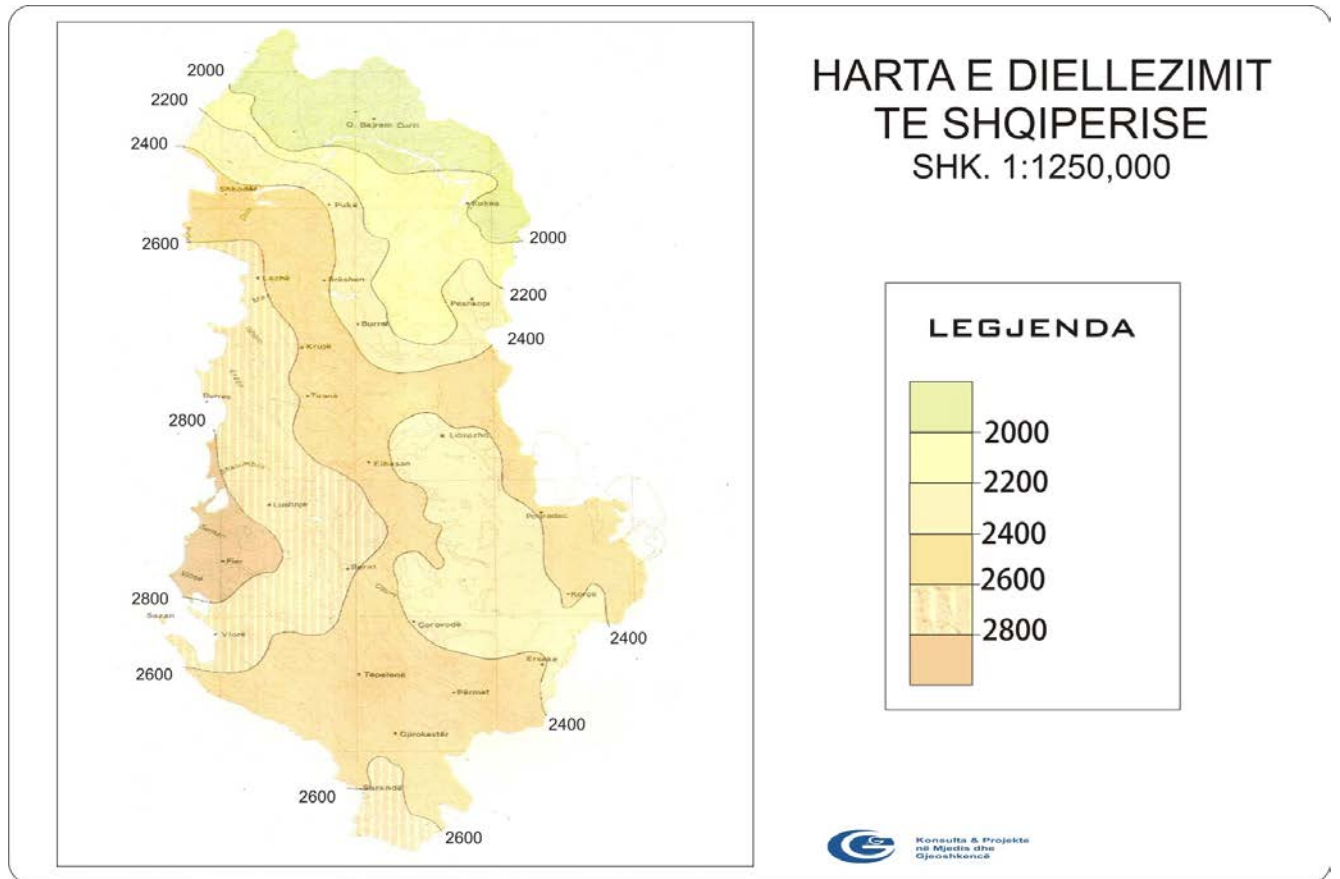

Fig.- 9 Harta e diellëzimit të Shqipërisë (Burimi: Instituti meteorologjik Shqiptar, Libri *Klimatologjia*)

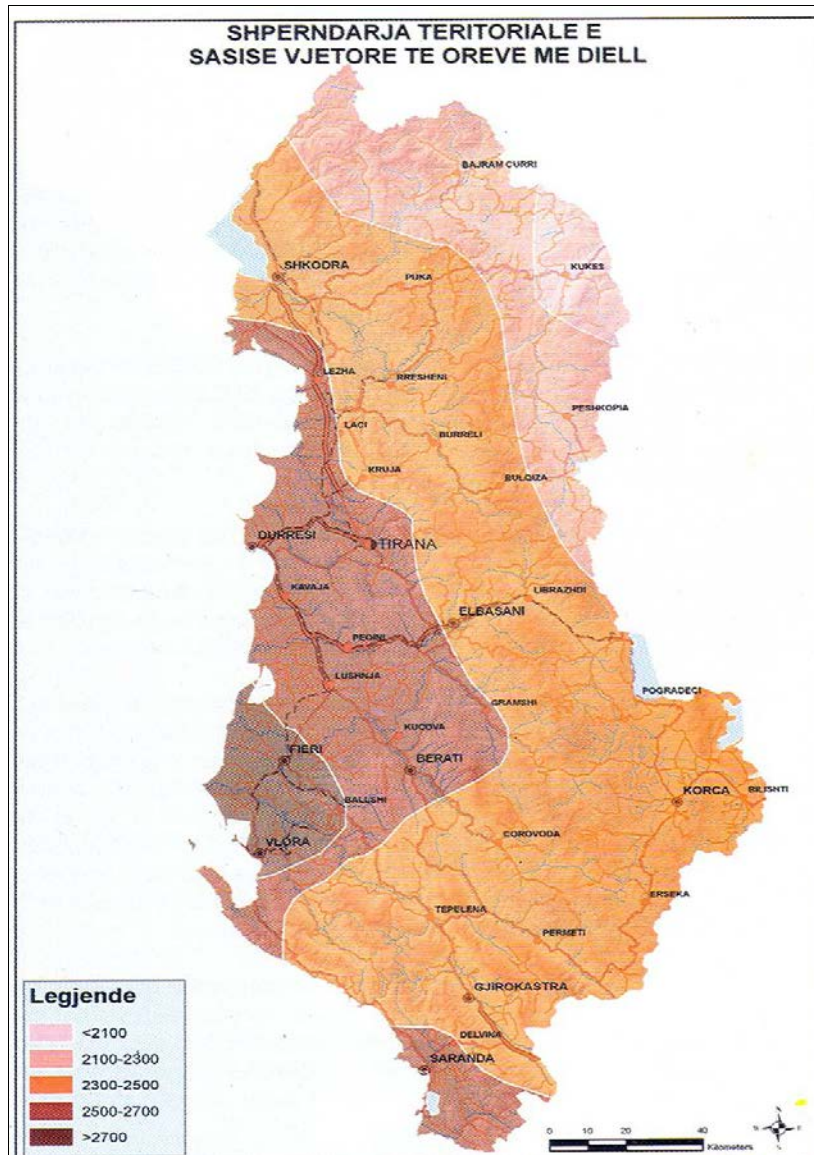

Fig. -10 Shpërndarja territoriale e sasisë vjetore të orëve me diell (Burimi: Instituti meteorologjik Shqiptar, Libri Klimatologjia)

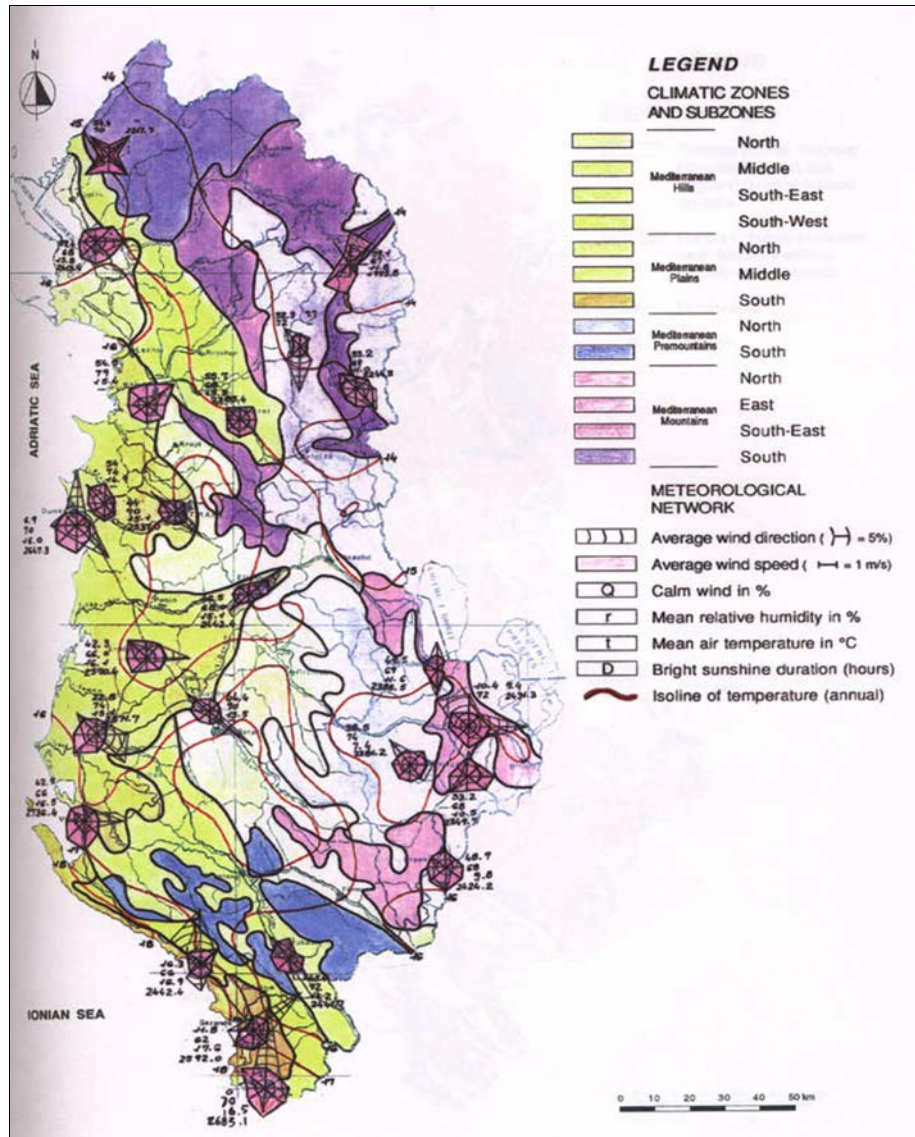

Fig. – 11 Harta e zonave dhe nenzonave klimatike (Burimi: Banka Boterore dhe UNDP, 2012)

4. Mjediti dhe ekosistemet

4.1 Habitati dhe Biodiversiteti

HABITATET UJORE

5. Habitati dhe biodiversiteti

5.1. OBJEKTIVAT E ZHVILLIMIT TË QËNDRUESHËM NË NIVEL KOMBËTAR

Qeveria Shqiptare ka hartuar një Strategji Kombëtare për Mjeditin në kuadrin e Strategjia Kombëtare për Zhvillim dhe Integrim (SKZHI). Në përputhje me Strategjinë Kombëtare për Zhvillim dhe Integrim qeveria Shqiptare do të rrisë me 3,5 miliard lek gjatë periudhës 2011- 2013 nivelin e shpenzimeve kapitale totale për

të evidentuar dhe rehabilituar “pikat e nxehta” dhe për ndërtimin e vend-depozitimeve të mbetjeve të rrezikshme.

5.2. Biodiversiteti

Një ndër objektivat më të rëndësishëm është “Mbrojtja dhe shtimi i biodiversitetit, i zonave dhe llojeve të mbrojtura, si dhe ruajtja e trashëgimisë natyrore dhe mjedisit në përputhje me angazhimet evropiane dhe ndërkombëtare.

Mbrojtja e biodiversitetit është një ndër elementët kyç të zhvillimit të qëndrueshëm. Që nga viti 1999, është adoptuar Strategjia dhe Plani i Veprimt për Biodiversitetin (SPVB). SPVB është një dokument kyç që përcakton qëllimet, objektivat dhe masat që duhen marrë lidhur me menaxhimin e biodiversitetit në Shqipëri për periudhën kohore 2000 – 2015, gjë e cila reflektohet edhe në Strategjinë Kombëtare të Mjedisit. Qëllimet themelore të ruajtjes së biodiversitetit janë:

- Përfaqësimi i të gjithë zonave të dallueshme natyrore në rrjetin e zonave të mbrojtura dhe në peizazhet e ruajtura;
- Mirëmbajtja e proceseve evolutive dhe ekologjike që mundësojnë një Biodiversitet të qëndrueshëm.
- Ruajtja e specieve të llojeve të qëndrueshëm;
- Ruajtja e grupeve të habitateve të mëdha natyrore aq sa mund të jenë elastike në një shkallë të gjerë nga shqetësimet rastësore dhe ato afatgjate.
- Përmirësimi i menaxhimit të zonave dhe llojeve të mbrojtura ekzistuese duke u siguruar që objektivat e zonave janë përmbushur;
- Zgjerimin e rrjetit të zonave të mbrojtura për të siguruar një mbulim të plotë të të gjithave habitateve të detit, bregdetit dhe atyre tokësore;
- Përmirësimi dhe përshtatja e ligjeve ekzistuese për mbrojtjen e mjedisit;
- Përmirësimi i informacionit dhe i të dhënave për menaxhimin e biodiversitetit.

Një game e gjerë aktivitetesh ndikojnë mbi biodiversitetin, për rrjedhojë një game po aq i gjerë masash duhet marrë. Për këtë arsye numri i masave që do të kontribuojë në arritjen e objektivave për mbrojtjen e biodiversitetit janë të përfshira në seksione të tjera të strategjisë ku bëjnë pjesë ndër të tjera edhe:

- Planifikimi i menaxhimit të shtratit të lumenjve- menaxhimi i burimeve ujore;
- Përdorimi dhe ndotja e ujit- menaxhimi i burimeve ujore;
- Planifikimi i kufizimeve të përdorimit të tokës dhe – peizazhit;
- Menaxhimi i vend grumbullimit të mbetjeve - Menaxhimi i mbetjeve urbane

Integrimi i konsideratave dhe i prioriteteve të biodiversitetit është i rëndësishëm për këto zona. Prandaj një vëmendje e veçante i është kushtuar azhurnimit dhe mbështetjes së iniciativave të mëparshme të integrimit të lëna pas dore. Janë të nevojshme të merren shtatë masat e mëposhtme në tabelë:

Tabela - 1 Masat përparësore për mbrojtjen e Biodiversitetit

Tabela Masat përparësore për mbrojtjen e Biodiversitetit		
Masat	Përshkrimi	Masat kryesore përparësore publike
1	Forcimi i Kuadrit Ligjor për Mbrojtjen e Natyrës	Përmirësime afat-shkurtra të legjislacionit për mbrojtjen e natyrës; zbatimi i Ligjit të Biodiversitetit duke përfshirë trajnimin e Qyteteve, Zbatimi i Direktivës së Zogjve (2008-2009)
2	Forcimi i Menaxhimit të Administratave të Mbrojtjes së Natyrës	Forcimi i Llogorasë, Divjakës, Lurës, Dajt, Hotova. Menaxhimi i Zonave të mbrojtura (2009)
3	Zhvillimi i Planeve të Menaxhimit për të gjitha Zonat e Mbrojtura	Është menduar që të gjitha vendet të cilat janë përcaktuar para fundit të vitit 2012 do të kenë plane të menaxhimit të plotë deri në fund të 2015.
4	Rritja e Menaxhimit të Specieve të Mbrojtura	Forcimi i Drejtorisë për Mbrojtjen e Mjedisit (2010), Ndërmarrja e fushatës për të zvogëluar numrin e armëve të zjarrit pa leje
5	Zbatimi i Planeve të Menaxhimit të Zonës së Mbrojtur dhe Specieve	Sigurimi i objektivave për menaxhimin e zonës së mbrojtur janë përfshirë si kritere kyç në udhëzuesin shëndetësor të MM.
6	Integrimi i objektivave të Strategjisë së Biodiversitetit dhe Plani i Veprimit në politikën e Shtetit	Sigurimin që udhëzuesi përmbledhës i instruksioneve i MMP&AU për Ministrinë kryesore të asistojë për integrimin e objektivave të biodiversitetit në sektorët strategjik si pjesë e procesit të VSM-së.
7	Monitorimi i Biodiversitetit dhe Menaxhimi i Informacionit	Krijimi i Njësisë së Mbrojtjes së Natyrës në kuadër të Agjencisë së Pyjeve dhe Mjedisit (2009).

Njësia e Mbrojtjes Natyrore vepron si një qendër ekspertize për biodiversitetin, e cila do të sigurojë mbështetje dhe këshillim si për Ministrinë ashtu edhe për autoritetet lokale. Detyra tjetër kryesore e saj është hartimi i fazës së parë të të dhënave GIS si dhe sistemi i menaxhimit të informacionit për biodiversitetin si pjesë e EIMS. Kjo përfshin:

- Krahasimin, vlerësimin cilësor dhe futjen e të dhënave për të kompletuar fazën e parë të procesit të sistemimit të informacionit për biodiversitetin.
- Sigurimi i aksesit në sistemin të informacionit për biodiversitetin për të mbështetur integrimin dhe rritjen e ndërgjegjësimit- Prezantime nëpërmjet internetit dhe CD -së në dy nivele (publike dhe administrative).

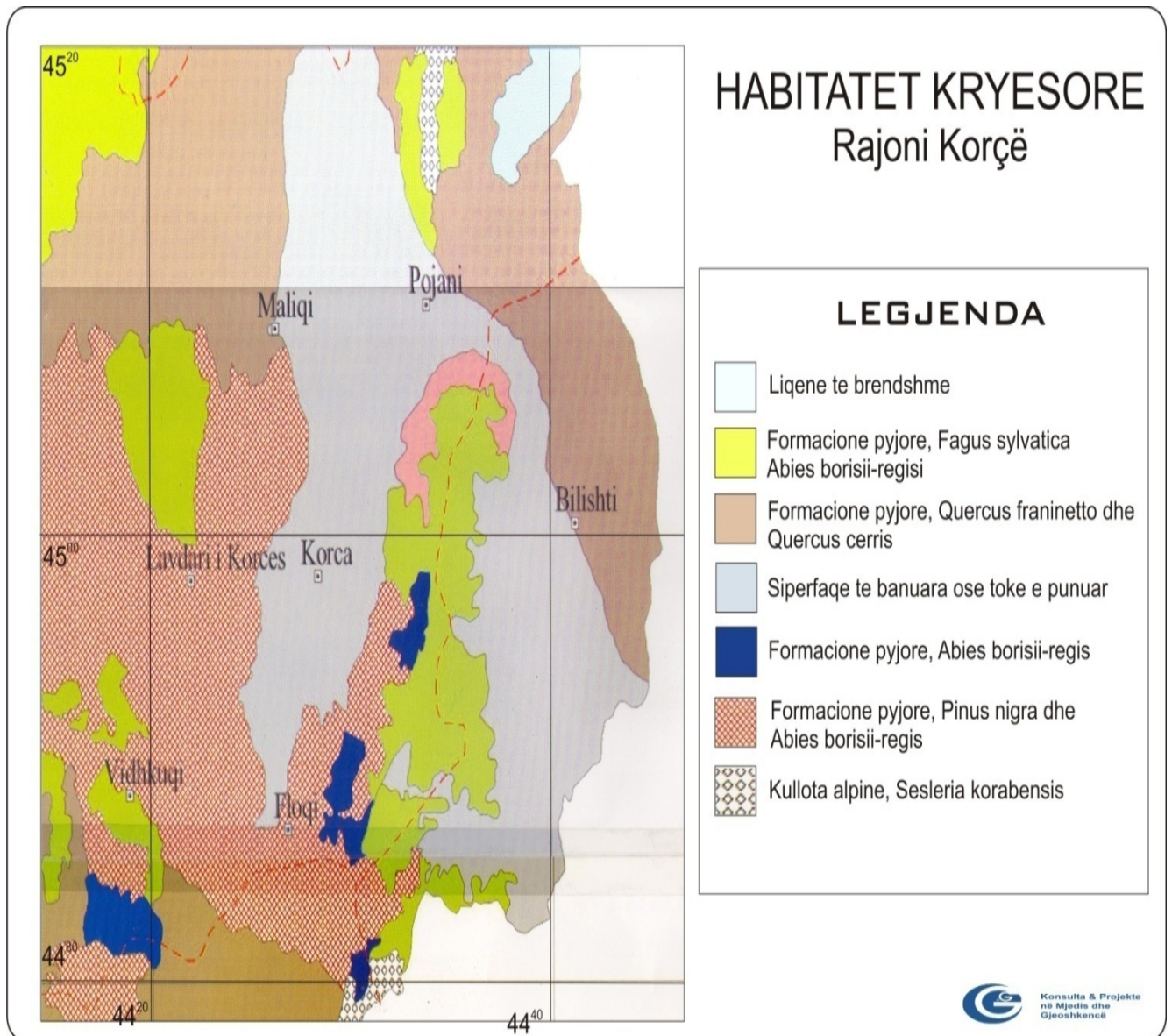

Fig. – 1 Harta e habitateve kryesore të rajonit të Korçës (Burimi: Agjensia Kombëtare e Mjedisit)

5.3. FLORA

5.4. FAUNA

5.4.1. AMFIBET DHE REPTILET (HERPETOFAUNA)

Herpetofauna e zones gezon nje pasuri llojore te rendesise mesatare.

Tab. – 2 Amfibët e pranishëm në zonë (Burimi: Agjensia Kombëtare e Mjedisit)

Nr.	Llojet	Stat. Komb.
1	Bombina variegata	LRnt
2	Bufo bufo	LRt
3	Bufo viridis	LRnt
4	Rana balcanica	VU
5	Rana dalmatina	LRlc
6	Rana graeca	LRnt
7	Triturus vulgaris	LRlc

VU – te Perkeqesuar, LRnt – Rrezik i Ulet pothuajse te kercenuara, LRcd - Rrezik i Ulet ne varesit te masave mbrojtese, LRlc – Rrezik i Ulet pak te prekura.

Llojet më të zakonshme të amfibeve përfshijnë *Bombina variegata* dhe *Rana balcanica*. Midis reptileve vlen të përmendet prania e *Natrix natrix*, *Elaphe quatuorlineata*, *Malpolon monspensulanum*, *Testudo hermanni* etj. Të gjithë amfibët e pranishëm në zonë vlerësohen si të kërcënuar në kontekstin kombëtar. Vetëm *Rana balcanica* i përket kategorisë Vulnerabel. Statusi i llojeve të tjera i takon kategorisë Rrezik i Ulet. Pothuajse të gjithë reptilet e rajonit futen në listen e kuqe të vendit. Pjesa më e madhe i takon kategorisë Rrezik i Ulet, dy lloje (*Elaphe quatuorlineata*, *Elaphe situla*) cilesohen si te Perkeqesuar (Vulnerabel).

Tab. – 3 Reptilet e pranishëm në zonën e projektit (Burimi: Agjensia Kombëtare e Mjedisit)

Nr.	Llojet	Stat. Komb.
1	Anguis fragilis	NE
2	Coluber caspius	
3	Coluber gemonensis	LRnt
4	Coluber jugularis	LRlc
5	Coronella austriaca	LRnt
6	Elaphe longissima	LRnt
7	Elaphe quatuorlineata	VU
8	Elaphe situla	VU
9	Emys orbicularis	LRnt
10	Lacerta viridis	LRlc
11	Malpolon	NE
12	Natrix natrix	LRlc
13	Natrix tessellata	LRnt

14	Podarcis muralis	NE
15	Testudo hermanni	LRnt
16	Vipera ammodytes	LRlc

CR- Teper e Rrezikuar, E – E Rrezikuar, VU – Vulnerabel, LRnt – Rrezik i Ulet thuajse te kercenuar, LRcd – Rrezik i Ulet ne varesi te konservimit, LRlc – Rrezik i Ulet pak te prekura.

5.4.2. SHPENDËT

Në zonë janë të pranishëm rreth 39 lloje shpendësh, të cilët jepen në tabelën e mëposhtme së bashku me statusin kombëtar të ruajtjes.

Tab. – 4 Shpendët e pranishëm në zonë (Burimi: Agjensia Kombëtare e Mjedisit)

Nr.	Emertimi latin	Stat. Kom
1	Ixobrychus minutus	
2	Nycticorax nycticorax	VU
3	Ardeola ralloides	VU
4	Egretta garzetta	VU
5	Ardea cinerea	VU
6	Ciconia ciconia	CR
7	Anas penelope	
8	Anas crecca	
9	Anas platyrhynchos	
10	Pernis apivorus	EN
11	Circaetus gallicus	
12	Circus aeruginosus	
13	Circus cyaneus	
14	Circus pygargus	
15	Accipiter nisus	EN
16	Buteo buteo	VU
17	Falco naumanni	VU
18	Falco tinnunculus	VU
19	Falco columbarius	VU
20	Falco peregrinus	VU
21	Perdix perdix	
22	Coturnix coturnix	
23	Phasianus colchicus	CR
24	Rallus aquaticus	

Nr.	Emertimi latin	Stat. Kom
25	Tyto alba	VU
26	Strix aluco	LRnt
27	Asio otus	LRnt

28	Asio flammeus	
29	Upupa epops	VU
30	Jynx torquilla	LRnt
31	Picus viridis	LRlc
32	Dendrocopos major	
33	Dendrocopos syriacus	
34	Dendrocopos minor	
35	Acrocephalus scirpaceus	LRnt
36	Acrocephalus arundinaceus	
37	Sitta europaea	LRnt
38	Remiz pendulinus	VU
39	Corvus frugilegus	

CR- Teper e Rrezikuar, E – E Rrezikuar, VU – Vulnerabel, DD – Mungese te Dhenash, LRnt – Rrezik i Ulet thuaje te kercenuar, LRcd – Rrezik i Ulet ne varesi te konservimit, LRlc – Rrezik i Ulet pak te prekura. NE – Te Pavleresuara

Ne baze te tabelës verejme se prej 39 llojeve te shpendeve te pranishem ne zone 22 prej tyre jane te rrezikuar ne shkalle kombetare. Prej ketyre 17 lloje i perkasin kategorive te larta te rrezikimit (CR, EN, VU).

5.4.3. GJITARËT

Në zonë numërohen rreth 20 gjitarë nga të cilët 6 janë të rrezikuar në shkallë kombëtare. Prej këtyre 3 lloje bien në kategoritë e larta të rrezikimit (CR, EN, VU). Nga mishngrënësit takohen dhelpra (*Vulpes vulpes*), baldosa (*Meles meles*), dhe nuselalja (*Mustela nivalis*). Pyjet dhe mjediset ujore të zonës janë zona me rëndësi të vecantë për lakuriqet e natës (lloje te gjinive *Rhinolophus*, *Myotis*, dhe *Pipistrellus*) të cilët i vizitojnë ato për ushqim dhe pirje uji. Gjitarët e pranishëm në zonë së bashku me statusin e tyre kombetar të ruajtjes janë dhënë në tabelën e mëposhtme:

Tab. – 5 Llojet e gjitarëve (Burimi: Agjensia Kombëtare e Mjedisit)

Speciet	Emri shqip	Statusi kombetar i ruajtjes
Erinaceus concolor	Iriqi	
Talpa sp.	Urithi	
Crocidura sp.	Hundegjati	
Rhinolophus ferrum- equinum	Lakuriqnate hundpatkua i madh	LRcd

Rhinolophus blasii	Lakuriqnate hundpatkua i Blasius-it	LRnt
Rhinolophus euryale	Lakuriqnate hundpatkua i Mesdheut	VU
Myotis myotis	Lakuriqnate veshmiu i madh	
Myotis blythi	Lakuriqnate veshmiu i vogël	
Pipistrellus pipistrellus	Pipistreli i zakonshëm	
Pipistrellus savii	Pipistreli i Savi-it	
Pipistrellus kuhli	Pipistreli i Kuhl-it	
Lepus capensis	Lepuri	
Microtus epiroticus	Miu i Ondrias-it	
Microtus thomasi	Miu i Thomasit	LRnt
Apodemus sylvaticus	Miu i pyllit	
Mus spicilegus	Miu i maqedonise	
Vulpes vulpes	Dhelpra	
Lutra lutra	Lutra, lunderza	VU
Meles meles	Baldosa	EN
Mustela nivalis	Nuse lalja	

5.4.5. Fauna në habitatet tokësore

Tokat kullosore, arat dhe arat e braktisura që të shndërruara në toka barishtore në afërsi të vendbanimeve dhe fshatrave, sigurojnë mbajtje të një numri të lartë specimesh zogjsh, më së shumti zogjve të vegjël (Rendi: *Passeriformes/Harabelorët*). Në dimër, fushat e hapura përdoren nga tufa trishtilash shoqëruar nga harabela të tjerë të vegjël. Në verë, fushat e hapura sigurojnë terrene shumëzimi për Shkurtën - *Coturnix coturnix*. Gardhet dhe pemët e ndryshme frutore në vendet e hapura vizitohen nga Gushëkuqi - *Erithacus rubecula*, Cerla e zakonshme - *Miliaria calandra*, Harabeli - *Passer domesticus*, Cerri - *Troglodytes troglodytes*, lauresha (*Alaudidae*) dhe shumë lloje trishtilash.

Zonat shkurre sigurojnë një habitat të rëndësishëm dimërimi për shumë lloje zogjsh, të cilët shumëzohen në lartësi më të larta dhe lëvizin poshtë në zonat shkurre për t'iu larguar motit të keq. Zogjtë tipikë janë Bilbilthi kokëzi - *Sylviaatricapilla*, Bilbili kokëzi gushëbardhë - *Sylvia melanocephala*, Cerla - *Emberiza spp*, Bilbili i kënetave - *Cettia cetti*, etj. Gjatë stinëve të pranverë-verës, shkurret mbajnë një gamë të gjerë specimesh zogjsh, si Bilbilthi gushëkuq - *Sylvia cantillans*, Përqeshësi i vogël i ullinjve - *Hippolais pallida*, etj. Gjatë migrimit, shkurret përdoren edhe si zona ku mund të ndalojnë edhe lloje si Pupëza - *Upupa epops*, Gargulli - *Merops apiaster*, Qafëdredhësi - *Jynx torquilla*, Mëllenja - *Turdus merula*, etj. Avifauna në pyjet tranzite

(bimësia drunore ndërmjet shkurreve dhe pyjeve të larta) dominohet nga zogj të vegjël (Rendi *Passeriformes*). Më karakteristiket janë Bilbili (*Sylvia spp*), Gushëkuqi (*Erithacus rubecula*), Cerri (*Troglodytes troglodytes*), Pupëza (*Upupa epops*), Cerla (*Emberiza spp*), Mbretëthi dhe Mbretëthi vetullbardhë (*Regulus regulus* and *R. ignicapillus*), Gardalina (*Carduelis carduelis*), Mëllenja (*Turdus merula*) dhe Grifsha (*Garrulus glandarius*).

Brezat gjethegjërë të përziera bartin një numër llojesh zogjsh karakteristik si qukapikët (fam. *Picidae*), Qukapiku i gjelbër - *Picus viridis*, Qukapiku i zakonshëm larosh - *Dendrocopos syriacus*, Qukapiku i vogël larosh - *Dendrocopos minor*, etc.), trishtilët (Trishtili i madh - *Parus major*, Trishtili i kaltër - *Parus caeruleus*, Trishtili i madh i murrmë - *Parus lugubris*), mëllenjat dhe përsëri grifshat. Lloji i gjitarit më të zakonshëm në zonën e Peizazhit të Mbrojtur është vidra (*Lutra lutra* (VU), e cila është një tregues i mirë biologjik i gjendjes së ekositemit. Gjithashtu takohen edhe gjitarët e mëdhenj si ariu - (*Ursus arctos*), ujku (*Canis lupus*), kaprolli (*Capreolus capreolus*) dhe derri i egër (*Sus scrofa*).

Lakuriqët e natës përfaqësohen kryesisht nga *Myotis nattereri*, *Nyctalus leisleri*, *Rhinolophus ferruequinum*, *R. blasii*. Gjitarë të tjerë dhe më shumë të përhapur në zonën e mbrojtur janë shqarhi (*Martes foina*), vjedulla (*Meles meles*), nuse-lala (*Mustela nivalis*), dhelpra e kuqe (*Vulpes vulpes*), ketri i kuq (*Sciurus vulgaris*), lepuri (*Lepus europeus*), iriqi (*Erinacues concolor*), gjeri (*Glis glis*), gjumashi i lathjise (*Muscardinus avellanarius*), minjtë e drurit/arave (*Apodemus flavicollis*, *A. sylvaticus*, *A. mystacinus*), hundegjates (*Crocidura sp*), urithi (*Talpa stankovici*) dhe miu i fushës (*Microtus sp*).

Amfibët dhe zvarranikët janë të zakonshëm në zonën e mbrojtur. Gjatë ciklit të tyre të jetës ata janë të lidhur me habitate të ndryshme, sidomos me habitatet ujore për riprodhim dhe funksione të tjera.

4.2 Territori toka dhe nëntoka

Ndërtimi Gjeologjik

Në ndërtimin gjeologjik të Qarkut të Korçës, marrin pjesë të tre llojet shkëmbore, sedimentarë, magmatikë dhe metamorfikë, të formuara në kohë e hapësira të ndryshme. Në kuadrin krahinor marrin pjesë, tre zona të ndryshme gjeologo-tektonike e facialo-strukturale, zona tektonike e Mirditës, Krasta-Cukalit dhe ajo e Krujës. Territori i këtij Qarku është interpretuar, si një nga territoret me ndërtim gjeologjik, strukturor e tektonik mjaft të koklavitur. Në ndërtimin gjeologjik, veçohen një shumëllojshmëri e madhe shkëmbinjsh, me mosha të ndryshme formimi, duke filluar nga ato më të vjetër Silurian-Devonian, e deri në depozitimet e formimet Kuaternare të sotme.

Kjo analizë ka për qëllim t'i sigurojë qeverisjes lokale e qendrore informacionin bazë gjeologjik, të pasurive minerale, të pasurive ujore, të rreziqeve gjeologjike, të aspekteve gjeomjedisore dhe të gjeomonumenteve, i cili do të ndihmojë për ndërtimin e politikave me të qarta në drejtim të

administrimit të territorit, të zhvillimit ekonomik dhe social të Qarkut. Ky informacion do të ndihmojë Qeverisjen lokale të ndërtojë raporte më të drejta me komunitetin, biznesin dhe vizitorët e huaj në drejtim të orientimit të tyre në shfrytëzimin e potencialeve natyrore që ofron qarku i Korçës.

Në ndërtimin gjeologjik të Qarkut të Korçës, me një gjatësi prej 110km e gjerësi 60km, si dhe brenda saj, marrin pjesë të tre llojet shkëmbore, si sedimentarë, magmatikë ashtu dhe metamorfikë, të formuara në kohë e hapësira të ndryshme. Në kuadrin krahinor marrin pjesë, tre zona të ndryshme gjeologo-tektonike e facialo-strukturale, zona tektonike e Mirditës, Krasta-Cukalit dhe ajo e Krujës, të cilat janë pjesë përbërëse e gjeologjisë së Shqipërisë. Në kuadrin e zhvillimit dhe ndërtimit gjeologjik, pjesën më të madhe, gati 80% të sipërfaqes, të territorit të Qarkut të Korçës, e zë zona gjeologo-tektonike e facialo-strukturale e Mirditës, ku nga pikëpamja e zhvillimit gjeologjik, trashëgon të gjitha karakteristikat e saj. Ajo përfshin tërësisht rrethet e Pogradecit dhe Devollit, si dhe 2/3 e sipërfaqes së rretheve të Korçës dhe Kolonjës (pjesën P të tyre). Dy zonat e tjera përfshijnë vetëm rrethet e Korçës dhe Kolonjës duke u përhapur, në kufijtë P, JL e J të Qarkut. Këto zona kontaktojnë midis tyre, me kontakte tektonike mbihipëse e mbulesorë. Ky Qark është interpretuar, si një nga territoret me ndërtim gjeologjik, strukturor e tektonik mjaft të koklavitur.

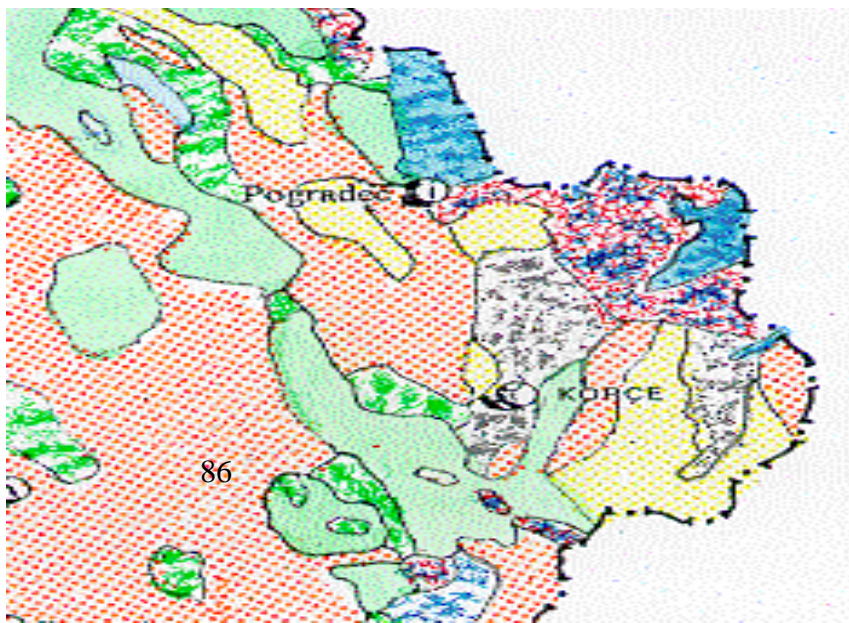
Në ndërtimin gjeologjik, veçohen një shumëllojshmëri e madhe shkëmbinjsh, me mosha të ndryshme formimi, duke filluar nga ato më të vjetër Silurian-Devonian, e deri në depozitimet e formimet Kuaternare të sotme (Holocen).

4.3 SHITESAT DHE PËRBËRJA E TYRE

Në ndërtimin gjeologjik të Qarkut të Korçës, marrin pjesë të tre llojet shkëmbore, si sedimentarë, magmatikë ashtu dhe metamorfikë, të formuara në kohë e hapësira të ndryshme, të cilat janë pjesë përbërëse e gjeologjisë së Shqipërisë. Këto zona kontaktojnë midis tyre, me kontakte tektonike mbihipëse e mbulesore. Por, ato që ndikojnë më tepër në truall mbajtjen për shërbime civile janë depozitimet e kuaternarit si këto më poshtë.

Depozitimet Kuaternare (Q)

Depozitimet e Pliocen-Pleistocenit të poshtëm - Në hartën gjeologjike, dallohen nga ngjyra e verdhë në bezhë. Janë formime tipike liqenore. Nga anarfolojike,

këto depozitime përfaqësojnë zona kodrinore. Nga pikëpamja e përbërje litologjike ato përfaqësohen nga ndërthurje pakosh konglomeratesh, kongloranorësh me çimentim shumë të dobët deri të shkrifët (zhuro zhavorore) me ndryshime faciale si në trashësi dhe në shtrirje me kalime në kongloranorë të shkrifët, si dhe nivele argjilash e suargjilash apo argjilorërash. Trashësia e këtyre depozitimeve arrin 40-50m.

Fig - 2 Depozitimet e Pleistocenit (Qp, Rajoni Korçë – Pogradec)

(Burimi: Shërbimi Gjeologjik Shqiptar)

Depozitime aluviale të Pleistocenit (Qp) - Depozitimet aluviale përfaqësohen kryesisht nga tërecat akumulative dhe erozionalo-akumulative. Litologjikisht përbëhen nga zhavore, rrallë konglomeratë. Aluvionet kanë trashësi deri 7-8 m. Në fushën e Bilishtit, karakteristike janë 3-4 tëraca.

Depozitime proluviale-aluvialo-të Pleistocenit (Qp) - Depozitimet aluviale-proluviale janë të lidhura me ekzistencën dhe veprimtarinë e rrjeteve hidrografike të shkurtër dhe me prurje të përkohëshme. Përfaqësohen nga ndërthurje e depozitimeve të vjetra aluviale, me ato proluviale dhe të konuseve të vjetër të derdhjeve dhe përbëhen nga përzjerje kaotike të materialit rënoro alevritor e zhavoror me material të imët argjilor.

Depozitime aluviale-proluviale liqenore të Pleistocenit (Qp) - Këto depozitime janë formuar në liqenë të brendshme, të cilët përshkoheshin nga lumenjtë, si dhe derdheshin përrrenjt, duke formuar kështu formacionë liqenore të ndërthurura me ato aluviale dhe proluviale. Trashësia e këtyre depozitimeve, sipas të dhënave gjeofizike dhe shpimeve hidrogjeologjike është në Korçë rreth 100m.

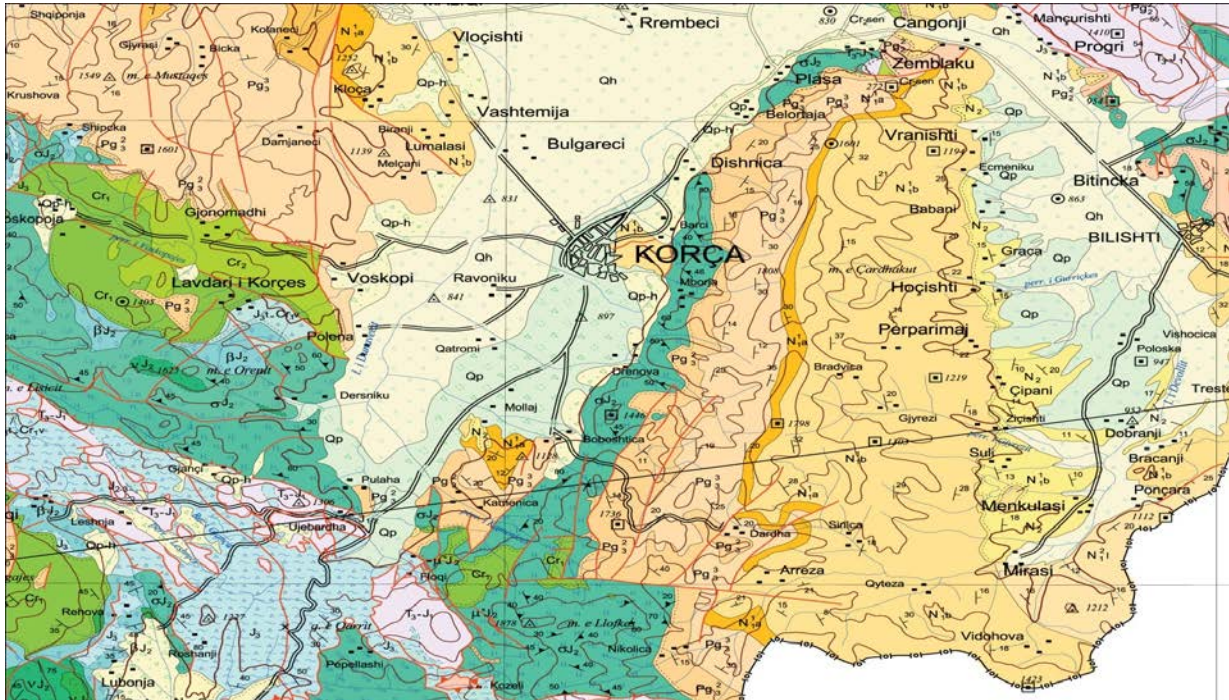

Fig. - 3 Harta Gjeologjike e rajonit Korçë, shk. 1:200,000 (Burimi: Shërbimi Gjeologjik Shqiptar)

Depozitimet e fundit të shpateve (deluvione-koluvione) të Pleistocen-Holocenit (Qp-h)- Këto lloj depozitimesh takohen në fundin e shpateve (koluvionet) të Pleistocenit, takohen gjerësisht, përgjatë vargmaleve gëlqerorë, dhe në fundin e shpateve malore ofiolitike. Ato përfaqësohen nga brekçie shpatesh dhe formacione të shkriфта, me trashësi relativisht të mëdha.

Depozitime proluviale të Pleistocen-Holocenit (Qp-h). Këto lloj depozitimesh lidhen me periudhat ndërakullnajore, me natyrën e përrrenjëve të rrëmbyeshëm dhe të përkohshëm, të cilët kanë formuar konë të fuqishme të përbërë nga konglomeratë dhe zhavorë të pa diferencuar.

Depozitimet akullnajore të Pleistocen-Holocenit (Qp-h) - Këto depozitimeve akullnajore përfaqësohen nga morena fundore e ballore, të përbërë nga materiali i trashë copëzor, me shkallë të keqe përpunimi, rallë mesatare, të përzierë me material të imët ranoro-argjilor.

Depozitimet e aluviale të Holocenit (Qh)- Këto depozitime lidhen me formimet dhe depozitimet e tëraccave të ish shtratit të lumenjve, si dhe depozitimeve të sotme të shtratit të lumenjve Devoll e Dunavec, në rrjedhjet e mesme dhe të sipërme të tyre. Kanë përhapje të madhe në fushën e Korçës dhe Bilishtit.

Depozitimet eluviale, deluviale dhe koluviale të Holocenit (Qh)- Formimet koluviale, eluviale dhe deluviale, në mjaft raste i përkasin një diapazoni më të gjërë (së paku nga Pleistoceni i vonshëm deri më sot). Ato i takojmë pothuaj në të gjitha këmbët e shpateve të kodrave dhe maleve. Ato janë formuar nga veprimi i agentëve atmosferikë në formacionet shkëmbore relativisht të pa qëndrueshëm.

Depozitimet aluviale-kënetore të Holocenit (Qh)- Këto depozitime takohen kryesisht, në zonat fushore, që janë përshkuar dhe përshkohen nga lumi i Devollit apo Dunavecit, pra këto lloj depozitimesh i gjejmë mjaft të përhapura në Maliq të Korçës. Ato i takojnë kryesisht Holocenit të vonshëm, kur me sa duket, këto zona përmyteshin vazhdimisht nga lumenjtë, duke u kthyer kështu në kënetë. Litologjikisht këto depozitime përfaqësohen nga ndërthurje alevritesh, rërash të imta, llum argjilor me material më të trashë, zhure e zhavore.

Depozitimet kënetore dhe liqenore-kënetore të Holocenit (Qh)- Këto depozitime janë tipike në fushën e Maliqit të Korçës. Karakteristike e këtyre formacioneve është, prania në to e torfave dhe një materiali të bollshëm organik, si dhe ndërthurja e shtresave të argjilave, alevriteve, rërave e zhureve.

Shkëmbinjtë magmatikë - Në formacionin vullkanogjen mbizotërojnë bazaltet në formën e llavave jastëkore, rrymave llavore e më rrallë shkëmbinj piroklastikë. Përbërës të tjerë të formacionit vullkanogjeno sedimentar janë dhe silicorët radiolaritik e shistet argjilore-silicore, etj që zënë volum më të vogël.

Shkëmbinjtë metamorfikë (μJ) - Në këta shkëmbinj futen shkëmbinjtë metamorfikë subofiolitik dhe serpentinitet, si sekuenca shkëmbinjsh sedimentarë të dinamometamorfizuar. Shtroja metamorfike subofiolitike takohet në pjesët periferike të brezit ofiolitik, në formën e një brezi të ngushtë, në zonën e kontaktit në buzën kontinentale. Këta shkëmbinj përfaqësohen nga amfibolitet, paragnejset, rreshpet amfibolitike, mika dhe shiste granitmbajtëse, shiste të gjelbra, ofiolite, rreshpe kuarcure dhe gëlqerorë të mermerizuar. Nga pikëpamja petrokimike kemi të bëjmë me bazalte, të cilat kanë përmbajtje të ulët silici, por përmbajnë të lartë titani dhe granate.

44. TEKTONIKA

Qarku i Korçës ndodhet në skajin JL të Shqipërisë (Albanideve). Albanidet i përkasin sistemit të rrudhosur alpin-mesdhetar. Në kuadrin krahinor marrin pjesë, tre zona të ndryshme gjeologjiko-tektonike e facialo- strukturale, të cilat janë pjesë përbërëse e gjeologjisë së Shqipërisë. Ato janë: 1-zona e Mirditës, 2-zona e Krasta-Cukalit dhe 3-zona e Krujës (Grup autoresh 1999; Aliaj 1987; Tagari etj. 1993). Përhapjen më të madhe e ka zona Mirdita, që karakterizohet nga një zhvillim i fuqishëm i magmatizmit ofiolitik, si dhe i sedimenteve të fuqishme terrigjene, që mbushin ultësirat ndërmallore të territorit të këtij Qarku, që janë ajo e Korçës, Devollit, Kolonjës dhe Pogradecit. Zona tektonike Mirdita, bën pjesë në zonat e brendshme tektonike të Albanideve. Në skajin JP, P e JL të territorit, janë gjerësisht të përhapura, depozitimet flishore terrigjenë e karbonatike të zonës të Krasta- Cukalit, Krujës. Këto dy zona, në të cilën mungojnë shkëmbinjtë magmatikë, bëjnë pjesë në zonat e jashtme tektonike të Albanideve. Ato paraqiten me formacione shkëmbore sedimentare, të moshave nga Kretaku në Eocen-Oligocen i poshtëm. Në këtë sipërfaqe të këtij territori, dalin në pah një sërë rrudhash të rendeve të ndryshme. Në

bërthamat e strukturave antiklinalle më shpesh takohen shkëmbinjtë e serisë karbonatike Triasiko-Jurasike, ndërsa bërthamat e strukturave sinklinalle janë ndërtuar nga depozitimet flishore e flishoidale.

Krahas këtyre prishjeve tektonike kryesore kemi dhe prishje të tjera të një rendi më të ulët, të cilat shoqërojnë thyerjet kryesore të mësipërme, të karakterit mbihipës po drejt P. Si rezultat i zhvillimit të fuqishëm të tektonikës regjionale mbulesore kemi zhytjen e njëra tjetrës (shoqëruar dhe me ngushtim apo pykëzim) të zonës tektonike Krasta Cukali nën zonën tektonike të Mirditës dhe zhytjen e zonës së Krujës nën zonën e Krasta Cukalit.

Lëvizjet neotektonike aktuale sot, kanë diferencuar relievin e sotëm. Prania e lëvizjeve neotektonike vihet re në ekzistencën e formimit të terracave lumore të lumenjve, që takohen në këtë territor, në fund të grykave depërtuese të lumenjve. Dhe vetë ekzistenca, forma e grykave depërtuese flet për praninë e lëvizjeve neotektonike. Gjithashtu një shprehje e saj janë dhe lëkundjet e tërmeteve të rëna në vite. Zhvillimet e mëvonshme neotektonike të periudhës Plio-Kuaternare kanë ravijëzuar në vija të përgjithshme afërsisht konfiguracionin e sotëm gjeologjik. Me këtë fizionomi të relievit të sotëm gjeografik, që në shohim veprimtaria e rjetit hidrografik dhe agjentëve atmosferik i kanë dhënë dorën e fundit kësaj paleogjeografie, duke lënë gjurmë të dukshme në ndërtimin gjeologjik të këtij Qarku.

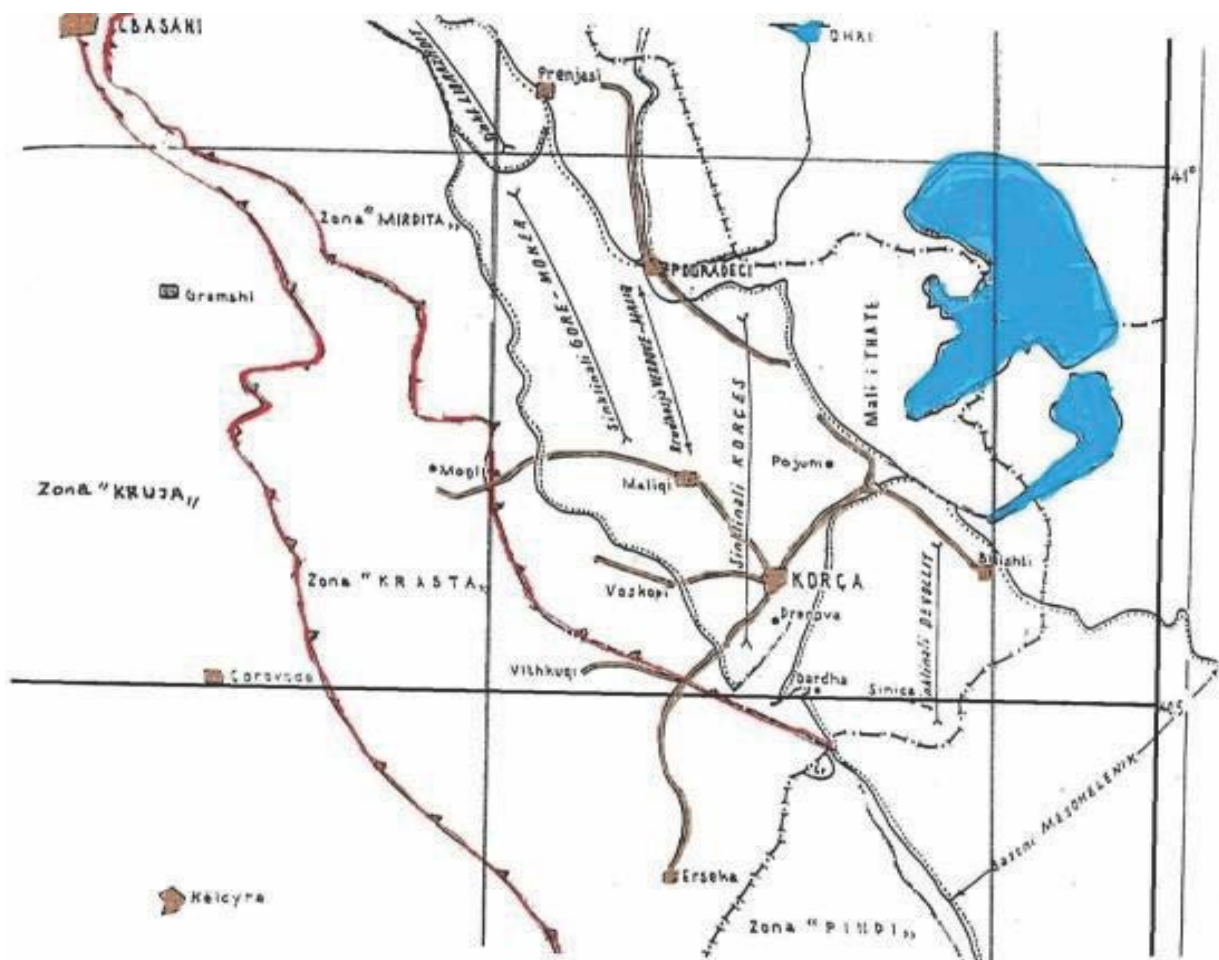

Fig. - 4 Skicë tektonike e Qarkut Korçë, në shkallën 1:500 000 (Burimi: Shërbimi Gjeologjik Shqiptar)

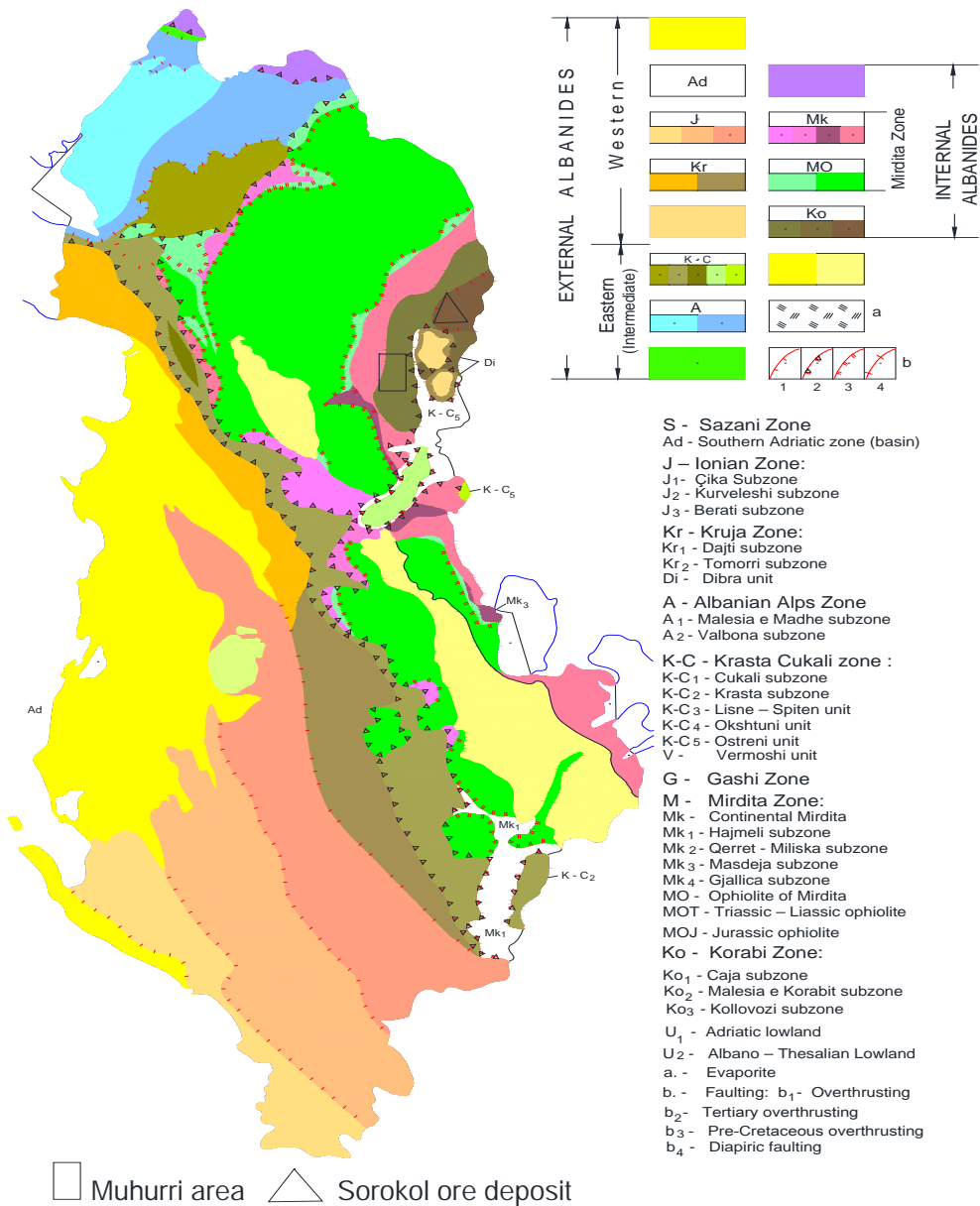

Fig. – 5 Hartë e njësisë tektono-strukturee rajonit Korçë-Pogradec e më gjerë (Burimi: Shërbimi Gjeologjik Shqiptar)

4.5. Kushtet gjeologo-inxhinierike

4.5.1. FORMACIONET LITOLOGJIKE, INKUADRIMI GJEOLOGJIK I TYRE

4.5.1.1. Vështrim i përgjithshëm

Në territorin e bashkisë Korçë, gjejnë përhapje shkëmbinj dhe dhera me litologji të ndryshme, të moshave nga Triasiku e deri në Kuarternar. Këto shkëmbinj dhe dhera i përkasin zonave tektoniko-faciale të “Mirditës”, “Krasta-Cukalit” dhe Kruja. Kufijtë moshore litostratigra-fike, në hartat gjeologjike, shpesh janë të hedhura duke u mbështetur si në përbërjen litologjike, ashtu edhe në argumenta faunistike. Ato shpesh nuk përfaqësojnë domosdoshmerisht përbërjen litologjike të bazamenteve shkëmbore. Për këtë arsye, për qëllime gjeologo-inxhinierike, në kemi bërë një rivlerësim dhe rigrupim të kufijve moshore litostratigrafike, kriteri vlerësues i së cilit ka qënë evidentimi i përbërjeve litologjike me veti të përafërta gjeoteknike dhe sjellje afërsisht të njëjtë ndaj strukturave inxhinierike. Në territorin e bashkisë, në sipërfaqe shfaqen shkëmbinj rrënjësorë si dhe dhera të Kuarternarit të tipit mbulesor. Dherat e Kuarternarit, në fushëpërhapjen e tyre, kanë trashësi të tillë që nuk mund të neglizhohen gjatë kryerjes së ndërtimeve. Sipas Konomi, N. (2001, 2002), është adoptuar klasifikimi gjeologo-litologjiko-inxhinierik i shkëmbinjve dhe dherave. Në këtë klasifikim shkëmbinjtë ndahen në tre grupe:

- 1- Shkëmbinj të fortë
- 2- Shkëmbinj mesatare
- 3- Shkëmbinj të butë

Kriteri i ndarjes së tyre është rezistenca në shtypje një boshtore (Rsh), e cila për shkëmbinjtë e fortë ka vlera me të mëdha se 500 bar (ose kg/cm^2), për shkëmbinjtë mesatare 50-500 bar dhe për shkëmbinjtë e butë < 50 bar.

4.5.1.2. Kushtet gjeologo - inxhinierike të trojeve të ndërtimit

Për vlerësimin e kushteve gjeologo-inxhinierike të trojeve të ndërtimit, rolin kryesor e luajnë vetitë fiziko mekanike (ose gjeoteknike) të tyre. Gjithashtu rol të madh ka edhe pozicioni i gjeografik dhe gjeomorfologjik i tyre. Për këtë arsye për trojet e ndërtimit të bashkisë Korçë do të trajtohen dy çështje:

- A- Kushtet gjeomorfologjike

2-Njësia morfologjike kodrinore

3-Njësia morfologjike malore

Njësia morfologjike fushore (janë trajtuar si gropa të brendshme) ze një pjesë të konsiderueshme të territorit. Ajo në vetvete ndahet në një nënnjësi:

Nënnjësia fushore Devoll-Korçë-Maliq, ka përhapje nëfushëgropën e Korçës dhe pikërisht fushat Devollit, Korçës dhe Maliqit. Janë fusha të sheshta me kuota nga 813,0 m mbi nivelin e detit (m.n.d.) në veri të Maliqit deri në 950 m.n.d në pjesët jugore. Fushëgropa e Korçës ka formë të përzgatur që ngushtohet në jug e zgjerohet në veri. Copëtimi horizontal i relievit merr vlera të vogla nga 0.1-0.5km/km² në 3km/km². Vlerat më të larta takohen në rrethina, lidhen me përbërjen e depozitimevetë shkriфта (shpatore) si dhe përrenjtë që vijnë nga malet e kësaj rrethine. Energjia e relievit merr vlera të vogla nga 0.0m/km² arrin deri në 50m/km² në rrethina. Këto vlera dëshmojnë për një proces akumulimi në këtë fushëgropë. Aktualisht janë zona me përparësi të zhvillimit bujqësor, agrokultural, blektoral. Hidrografia është e pasur me ujra nëntokësore dhe të tipit artezian. Përgjatë fushës së Devollit dhe në pjesa veriore e fushës së Korçës përshkohen nga lumi i Devollit. Nga jugu në veri fushën e Korçës e përshkon lumi i Dunavecit. Përshkohen nga një sistem i dëndur kanalizimesh që përdoren për kultivim të kulturave bujqësore.

Njesia morfologjike kodrinore zhvillohet në rrethinat e fushëgropave dhe rrethina të territorit të bashkisë. Menjëherë sapo përfundon njësia fushore (fushëgropave) shfaqen format e kodrave të cilat kanë kuota nga 900 m.n.d. deri në 1200 m.n.d. Në vartësi të strukturave gjeologjike, ku ato gjenden, shfaqen edhe forma relievi tipike, si p.sh. relievet kodrinore të strukturave monoklinale dhe relievet kodrinore të strukturave të rrudhosura. Rajon tipik ku shfaqen format morfologjike të strukturave monoklinale, është brezi i kodrave nga Floqi, në Boboshticë, në Drenovë, në Plasë, e deri në Cangonj në perëndim të Vargmalit të Moravës. Forma të tilla shfaqen dhe në perëndim nga Pulaha, Polena, Dërsniku, Voskopi e deri në Pocerstë. Në këtë brez të kodrave shfaqen forma morfologjike të dhembëzuara, ose kuestet, për shkak të prezencës në to të pakove

litologjike me fortësi të ndryshme dhe për pasojë proceset e erozionit mbi to ndikojnë në shkallë të ndryshme. Shpatet e kodrave e kodrinave të kësaj njësie morfologjike, kanë pjerrësi nga 5 deri në 35⁰ dhe drejtime rënie të ndryshueshme. Shpatet shpesh janë të rumbullakosur nga modelimi i shkaktuar nga rrjedhjet ujore sipërfaqesore. Në vitet '70 deri '80 të shekullit të kaluar, ky sistem kodrash ju nënshtrua procesit të terracimit, proces i cili i ka hequr pamjen natyrale të tyre. Në të shumtën e rasteve këto kodra janë të mbjella me pemë frutore, por nuk përjashtohen rastet edhe kur ato përmbajnë pyjet natyrale. Është pikërisht kjo njësi morfologjike e prekur së tepërmi nga erozioni dhe fenomene shpate të tipit rrëshqitjës dhe të shkëmbinjve. Në lidhje me ndërtimet, kjo njësi morfologjike është tepër e lakmueshme, sepse ato janë ballkone natyrore me pamje piktoreske në drejtim të fushave dhe qendarve kryesore të bashkisë.

Njësia morfologjike malore zë pjesën verilindore, lindore, juglindore, jugperendimore, të territorit të bashkisë. Ajo fillon me shpatet malore të Malit të Thatë vargmalit të Moravës, malit të Ostrovicës, malit të Zi, Rungajës, malit të Omit etj. Kuotat e kësaj njësie variojnë nga 1000 deri në 2000 m.n.d., ecila gjendet në malin e Kuq dhe që përfaqëson kuotën më të lartë të bashkisë Korçës. Format morfologjike të kësaj njësie varen shumë nga përbërja litologjike e shkëmbinjve rrënjësore dhe në përgjithësi janë të dy llojeve: forma morfologjike të përcaktuara nga shkëputjet tektonike dhe format morfologjike karstike. Format karstike të relievit shfaqen, në fushëpërhapjen e shkëmbinjve gëlqerore në Lavdar-Voskopojë, Makërz-Rugajë. Shfaqen të gjithë tipet morfologjike karstike, duke filluar që nga gropat karstike, hinkat karstike, pusët karstike, fushat karstike, luginat karstike, shpellat karstike etj. Kurse format morfologjike të përcaktuara nga shkëputjet tektonike janë kudo prezente. Në vartësi të numrit të tektonikave të njëpasnjëshme dallohen forma të ndryshme të relievit. Në rastet kur tektonikat janë të vetme shfaqen përagjet tektonikës me lartësi shkëputje të shkallëve deri në disa qindra metra (mali Kuq). Në rastet kur tektonikat janë të njëpasnjëshme, atëherë shfaqen forma morfologjike e shkallëve tektonike (Makërz-Rungajë etj.). Në këtë njësi morfologjike shpatet kanë pjerrësi nga 20⁰ deri në vertikale. Në këto shpate shfaqen më së shumti fenomeni i rrëzimeve, por edhe ai i rrëshqitjeve shkëmbore. Shpatet përshkohen nga përrenj e perroska, të cilat në përgjithësi kanë karakter sezonal, drejtimi i lëvizjes së ujrave në to është kryq shtrirjes së shpateve. Janë pikërisht këta përrenj e perroska të cilët bëjnë modelimet e shpateve ku kalojnë, duke i errëduar ata dhe

shpesh duke i rumbullakosur dhe për pasojë, duke u ndrruar edhe drejtimet e rënies së shpateve.

Në përgjithësi kjo njësi morfologjike është e pyllëzuar dhe pjesa më e madhe e saj edhe zonë e mbrojtur në të cilën nuk lejohen ndërtimet.

Vetitë fiziko - mekanike (gjeoteknike)

Të dhënat gjeoteknike janë nxjerrë nga literatura e studimeve gjeologo-inxhinierike të realizuara në territorin e bashkisë Korçë. Sikurse është thënë në kapitullin e inkuadrimin gjeologjik të formacioneve litologjike, në territorin e bashkisë shfaqen 5 tipe të ndryshme litologjike:

- Shkëmbinj të fortë;
- Shkëmbinj mesatar;
- Shkëmbinj të dobët;
- Dhera pa kohezion;
- Dhera me kohezion.

Shkëmbinjte e fortë kanë rezistencë në shtypje $> 500 \text{ kg/cm}^2$. Këta shkëmbinj, në shumë raste janë të shkatëruar nga fenomenet e ndrydhjeve tektonike dhe paraqiten me shumë çarje. Në këtë grup bëjnë pjesë:

Gëlqerorët (G): Janë shkëmbinj kompakte masive deri pllakore. Në ta është prezent fenomeni i karstëzimit, kryesisht është i përhapur karsti i çarjeve i drejtimit vertikal dhe të kombinuar me fenomenin e mbushjeve të tyre me material kryesisht çimento karbonatike që vjen nga tretja kimike e gëlqerorëve dhe me pak material argjiloro-humusor që vjen nga shpatet duke lëvizur nën veprimin e ujrave rrjedhës sipërfaqësor e nëntokësor. Parametrat gjeoteknike të tyre janë:

- Peshë volumore $\Delta = 2,4 - 2,7 \text{ gr/cm}^3$
- Rezistenca në shtypje njëboshtore Rsh $500 - 1100 \text{ kg/cm}^2$
- Moduli i elasticitetit $E = 10^5 - 3 \times 10^5 \text{ bar}$

Gëlqerorët silicore (Gsi): Edhe këta, si gëlqerorët, janë shkëmbinj kompakte, kryesisht pllakore, por nuk mungojnë rastet kur kemi ndërthurje të shtresave gëlqerore me ato silicore, ose kur shkëmbinjte me pamje silicore shfaqen brenda gëlqerorëve në formë të

linxave. Në këta shkëmbinj, në përgjithësi nuk gjen përhapje fenomeni i karstëzimit. Parametrat gjeoteknike të tyre janë:

- Peshë volumore $\Delta = 2,6 - 2,75 \text{ gr/cm}^3$
- Rezistenca në shtypje njëboshtore Rsh 500 - 1100 kg/cm²
- Moduli i elasticitetit $E = 10^5 - 3 \times 10^5 \text{ bar}$

Shkëmbinjtë metamorfike rreshpore (Rm): Janë shkëmbinj të përbërjeve litologjike të larmishme. Brenda tyre ekzistojnë shkëmbinj shumë të fortë dhe të fortë, por që shpesh të coptuar dhe të ndrydhur tektonikisht. Parametrat gjeoteknike të tyre janë:

- Peshë volumore $\Delta = 2,3 - 2,6 \text{ gr/cm}^3$
- Rezistenca në shtypje njëboshtore Rsh 500 - 700 kg/cm²
- Moduli i elasticitetit $E = 10^5 - 5 \times 10^5 \text{ bar}$

Shkëmbinjtë mesatare kanë rezistence në shtypje 50-500 kg/cm². Mund të jenë masive ose kombinime shtresash me veti gjeoteknike krejt të ndryshme. Për këtë arsye vetite e tyre janë jo stabile dhe të ndryshueshme në sipërfaqe edhe në distanca shumë të vogla. Njëkëtë grup bëjnë pjesë:

Shkëmbinjtë efuzive sedimentare (Es). Formacioni vullkanogjenero-sedimentar i përket ofioliteve të Triasikut të mesëm-Jurasikut të poshtëm (βT_2-J_1), është i ndërlëkuar për shkak të tektonikës. Përbehet nga bazaltet, radiolarite si dhe shiste argjilo-silicore. Kontaktojnë tektonikisht me shkëmbinjtë ofiolitikë. Parametrat gjeoteknike të tyre janë:

- Peshë volumore $\Delta = 2,2 - 2,6 \text{ gr/cm}^3$
- Rezistenca në shtypje njëboshtore Rsh 50 - 500 kg/cm²
- Moduli i elasticitetit $E = 10^3 - 10^4 \text{ bar}$

Shkëmbinjtë flishore dhe me pamje flishore (FI): Në fushëpërhapjen e tyre kemi kombinime të shtresave argjilore, ranore, alevrolitore e mergelore dhe më rrallë edhe gëlqerorë dhe qymyre, të cilat kanë trashësi nga disa cm deri në dhjetra cm. Parametrat gjeoteknike të tyre janë:

- Peshë volumore $\Delta = 2,3 - 2,6 \text{ gr/cm}^3$

- Rezistenca në shtypje njëboshtore Rsh 100 - 500 kg/cm²
- Moduli i elasticitetit E = 10⁴ – 10⁵ bar

Mollasat argjilore (Ma): Janë shkëmbinj argjilorë me veti plastike, të cilat në shumë raste ndërthuren edhe me shkëmbinj alevrolitore e shtresa qymyri. Parametrat gjeoteknike të tyre janë:

- Pesha volumore $\Delta = 1,8 - 2,0 \text{ gr/cm}^3$
- Rezistenca në shtypje njëboshtore Rsh 50 - 100 kg/cm²
- Moduli i elasticitetit E = 10³ – 5 x 10³ bar

Mollasat ranoro konglomeratike (Mrk): Janë shkëmbinj me predominim të fraksionit ranorik e më pak të atij konglomeratik, me shkallë çimentimi të ndryshueshme. Është pikerisht kjo shkallë çimentimi e cila përcakton edhe vetite gjeoteknike të këtyre shkëmbinjve. Parametrat gjeoteknike të tyre janë:

- Pesha volumore $\Delta = 2,2 - 2,5 \text{ gr/cm}^3$
- Rezistenca në shtypje njëboshtore Rsh 50 - 500 kg/cm²
- Moduli i elasticitetit E = 10³ – 10⁴ bar

Shkëmbinjtë e dobët kanë rezistence në shtypje <50 kg/cm². Janë depozitime copëzore të pa diagjenizuara, ose me shkallë diagjenizimi të ulët. Njëkëtë grup bëjnë pjesë:

Depozitime të vjetra Kuaternare të pa diagjenizuara (De): Janë shkëmbinj me vendosje hapësinore dhe përberje granulometrike kaotike. Parametrat gjeoteknike të tyre janë:

- Pesha volumore $\Delta = 1,7 - 1,9 \text{ gr/cm}^3$
- Rezistenca në shtypje njëboshtore Rsh <50 kg/cm²
- Moduli i elasticitetit E = 100 – 10³ bar

Dherat pa kohezion (c=0). Karakterizohen nga mungesa e lidhjeve kohezionale midis coprave përbërës të tyre, duke i dhënë pamjen e shtresave të përbëra nga

copra të palidhur me njëra -tjetrën.Ndahen në bazë të madhësisë së coprave përbërëse.

Zhavorre e popla me origjinë aluviale dhe proluviale (P): Kanë veti të larta filtruese duke formuar pellgje të fuqishme të ujrave nëntokësore. Madhësia e coprave të tyre është tepër heterogjene. Parametrat gjeoteknike të tyre janë:

- Pesha volumore në gjendje natyrale $\Delta = 1,6 - 2,1 \text{ gr/cm}^3$
- Këndi i fërkimit të brendshëm $\varphi = 28 - 42^\circ$
- Kohezioni $c = 0.0 \text{ kg/cm}^2$
- Moduli i deformacionit $E = 150 - 250 \text{ kg/cm}^2$

Dherat me kohezion

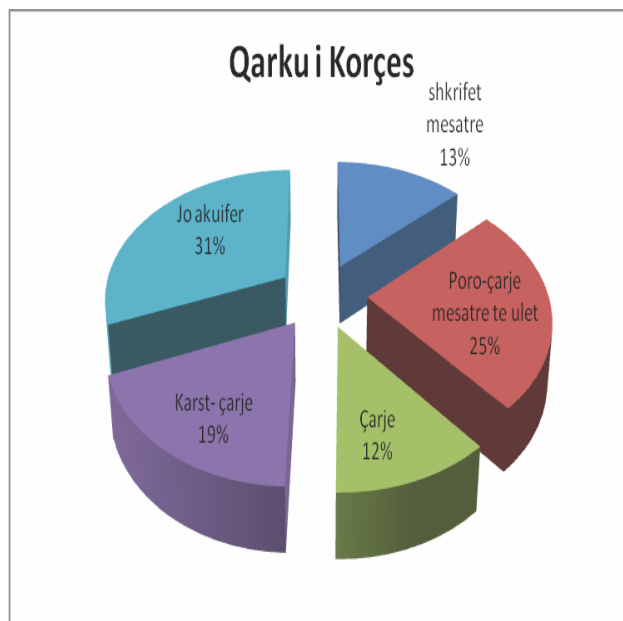
Suargjila të vendosura mbi zhavorre (Szh): Janë dhera të përbërjeve nga surëra deri tek suargjilat, të cilat mund të jenë edhe pluhurore, të cilat kanë veti plastike të ndryshueshme. Preken shumë nga prezenca e ujrave rrjedhës sipërfaqësore dhe nëntokësore, të cilët në njëfarë mase determinojnë edhe vetitë gjeoteknike të tyre. Në përgjithësi këto dhera gjenden në pjesën e sipërme të prerjes së dherave të Kuaternarit me origjinë aluviale dhe deluviale. Parametrat gjeoteknike të tyre janë:

- Pesha volumore në gjendje natyrale $\Delta = 1,75 - 1,95 \text{ gr/cm}^3$
- Këndi i fërkimit të brendshëm $\varphi = 12 - 22^\circ$
- Kohezioni $c = 0.15 - 0,35 \text{ kg/cm}^2$
- Moduli i deformacionit $E = 50 - 200 \text{ kg/cm}^2$

6. Burimet ujore

6.1. KUSHTET HIDROGJEOLOGJIKE TË QARKUT KORÇË (UJËRAT NËNTOKËSORE)

Në qarkun e Korçës kanë përhapjen akuiferë të llojeve të ndryshme. Sipërfaqen më të madhe në shkallë qarku e zënë, jo akuiferët në masën 31% të gjithë sipërfaqes së tij. Akuiferët karbonatik karstik zënë rreth 19% të gjithë sipërfaqes së tij.

Ato ndërtojnë pjesët më të larta malore si mali i Thatë, Rakickës, etj. Akuiferët karbonatikë karstikë përmbajnë burime ujore nëntokësore të mëdha. Akuiferët me porozitet ndërkokrrizor, kanë përhapje më të kufizuar dhe shtrihen në zonat fushore, si fushë-gropa e Korçës me një lartësi mesatare 820-850m mbi nivel të detit. Akuiferët me porozitet ndërkokrrizor dhe ujëpërcjellshmëri mesatare përhapen në rreth 9.4% të territorit të qarkut. Edhe këto akuiferë përmbajnë burime ujore nëntokësore të rëndësishme. Në figurën e mëposhtme jepen sipërfaqet e tipeve të ndryshme akuiferë në qarkun të Korçës.

Fig. 1 - Sipërfaqet e akuiferëve sipas llojeve (Burimi: Shërbimi Gjeologjik Shqiptar)

1. Akuiferë me porozitet ndërkokrrizor e ujëmbajtje mesatare (13%),
2. akuifer me porozitet poro/çarje dhe ujëmbajtje mesatare deri të ulët (25%),
3. akuifer me porozitet çarje me ujëmbajtje mesatare deri të ulët (12%)
4. akuifer me porozitet çarje-karst me ujëmbajtje shumë të ndryshueshme-shumë e lartë-e ulët (19%) dhe
5. joakuifer me porozitet të pamjaftueshëm për të lejuar qarkullimin e ujit nëntokësorë në sasi të shfrytëzueshme (31%).

depozitimet aluviale të lumit Devoll dhe Dunavec, ku lumi Devoll ka një gjatësi të përgjithshme (196 km)

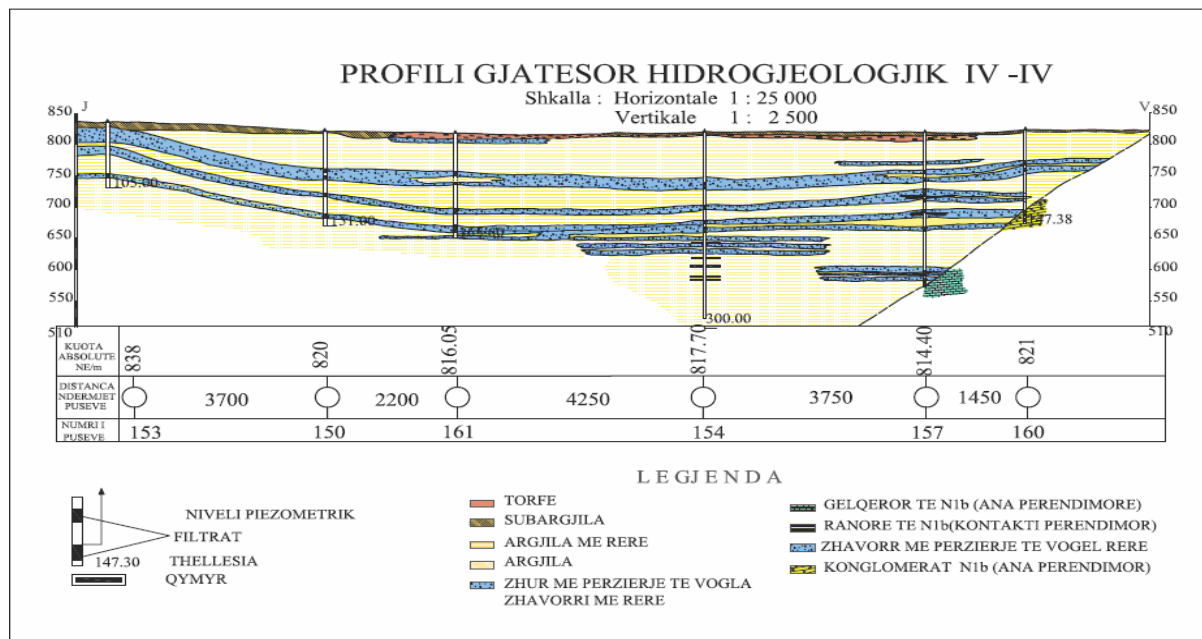

Fig. 3 - Profili gjatësor i akuiferit me porozitet ndërkokrrizor me ujëpërcjellshmëri mesatare i Korçës (Burimi: Shërbimi Gjeologjik Shqiptar)

dhe prurje mesatare shumëvjeçare në derdhje në lumin Seman rreth $49.5\text{m}^3/\text{s}$. Trashësia e aluvioneve e përqendruar në 4-8 nënakuiferë shkon nga 5-20m sipas të dhënave të shpimeve (Gelaj, A, Mamaj, A etj, 2003). Ujërat që lidhen me këtë akuifer, janë ato që kanë përhapje pothuajse në të gjithë ultësinë e Korçës. Ky akuifer përbëhet nga disa nën akuiferë.

Fig. 4 – Hartë hidrogeologjike e rajonit Korçë në shk. 1:200,000 (Burimi: Shërbimi Gjeologjik Shqiptar)

Ujrat nëntokësor përqëndrohen në 4 - 8 horizonte zhavorore-zhuresh (me përzjerje të vogël rëre) në jug deri në qendër të strukturës dhe rërash (me përzjerje zhuri) në sektorin verior dhe veriperëndimor. Kolektor i këtyre ujërave është vetë ultësira e Korçës. Rreth 80 % e shpimeve japin ujë me vetëderdhje, prurjet e të cilave arrijnë deri në 10-57 l/sek. Në sektorët jugor koeficientët e ltrimit, prurjet specifike, kanë respektivisht këto vlera esatare: 4 m/ ditë dhe 0,3 l/sek/m. Duke u larguar për në qendër të ultësirës parametrat e mësipërm pësojnë një rritje të theksuar duke pasur vlerat 15-64 m/ditë dhe 2-5 l/sek/m. Në pjesën veriore vërehen përsëri ulje të këtyre parametrave duke arritur 3-28 m/ditë dhe 0.3-1.4 l/sek/m. Ujëdhënia e puseve me vetëderdhje luhetet në vlerat 0.5-5 l/sek deri në 20-57 l/sek. Gradienti hidraulik (I) për horizontin I-IV ka vlerën 0.02. Rryma natyrale nëntokësore jugore rezultojnë 520m³/dite. Drejtimi kryesor i lëvizjes së rrymës ujore nëntokësore, rezultojnë të bëhet nga jugu në veri. Ushqimi i ujërave nëntokësore në ultësirën e Korçës bëhet për llogari të infiltrimit të reshjeve atmosferike, në sektorët jugor të ultësirës dhe në ato sektor ku horizontet ujëmbajtëse dalin pothuajse në sipërfaqe dhe akuiferët e tjerë në verilindje.

Ujërat nëntokësore artezianë kanë veti fiziko-kimike të mira. Në këtë akuifer janë llogaritur shtim i kapaciteteve ujore nëpërmjet burimeve dinamike Qd=430-512 l/s

Akuiferët e shkrifët me ujëpërcjellshmëri të ulët

Në këtë akuifer me ujëpërcjellshmëri të ulët janë klasifikuar akuiferi i Fushës së Korçës dhe një pjesë e fushës së Devollit. Këto akuiferë lidhen me depozitimet Kuaternare të përbëra nga zhure, brekcie shpatore, etj. Lidhja hidraulike e ujërave nëntokësore dhe sipërfaqësore nuk është e mirë. Rezervat e shfrytëzueshme në këto akuiferë janë të pakta. Ata shërbejnë për furnizim me ujë të pijshëm të komuniteteve të vegjël. Shfrytëzimi realizohet me anë të burimeve dhe në depozitimet lumore e konuset e derdhjes edhe me anë të shpimeve. Vetitë fiziko-kimike të tyre në përgjithësi janë të mira, ato janë të ëmbël e me fortësi të ulët. Prurjet e puseve me vetëderdhje janë 0.2-1 l/sek, prurjet specifike variojnë $q = 0.06-1.9$ l/sek/m. Koeficienti i filtrimit varion vlerat 0.5-1m/dite. Rezervat e shfrytëzueshme në këto akuiferë bëhen nëpërmjet burimeve dhe shpimeve. Akuiferët janë me presion dhe në disa zona kanë karakter artezian. Përdoren për furnizim me ujë të pijshëm të komuniteteve të vegjël. Deri në thellësi 300m ujërat nëntokësore janë të ëmbla e me fortësi mesatare deri të madhe. Më në thellësi ato kalojnë në ujëra të kripura. Ujërat nëntokësore të këtij akuiferi nga ana e vetive fiziko – kimike përgjithësisht janë të mira, pa ngjyre, pa ere, pa shije dhe me një temperature deri me 16°C, mineralizimi i përgjithshëm ka vlera 0.445 – 0.55 gr/litër, ndërsa fortësia e përgjithshme luhatet në vlerat 14 – 18° gjermane. Në baze të përbërjes kimike, ujërat e mësipërme janë të tipit hidrokarbomat kalciumi me përzierje hidrokarbonat – kalçium – magneziumi. Ushqimi kryesor i këtyre ujërave behet për llogari të infiltrimit të reshjeve atmosferike duke patur këtu një përputhje të zonës së ushqimit me zonën e shtrirjes së akuiferit që po përshkruajmë. Rëndësia e shfrytëzimit të ujërave nëntokësore të akuiferit, duke pasur për bazë shkallën e vogël të ujëmbajtje së tij nuk e kalojnë rëndësinë me karakter lokal.

Akuiferi Morave etj. Ky akuifer ka shtrirjen e vet në sektorët lindore të ultësirës në malin e Moravës, me disa vende në jug të ultësirës dhe në disa sektorë shumë të kufizuar në Malin e Thate. Depozitimet ujëmbajtëse këtu janë konglomeratet bazale ranorët etj. Pjesa më e madhe e burimeve të këtij horizonti që dalin në malin e Moravës kanë prurjet e tyre që luhaten nga 0.1 – 1.5 l/sek. Në sektorin e minierës së qymyrit të Mborje – Drenovës nga ranorët dalin burime me prurje 0.03 – 0.1 l/sek, por duhet theksuar që takohen edhe burime me prurje deri në 6 l/sek.

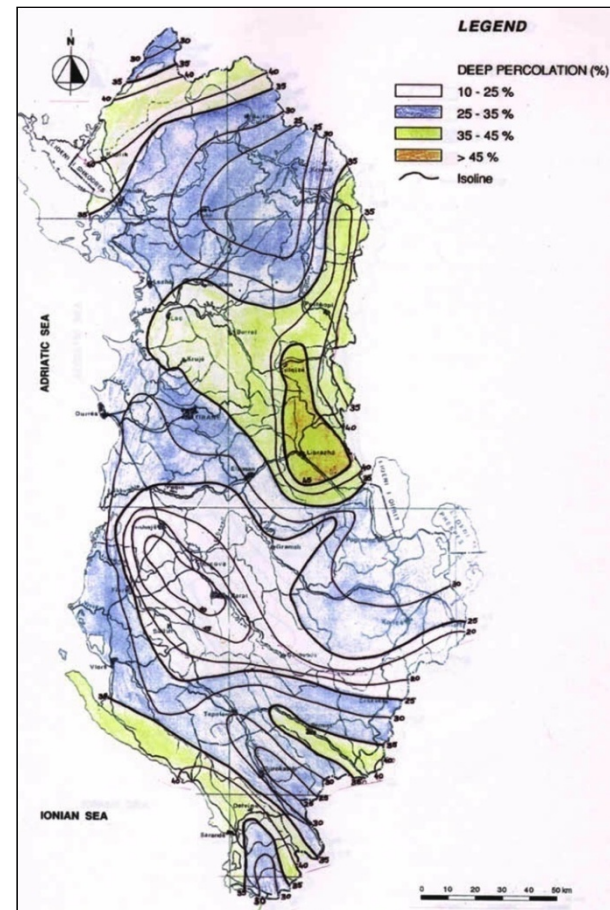
si burimi i Dishnicës. Nga pikëpamja e vetive fiziko – kimike këto ujëra janë të freskëta, pa ngjyre, pa ere, me një temperaturë 11 – 13°C, mineralizimi i përgjithshëm luhatet nga 0.345 – 0.482 gr/litër. Fortësia e përgjithshme ka vlera 11 – 14°gjermane. Ushqimi i horizontit ujëmbajtës që po përshkruajmë bëhet për llogari të infiltrimit të reshjeve atmosferike, në vende ku horizonti ujëmbajtës del në sipërfaqe dhe nga ujërat nëntokësore të formimeve rrënjësore të tjera. Pra në këtë akuifer kemi burime Dinamike rreth Q=150 l/s.

Akuiferët me porozitet çarje

Në këtë akuifer kemi klasifikuar shkëmbinjtë magmatik dhe metamorfikë, por kryesisht ultrabazikët. Shkëmbinjtë ujëmbajtës të këtij kompleksi janë serpentinitet, peridotitet nëpër çarjet e të cilëve qarkullojnë ujëra nëntokësorë nga kuotat e larta në kuotat më të ulta. Shkalla ujëmbajtje së shtresave të këtyre shkëmbinjve është jo uniforme dhe në vartësi të çarshmërisë së tyre. Pothuajse gjatë të gjithë kontaktit të shkëmbinjve ultrabazike në ultësirën e Korçës takohen burime me prurje që luhaten në vlerat nga 0.1-3l/sek.

Fig. 5 – Hartë e përshkueshmërisë së ujërave nëntokësorë

(Burimi: UNDP, S. GURI⁴)

Ujërat nëntokësore të shkëmbinjve ultrabazike nga ana e vetive fiziko – kimike janë të freskëta, pa ngjyre, pa ere, transparentë, me një temperaturë që luhatet nga 11 – 14°C. Mineralizimi i përgjithshëm luhatet nga 0.176 – 0.436 gr/litër. Fortësia e përgjithshme ka vlera 11 – 15°gjermane.

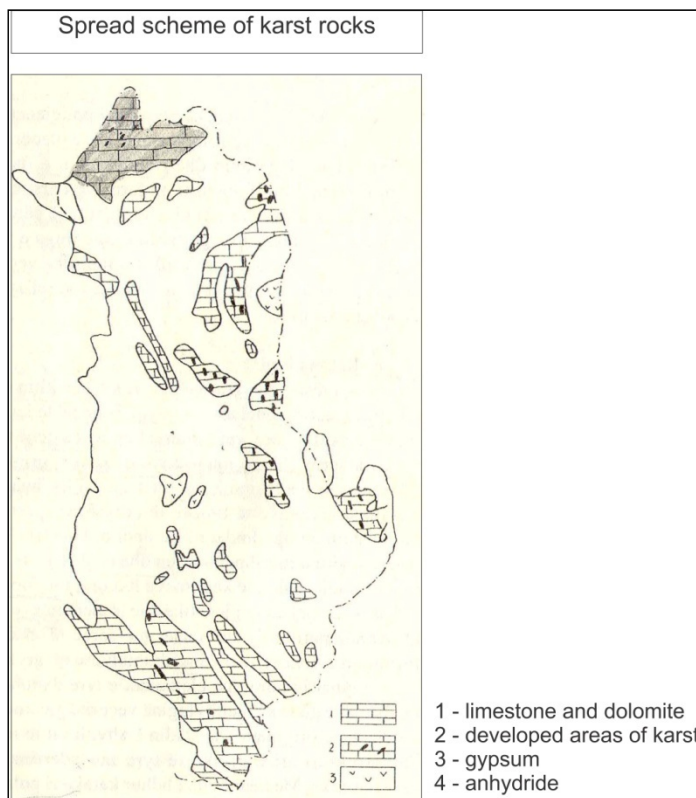
Ujërat nëntokësore të depozitimeve janë të tipit hidrokarbonat – magneziumi. Ushqimi i këtij kompleksi bëhet kryesisht për llogari të reshjeve atmosferike në sipërfaqen e shtrirjes së tij. Në periudhën me reshje të shumta prurjet e burimeve shtohen, ndërsa në periudhën e thatë si pasojë e mungesës së reshjeve, debiti i burimeve ulet në mënyrë të ndjeshme. Ky akuifer ka një përhapje që nga Luarasi, Stratobërdha, Masivi i Orenit dhe në një pjesë e Vallamarës. Ujërat nëntokësore të shkëmbinjve ultrabazike kanë rëndësi vetëm për furnizim me ujëra nëntokësore të qendrave të vogla të banimit deri komuna. Pra në këtë akuifer kemi burime Dinamike Q=150 l/s.

Akuiferët me porozitet çarje- karst

Akuiferët e çarë e karstikë me ujëpërcjellshmëri që ndryshon në kufij shumë të gjerë, vende-vende me vlera shumë të larta të saj, lidhen me shkëmbinjtë karbonatikë të Triasikut. Tipi i këtij

⁴ S. GURI, UNDP, Vlerësimi Mjedisor dhe Rehabilitimi I ‘Hot Spoteve’ Shqiptarë, 2012

akuiferi ka përhapjen të konsiderueshme në qarkun e Korçës dhe shtrihen në një sipërfaqe prej 666.15km², e përkthyer në përqindje për sipërfaqen që zë ky akuifer në qark rreth 19% e sipërfaqes së tij. Në këto akuiferë fenomeni i karstit është shumë i zhvilluar, e për rrjedhojë ata mbajnë burime ujore të mëdha. Në zonat karstike koeficienti mesatar i infiltrimit të dobishëm shkon deri në 0.6 - 0.7. Sasitë më të mëdha të burimeve ujore nëntokësore drenojnë kryesisht në kuota të ulta me burime sipërfaqësore. Ujërat nëntokësore në këto akuiferë kanë cilësi të mirë dhe përdoren gjerësisht edhe për furnizim me ujë të pijshëm. Nga këto akuiferë furnizohet me ujë të pijshëm shumë njësi, si dhe një pjesë të Korçës me rreth 0.5m³/s. Sasi të tjera të rëndësishme përdoren në industri e në bujqësi.

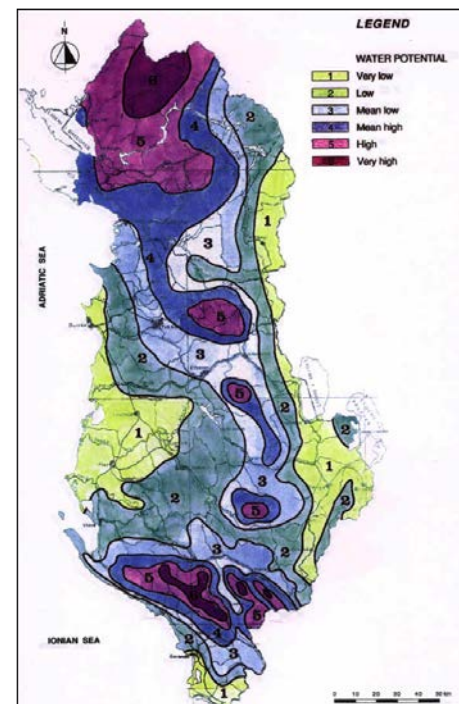

Ky akuifer ka një prurje dinamike Qd=4 m³/s. Akuiferët janë shumë vulnerabël ndaj ndotjes njerëzore.

Fig. 6 - Shpërndarja hapësinore e fenomenit karstik (Burimi: Shërbimi Gjeologjik Shqiptar)

Nga pikëpamja hidrogeologjike zonat karstike që rrethojnë ultësirën e Korçës dallohen nga këto veçori: nga infiltrimi shumë i lartë i reshjeve atmosferike dhe nga një ujëpërcjellshmëri e madhe. Ujërat nëntokësore karstike drenojnë drejt kuotave më të ulta duke krijuar dalje natyrore në formën e burimeve me një regjim shumë të ndryshueshëm. Përveç këtij antiklinali të madhe kemi në

formë njollash edhe disa akuiferë të vegjël si i Barmashit, Guri i Kuq, Vithkuqit, Vodice etj ku nga secili kemi nga një burim të konsiderueshëm me prurje Q=30-100 l/s. Ujërat e këtij akuiferi janë të freskëta, pa ere, pa ngjyre dhe shije me një temperaturë 9-15 °C, mineralizimi i përgjithshëm i ujërave nëntokësore të këtij akuiferi ndryshon nga 0.205 – 0.423 gr/litër, fortësia e përgjithshme luhetat në vlerat 6-14 ° gjermane. Ujërat janë të tipit hidrokarbonat – kalçium dhe me rralle hidrokarbonat – kalçium – magneziumi. Ushqimi i ujërave nëntokësore karstike që lidhen me gëlqerorët masivë të Kretakut dhe të Triasikut në përgjithësi bëhet për llogari të reshjeve atmosferike dhe infiltrimit të ujërave të liqenit të Prespës. Regjimi i prurjes së këtyre

burimeve kushtëzohet nga faktorët klimatike dhe hidrogeologjike. Në periudhat me lagështire kemi një rritje të theksuar të prurjeve të burimeve si rezultat i intensifikimit të rënies së reshjeve dhe të ngritjes së nivelit të liqenit të Prespës, nëpërmjet çarjeve tektonike që përshkojnë këtë zonë. Duke patur për baze shkallën e madhe ujëmbajtëse të këtij akuiferi, rëndësia e ujërave nëntokësore të tyre për qëllime furnizimi është mjaft e madhe.

6.3. BURIMEVE UJORE DHE BURIMET UJORE SIPËRFAQËSORE(VLERËSIMI I TYRE)

Përveç liqeneve si pasuri ujore e rëndësishme në këtë qark janë edhe lumenjtë si ai i Devollit, i cili përshkon në drejtim tërthor pjesën veriore të ultësirës, prej grykës së Cangonjit në lindje deri në Maliq në perëndim. Lumi i Devollit rreshtohet i dyti për nga gjatësia me 295 km. Ky lumë

buron nga malet e Gramozit (jashtë kufijve të vendit tonë) dhe prej andej futet në luginën e Bilishtit, duke formuar tre tarraca. Në bazë të të dhënave të stacionit hidrometrik të Orman – Pojanit, nivelet dhe prurjet minimale të lumit Devoll, në ultësirën e Korçës takohen në muajt Gusht – Shtator dhe kanë respektivisht vlerat 6-2cm dhe 1.88 – 3.11m³/sek, ndërsa vlerat maksimale takohen në muajt

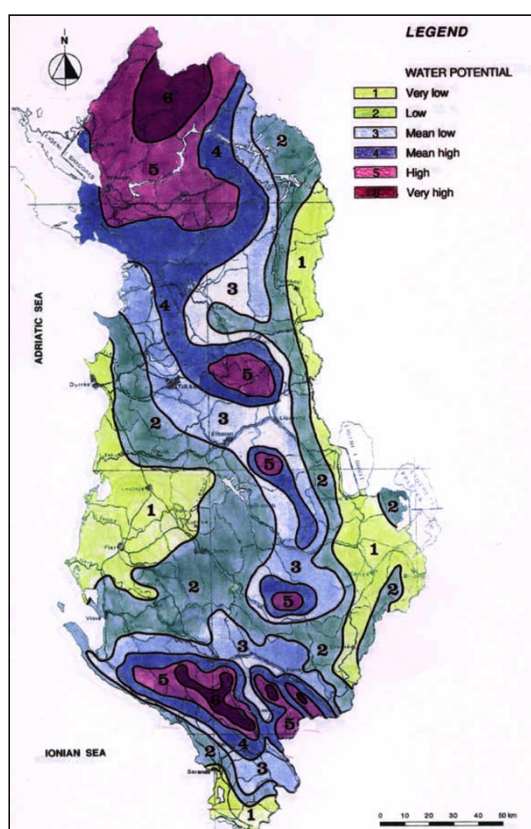

Fig. 7 – Hartë e potencialeve të pritshme ujore

(Burimi :S. GURI, UNDP, Vlerësimi Mjedisor dhe Rehabilitimi I ‘Hot Spoteve’ Shqiptarë, 2012)

Nëntor – Prill dhe kanë vlerat 339 –416cm dhe 22.9m³/sek. Nga pikëpamja hidrokimike ujërat e lumit Devoll janë të tipit Hidrokarbonat – Kalçium – Magneziumi me një mineralizim të përgjithshëm Mp= 0.3 gr/litër dhe një fortësi të përgjithshme Fp = 11°Gjermane. Lumi i Dunavecit buron në jug të ultësirës së Korçës, në pjesën malore të saj të përbërë nga shkëmbinj ultrabazike dhe gëlqerorë. Tani Lumi i Dunavecit kalon nëpër një shtrat të ri. Gjatë rrjedhjes së tij nga Jugu në Veri në këtë lumë derdhen degë të vogla të tij si lumi i Kamenicës, i Dersnikut, Voskopit, Drenovës, Dvoranit etj. Regjimi hidrologjik i lumit Dunavec ashtu si dhe lumi Devoll, është në vartësi të plotë të reshjeve atmosferike nivelet dhe prurjet maksimale të këtij lumi takohen në muajin Mars, duke arritur respektivisht vlerat 393-448 cm dhe 6.96m³/sek. Nga pikëpamja hidrokimike ujërat e këtij lumi janë të tipit Hidrokarbonat - Magnezium – Kalciumi me Mineralizim të përgjithshëm M.

Burimet ujore nëntokësore (Vlerësimi i burimeve dinamike të U.N. dhe shfrytëzimi i tyre)

Qarku Korçë është i njohur për burime të Konsiderueshme dinamike të ujërave nëntokësore. Akuiferët karstikë dhe ato ndërkokrrizor vlerësohen me ujëmbajtje shumë të lartë-mesatare, dhe paraqesin rëndësi të madhe në furnizimin e qendrave të mëdha të banuara me ujë të pijshëm. Nga burimet karstike furnizohen gjithashtu edhe qytetet e tjera si ai Devollit, Ersekës dhe një pjesë e Korçës. Nga akuiferët Kuaternare furnizohet me ujë qyteti i Korçës nga puset e Turanit në sasinë $Q=300$ l/s dhe të gjitha komunitat që e rrethojnë fushë-gropën e Korçës. Në këto akuiferë janë kryer edhe një numër i madh shpimesh “ilegalë” që shfrytëzohet nga persona privatë. Sasitë e tyre nuk janë të evidentuara. Burimet ujore shfrytëzohen gjerësisht dhe në bujqësi për vaditje. Disa nga kaptazhet, kryesore që përdoren për furnizim me ujë të pijshëm në mënyrë të përqëndruar janë dhënë në tabelën

Vendndodhja	Sasia që shfrytëzohet	Pika ujore
Emërtimi	l/s	Burim apo shpim
Turan-Korçë	300	shpim
Vreshtas-Podgorie	8	shpim
Sheqeras-Korçë	4.5	shpim
Bulgarec-Korçë	100	shpim
Vloçisht-Korçë	3	shpim
2km në P.të lagjes Greluos-Vithkuq- Korçë	30-40	burim
Në qender të fshatit Kapshtice	10-14	burim

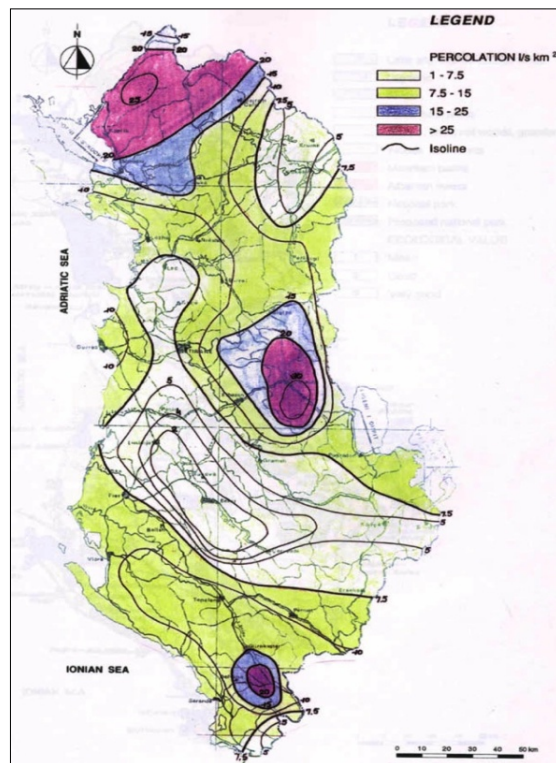
Tab. – 1 Shfrytëzimi kryesor i burimet dinamike për furnizim me ujë të pijshëm

Akuiferi	Burimet dinamike të UN,	Shfrytëzimi i UN	Përdorimi
Akuiferi i poroz i Korçës	0.512	0.4	Furnizim me ujë të pijshëm
Akuiferi poro-çarje i Gorë-Mokër	0.15	0.07	Furnizim me ujë të pijshëm
Akuiferi çarjesh i Valamare-Orenik,	0.15	0.1	Furnizim me ujë të pijshëm
Jo akuifere	0.07	0.05	Furnizim me ujë të pijshëm
Shuma	4.83	1.1	

Tab. – 2 Burimet dinamike të UN dhe përdorimi i tyre për furnizim me ujë të pijshëm

Siç shihet edhe nga tabela burimet e përgjithshme dinamike në qarkun e Korçës vlerësohen minimalisht 4.832 m³/s (pasi burimet janë marre me prurjet minimale). Rezerva që mund të përdoren për furnizim me ujë të pijshëm janë edhe rreth 3.712m³/s, kryesisht nga akuiferi karstik.

Fig. 8 – Hartë e përshkueshmërisë ujore të shkëmbinjëve sipërfaqësore (Burimi : S. GURI, UNDP, Vlerësimi Mjedisor dhe Rehabilitimi I ‘Hot Spoteve’ Shqiptarë, 2012)

Presionet mbi akuiferët

Presionet mbi akuiferët e qarkut Korçë janë përqëndruar në:

- Kërkesën më të madhe për burimet ujore (bujqësia dhe turizmi) në periudhën e thatë (qershor-shtator), kur disponibiliteti i burimeve të ujërave nëtokësore është më i ulëti;
- Rritjen e vazhdueshme e të pa pakontrolluar të një numri të madh shpimesh privatë për furnizim me ujë pijshëm dhe industri;
- Shfrytëzimi pa kriter i shumë shpimeve të vjetër e të rinj të kryer në akuiferë me presion;
- Ritmet e larta të urbanizimit në zonën fushore, sidomos në dy dekadat e fundit.

6.4. Burimet ekzistuese të ndotjes

Burimet ujore

Karakteristikat e përgjithshme të këtyre ujrave janë paraqitur këtu poshtë:

- Turbiditet i lartë, meqënëse regjimi i rrjedhjes është i rrëmbyer, ujrato transportojnë sasi të mëdha lëndësh në suspension.
- Ndotje bakteriale e lartë. Ndotja e shkaktuar nga njeriu ose industria është praktikisht ekzistente.
- Temperatura e ulët. Këto ujra e kanë origjinën nga burime ose nga shkrirja e borës ose e akullnajave.
- Tregues ngjyrë të ulët. Këto ngjyra nuk kanë kohë të tresin lëndët vegjetale, të cilat janë burimi kryesor i ngjyrës.

Ndotja e ujit të pijshëm

Në rajonin në studim, në adresë të sigurimit të shëndetit publik, mjaft e rëndësishme është cilësia e ujit të pijshëm. Por, ky ujë nuk shfaq probleme higjieno-sanitare, sepse kemi:

- Furnizimi me orar të pakufizuar, duke siguruar presion konstant të ujit;
- Jo Amortizim të rrjetit ujësjellës;
- Ndërhyrjet nuk janë pa kriter në tubacionet e ujësjellësve;

Por nga ana tjetër mund të shfaq së shpejti problem sanitarë për shkak se:

- kemi ruajtje të dobët të brezave të mbrojtjes sanitarë të vendburimeve ujore për shkak të ngritjes mbi to të ndërtesave apo mbjelljes së tokës fare pranë burimit, duke përdorur edhe shumë kimikate;
- klorinimi më shumë seç duhet i ujit;

Të gjithë këta faktorë bëjnë që shëndeti publik të jetë nën kërcënimin e vazhdueshëm të përhapjes së sëmundjeve me rrugë hidrike. Nga ana tjetër, në rajonin në studim mungojnë pjesërisht ose tërësisht të dhënat nga ekzaminimet bakteriologjike të ujit, për shkak të mungesës së laboratorëve dhe personelit.

Ujrat e liqenit

Lëndët ushqyese (fosfori dhe azoti) të pranishëm në ujrat e përrenjve dhe në ujrat e përdorura shtëpiake favorizojnë rritjen e algave dhe të bimëve ujore, gjë që përshpejton eutrofizimin e liqenit. Në verë, këto alga dhe bimë ujore, shkaktojnë degradimin e karakteristikave kimike dhe fizike të ujit: turbiditetin, treguesin e ngjyrës, shijen dhe ngjyrën. Madje, respektimi i algave dhe i bimëve ujore modifikon vazhdimisht përmbajtjen në ujë të oksigjenit të tretur. Gjithashtu algat e vdekura depozitohen në fundin e liqenit, gjë që çon në zmadhimin e shtresës së llumit.

Kriteret e vlerësimit global të cilësisë së ujrave sipërfaqësorë

Këto kritere jepen në pasqyrën përmbledhëse e cila fikson 5 klasa cilësie sipas përdorimit që duhet të kënaqin ujrat sipërfaqësorë. Çdo klasë përmbledh vlerat e shumë parametrave.

- ***Klasa 1A*** - Ajo karakterizon ujrat të konsideruara të paprekura nga ndotjet, të afta të kënaqin përdorimet më ekzigjente. Zakonisht këto ujra kanë ngjyrë blu.
- ***Klasa 1B*** - Të një kualiteti pak më të ulët këto ujra gjithashtu mund të kënaqin të gjitha përdorimet. Ngjyra e tyre është e gjelbër.
- ***Klasa 2*** - Kualiteti i këtyre ujrave mund të konsiderohet i pranueshëm për ujitje, përdorime industriale si dhe për prodhimin e ujit të pijshëm pas një trajtimi shumë të avancuar. Pirja për kafshët në përgjithësi është e lejuar. Peshqit aty jetojnë normalisht por riprodhimi i tyre

nuk është gjithmonë i garantuar. Aktivitetet çlodhëse janë të mundura vetëm në qoftë se kontakti me ujin ndodh për arsye të jashtë zakonshme. Ngjyra e tyre është e verdhë.

- **Klasa 3** - Cilësia e këtyre ujrave është mediokre; e aftë vetëm për ujitje, për ftohje dhe për lundrim. Në këto ujra mund të ekzistojë jeta e peshqve por ajo mund të zhduket në periudhat e prurjeve të vogla dhe të temperaturave të larta. Ngjyra e tyre është e kuqe.
- **Jashtë klase** - Këto ujra i kalojnë vlerat maksimale të lejuar në klasën 3 të aftë për një ose disa parametra. Ato konsiderohen të papërshtatshme për pjesën më të madhe të përdorimeve dhe mund të përbëjnë një rrezik për shëndetin e njerëzve dhe për mjedisin. Ngjyra e tyre është e zezë.

	PARAMETRAT	1A	1B	2	3
OX	Konduktiviteti $\mu\text{s}/\text{cm}$ në 20°C	≤ 400	400-750	750-1500	1500-3000
	Temperatura	≤ 20	20-22	22-25	25-30
	ph	6.5-8.5	6.5-8.5	6-9	5.5-9.5
	LS ($\mu\text{g}/\text{l}$)	≤ 30	≤ 30	≤ 30	30-70
	O ₂ i tretur ($\mu\text{g}/\text{l}$)	> 7	5-7	3-5	Të ruhet
	O ₂ i tretur në % të ngopjes	$> 90\%$	70-90	50-70	gjithmonë mjedis aerobik
	DBO ₅ ($\mu\text{g}/\text{l}$)	≤ 3	3-5	5-10	10-25
	Oksidueshmëria ($\mu\text{g}/\text{l}$)	≤ 3	3-5	5-8	40-80
	DCO ($\mu\text{g}/\text{l}$)	≤ 20	20-25	25-40	
N	NH ₄ ($\mu\text{g}/\text{l}$)	≤ 0.1	0.1-0.5	0.5-2	2-8
	NO ₃ ($\mu\text{g}/\text{l}$)			< 44	44-100
	N _{total} (Kjedahl)	≤ 1	1-2	2-3	
T	Fe ($\mu\text{g}/\text{l}$)	≤ 0.5	0.5-1	1-1.15	
	Mn ($\mu\text{g}/\text{l}$)	≤ 0.1	0.1-0.25	0.25-0.50	> 1.7
	F ($\mu\text{g}/\text{l}$)	≤ 0.7	0.7-1.7	0.7-1.7	> 1
	Cu ($\mu\text{g}/\text{l}$)	≤ 0.02	0.02-0.05	0.05-1	
	Zn ($\mu\text{g}/\text{l}$)	≤ 0.5	0.5-1	1-5	> 5
	As ($\mu\text{g}/\text{l}$)	≤ 0.01	≤ 0.01	0.01-0.05	> 0.05
	Cd ($\mu\text{g}/\text{l}$)	≤ 0.001	≤ 0.001	≤ 0.001	> 0.001
	Cr ($\mu\text{g}/\text{l}$)	≤ 0.05	≤ 0.05	≤ 0.05	> 0.05

	CN (µg/l)	≤0.05	≤0.05	≤0.05	>0.05
	Pb (µg/l)	≤0.05	≤0.05	≤0.05	>0.05
	Se (µg/l)	≤0.01	≤0.01	≤0.01	>0.01
	Hg (µg/l)	≤0.0005	≤0.0005	≤0.0005	>0.0005
	Fenolët (µg/l)		≤0.001	0.001-0.05	0.05-0.5
	Detergjente (µg/l)	≤0.2			
	S.E.C. (µg/l)	<0.2	≤0.2	0.2-0.5	>0.5
			0.2-0.5	0.5-1	>1
B	Koliformët (të numëruar për 100ml)	≤50	50-5000	5000-50000	
	Esch.Coli (të numëruar për 100ml)				
	Strep.fek (të numëruar për 100ml)	≤20	20-2000	2000-20000	
		<20	20-1000	1000-10000	
1B	Ndryshimi midis treguesit biotik në raport me treguesin normal	1	2 ose 3	4 ose 5	6 ose 7

Tab. – 3 Parametrat dhe klasifikimi i ujërave sipërfaqësor (Burimi: Standardet dhe normat e shkarkimit të lëngjeve në mjediset e jashtme)

Pasqyra përmbledhëse

- Cilësia e një uji varet nga një sërë parametrash (temperatura, amoniaku NH₄, merkuri Hg).
- Zakonisht cilësia e një uji përcaktohet nga parametri i matur më i disfavorshëm.
- Kjo cilësi, sipas vlerave të përcaktuara në pasqyrë, arrihet në jo më pak se 10% të matjeve më të këqija të këtij parametri.

6.5. UJI I PIJSHËM

Qyteti i Korçës ka një furnizim me ujë të pijshëm nga më të mirët në Shqipëri si përse i përket burimeve, kohëzgjatjes (24 orë) ashtu edhe për rrjetin e shpërndarjes dhe sasisë për banorë (direktiva 11 evropiane për ujin është 200l/d/b). Gjatësia e këtij rrjeti arrin në rreth 120km ka mundësuar uljen e humbjeve në rrjet, përmirësimin e stacionit të pompave si dhe sasinë e depozitimit. Ky furnizim me ujë i qytetit të Korçës realizohet nga ujësjellësi i qytetit i ndodhur në fshatin Turan ku është ngritur dhe stacioni i pompave. Në tërësi janë 4 puse arteziane të cilët janë rreth 150 m të thellë, nga të cilët një ndodhet në fshatin Turan, ndërsa tre të tjerët poshtë fshatit

Porodinë. Puset janë të rrethuar dhe hermetikë. Nga këta puse për arsye shfrytëzimi sa më racional, dy janë në shfrytëzim ndërsa dy të tjerët janë lënë rezervë. Në puset e qytetit merren mostra 2-3 herë në vit direkt në pus. Uji kalon nga këto puse nga stacioni i pompave të Turanit ku bëhet dhe klorinimi i ujit. Që atje me pompa ngjitet në depot e ujit në kodrat e qytetit dhe me anë të rrjetit, i cili është brenda çdo parametri, hermetik me tubacione që janë shtrirë në të gjithë qytetin e Korçës nga ku shpërndahet uji. Tubacionet janë të reja bashkëkohore dhe përveç qytetit të Korçës kanë shtrirje dhe në 2 fshatrat përreth si Turani dhe Cifligu të cilët furnizohen nga rrjeti i qytetit të Korçës. Ujësjellësi monitorohet çdo dite nga ana e drejtorisë duke marrë mostra uji në 16 pika, nga të cilat 15 pika janë fikse dhe 1 pikë është e lëvizshme sipas problemeve që paraqesin qytetaret. Ky monitorim bëhet paradite dhe pasdite. Përqindja e klorit del në të gjithë qytetin njësoj pas analizave të përditshme në laboratorin tonë. Në Direktivën Evropiane për Ujin e Pijshëm thuhet që duhen monitoruar përditë dhe në mënyrë të rregullt rreth 48 parametra kimik dhe mikrobiologjik, ndërkohë që aktualisht këtu bëhet një kontroll periodik për një numër më të vogël elementësh. Përveç ujësjellësit, qyteti i Korçës ka edhe 11 çezma me vetërrjedhje, nga të cilat një pjesë janë me një origjinë qindra vjeçare. Edhe atyre ju bëhet analiza çdo tre muaj. Emrat e tyre janë: 1. Shetro 2. Cezma E Amzes 3. Ish Fabrika E Çorapeve 4. Ish-Fabrika E Miellit 5. Papallambro 6. Radamec 7. Lulishtja Shën Mëria 8. Partizani 9. Rr. Pano Xhamballo 10. Rr. Niko Kovaci 11. Rr.Petraç Shamo.

Tabela e ujit të pijshëm –Qyteti i Korçës		
Parametri	Vlerat aktuale (mg/l)	Norma kombëtare (mg/l)
pH	7,9	6,5-8,5
Cl i mbetur	0,1-0,3	>1 mg/l
NH ₄ ⁺	0	Maks 0,05
NO ₂ ⁻	0	>50
NO ₃ ⁻²	1,4	>5
CO ₂ ⁻²	12,2	>500
HCO ₃ ⁻²	267,3	>500
O ₃	1,7	
Fortësia gjermane	13,8°	>20°

Tab. – 4 Tabela e ujit të pijshëm, Qyteti i Korçës (Burimi: Shërbimi Gjeologjik Shqiptar)

Po ashtu nga monitorimi dhe analizat, uji i Korçës rezulton pa ndotje bakteriologjike

Pavarësisht që momentalisht situata hidrike dhe pastërtia e ujit të kësaj zonë është e brenda standardeve, sipas UKKO zona ujëmbajtëse kërcënohet nga ndërtimet dhe nga aktivitetet e pakontrolluara në zonë. Kjo ndodh pasi në këto zona të mbrojtura nuk ka masa efektive lidhur me kanalizimet e ujërave, llojin e ndërtimeve dhe destinacionin e tyre dhe për pasojë janë shtuar mbetjet industriale dhe ato urbane duke e kërcënuar pastërtinë e kësaj zone. PPV i qytetit të Korçës duhet të marrë në konsideratë zbatimin e kritereve lokale, kombëtare dhe ndërkombëtare duke kërkuar zbatimin e kritereve shumë të forta lidhur me llojin e aktivitetëve(depo karburantesh,

industri kimike, blegtori, magazina si dhe për shërbime të tjera), lejet e ndërtimit etj. Është e domosdoshme, në bazë edhe të ligjit, që të gjitha këto aktivitete përpara se të marrin lejet dhe të lidhen me rrjetin e ujërave të zeza duhet të paraqesin një projekt lidhur me trajtimin paraprak të mbetjeve dhe të ujërave. Zbatimi i propozuar për zonat e mbrojtura do të ishte një zgjidhje përfundimtare për këtë çështje.

6.6. LUMENJTË

Lumenjtë në qytetin e Korçës janë ai i Drenicës dhe i Dunavecit. Lumi Drenicë, i cili vite më parë kalonte në qytetin e Korçës tani shtrati i tij është devijuar dhe lumi rrjedh në unazën e qytetit. Lumi Dunavec kalon në fund të qytetit të Korçës në pjesën Jug-Perëndimore të qytetit dhe aty ai bashkohet me lumin e Drenicës. Përpara shumë vitesh këta lumenj kanë qenë problematik pasi gjatë vërshimit përmblytin zonat përreth, ndërsa në kohën e sotme niveli i ujërave të tyre ka rënë dhe nuk paraqesin asnjë problem në këtë drejtim për qytetin e Korçës. Gjendja aktuale e këtyre lumenjve paraqitet e kërcënuar nga zhvillimi i aktiviteteve industriale dhe nga hedhja e mbetjeve të ndryshme. Mjaft banorë janë ankuar pasi kanalet ujitëse, që ushqehen me ujë nga këta lumenj janë ndotur dhe për pasojë edhe tokat e tyre, se bagëtia u ka ngordhur si dhe një aromë e keqe pushton zonën në orët e natës. Kjo është më e dukshme sidomos në lagjet 15, 16 dhe 17 të Korçës. Aktivitetet industriale derdhen mbetjet dhe ujërat e tyre të patrajtuara në ujërat e lumit të Drenicës si dhe në një kanal tjetër që shkon drejt fshatit Turan. Edhe banorë të Turanit ankohen se përveç erës së keqe, u janë ndotur rrugët dhe tokat dhe për më keq, u kanë ngordhur bagëtia. Në fushën e Turanit ndodhet dhe pellgu ujëmbajtës i ujësjellësit të qytetit të Korçës, ku janë shpuar katër puse që furnizojnë me ujë të pijshëm këtë qytet. Ekspertë të shoqërisë së Ujësjellës-Kanalizimeve Korçë (UKO) shprehin dyshimin se nga infiltrimi i mbetjeve toksike mund të ndotet edhe pellgu ujëmbajtës. Një vit më parë organet e pushtetit vendor dhe Agjencia Rajonale e Mjedisit kanë pezulluar veprimtaritë industriale në këtë zonë por pezullimi ka qenë i përkohshëm. Gjithashtu një Plan Veprimi për menaxhimin e këtyre lumenjve duhet të merret në konsideratë nga bashkia.

6.7. CILESIA E UJERAVE SIPERFAQESORE/NENTOKESORE VITI 2014

Akuiferi ujëmbajtës Korçë

Monitorohet me 4 shpime në akuiferin zhavoror të Kuarternarit dhe një burim në akuiferin karbonatik: në shpimin nr.3Turan, nr.1v I.Terova, nr.108 Bulgarec, nr.173/1 Sheqeras dhe burimi Mancurisht. Janë kryer tre provemarrje në Qershor, Shtator dhe Nëntor për analiza kimike e mikroelemente.

- Sasia e përgjithshme e ujit që shfrytëzohet është rreth 465 - 500 L/sek, rezervat më të mëdha shfrytëzohen në Turan. *Koeficienti i shfrytëzimit varion $K=0.3-0.5$*

Risku i ndotjes është mesatar, favorizuese janë kushtet natyrore të shtrirjes së disa horizonteve ujëmbajtëse në thellësi të ekranizuar ndërmjet tyre me shtresa argjilore. I vetmi burim sipërfaqësor

ndotjeje mund të jetë lumi i Dunavecit nga krahu juglindor i akuiferit, kryesisht për horizontin e parë ujëmbajtës i cili si rregull nuk shfrytëzohet.

Rezultatet e monitorimit

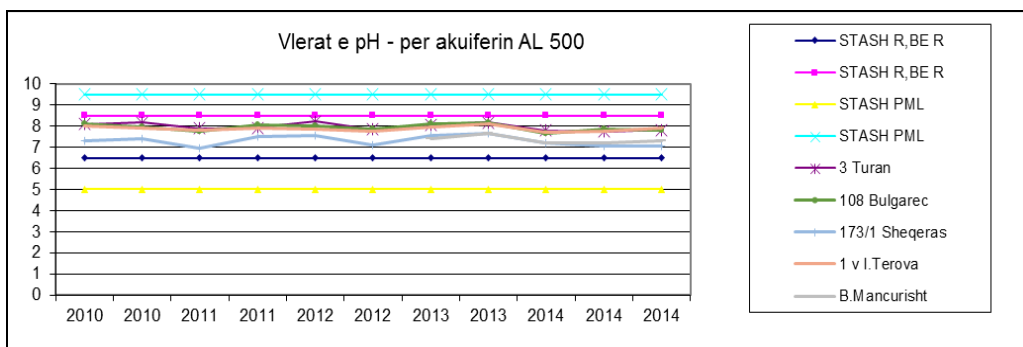
Monitorimi i cilësisë së UN në këtë akuifer u krye me 4 shpime: Turan, ish-ferma I. Terova, Bulgarec dhe Sheqeras. Janë kryer 15 analiza kimike dhe 3 analiza për mikroelemente. Rezultatet e analizave paraqiten në tabelën nr.8. Duke parë rezultatet e analizave të kryera gjatë vitit 2014 rezulton se UN në

këto zona kanë veti fiziko-kimike e kushteve higjeno-sanitare të mira. Ujrat janë pa erë, pa ngjyrë,

pa shije.

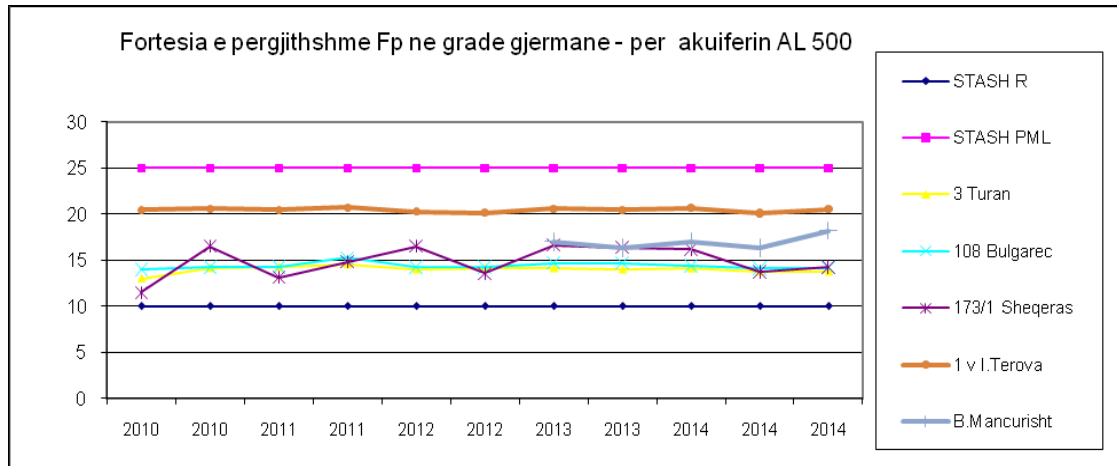
Temperatura e ujit T - Temperatura e ujit në tre fazat e monitorimit varion $T = 11.61 - 14.03^\circ$ Celsius, tregues brenda normes (norma 8-15, deri 20°C). **PH i UN** - pH i UN në tre fazat e monitorimit varion 7.04 – 7.89, në vitin 2013 varion nga 7.1 - 8.21, sipas normës së lejuar për ujë të pijshëm ky tregues është brenda normës së lejuar (pH = 6,5-8,5). Sipas vlerës së pH (përqëndrimi i jonit të hidrogjenit) janë ujra të tipit alkaline të dobët me pH = 7 - 9. Ndryshimet në fazat e monitorimit të vlerave të pH janë të vogla, ato variojnë 0.01-0.17. Vlerat mesatare 5 vjecare të pH variojnë 7.3 - 7.97 dhe rezultojnë brenda normës. Vlerat e pH për vitet 2010 - 2014 jepen në fig. 85 krahasuar me normat e STASH dhe BE (STASH 6.5 - 8.5, 5 - 9.5, BE 6.5 - 8.5).

Tab. – 5 Foto dhe ecuria në vite e parametrave të akuafereve në Korçë (Burimi: Shërbimi Gjeologjik Shqiptar)

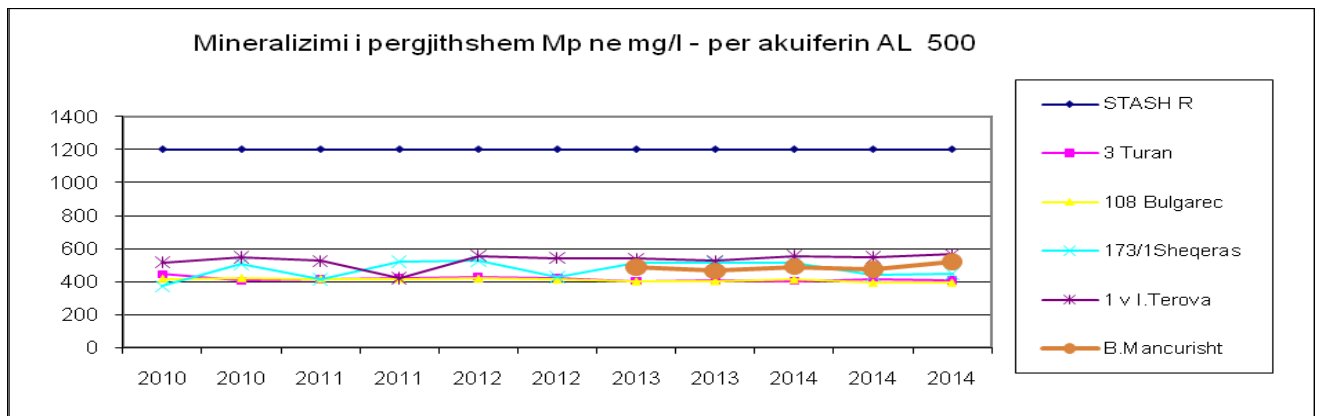
Në bazë të raportit në % ekuivalent të anioneve të forta (d) me kationet e forta (a) dhe të dobëta (b) për vleresimin e alkalinitetit, uji i këtij akuiferi është i klases II, janë ujra neutrale, në ujë mbizotëron joni hidrokarbonat.

Fortësia e Përgjithshme Fp - Fortësia e Përgjithshme në tre fazat e monitorimit në shpimet nr.108 Bulgarec, nr.3 Turan, nr.173/1 Sheqeras varion $F_p = 13.74 - 16.21^{\circ}g_j$, ndërsa në vitin 2013 varion $F_p = 13.58 - 16.6^{\circ}g_j$, tregues brenda normës së lejuar, janë ujra me fortësi mesatare. Në shpimin nr.1v I.Terova fortësia e përgjithshme varion $F_p = 20.1 - 20.66^{\circ}g_j$, në vitin 2013 varion $F_p = 20.16 - 20.58^{\circ}g_j$, uji është i fortë. Në burimin e Mancurishtit në tre fazat e monitorimit F_p varion $F_p = 16.35 - 18.2^{\circ}g_j$, në vitin 2013 varion $F_p = 16.38 - 17^{\circ}g_j$, është ujë i fortë. Norma e ujit të pijshëm është $10 - 20^{\circ}g_j$ dhe maksimale e lejuar $25^{\circ}g_j$. Ndryshime e F_p në fazat e monitorimit janë të vogla, ato variojnë nga $0 - 0.03 - 2.57^{\circ}g_j$. Vlerat e F_p për vitet 2010 - 2014 krahasuar me standartin STASH ($10 - 20, 25^{\circ}g_j$ PML), trendi i F_p nuk ka rritje të konsiderueshme, vërehen ndryshime stinore më të theksuara te shpimi nr.173 Sheqeras. Fortësia mesatare varion $F_p = 13.99 - 20.45^{\circ}g_j$.

Tab. - 6 Diagrama e ecurise në vite e parametrin fortësi Gjermane të ujërave të akuaferëve në Korçë
(Burimi: Shërbimi Gjeologjik Shqiptar)

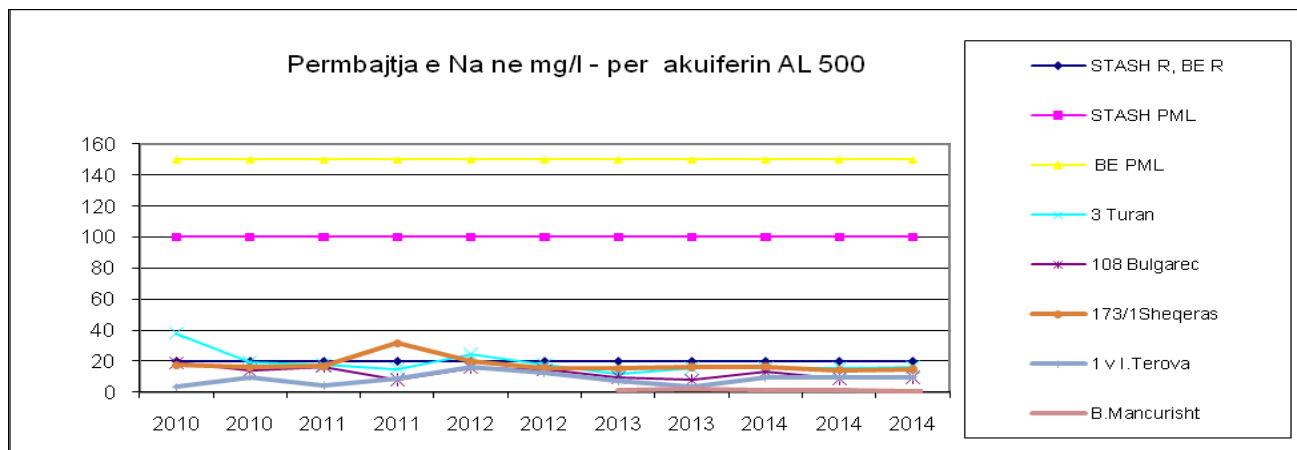
Mineralizimi i përgjithshëm Mp - Mineralizimi i përgjithshëm në tre fazat e monitorimit varion varion Mp = 394.35 – 566.05 mg/l, në vitin e kaluar ai varion Mp = 402.74 - 539.16 mg/l, janë tregues brenda normës së lejuar. Mineralizimi i përgjithshëm ka luhate në fazat e monitorimit që variojnë nga 0.02 – 18.42 mg/l deri 76.11 mg/l në shpimin nr.173 Sheqeras. Uji është i tipit hidrokarbonat - magnez - kalciumi në Turan dhe hidrokarbonat - kalcium - magnezi në Sheqeras, burimi Mancurisht është i tipit hidrokarbonat - kalciumi. Mineralizimi i përgjithshëm është paraqitur grafikisht për vitet 2010 - 2014, trendi i përgjithshëm nuk ka rritje të madhe. Vlerat mesatare të mineralizimit të përgjithshëm variojnë Mp = 414.45 – 531.32 mg/l.

Tab. -7 Diagrama e ecurise në vite per përmbajtjen e parametrin të mineralizimit të përgjithshëm të ujërave të akuaferëve në Korçë (Burimi: Shërbimi Gjeologjik Shqiptar)

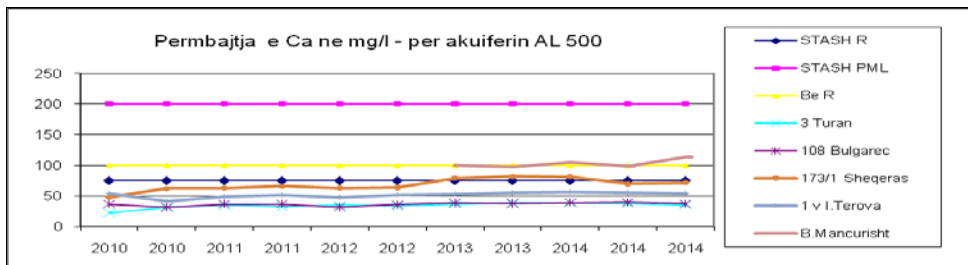
Mbetja e thatë Mth- Mbetja e thatë në tre fazat e monitorimit varion varion Mth = 256 - 390 mg/l, ndersa ne vitin 2012 varion Mth = 256 – 390 mg/l, përmbajtje mbrenda normës së lejuar (500-1000mg/l). Ndryshimet në tre fazat e monitorimit janë të vogla, ato variojnë 4 - 11mg/l deri 43 mg/l në shpimin nr.173/1 Sheqeras.

Përmbajtja e Natriumit Na- Përmbajtja e Natriumit në tre fazat e monitorimit varion Na varion nga 1.15 - 16.33 mg/l, ndërsa në vitin 2013 përmbajtja e Na varion 1.15 - 16.33 mg/l, përmbajtja është brenda STASH R dhe STASH PML. Ndryshimet e Na në fazat e monitorimit janë të vogla, ato variojnë 0.02 – 4.32 mg/l. Përmbajtja mesatare 5 vjecare varion 1.49 - 18.81 mg/l. Përmbajtja e Na në vite jepet në fig. nr.88 e krahasuar me standartet e STASH dhe BE (20-100, 20-150). Trendi i përgjithshëm i Na është rreth 15-20 mg/l. Vihen re ndryshime të karakterit stinor, më i dukshëm në shpimin nr.3 Turan dhe nr.173/1 Sheqeras. Në shpimin nr.3 Turan vihet re një ulje e vogël e përmbajtjes së Na nga viti 2010 në vitin 2014.

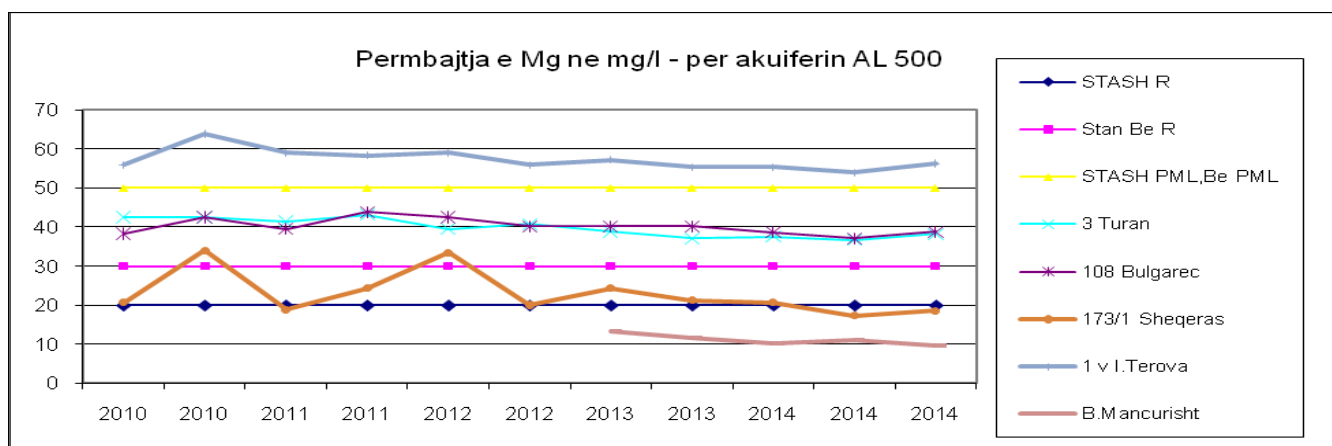
Tab – 8 *Diagrama dhe ecuria në vite e përmbajtjes së parametrit Na të ujërave të akuafereve në Korçë (Burimi: Shërbimi Gjeologjik Shqiptar)*

Përmbajtja e Kalciumit Ca - Përmbajtja e Kalciumit Ca në tre fazat e monitorimit varion 35.72 -82.04 mg/l, ndërsa në vitin 2013 varion nga 37.07 – 82.16 mg/l. Përmbajtja më e lartë e Ca në burimin Mancurisht varion 98.8 - 114.23 mg/l, ndërsa në vitin e kaluar varion 98.2 – 104.5 mg/l. Përmbajtja e Ca është brenda përmbajtjes së rekomanduar dhe PML. Ndryshimet e Ca në fazat e monitorimit janë të vogla, ato variojnë 0.38 – 15.34 mg/l. Përmbajtja mesatare 5 vjecare e kalciumit në shpimet varion 34.55 - 68.32 mg/l. Në burimin e Mancurishtit përmbajtja mesatare e Ca është 103.18 mg/l. Përmbajtja e Ca në vite jepet në fig. nr.89 e krahasuar me standartet e STASH dhe BE (75-200, 100). Ndryshimet e përmbajtjes së kalciumit në vite janë të vogla, ato janë të karakterit stinor.

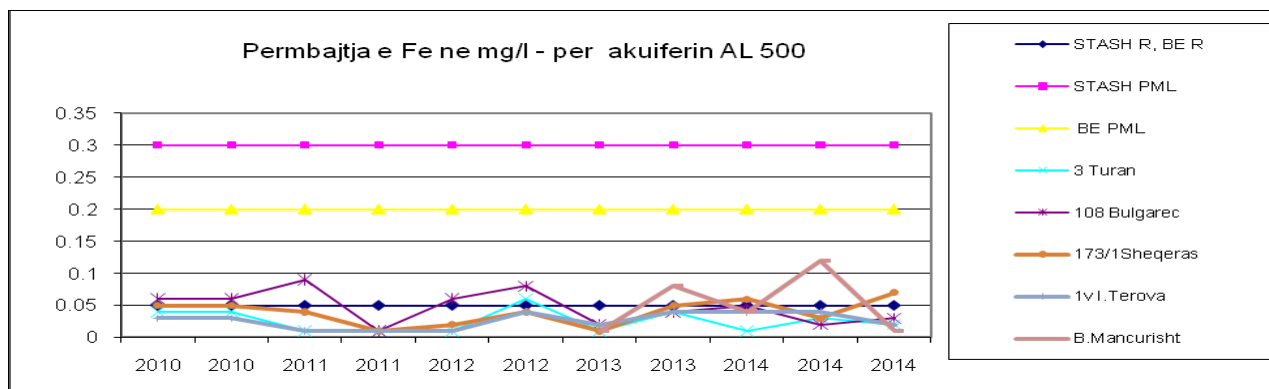
Tab. – 9 *Diagrama dhe ecuria në vite e përmbajtjes së parametrin Ca të ujërave të akuafereve në Korçë (Burimi: Shërbimi Gjeologjik Shqiptar)*

Përmbajtja e Magnezit Mg - Përmbajtja e Magnezit Mg në tre fazat e monitorimit në shpimet nr.108 Bulgarec, nr.3 Turan, nr.1v I.Terova, nr.173/1 Sheqeras varion 21.28 - 57.15 mg/l, ndërsa në vitin 2013 përmbajtja e magnezit varion nga 21.28 - 57.15 mg/l, përmbajtja është në përmbajtjen e rekomanduar deri mbi PML në shpimin nr.1^v I.Terova. Përmbajtja mesatare 5 vjecare varion 23.09 - 57.27 mg/l. Në burimin e Mancurishtit përmbajtja e Mg varion 9.78 – 11.12 mg/l, ndërsa në vitin e kaluar varion 11.5-13.38 mg/l, përmbajtja mesatare është 11.55 mg/l, është brenda përmbajtjes së rekomanduar. Ndryshimet e Mg në fazat e monitorimit janë të vogla, ato variojnë 0.1-3.32 mg/l. Përmbajtja e Mg në vitet 2010 - 2014 jepet në fig. nr.90 e krahasuar me standartet e STASH dhe BE (20-50, 30-50). Në shpimin nr.173/1 Sheqeras ka luhajtje stinore më të madhe se në shpimet tjera, vlerat e së cilës kanë cuar në ndryshime - luhajtje të fortësisë së përgjithshme Fp .

Tab. – 10 Foto dhe ecuria në vite e përmbajtjes së parametrin Mg të ujërave të akuafereve në Korçë (Burimi: Shërbimi Gjeologjik Shqiptar)

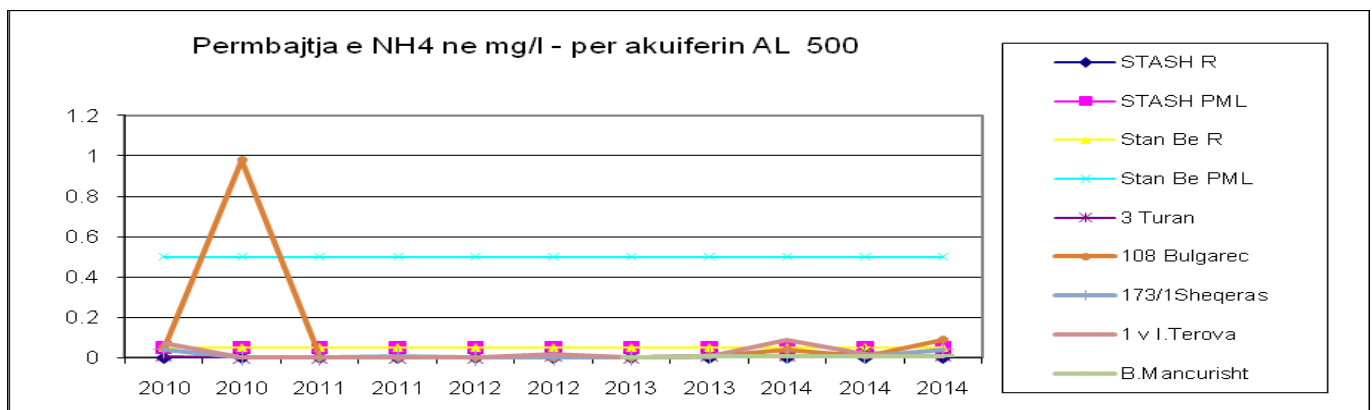
Përmbajtja e Hekurit Fe - Përmbajtja e Hekurit Fe në tre fazat e monitorimit varion 0.01 - 0.012 mg/l dhe në vitin 2013 varion nga 0.01 - 0.08 mg/l. Takohet përmbajtje në normën e rekomanduar deri mbi PML në shpimin nr.108 Bulgarec, nr.3 Turan, në burimin Mancurisht. Ndryshimet në fazat e monitorimit variojnë 0.01- 0.04 mg/l deri 0.11 mg/l në burimin Mancurisht. Përmbajtja mesatare 5 vjecare varion 0.02 - 0.052 mg/l. Përmbajtja e Fe në vitet 2010 - 2014 jepet në fig.nr.91 e krahasuar me standartet e STASH dhe BE (0.05-0.3 (0.8) dhe 0.05-0.2). Takohet përmbajtje mbi normë në shpimin nr.173/1 Sheqeras, nr.108 Bulgarec, nr.3 Turan dhe në burimin Mancurisht. Nga grafiku vërehen luhajtje të vogla stinore, tendenca është nën përmbajtjen maksimale të lejuar PML.

Tab. – 11 Foto dhe ecuria në vite e përmbajtjes së parametrin Fe të ujërave të akuafereve në Korçë (Burimi: Shërbimi Gjeologjik Shqiptar)

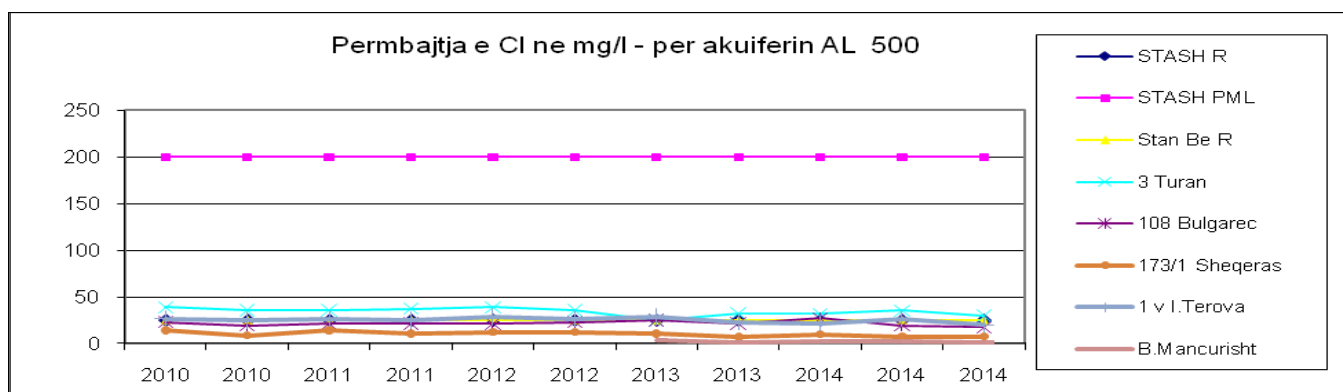
Përmbajtja e Amonjakut NH₄ – Në tre fazat e monitorimit takohet përmbajtje NH₄. Në shpimin nr.3Turan në fazën e parë takohet përmbajtje në sasinë nën 0.01mg/l, në fazën e dytë 0.03 mg/l dhe në fazën e tretë 0.01mg/l. Në shpimin nr. 108 Bulgarec takohet përmbajtje në sasinë nën 0.01 mg/l në fazën e dytë, 0.04 mg/l në fazën e parë dhe përmbajtje mbi normë 0.09 mg/l në fazën e tretë. Në shpimin nr.1v I.Terova gjithashtu shfaqja e amonjakut është në 3 analiza në sasinë 0.09 - 0.02 - 0.01mg/l, përmbajtje mbi normë në fazën e parë (0.09 mg/l). Në shpimin nr.173/1 Sheqeras

përmbajtja në tre fazat e monitorimit është në sasinë 0.01 - 0.01 - 0.04 mg/l nën përmbajtjen maksimale të lejuar PML (norma STASH nuk lejohet, përmbajtja maksimale e lejuar 0.05mg/l, norma BE, përmbajtja maksimale e lejuar 0.1mg/l). Në burimin e Mancurishtit takohet përmbajtje NH₄ në sasinë nën 0.01 mg/l në tre fazat e monitorimit. Përmbajtja e Amonjakut NH₄ jepet në fig. nr.92 e krahasuar me standartet e STASH dhe BE (0-0.05, 0-0.5). Përmbajtja mesatare 5 vjecare e Amonjakut NH₄, varion 0.005 - 0.13 mg/l, përmbajtje më e lartë është në shpimin nr.108 Bulgarec. Në vite vihet re shfaqje e ndotjeve me amonjak në shpimin nr.3 Turan, në shpimin nr.173/1 Sheqeras, në shpimin nr.108 Bulgarec takohet përmbajtje amonjaku në disa analiza në vite deri përmbajtje mbi normë në një analize në vitin 2010 në sasinë 0.98 mg/l dhe përmbajtje 0.01-0.09 mg/l. Në shpimin nr.1v I.Terova gjithashtu shfaqja e amonjakut është në sasinë 0.01 - 0.07 – 0.9 mg/l. Prezenca e amonjakut në analiza vjen nga ndotjet siperfaqesore dhe lidhet me moszbatimin e zonave të mbrojtjes sanitare.

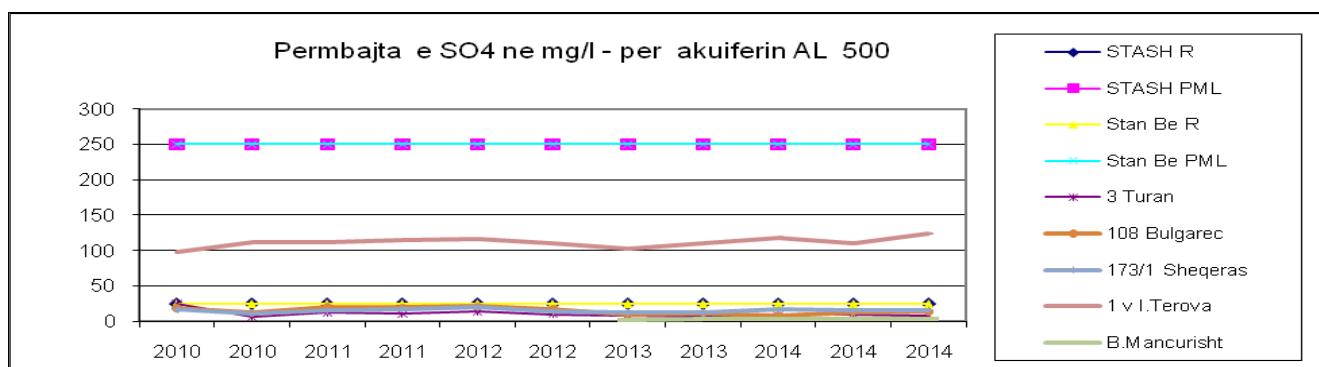
Tab. – 12 *Diagrama dhe ecuria në vite e përmbajtjes së parametrit NH₄ të ujërave të akuafereve në Korçë (Burimi: Shërbimi Gjeologjik Shqiptar)*

Përmbajtja e Klorit Cl -Përmbajtja e Klorit Cl në tre fazat e monitorimit në shpimet nr.108 Bulgarec, nr.3 Turan, nr.1v I.Terova, nr.173/1 Sheqeras varion varion 7.4 -35.36 mg/l, në vitin 2013 përmbajtja e Cl varion nga 12.43 -39.05 mg/l. Përmbajtja e Cl në burimin Mancurisht varion 1.66 – 2.06 mg/l, ndërsa në vitin e kaluar varion 1.78 - 3.55mg/l dhe mesatarja është 2.66 mg/l. Përmbajtja e Cl është në përmbajtjen e rekomanduar në shpimet nr.108 Bulgarec e nr.173/1 Sheqeras dhe pak mbi përmbajtjen rekomanduar por nën PML në shpimet nr.3 Turan e nr.1v I.Terova. Ndryshimet e Mg në fazat e monitorimit janë të vogla, ato variojnë nga 0.12 – 9.74 mg/l. Përmbajtja mesatare 5 vjecare varion 10.48 – 34.14 mg/l. Përmbajtja e Cl në vitet 2010 - 2014 jepet në fig. nr.93 e krahasuar me standartet e STASH dhe BE (25 -200 mg/l). Sic shihet nga grafiku përmbajtja e Cl është pak mbi STASH R në shpimin nr. 3 Turan e 1v I.Terova, por nën sasinë maksimale të lejuar dhe pothuajse ruhet nje trend pa ndryshime të mëdha, vërehen vetëm ndryshime të vogla stinore.

Tab. – 13 Foto dhe ecuria në vite e përmbajtjes së parametrit Cl të ujërave të akuafereve në Korçë (Burimi: Shërbimi Gjeologjik Shqiptar)

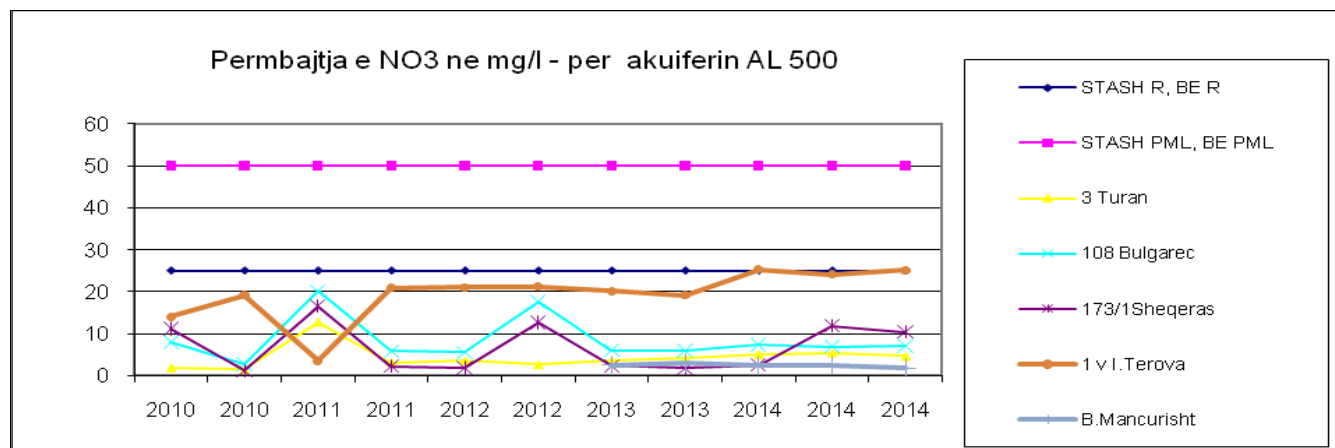
Përmbajtja e Sulfateve SO₄ - Përmbajtja e Sulfateve SO₄ në tre fazat e monitorimit varion 2.49 -12.88 mg/l në shpimet nr.3 Turan, nr.108 bulgarec, nr.173/1 Sheqeras dhe në burimin Mancurisht. Në vitin 2013 përmbajtja e SO₄ në ka variuar nga 2.49 -12.88 mg/l, përmbajtje është brenda normës së rekomanduar. Në shpimin nr. 1v I.Terova përmbajtja e Sulfateve SO₄ varion 110.06 - 124.08 mg/l, në vitin 2013 nga 103.04 - 109.87 mg/l, sasi kjo mbi përmbajtjen e rekomanduar por nën PML. Ndryshimet e SO₄ në fazat e monitorimit janë të vogla, ato variojnë 0.1- 14.04 mg/l. Përmbajtja mesatare 5 vjecare e Sulfateve SO₄ varion nga 3.3-15.43 mg/l dhe 111.73 mg/l në shpimin nr.1V I.Terova. Përmbajtja e SO₄ në vite jepet në fig. nr.94 e krahasuar me standartet e STASH dhe BE (25-250). Trendi në vite ka tendencë rritje në shpimin nr.1V I.Terova. Në shpimet e tjere dhe burimi i Mancurishtit kanë vetëm ndryshime të vogla stinore .

Tab. – 13 Foto dhe ecuria në vite e përmbajtjes së parametrit SO₄ të ujërave të akuafereve në Korçë (Burimi: Shërbimi Gjeologjik Shqiptar)

Përmbajtja e Nitrateve NO₃ -Përmbajtja e Nitrateve NO₃ në tre fazat e monitorimit është e vogël, ajo varion nga 1.86 - 25.36 mg/l, në vitin 2013 varion nga 1.8 - 20.16 mg/l, ka pak rritje në shpimin nr.1v I.Terova. Përmbajtja është brenda normës së lejuar (norma STASH 25 - 50 mg/l, BE 25 - 50mg/l).Ndryshimet e NO₃ në fazat e monitorimit janë të vogla, ato variojnë 0.12 – 9.34 mg/l. Përmbajtja e NO₃ në vitet 2010 - 2014 jepet në fig. nr.95 e krahasuar me standartet e STASH dhe BE (25-50), përmbajtja është e vogël dhe brenda standartit të rekomanduar. Përmbajtja mesatare e Nitrateve NO₃ varion

nga 2.75 – 19.45 mg/l. Vërehen luhatje stinore të përmbajtjes së nitratesve në shpimet që lidhet me plehërimin e tokave bujqësore.

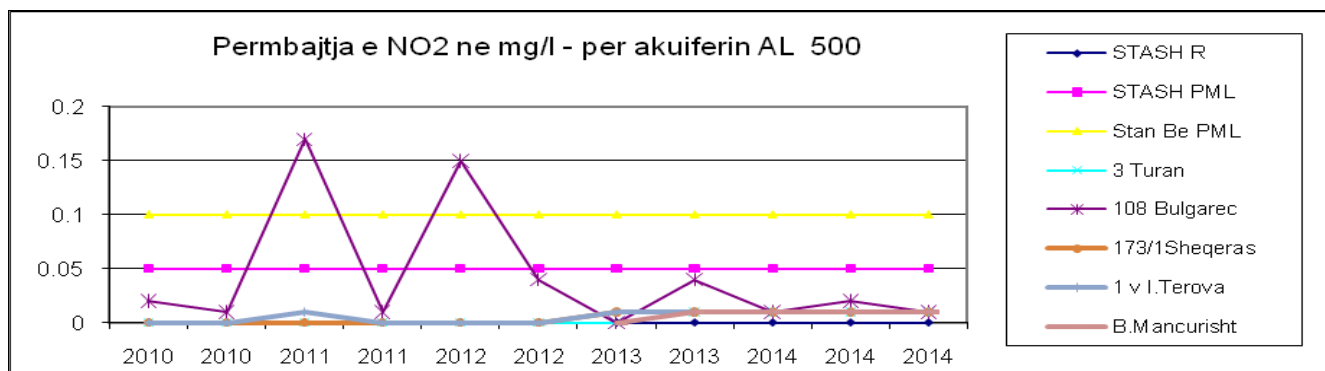
Tab. – 14 Diagrama dhe ecuria në vite e përmbajtjes së parametrin N)3 të ujërave të akuaferëve në Korçë (Burimi: Shërbimi Gjeologjik Shqiptar)

Përmbajtja e Nitriteve NO₂ : Në fazat e monitorimit takohet përmbajtje e nitriteve në sasinë nën 0.01 mg/l deri në sasinë 0.01 – 0.02 mg/l. Në shpimin nr.3a Turan takohet përmbajtje e nitriteve në tre fazat e monitorimit në sasinë nën 0.01 mg/l. Në shpimin nr.173 Sheqeras takohet përmbajtje e nitriteve në tre fazat e monitorimit në sasinë 0.01 mg/l. Në shpimin nr.1^V I.Terova takohet përmbajtje e nitriteve në tre fazat e monitorimit në sasinë nën 0.01 mg/l. Ka përmbajtje të NO₂ në shpimin nr.108 Bulgarec në sasinë nën 0.01mg/l deri 0.01 -0.02 mg/l. Në burimin e Mancurisht takohet përmbajtje e nitriteve në sasinë 0.01 mg/l në fazën e parë të monitorimit dhe nën 0.01 mg/l në fazën e dytë e të tretë të monitorimit. Cfaqja e nitriteve lidhet me moszbatimin e zonave të mbrojtjes sanitare. Në gr. nr. 96 jepet përmbajtja e NO₂ në vitet 2010 - 2014; ajo varion rreth vlerave 0 - 0.05mg/l dhe në disa analiza nga 0.05 mg/l deri 0.27 mg/l, përmbajtje deri mbi normë. Përmbajtja e nitriteve në ujë të pijshëm nuk lejohet ndërsa përmbajtja maksimale e lejuar është sipas standartit Shqiptar 0.05 mg/l (Norma BE është 0.1 mg/l). Përmbajtja mesatare e NO₂ varion 0.0036 - 0.055 mg/l. Shfaqjet e herëpashërshme të përmbajtjes së nitriteve lidhet me moszbatimin e zonave të mbrojtjes sanitare, burimi i ndotjes është i afërt dhe lidhet me pleherimet e tokave bujqësore. Në vite vërehen raste ndotje dhe përmbajtje mbi normë në shpimin nr.108 Bulgarec.

Përmbajtja e O₂ - Përmbajtja e O₂ në tre fazat e monitorimit varion 0.8 -15 mg/l, në vitin 2013 ajo varion 1.86-7.67 mg/l përmbajtja është më vogël se norma deri në normë (norma:- jo më pak se 8).

Analizat për mikroelemente - Analizat për mikroelemente janë kryer në shpimin nr.3 Turan për Ni, Mn, Zn, Pb, Cu, Co, Cr, Cd. Në këto analiza ka përmbajtje të mikroelementeve: Ni = 0.004 - 0.007 mg/l, Mn = 0.003 - 0.005 mg/l, Zn = 0.01 - 0.025 mg/l, Pb = 0.011 - 0.013 mg/l, Cu = 0.002

mg/l, Co = 0.007 - 0.009 mg/l, Cr = 0.009 - 0.14 mg/l, Cd = 0.001 - 0.002 mg/l. Përmbajtja e mikroelementeve është në përmbajtjen e rekomanduar deri në PML (Tab. Nr.8).

Tab. – 14 Foto dhe ecuria në vite e përmbajtjes së parametrin N)2 të ujërave të akuafereve në Korçë (Burimi: Shërbimi Gjeologjik Shqiptar)

6.8. MONITORIMI HIDRODINAMIK (REGJIMI NIVELOR)

Ujërat nëntokësore të akuiferit Kuarternar Korçë janë me presion deri me vetëderdhje në sipërfaqe. Monitorimi hidrodinamik i ujrave nëntokësore të këtij akuiferi është kryer në një shpim në Bulgarec. Në zonën Sheqeras, I.Terova shpimet janë me vetëderdhje, pra niveli pjezometrik është mbi 1m nga sipërfaqja e tokës. Në zonën e Turanit ku është shfrytezimi më intensiv nivelet dinamike janë nën 10 m nga sipërfaqja e tokës. Luhatja e nivelit të ujrave nëntokësore lidhet me ndryshimet stinore dhe me ndryshimet për efekt shfrytëzimi. Në Bulgarec janë kryer 3 matje niveli në shpimin nr.108 në vitin 2014 dhe 2 matje në vitin 2013. Në vitin 2014 të dhënat e monitorimit janë:

- Niveli statik në Qershor është $H_s = +1.0$ m
- Niveli statik në Shtaor është $H_s = + 0.67$ m
- Niveli statik në Nëntor është $H_s = + 0.78$ m

Amplituda e luhatjes është $A= 33$ m

Në vitin 2013 të dhënat e monitorimit janë:

- Niveli statik në Qershor është $H_s = 0.0$ m
- Niveli statik në Tetor është $H_s = + 0.5$ m.

Amplituda e luhatjes është $A= 0.5$

16.9. UJERAT NENTOKESORE

Nr. Shpimi	Vend-ndodhja	Muaji	REZULTATET E ANALIZAVE MG/L										
			Ph	Kimike e plotë									
				K	Na	Ca	Mg	Fe2+3	NH4	HCO3	CO3	Cl	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
3a	Turan	Qershor	7.79	1.22	15.38	39.18	37.52	0.01	<0.01	256.2	9	31.8	
		Shtator	7.75	1.04	15.56	38.04	36.7	0.03	0.03	268.4	6	35.36	
		Nentor	7.82	1.06	16.36	35.72	38.18	0.02	0.01	271.45	3	29.76	
108	Bulgarec	Qershor	7.66	1.18	13.08	39.56	38.7	0.05	0.04	268.4	9	27.1	
		Qershor	7.76	1.22	132.12	39.46	38.66	0.05	0.04	268.4	9	26.12	
		Shtator	7.87	0.88	8.76	39.94	37.08	0.02	<0.01	256.2	12	19.36	
		Nentor	7.82	0.9	9.46	37.48	38.8	0.03	0.09	265.35	6	17.36	
173/1	Sheqeras	Qershor	7.23	1.32	16.4	82.04	20.66	0.06	0.01	366	0	9.7	
		Shtator	7.05	1.18	14.34	69.7	17.34	0.03	0.01	301.95	0	7.72	
		Nentor	7.04	1.2	14.88	71.46	18.6	0.07	0.04	308.05	0	7.4	
1v	Irakli Terova	Qershor	7.73	1.7	9.48	56.72	55.32	0.04	0.09	256.2	9	21.96	
		Shtator	7.77	1.44	9.3	55.12	53.88	0.04	0.02	262.3	6	26.62	
		Nentor	7.89	1.58	9.88	54.48	56.26	0.02	<0.01	271.45	3	19.86	
STASH 3904-88(P.M.L)			6,5-8,5	10-12,0	20-100	75-200	20-50	0.05-0.3	nl-0,05			25-200	
E.C. 80/778 (P.M.L.)			6,5-8,5		20-150	100	30-50	0.05-0.2	0,05-0.5			25	

Tab.- 15 Akuiferi i Korces, Viti 2014 (Burimi : Agjensia Kombetare e Mjedisit)

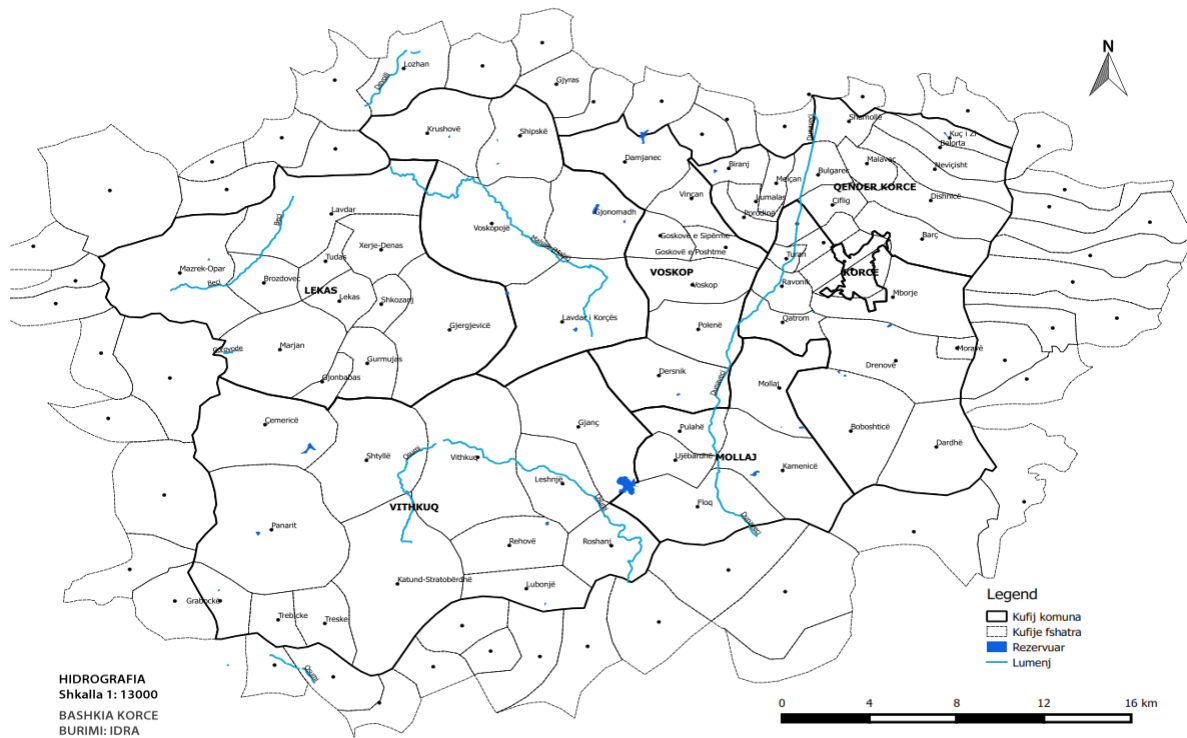

Fig. – 10 Rrjeti Hidrografik i Bashkise Te Korçës (Burimi: AKPT)

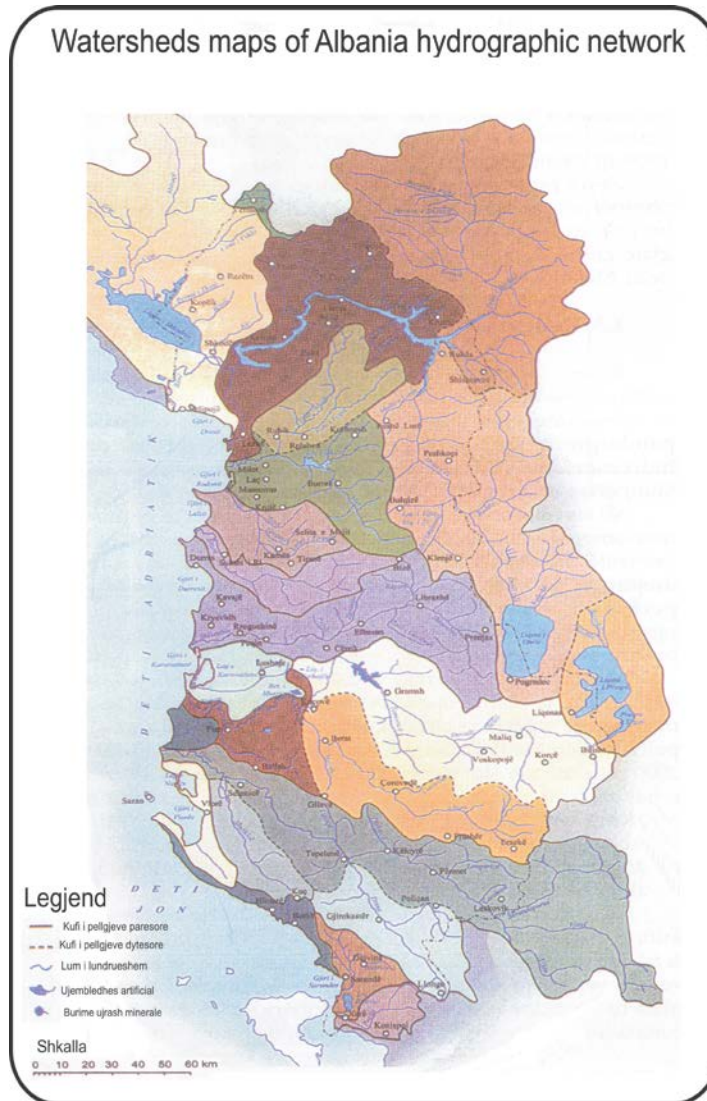

Fig. – 11 Rrjeti pellgjeve ujq (Burimi: Niko Pano, *Burimet hidrike*, 2014)

6.9. PËRFUNDIME DHE REKOMANDIME

- Akuiferët karbonatikë karstikë, kanë përhapjen më të vogël dhe zënë rreth 19 % të sipërfaqes së tij, por janë me të rëndësishmit në qarkun e Korçës.
- Akuiferët me porozitet ndërkokrrizor, përhapen në fushën e Korçës dhe Devollit, megjithë përçapjen e kufizuar, janë shumë të rëndësishëm për burimet ujore nëntokësore që mbajnë për Rrethin e Korçës.
- Në qarkun e Korçës kanë përhapjen akuiferë të llojeve të ndryshme. Depozitimet e papërshkueshme, kryesisht flishi (jo akuiferët) kufizojnë akuiferët karbonatikë. Këto depozitime luajnë një rol shumë të rëndësishëm në krijimin e kushteve për drenim e ujërave nëntokësorë, nga këto masivë, me burime me prurje të madhe. Jo akuiferët zënë sipërfaqen më të madhe të qarkut rreth 31 %.

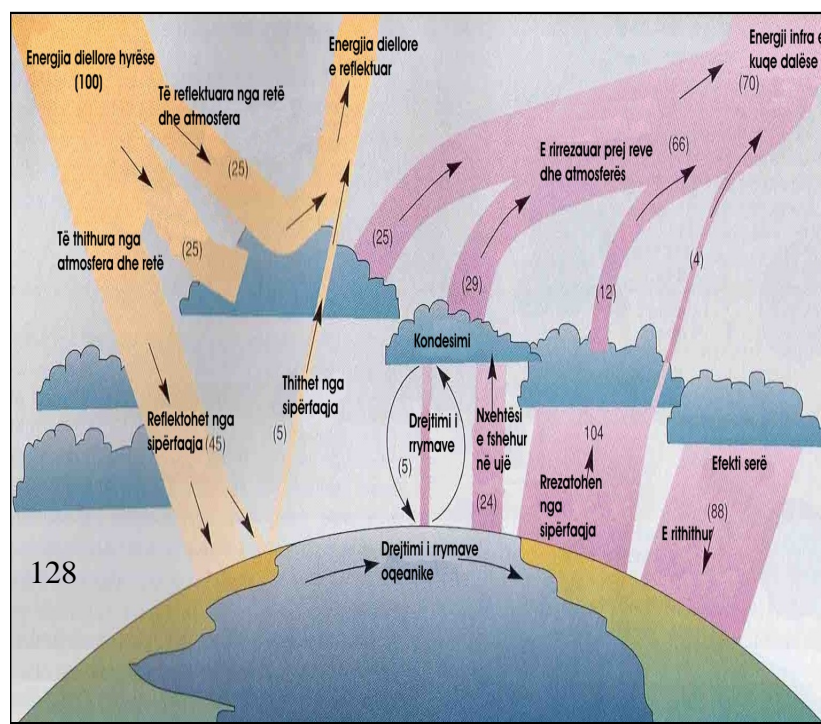
- Prurja e burimeve luhatet nga 0,001 deri në 3000 l/sek. Burimet nën 1 l/sek drenojnë në depozitimet flishore ose në kuota të larta në depozitimet karbonatike. Burimet me prurje të larta drenojnë në kuota të ulëta, pranë liqenit të Ohrit.
- Burimet e përgjithshme dinamike të ujërave nëntokësorë në Qarkun e Korçës janë vlerësuar rreth 4.832m³/s.
- Përbërja kimike e ujërave nëntokësorë është e mire, e tipet hidrokimike që mbizotërojnë janë hidrokarbonat-kalcium, hidrokarbonat-kalcium-magnezi etj.
- Rezervat ujore për perspektivën e zhvillimit të qytetit të Korçës dhe komunave përreth kësaj fushe është akuiferi ndërkokrrizore me ujëmbajtje mesatare, i cili ka burime, por të kufizuara. Zona perspektive për shtim kapaciteti ujore rekomandojmë zonën Turan-Bulgarec. Ky shtim i sasisë së shfrytëzimit kërkon projekt të mirëfilltë analitike.
- Kryerjen e studimeve të rivlerësimit të burimeve ujore për akuiferin ndërkokrrizore me ujëmbajtje mesatare të Fushë-Gropës së Korçës
- Shtimi kryesor i kapaciteteve ujore të jetë akuiferi me porozitet çarje –karst i cili ka dhe rezervat e mëdha të qarkut si burimet: Lini, Gështenjas-Volorekë, Mançurisht dhe Progër, etj.
- Rekomandojmë mbrojtjen e burimeve karstike, si akuiferi më i rëndësishëm i Qarkut. Mbrojtja e burimeve kryesore lidhet me mbrojtjen e Liqeneve Prespa, të cilët kontribuojnë në masën 30-50% të burimeve karstike dhe shpejtësia e lëvizjes së ujit është shumë e madhe. (Ndotësi mund të vijë në burimet e Tushemishtit etj për 7-8 ore).
- Kryerjen e monitorimit të vazhdueshëm të akuiferëve treguesit cilësorë e hidrokimikë të tyre.

7. Ajri

7.1. BURIMET E NDOTJES SË AJRIT

Numri i ditëve të tejkaluara nga 35 ditë të lejuara është 102 ditë.

Organizata Botërore e Shëndetësisë vlerëson se 80% e vdekjeve të parakohshme nga infarkti dhe sëmundjet e zemrës, 14% të vdekjeve nga sëmundjet kronike obstructive pulmonare ose sëmundjeve akute pulmonare, dhe 6% të vdekjeve nga kanceri i mushkërive, lidhet me ndotjen e ajrit urban. Përqendrimit e ozonit tejkalojnë vlerat kufi për shkak të sasive të tepërta të

përbërësve organike të paqëndrueshme (VOC) dhe oksideve të azotit të emetuar. Inputet azotit nga amoniakut (NH₃) dhe oksidet e azotit dëmtojnë tokën, dëmtojnë cilësinë e ujit, destabilizojnë pyjet dhe kanë një ndikim negativ në biodiversitetin. Ka shumë burime të ndojes së ajrit në Shqipëri; sektorët kryesorë kontribues janë ai i transportit, industria, bujqësia, përdorimi shtëpiak i produkteve si dhe ngrohja.

Fig. 1 – Elementët ndotës të ajrit (Burimi: Shërbimi Gjeologjik Shqiptar)

Të gjithë këto sektorë çlirojnë një shumëllojshmëri ndotësash si dioksid sqfuri, okside të azotit, nga druri (PM₁₀), bujqësia (NH₃, PM₁₀), dhe industria (VOC, NO_x, PM₁₀). Gjatë vitit 2014-2015 janë ndërmarrë disa nisma ligjore që lidhen me cilësinë e ajrit të mjedisit dhe me sistemin e taksave për lëndët djegëse.

Dhjetëra mijëra produkte të tjera kimike përdoren nga njeriu në aktivitetin industrial dhe në jetën e përditshme. Hidrokarburet, aromatikët, polinuklearët (PAH) si (etileni, acetileni, tolueni, xilleni) metalet e rënda, pesticidet dhe herbicidet, poliklorodifenili (PCB), tretësira organike dhe metale në formë gjurmësh, përfaqësojnë faktorë të ndotjes lokale që vijnë nga burime të ndryshme. Burimet mund të jenë:

- Burime në temperatura të larta, që lëshojnë kryesisht substancë organike volatile (hidrokarbure, PAH) dhe metale (Fig. - 1);
- Burime në temperatura të ulta, që përbëjnë të gjitha format e burimeve, që përcaktohen nga cilësitë volatile të substancave në presione të ulta të avullit gjatë përdorimit të tyre.

Ndotja e ajrit duhet të luftohet qysh në burimin e krijimit të saj:

- duke përmirësuar proceset e djegies së industrisë;
- duke ngritur impiante të rinj pastrimi;
- duke marrë masa që oxhaqet shkarkues të jenë në përputhje me kriteret sanitare të mbrojtjes së ajrit.

Burimet e ndotjes së ajrit klasifikohen në 4 kategori:

- burime të lëvizshme, ku futen automjetet, trenat dhe aeroplanë. Lëndët djegëse më të rëndësishme të përdorura janë benzina dhe nafta për automjetet, nafta dhe qymyri për lokomotivat. Në këtë kategori përmendim si ndotës CO, NO_x, hidrokarburet, grimcat e ngurta;
- burime të palëvizshme, ku futen të gjithë impiantet që përdorin lëndë djegëse, e cila shërben për ngrohje ose për procese të ndryshme. Të gjitha lëndët djegëse si qymyri, koksi, nafta, gazi dhe druri kontribuojnë në masa të ndryshme në shkarkimet ndotëse. Djegia në këto impiante shkakton ndotjen me SO₂, hi dhe blozë;

- proceset e prodhimit industrial ku përfshihen të tërë impiantet, fabrikat, uzinat që çlirojnë ndotës të ajrit gjatë prodhimit ose transportit të produkteve të tyre. Kjo në rastin e zonave industriale është kategoria më e rëndësishme;
- avullimi i substancave organike që përmbledh avullimin e benzinës, bojërave dhe solventeve, të përdorur për pastrime të ndryshme. Ky burim ka rëndësi të dorës së dytë.

Ndër ndotësit kryesorë të atmosferës përmendim:

- Oksidet e squfurit (SO₂, SO₃);
- Gazi sulfhidrik (H₂S);
- Oksidet e azotit (NO, NO₂ - NO_x);
- Anhidriti karbonik (CO₂) dhe oksidi i karbonit (CO);
- Komponentet e fluorit;
- Ozoni O₃ ;
- Hidrokarburet (C_nH_m);
- Kancerogjenet (3-4 Benzopireni);
- Acidi klorhidrik;
- Bloza e pluhurat.

Burimet e ndotësve toksikë në ajër

Industria: metale të rëndë (Zn, Cd, Cu, Pb, Cr, Hg) tretësa (benzenë, toluenë, kloroalkeni, kloroalkani) PCB.

Derdhjet: Hidrokarbure, fenoli, metale të rëndë (Cd, Cr, Ni, Pb, Zn) PCB.

Transporti: PAH(17 substanca organike) quhen edhe polinuklearët, hidrokarbure (etilen, acetilen,

toluen, xilen) metale të rëndë Pb.

Djegje: Hidrokarbure (pentani, ezani, etj.) metale të rëndë (V, Ni, Mn, Pb) PAH, poliklorodibenzodioksina, poliklorodibenzofierani;

Bujqësia: Hekzaklorocikloheksani, DDT₁, endosulfani, klodani, dieldrina, oksofeni, metoksiklori,

eptakloroeporidi.

Tab.1 Shkarkuesit kryesorë

	<i>Faktori i shkarkimit</i>	<i>Prodhimi Total kg\vit</i>	<i>Shkarkimi</i>	<i>Besueshmëria mikrogram\kg</i>
<i>Djegia e plehrave</i>	109kg	87	90%	450
<i>Djegia e biomasës</i>	13	8700	1130	140
<i>Prodhimi i metaleve ferore</i>	0.04	700	350	140
<i>Furrat e çimentos (të rrezikshme)</i>	0,5	260	350	280
<i>Furrat e çimentos (të parrezikshme)</i>	2,6	1600	680	130
<i>Shkrirje sekondare e bakrit</i>	0,2	2	320	31
<i>Djegje e mbetjeve spitalore</i>	39	4	78	35
<i>Djegje të karburantit pa plumb</i>	22	3800a	84	0,4
<i>Djegje e karburantit me plumb</i>	320a	3800a	11	5
<i>Total (kg PCDD\PCDF\vit)</i>	2800a	3000	600	
<i>Total (g I-TEQ\vit)</i>		50000	10000	

Shirat acidë

Shi acid është çdo precipitim me pH më të ulët se 5,6. Precipitimi ndodh kur avujt e ujit të atmosferës kondensojnë lëng apo pjesëza të ngurta dhe bien në tokë. Shiu acid është shkaktari kryesor i dëmtimeve të objekteve historikë dhe kulturorë. Ai ç'ngjyros dhe shformon gurin e punuar. Oksidet e azotit dhe squfurit (gazet acidë) mund të shërbejnë si bërthamë për formimin e shiut acid. Kur shumë prej këtyre bërthamave ndeshen së bashku për të formuar një pikël precipitimi (reshje), ajo ka mjaft jone për të formuar acidin e dobët nitrik apo sulfurik, të ciat bien në tokë në formën e shiut acid. Në ajër ndodhen grimca në gjendje të ngurtë ose të lëngët me përmasa, që ndryshojnë në një interval të gjerë. Grimcat më të mëdha nuk qëndrojnë gjatë në atmosferë dhe depozitohen. Grimcat më të vogla qëndrojnë në atmosferë për një kohë të gjatë dhe mbarten në distanca të mëdha. Grimcat e imëta të suspenduara (me diametër mes 0,1 dhe 10µ) quhen të tilla, pasi mund të mbeten pezull në ajër si pluhur, tym, aerosol ose përzierje e tyre.

PH dhe aciditeti atmosferik

Ne e përshkruajmë aciditetin në terma pH (logaritmi negativ i përqendrimit të jonit të hidrogjenit në një solucion). Shkalla e pH shkon nga 0 deri në 14, me pikë të mesme 7 që është neutrale. Vlerat poshtë 7 tregojnë aciditetet progresivisht më të madh, ndërsa ato sipër 7 janë progresivisht më tepër alkaline. Meqenëse, shkalla është logaritmike, ekziston një diferencë 10-fishë në përqendrimin e joneve të hidrogjenit për çdo njësi pH. Për shembull, pH-6 është 10 herë më acid

sesa pH 7; në të njëjtën mënyrë, pH-5 është 100 herë më acid dhe pH-4 është 1000 herë më acid se sa pH-7. Shiu normal, i pa ndotur në përgjithësi ka një pH rreth 5.6, për shkak të acidit karbonik të krijuar nga CO₂ në ajër. Lëshimi vullkanik, dekompozimi biologjik, klorina dhe sulfatet nga uji i oqeanit mund ta ulin pH poshtë 5.6, ndërsa pluhuri alkalin mund ta ngrejë sipër 7. Në zonat e industrializuara, acidet antropogjenike në ajër, zakonisht i kapërcejnë ato nga burimet natyrore. Shiu acid është vetëm një nga format, në të cilat shfaqen depozitimet e acidit. Mjegulla, bora dhe vesa, gjithashtu kapin dhe depozitojnë helmet atmosferike. Për më tepër, mbeturinat e sulfatit të thatë, nitratis dhe copëza të kloridit mund të llogariten rreth gjysma e depozitave të acidit në disa zona. Këto grimca kthehen në acide, kur ato shpërhapen në sipërfaqen e ujit ose kontaktojnë me inde të lagështa (si ato në sy dhe në mushkëri). Prova të konsiderueshme sugjerojnë se aerosolet e acideve janë një rrezik për shëndetin.

Kërkime të shumta janë bërë mbi mekanizmat e dëmtimit të acidifikimit. Në përgjithësi, riprodhimi është faza më e ndjeshme në ciklin jetësor. Vezët dhe larvat e shumë peshqëve vriten, kur pH zbritet në rreth 5.0. Ky nivel acidifikimi gjithashtu mund të ndërpresë zinxhirin ushqimor, duke vrarë bimë ujore, insekte dhe jovertebrorë, nga të cilët peshqit varen për ushqim. Në nivele pH më të ulëta se 5.0 vdesin gjithashtu edhe peshqit e rritur. (Fig. - 18.6) Trofta, salmoni dhe peshq të tjerë të gjuetisë janë zakonisht më të ndjeshmit. Krapa, gari dhe peshq të tjerë më pak të dëshirueshëm janë më rezistent. Ka disa mënyra, në të cilat acidi vret peshqit. Aciditeti ndryshon kiminë trupore, shkatërron gushën dhe pengon marrjen e oksigjenit, shkakton dekalifikimin e kockave dhe ndërpret kontraktimin e muskujve. Një tjetër efekt i rrezikshëm (si për njerëzit edhe për peshqit) është se uji acid kullon (shplan) metale toksikë, të tilla si mercuri dhe alumini jashtë nga toka dhe shkëmbinjat. Cili nga këta mekanizma është më i rëndësishmi? Ky është një debat i hapur, por është e qartë se depozitimi i acidit ka pasur pasoja katastrofike në ekosistemet ujore të ndjeshme.

Metalet e rëndë

Plumbi është një metal i rëndë, që ndodhet në përbërjen e kores së tokës. Përqendrimet natyrore të plumbit janë të ulët, por shfrytëzimi i plumbit nga njeriu ka rritur nivelet e përmbajtjes së këtij ndotësi në atmosferë. Burimi kryesor i plumbit në ajrin urban është djegia e benzinës me plumb nga motorët e automjeteve.

Imisioni

Termi imision përmbledh në mënyrë të përgjithshme ndotësit e përzier dhe të holluar në ajër, në vendin, ku ato tashmë veprojnë. Njerëzit, kafshët dhe bimët i absorbojnë ato në mënyrë të pavullnetshme. Shpesh, imisioni rezulton shumë larg vendit origjinë, burimit të shkarkimit. Përqendrimet maksimale të lejuara (PML) për ndotjen atmosferike janë fiksuar në mënyrë të tillë që, në përputhje me arritjet e shkencës dhe eksperiencës, imisionet më të ulëta se këto vlera:

- nuk kërcënojnë njeriun, kafshët dhe bimët;

- nuk shkaktojnë shqetësime të ndjeshme në popullsi dhe në mirëqenien e saj;
- nuk dëmtojnë ndërtesat;
- nuk sjellin probleme për pjellorinë e tokës,
- bimësinë ose pastërtinë e ujërave.

Vendi ynë p.sh., në lartësitë 0-100m vuan nga ndotjet e veta të emetuara apo të çliruara nga burimet e sipërmendura, por mbi këtë lartësi vuan më tepër ndotjen e ardhur si imision (çlirim atje dhe zhvendosje drejt nesh nga erërat) nga TEC-cet e Brindizit të Italisë.

Burime të lëvizshme të ndotjes

Këshilli i Ministrave me propozimin e Ministrit të Mjedisit miraton edhe burime të tjera të ndotjes, që mund të shfaqen. Në bazë të sasisë së prodhimit të nxehtësisë ose të përmbajtjes së ndotësve, burimet e ndotjes klasifikohen në:

- burime të mëdha ndotjeje, që janë burimet e palëvizshme në impiante teknologjike, prodhimi termik i të cilave është më i madh se 5 Megavat (MVV);
- burime mesatare ndotjeje që janë burimet e palëvizshme në impiante teknologjike, prodhimi termik i të cilave është nga 0,2 deri në 5 Megavat (MVV);
- burime të vogla ndotjeje që janë burimet e palëvizshme në impiante teknologjike, prodhimi termik i të cilave është më i vogël se 0,2 Megavat (MVV).
- Burime të vogla ndotjeje cilësohen edhe pajisjet për procese teknologjike, që nuk përfshihen në burimet e mëdha dhe të mesme të ndotjes, veprimtaritë që shkaktojnë ndotjen e ajrit, magazinimet e karburanteve, të lëndëve të djegshme, të lëndëve të para për produkte, të mbetjeve dhe ndotësve të grumbulluar, si dhe teknikat, pajisjet dhe veprimtaritë, të cilat ndotin ajrin.

9.2 TREGUESIT E CILËSISË SË AJRIT

Treguesit mjedisorë bazë të gjendjes së ajrit shprehin përmbajtjen në ajër të lëndëve të gazta, të ngurta e të lëngëta, si më poshtë:

- të lëndës së ngurtë, të grimcuar (aerosol, mjegull, tym, pluhur);
- të oksidit të squfurit;
- të oksidit të karbonit;
- të ozonit;
- të plumbit (aerosol);
- të oksideve të azotit.

Për zona të veçanta dhe në varësi të natyrës së shkarkimeve në ajër, Këshilli i Ministrave, me propozimin e Ministrit të Mjedisit, miraton edhe tregues të tjerë mjedisorë të gjendjes së ajrit.

Miratimi i normave

Normat e cilësisë së ajrit, të depozitimit dhe normat specifike për zona të veçanta, miratohen nga Këshilli i Ministrave, me propozimin e Ministrit të Mjedisit dhe të Ministrit të Shëndetësisë.

Kufizimi i shkarkimeve në ajër

Kufizimi i shkarkimeve në ajër realizohet nëpërmjet vendosjes dhe zbatimit të detyrueshëm të normave të shkarkimeve. Këshilli i Ministrave, me propozimin e Ministrit të Mjedisit, miraton normat e shkarkimeve në ajër, bazuar në normat e Bashkimit Europian.

Normat e përkohshme

Për burimet ekzistuese të ndotjes së ajrit, që funksionojnë edhe pas hyrjes në fuqi të një ligji të caktuar, kur niveli i teknikës dhe teknologjisë nuk lejon të zbatohen normat e shkarkimeve sipas tij, Ministri i Mjedisit autorizon vendosjen e normave të përkohshme. Normat e përkohshme dhe mënyrat për vendosjen e tyre miratohen nga Këshilli i Ministrave me propozimin e Ministrit të Mjedisit. Kur edhe pas zbatimit të normave të përkohshme të shkarkimeve, burimi i ndotjes dëmton shëndetin e njeriut dhe mjedisin, Ministri i Mjedisit urdhëron mbylljen e tij.

Lartësitë e pajisjeve shkarkuese

Pajisjet shkarkuese të burimeve të ndotjes duhet të kenë lartësi të tillë, që vlera e treguesit mjedisor të gjendjes së ajrit të mos kalojë normën e lejuar të cilësisë për një ndotës të dhënë. Lartësia e pajisjeve shkarkuese caktohet, rast pas rasti, në lejen mjedisore.

Normat e shkarkimeve nga burimet e lëvizshme

Për burimet e lëvizshme, normat e shkarkimeve përcaktohen mbi bazën e treguesve mjedisorë të trysnisë në gazin e shfryrjes nga këto burime, të cilat janë: përmbajtja në të e blozës, e dioksidit dhe e oksidit të karbonit, e oksideve të azotit, e hidrokarbureve dhe e plumbit. Normat e shkarkimeve nga burime të lëvizshme miratohen me udhëzim të përbashkët të Ministrit të Mjedisit dhe të Ministrit Transportit dhe Telekomunikacionit.

9.3 DETYRIME TË PËRGJITHSHME

Personat fizikë e juridikë, publikë e privatë, vendas ose të huaj, kanë detyrë të ruajnë pastërtinë e ajrit, ta mbrojnë atë nga ndotjet e shkaktuara nga veprimtaria që ushtrojnë në territorin e Republikës së Shqipërisë. Prodhuesit, importuesit, eksportuesit, transportuesit, tregtuesit dhe përdoruesit e pajisjeve, prodhimeve, materialeve dhe substancave që ndotin ajrin, janë të detyruar të marrin masa që garantojnë mbrojtjen e pastërtisë së ajrit. Prodhuesit dhe importuesit e burimeve të lëvizshme, prodhojnë dhe importojnë vetëm ato mjete e pajisje që plotësojnë karakteristikat e

markës dhe normat e shkarkimeve. Burimet e lëvizshme me motorë me djegie të brendshme i nënshtrohen kontrollit të shkarkimeve të gazeve ndotës, sipas rregullave që përcakton Ministri i Transportit dhe Telekomunikacionit. Prodhuesit, importuesit, eksportuesit, transportuesit dhe tregtuesit e lëndëve djegëse detyrohen t'i prodhojnë, t'i importojnë dhe t'i tregtojnë ato në përputhje me kërkesat e cilësisë, të miratuara nga Këshilli i Ministrave, me propozimin e Ministrisë të Mjedisit. Ndalohet djegia e lëndëve të tjera, të ndryshme nga:

- ato të përcaktuara nga prodhuesi i pajisjes dhe nga ato të përcaktuara në lejen e përdorimit të objektit, të prodhimit e të tregtimit të lëndëve djegëse;
- lënda e djegshme e përcaktuar në parametrat teknikë ose në masat tekniko-organizative të vënies në veprim të burimeve të ndotjes.

Ndërtimi i impianteve të reja dhe rinovimi i impianteve ekzistuese lejohet vetëm me teknologjitë më të mira të mundshme të kohës.

Detyrimet kryesore të operatorëve të burimeve të palëvizshme të ndotjes

Operatorët e burimeve të mëdha dhe mesatare të ndotjes detyrohen:

- t'i përdorin këto burime vetëm sipas kushteve teknike dhe kushteve të vëna në lejen mjedisore;
- të respektojnë normat e shkarkimeve në ajër dhe të shkallës së lejueshme të errësimit të tymit, sipas dispozitave ligjore në fuqi;
- të përgatisin rregullore teknike për funksionimin e burimeve të ndotjes, të cilat kontrollohen nga Inspektorati i Mbrojtjes së Mjedisit;
- të kryejnë monitorimin e shkarkimeve në ajër dhe të publikojnë periodikisht të dhënat e tij, si dhe masat e marra për kufizimin e ndotjes;
- të ndalin, në rast aksidenti, kur kërcënohet ose ulet në mënyrë të rrezikshme cilësia e ajrit, çdo burim ndotjeje dhe të marrin masat që urdhëron Inspektorati i Mbrojtjes së Mjedisit, për të garantuar cilësinë e ajrit. Të njoftojnë publikun për gjendjen dhe masat që marrin për normalizimin e gjendjes.

Lista e ndotësve atmosferikë që duhen marrë parasysh në vlerësimin dhe menaxhimin e cilësisë së ajrit

I. Ndotësit që duhen studiuar në fazën fillestare, duke përfshirë ndotësit e rregulluar nga direktivat ekzistuese të cilësisë së ajrit të ambientit janë si më poshtë:

- Dioksid sulfuri
- Dioksid Azoti
- Lëndë të imta grimcore si bloza (duke përfshirë më 10)
- Lëndë grimcore të varura pezull

- Plumbi
- Ozoni

II. Ndotës të tjerë të ajrit

- Benzol
- Monoksid karboni
- Hidrokarburet poli-aromatike
- Kadmium
- Arsenik
- Nikel
- Mërkur

Faktorët që duhen marrë parasysh në vendosjen e vlerave kufi dhe pragjeve sinjalizuese

Në vendosjen e vlerave kufi dhe sipas nevojës, pragjeve sinjalizuese, me anë të shembujve, duhen marrë parasysh faktorët e mëposhtëm:

- nivelin e ekspozimit të sektorëve të popullsisë dhe veçanërisht nëngrupet e ndjeshme,
- kushtet klimaterike,
- ndjeshmërinë e florës dhe faunës dhe habitateve të tyre,
- trashëgiminë historike të ekspozuar ndaj ndotësve,
- fizibilitetin ekonomik dhe teknik,
- shpërndarjen me rreze të largët e ndotësve nga të cilat ndotësit dytësorë, duke përfshirë ozonin.

Smogu fotokimik

Shekulli i njëzet dha sinjalin për një lloj të ri të ndotjes së ajrit. Kjo ndotje vjen sidomos, kur përdoren lëndë të djegshme të lëngëta fluturuese dhe për këtë arsye motorët e makinave janë kontribuesit kryesorë. Sidoqoftë, ndotësit e këtij tipi ndotjeje nuk dalin nga motorët e makinave, por formohen në atmosferë. Këta ndotës quhen ndotësia sekondarë dhe shkaktohen nga reaksionet e ndotësve primarë të tillë, si oksidet e azotit dhe karburantet e padjegur, që dalin nga automobilat. Reaksionet kimikë, që prodhojnë ndotësit sekondarë zhvillohen më efektivisht nën dritën e diellit dhe prandaj rezultati i tyre quhet smogu fotokimik. Duke filluar që nga ora 6 e mëngjesit, në një ditë të nxehtë e me diell, kur rrugët pushtohen nga trafiku, vihet re një rritje e përqendrimeve atmosferikë të hidrokarbureve volatil dhe oksidit të azotit. Përqendrimi i NO arrin shpejt një maksimum dhe pastaj fillon të ulet, ndërkohë që fillon të rriten nivelet e dioksidit të azotit në ajër. Më vonë, ende në paradite vihet re se bien përqendrimet e NO₂ dhe hidrokarbureve dhe regjistrohen nivele të ngritur të agjentëve oksidues dhe aldehideve. Për herë të parë sinjali për këtë

smog u dha nga Los Anxhelosi. Smogu i Los Anxhelosit ishte shumë i ndryshëm nga smogu, që gjendej ne qytetet që digjin qymyr. Për shembull në smogun e Los Anxhelosit nuk formohej mjegull dhe nuk ulej dukshmëria deri në disa metra, siç është tipike për mjegullat me smogun e Londrës. Smogu i Los Anxhelosit formohej më së miri në ditët e qarta me diell. Mjegullat e Londrës mund të largoheshin prej erërave, kurse puhitë e buta detare të Los Anxhelosit e mbanin ndotjen përballë maleve. Ndotja nuk mund të kalojë në atmosferë, sepse mbahet e kapur nga një shtresë inversioni: ajri më pranë tokës është më i ftohtë se ai sipër saj, prandaj një mbulesë prej ajri të ngrohtë e pengon ajrin më të ftohtë, që të ngrihet e të bëjë shpërndarjen e ndotësve.

Si ndodh formimi i këtij lloj smogu?

Reaksionet kimikë janë disi të ndërlikuar, por megjithatë, po paraqiten këtu në një formë më të thjeshtëzuar, duke e zëvendësuar një molekulë të thjeshtë organike të tillë si metani (CH₄) për të përfaqësuar emetimet e automjeteve:

Pikërisht është ozoni, ai që karakterizon smogun fotokimik dhe është e rëndësishme të shënohet se ozoni nuk emetohet nga ndonjë ndotës kryesor. Përveçse janë burim i oksideve të azotit, motorat e makinave emetojnë në mënyrë të vazhdueshme hidrokarbure të padjegur fluturues dhe këto oksidohen përmes reaksioneve të filluar nga radikali hidroksil tepër reaktiv. Më poshtë jepet një version i ciklit të reaksioneve:

Masat për përballimin e smogut

Kur parashikohet gjendje smogu, Ministria e Mjedisit së bashku me Bashkinë e Qytetit përkatës shpall masat paralajmëruese, njofton Këshillin e Ministrave, qeverisjen vendore përkatëse dhe publikun e interesuar. Në një gjendje smogu, Ministri i Mjedisit shpall masa rregullimi, për të ndaluar dhe kufizuar shkarkimet nga burimet e ndotjes së ajrit. Për zvogëlimin dhe shmangien e smogut, operatorët zbatojnë masat e paralajmërimit e të rregullimit, si dhe njoftojnë periodikisht publikun, qeverisjen vendore dhe Ministrinë e Mjedisit.

Taksa për shkarkimet në ajër

Për ndotjen e ajrit, operatorët e burimit të ndotjes paguajnë taksë shkarkimesh, sipas sasisë dhe tipit të ndotësve të shkarkuar, sipas përcaktimeve në ligjin nr.8435, datë 28.12.1998 “Për sistemin e taksave në Republikën e Shqipërisë”

Përfundime paraprake

1. Treguesit mjedisorë të cilësisë së ajrit shprehin përmbajtjen në ajër të lëndëve të gazta, të ngurta e të lëngëta.
2. Kufizimi i shkarkimeve në ajër realizohet nëpërmjet vendosjes dhe zbatimit të detyrueshëm të normave të shkarkimeve.
3. Për burimet e lëvizshme, normat e shkarkimeve përcaktohen mbi bazën e treguesve mjedisorë të trysnisë në gazin e shfryrjes nga këto burime, të cilat janë: përmbajtja në të e blozës, e dioksidit dhe e oksidit të karbonit, e oksideve të azotit, e hidrokarbureve dhe e plumbit.
4. Territoret e kufizuara dhe me ndotje të madhe ajri, me propozimin e Ministrit të Mjedisit dhe Ministrit të Shëndetësisë, shpallen nga Këshilli i Ministrave si zona që kërkojnë mbrojtje të veçantë të ajrit.
5. Kur parashikohet gjendje smogu, Ministria e Mjedisit shpall masat paralajmëruese, njofton Këshillin e Ministrave, qeverisjen vendore përkatëse dhe publikun e interesuar.
6. Për ndotjen e ajrit, operatorët e burimit të ndotjes paguajnë taksë shkarkimesh, sipas sasisë dhe tipit të ndotësve të shkarkuar, sipas përcaktimeve në ligjin nr.8435, datë 28.12.1998 “Për sistemin e taksave në Republikën e Shqipërisë” dhe të funksionimit të këtyre sistemeve, të cilat miratohen nga Këshilli i Ministrave.

8. Mbetjet

8.1 PERFORMANCA E MBETJEVE SI KONCEPT

Bazuar në Ligjin Nr.9010, datë 13.2.2003 “PËR ADMINISTRIMIN MJEDISOR TË MBETJEVE TË NGURTA”, neni 1, mbi Qëllimin e ligjit, i cili synon mbrojtjen e mjedisit dhe shëndetit nga ndotja dhe dëmtimi prej mbetjeve të ngurta, nëpërmjet administrimit mjedisor të tyre në çdo fazë, përfshi krijimin, grumbullimin, ndarjen, ruajtjen, transportin, riciklimin, përpunimin dhe asgjësimin, të cilat çojnë në pakësimin e mbetjeve dhe zvogëlimin e ndikimeve të tyre të rrezikshme e të dëmshme. Për këtë arsye, duhet vendosur që të bëhen hapat e parë për përmirësimin e shërbimeve të menaxhimit të mbetjeve, duke përdorur “Standardin e Shërbimit të Pastrimit”, si masë e cilësisë dhe efektivitetit të këtij shërbimi, në mënyrë që të gjithë qytetarët të përfitojnë sa më shumë prej tij, të optimizojmë kostot dhe të përmbushen standardet e menaxhimit të mjedisit sipas Bashkimit Europian. Pesë parimet që duhen zbatuar për të zgjidhur krizën e mbetjeve në një mënyrë sa më të mirë mjedisore, si dhe nga ana e kostove ekonomike, janë:

- Zgjidhja duhet të jetë sa më e thjeshtë;
- Zgjidhja duhet të jetë lokale;
- Njehësimi i zgjidhjes me ekonominë lokale;

- Njehësimi i zgjidhjes me zhvillimin e komunitetit lokal;
- Zgjidhja e bazuar në metodat inxhinierike.

8.1.1 Situata në Administrimin e Mbetjeve

Administrimi i mbetjeve urbane në vendin tonë është i decentralizuar, ku në qytete menaxhohen nga bashkitë ndërsa zonat rurale nuk janë të mbuluara akoma nga shërbimet e menaxhimit të mbetjeve. Pjesa më e madhe e mbetjeve të këtyre zonave depozitohen nëpër shpatet e përrrenjëve dhe të lumenjëve ose në anë të rrugëve, ose grumbullohen në venddepozita të hapura në natyrë, pa asnjë lloj përpunimi; vendosen në depozitime të shkrufta, toka bujqësore (kuaternare), digjen në gjendje të lirë etj. (Guri, S., etj., 2013). Duke patur parasysh numrin e popullsisë sipas INSTAT dhe shumën totale vjetore të mbetjeve të ngurta urbane, rezulton se sasia mesatare është 332 kg për banor në vit. Probleme serioze sjell mungesa e ndarjes së mbetjeve që në burim, kështu që grumbulluesit dhe kompanitë hasin vështirësi në gjetjen e mbetjeve të pastra dhe të ndara. Mbetjet bashkiake kanë një përqindje të lartë të mbetjeve organike dhe nuk përdoret ndonjë metodë riciklimi për të reduktuar sasinë e këtyre mbetjeve organike që hidhen në venddepozita. Mbetjet organike në venddepozita janë burimi kryesor i emetimit të CH në ajër. Gjithashtu si pasojë e shkarkimeve të lëngëta urbane rritet përmbajtja e NH₄, ndërsa nga shkarkimet e ujrave të zeza rritet përmbajtja e NO₂ dhe NO₃

Tab. - 1 Shkarkimet e mbetjeve

Rryma e Mbetjeve	% Mesatare në Hedhjen e Mbetjeve Bashkiake	Pesha e Mbetjeve Bashkiake të Shqipërisë/ditë (0.7kg/person/ditë)	Pesha e Mbetjeve Bashkiake të Shqipërisë/vit (266kg/person/vit)
		2,335 T/Ditë	852,360 T/vit
Organike	47.36	1,106	403,690
Dru	1.43	33	12,045
Letre	5.37	125	45,625
Kartoni	8.13	190	69,350
Total te Biodegradueshme	62.3	1,454	530,710
Plastike me densitet të ulët	8.46	198	72,270
Plastike me densitet të lartë	4.75	111	40,515
Qelq	5.75	134	48,910
Tekstile	5.27	123	44,895
Metale - Ferroze	0.56	13	4,745
Metale - Me Ngjyra	0.57	13	4,745
Mbetjet Spitalore	0.17	4	1,460
Produkte Gome	0.2	5	1,825
Mbetje Inerte	7.2	168	61,320
Mbetje nga produkte sanitare	3.25	76	27,740
MPEE	0.31	7	2,555
Bateritë	0.02	1	365
Prodhime të Mbetjeve nga Kafshët	1.08	25	9,125

Burimi: Agjencia Evropiane e Mjedisit

8.1.2 Menaxhimi i mbetjeve - viti 2014

Nga monitorimet ka rezultuar:

- gjenerimi i mbetjeve urbane ka pasur tendencë rritje ndërsa gjenerimi i mbetjeve inerte ka pasur luhatje. Pavarësisht përmirësimeve në menaxhimin e mbetjeve urbane, ai mbetet ende një problem shumë i rëndësishëm.
- mbetjet depozitohen në venddepozitime të përkohëshme të miratuara nga vetë njësitë e qeverisjes vendore.
- organizimi i grumbullimit, transportimit, depozitimit dhe asgjësimit të mbetjeve paraqet vështirësi të mëdha dhe një kosto të lartë financiare që përballohet nga buxheti i shtetit, mbasi NJQV nuk kanë patur mundësi financiare.
- vazhdojnë depozitime të mbetjeve në vende të pa autorizuara dhe brigjeve të rrjedhave ujore.
- ka djegje të mbetjeve urbane nuk bëhet ndarja e mbetjeve me origjinë ndërtimore me ato urbane dhe organike
- ka probleme me teknikën e përdorur për pastrimin dhe transportimin e mbetjeve. Teknika është e vjetër dhe nuk plotëson standarte minimale për këtë shërbim.
- sasi të mbetjeve të gjeneruara gjatë vitit 2014 në bashkinë Korçë ka qënë mbetje urbane 29.200 ton/vit.
- për mbetjet spitalore krahas ndryshimeve pozitive ka probleme të cilat duhen trajtuar sipas nenit 21, pika 5 dh 6 , te ligjit “Për menaxhimin e integruar të mbetjeve”
- Mbetjet spitalore(mjekesore) 16364 kg/vit
- Nga keto 16411 kg eshte sasia qe digjet ne impjante inceneratore (Autokllave)

Mbështetur në Vendimin Nr. 687, datë 29.07.2015 “Për miratimin e rregullave për mbajtjen, përditësimin dhe publikimin e statistikave të mbetjeve”. Për këtë rrymë nuk ka shërbim të dedikuar. Nuk ka pika të posaçme për grumbullimin dhe largimi i tyre bëhet në baza sporadike dhe jo sipas një planifikimi të rregullt. Mbetjet inerte raportohen si një problem në rritje nga të gjitha bashkitë e qarkut për shkak të kostove të larta që kërkon shërbimi për grumbullimin dhe transportimin e tyre. Per mbetjet inerte nga NJQV nuk kemi asnje informacion por per mbetjet urbane ne bashkine e Korces kemi shifren prej:

Tab.2 Gjenerimi i mbetjeve inerteve (Burimi: Bashkia Korçë)

Nr.	Tipi I mbetjeve	Sasia e prodhuar	Sasia qe digjet ne impjante incenerator	Teknologjia e perdorur (temp °C)	Sasia qe digjet ne ambiente te hapura
1	Mbetje urbane (organike)	29.200 ton/vit	Nga informacioni I marre nga Bashkia Korce mbetjet depozitohen ne fushen e perpunimit te mbeturinave, dhe ne kete vend keto mbeturina shtypen dhe shtyhen me traktor.		

2	Mbetje spitalore (mjekesore/farmaceutike)	16364 kg/vit	16411	Autokllave	0	qelqe dhe 410 kg anatomike ane mbetje te pariciklueshme
---	---	--------------	-------	------------	---	--

8.1.3 Të dhëna për mbetjet spitalore

Gjate muajit Shkurt 2014 ARM Korce ka hartuar nje relacion mbeshtetur ne te dhenat e marra mbi mbetjet spitalore gjate kontroleve te vazhduara tek Spitalet, Klinikat dhe qendrat Shendetore. Nga inspektimi i ARM-së, spitali rajonal i Korces në bashkinë Korçë është edhe gjeneruesi më i madh i kësaj rryme. Po ashtu spitali së bashku me disa njësi të tjera farmaceutike, laboratorë apo klinika dentare kanë nënshkruar një kontratë me kompaninë MEDI-TEL Sh.p.k në Tiranë për trajtimin e mbetjeve spitalore.

Të dhëna për menaxhimin e vajrave lubrifikantë:

Nga verifikimet e kryera nga ARM-ja ka rezultuar: *GJENERUESIT E VAJRAVE LUBRIFIKANTË* - 1210 Litra vaj per vitin 2014

8.1.4 Zonat Urbane, vend depozitat e mbetjeve urbane

Mbetjet klasifikohen si: mbetje organike; mbetje të ngurta; mbetje patologjike dhe spitalore; mbetje industriale dhe mbetjet agrokulturore. Mbetjet klasifikohen në:

- Mbetje jo të rrezikëshme, të cilat quhen ndryshe mbetje urbane ose “plehra” në gjuhën e përditëshme, të cilat edhe pse quhen si jo të rrezikshme mund të rezultojne shumë të dëmshme për popullsinë dhe mjedisin.
- Mbetje të rrezikëshme, të cilat kanë karakteristika kimike e fizike toksike, gërryese, kancerogjene dhe që mund të kenë efekte të dëmshme, (këtu bëjnë pjesë edhe mbetjet spitalore si dhe mbetjet radioaktive, të cilat janë tejet toksike dhe ekspozimi ndaj tyre mund të shkaktojë sëmundje nga më të ndryshmet, madje dhe të shkaktojë vdekjen).

Rëndësia

Miratimi i strategjisë kombëtare të administrimit të mbetjeve dhe ligjit për administrimin e integruar të tyre do të sigurojë një menaxhim të mbetjeve duke ruajtur mjedisin, si ajrin, tokat dhe ujrat sipërfaqësore e nëntokësore; zvogëlon ndikimin negativ në shëndetin e popullsisë dhe ndihmon për një zhvillim të qëndrueshëm. Synimi kryesor është zbatimi i plotë i tyre duke filluar me parandalimin dhe minimizimin e mbetjeve, riciklimin, trajtimin e tyre për shfrytëzimin e nxehtësisë apo Energjisë për qëllime industriale, shtëpiake etj, dhe depozitimi i tyre në landfillle. Një vend të rëndësishëm në zbatimin e këtij legjislacioni dhe direktivave të Bashkimit European, ka trajtimi dhe shfrytëzimi i mbetjeve industriale. Këto mbetje përveç nevojës dhe rëndësisë së riciklimit dhe përdorimit të tyre, kanë vlera ekonomike në shfrytëzimin e Energjisë termike, të gjeneruar gjatë procesit të incinerimit (djegjes), (Ministria e Mjedisit, 2012&2013).

Paradokset e menaxhimit të mbetjeve

- Grumbullohen në venddepozita të hapura në natyrë;
- Nuk kryhet asnjë lloj përpunimi;
- Vendosen në depozitime të shkriфта, toka buke;
- Hidhen pranë sistemeve ujore (lumenj, perrenj);
- Digjen jo rallë në gjendje të lirë;
- Jashtë kushteve të kontrollit mjedisor;

Studimi mbi mbetjet, nga njëra anë informon shoqërinë civile dhe publikun, nga ana tjetër jep gjendjen e menaxhimit të mbetjeve urbane, përsa i përket grumbullimit të tyre, trajtimit, reduktimit, riciklimit, kompostimit dhe groposjes, me qëllim përmirësimin e këtyre proceseve në të ardhmen, të cilat ndikojnë në mënyrë të konsiderueshme në mjedisin përreth dhe në shëndetin e popullsisë. Secila Bashki duhet të zhvillojë strategjinë e vet të depozitimit të mbetjeve, ku rindarja në shesh grumbullimi dhe më pas vendgroposja, pa dyshim luajnë rolin më të rëndësishëm.

Strategjia duhet të mbështetet mbi:

- Vlerësimin e grumbullimit dhe transportimit të mbetjeve urbanë në shesh grumbullim;
- Pastrimin dhe disinfektimin e vendeve përreth kontenierëve;
- Larjen dhe disinfektimin e kontenierëve;
- Mirëmbajtjen e pikave të grumbullimit të mbetjeve urbane gjatë ditës; dhe
- Pajtuueshmëria me kërkesat ligjore si cilësia e ajrit, zhurmat, dridhjet, rrjedhjet ujore dhe të lëngshme.

Më tej, duhet të fokusohet në vlerësimin e zgjedhjes së metodave dhe teknologjive për trajtimin e integruar të mbetjeve urbane apo të ndikimeve pozitive dhe negative në mjedis dhe shëndetin njerëzor. Gjithashtu, ai duhet të vlerësojë sesi janë zbatuar masat zbutëse në rastin e ndikimeve negative dhe të masave të kontrollit dhe montorimit, si nga kompania dhe autoriteti mjedisor.

Mbetjet inerte dhe vend depozitat e tyre

Nga fluksi i ndërtimeve krijohen mbetje inerte të shumta, të cilat në të shumtën e rasteve i hedhin ku të mundin, në anët e rrugëve, në shpatet e përrenjëve, afër atyre urbane, (shpesh të përziera me to), ku edhe sot këto mbetje inerte (ndoshta edhe të reja), gjenden anës së rrugëve dhe në shpatet e përrenjëve dhe lumenjëve. Mbetjet e inerteve, nën ndikimin e agjentëve atmosferik, erërave dhe reshjeve, sjellin ndotje të ajrit, të ujërave dhe të ambientit përreth, duke dëmtuar botën akuatike.

8.1.5 Konsideratat bazë për legjislacionin në vend

Perfomanca e menaxhimit të mbetjeve urbane për secilën Komunë mund të merret si sfidë reale, jo vetëm për zhvillimin e moduleve të kërkuara nga strategjia kombëtare për menaxhimin e integruar të mbetjeve, por edhe për nivelet e performancës së qeverisjeve lokale në këtë drejtim.

Koha është për të bërë një zhvillim ndryshe, më të fokusuar, më të koordinuar dhe më të përgjegjshëm. Besojmë se Objektivat e Qeverisjes dhe ato të MSA-së sigurojnë një mundësi për të bërë pikërisht këtë. Shtylla kurrizore e manaxhimit të infrastrukturës mjedisore për çdo rajon të caktuar në fushën legjislative mbështetet në ligjin Nr.10431, datë 9.6.2011 “Për Mbrotjen e Mjedisit”, ndërkohë ajo e administrimit të mbetjeve urbane është sipas Ligjit Nr.10463, datë 22.9.2011 “PËR MENAXHIMIN E INTEGRUAR TË MBETJEVE”. Në mënyrë të përgjithshme përfshihen:

Katalogu i klasifikimit të mbetjeve

- Rregullore për çdo metodë të trajtimit të mbetjeve të ngurta (ndarje, ripërdorim/riciklim, kompostim, groposje, djegie);
- Rregullore për trajtimin e mbetjeve ndërtimore dhe shkatërrimore;
- Rregullore për mbetjet industriale si dhe kushtet për instalimin dhe funksionimin e impianteve të trajtimit të tyre;
- Problem më i madh në administrimin e mbetjeve nëpër këto Komuna nuk qëndron te mungesa e ligjeve
- (Strategjia Kombetare Shqiptare mbi mbetjet, Prill 2010), por: te mungesa e një plani administrimi institucional, teknik dhe kapacitete njerëzore, burime financiare dhe investime në infrastrukturë;
- mungesë experience/traditë në administrimin e këtij sektori;
- mungesë e mjeteve ekonomike të përdorura për administrimin e mbetjeve;
- komunikim i dobët midis qeverisë lokale dhe qendrore mbi çështjet e mbetjeve;
- bashkëpunim i dobët midis komunitetit, biznesit dhe ndërmarrjeve menaxhuese mbi çështjen e mbetjeve;
- mungesë mbi monitorimin, treguesin dhe statistikat e mbetjeve dhe mungesa e rrjeteve për të mbledhur dhe përpunuar ato, etj.

Konsideratat bazë për legjislacionin në BE mbi mbetjet urbane

Direktivat Europiane mbi të gjitha fiksojnë objektivat, procedurat dhe kriteret e përgjithshme, disa detyrime të veçanta dhe të rëndësishme dhe koha për të arritur këto objektiva. Vendet anëtare dhe/ose Administrata Lokale krijon ligjin dhe rregulloren me anekset teknike në kërkes të bërjes së mundësisë të realizimit dhe funksionimit të landfillit (vendgroposje). Për parandalimin dhe menaxhimin e mbetjeve është vendosur një rend prioriteti në hierarkinë e mbetjeve.

a.Parandalim;

b Përgatitje për ripërdorim;

c.Riciklim;

d Rikuperim tjetër, p.sh. rikuperim energjie;

e. Groposje.

8.2. GRUMBULLIMI DHE TRANSPORTI I MBETJEVE NË RAJONIN E KORÇËS

8.2.1 Mënyrat e grumbullimit

Në rajonin e Korçës, ushtrohet një aktivitet i ulët teknologjik, që nuk arrijnë të ndikojnë dukshëm në mjedisin përreth me mbetjet e tyre. Gjithsesi, i vetmi burim ndotje mendohet se është dampa minerare si ajo aktuale, por më tepër ajo historike pa lënë mënjanë dhe ato antropogjene. Që nga viti 1994, grumbullimi dhe transporti i mbetjeve si dhe shërbimet e tjera të pastrimit i janë deleguar autoriteteve vendore, duke i bërë plotësisht përgjegjëse për manaxhimin e tyre. Sistemet që trashëguan dhe sot operojnë, konsistojnë në grumbullimin e mbetjeve të ngurta urbane në një rrymë të vetme dhe transportimin e tyre në vendet lokale të depozitimit të tyre. Procesi i delegimit të kompetencave, pavarësisht përmirësimeve graduale të vërejtura është kthyer në një sfidë për autoritetet vendore. Ato janë ballafaquar me mungesën e instrumenteve të nevojshme për manaxhimin mjedisor të mbetjeve, mungesën e teknologjive dhe të investimeve, si dhe të kapaciteteve të mjaftueshme të burimeve njerëzore dhe financiare.

Tab. 3 Llojet e ndotjeve në Bashkinë e Korçës

Nr. në	Emërtimi i	X	Y	Lloji i	Simboli i ndotjes	Shenja konvenc.
1-Qy	Lozhan	4511320	4463360	Qymyr guri	Qy	17
2-GI	Lumolas	4502232	4477660	Gëlqeror	GI	17
3-GI	Korçë	4499596	4482413	Gurorë	GI	17
4-GI-pl	Gjonomadhi	4498779	4470336	Gëlqeror	GI-PI	17
5-Cr	Voskopojë	4498100	4462900	Krom	Cr	29
6-P.K.	Korçë	4497825	4481650	Pikë	P.K.	31
7-Lf	Korçë	4497060	4479910	Landfill	Lf	19
8-Lf	Drenovë	4495650	4482770	Landfill	Lf	19
9-A	Mollas	4494740	4476806	Argjila	A	22
10-A	Qatrom	4494470	4479170	Karrierë	A	22
11-F.Tu.	Qatrom	4493946	4479886	Fabrikë tullash	F.Tu.	12
12-Qy	Mborje-Drenovë	4493000	4484000	Qymyr guri	Qy	2
13-GI	Shtylla	4489264	4462478	Gëlqeror	GI	17
14-GI	Shkëmbi i Mjaltit	4488175	4471995	Gëlqeror	GI	17
15-GI	Bellovodë	4487918	4474220	Gëlqeror	GI	17
16-GI	Ujëbardhë	4487158	4474303	Gëlqeror	GI	17
17-Cu	Kanisqel, Rehovë	4484250	4468200	Bakër	Cu	15
18-GI	Vithkuq	4484065	4460670	Gëlqeror	GI	17
19-Cu	Dushku i Trashë	4483350	4467850	Bakër	Cu	1
20-U.zeza	Korçë	4482413	4481700	Ujëra të zeza	U.zeza	30

Shërbimi i ofruar

deri më tani ka qënë mjaft i kufizuar dhe larg realizimit të standardeve dhe kërkesave të kohës. Ai konsiston thjesht në largimin e mbetjeve urbane nga disa rrugë kryesore, një herë në javë, me anë të një kamionçini, por pa patur mjetet e nevojshme për menaxhimin e duhur të tyre. Aktualisht, situata është akoma dhe më e rëndomtë, sepse ky shërbim, prej rreth një viti mungon krejtësisht dhe koshat për depozitim të këtyre mbetjeve nuk ekzistojnë në asnjë rrugë të fshatrave që përbëjnë këto Komuna. Kjo situatë është paradoksale, përderisa rajoni në fjalë ka nën funksionet e tyre edhe shërbimin e pastrimit të mbetjeve urbane përcaktuar në Ligjin Nr. 8652 datë 31.07.2000 për “Organizimin dhe Funksionimin e Qeverisjes Vendore” (i ndryshuar). Çdo ditë e më tepër këto mbetje urbane përbëjnë një shqetësim të vazhdueshëm për banorët e këtyre zonave, të cilët e perceptojnë kërcënimin real që po iu ushtrohet. Gjithashtu, një mjedis i papërshtatshëm është krijuar edhe për zhvillimin e bizneseve lokale ekzistues apo të rinj.

Nga këqyrjet tona në terren, konstatojmë që në çdo anë të rrugëve, në kanalet kullues dhe në kanalet vaditës gjenden grumbuj mbeturinash, të cilat hidhen kryesisht nga familjarët dhe bizneset private që ushtrojnë veprimtarinë e tyre në këto njesi administrative. Kjo situatë ishte edhe më alarmante gjatë rrugës nacionale, madje dhe në rrugët e rrëpirat brenda e midis lagjeve të fshatrave. Megjithatë, edhe banorët e tjerë nuk janë më shumë të kënaqur të grumbullojnë mbetjet brenda oborreve të shtëpive të tyre - me rrezikun, që mace dhe qen të vijnë dhe të shpërbëjnë të gjitha mbetjet në kërkim të ushqimit. Pavarësisht nga kjo, komuniteti vazhdon të depozitojë mbetje nga më të ndryshmet në këtë zonë. Për t'i gjetur një zgjidhje alternative këtij problemi, një pjesë e banorëve i vënë flakën mbetjeve, duke përkeqësuar edhe më shumë nivelin e ndotjes së ajrit në këtë zonë. Ajo çfarë e përkeqëson edhe më tepër situatën është mungesa e ndërgjegjësimit publik lidhur me mbrojtjen e mjedisit, ashtu si dhe një mungesë e përgjithshme e dëshirës qytetare për të kërkuar të drejtat e tyre mjedisore pranë autoriteteve përgjegjëse. Banorët e rajonit të Korçës, fëmijët, gratë, institucionet, bizneset duken të dorëzuar dhe të mësuar me këtë gjëndje ambientale, duke mos i bërë përshtypje që në çdo kënd të fshatit ata bashkëveprojnë me mbetjet dhe me rrezikun e lartë për shëndetin e tyre dhe më gjërë. Për sa më sipër, mbetjet e ngurta urbane përbëjnë një shqetësim për komunat në fjalë. Nuk ekziston një vend depozitimi, grumbullimi, përpunimi apo shërbim me rrjet kazanesh për hedhjen e mbetjeve urbane.

8.2.2 Sasitë vjetore aktuale dhe në perspektivë

Nga përllogaritjet e përafërta të bëra nga grupi studimor rezulton se në këtë zonë mund të formohen jo më tepër se 200 ton mbetje urbane në ditë ose rreth 6000 ton në muaj, që po ti shpërndajmë në njësinë e madhe, nga njëra anë nuk përbën ndonjë ndotje të madhe, por nga ana tjetër paraqet vështirësi për grumbullim dhe sistemim të tyre. Edhe në perspektivë duke qënë se lëvizjet demografike tashmë paraqiten në ekuilibër mendohet se gjenerimi i mbetjeve urbane apo familjare për banorë do të jetë jo më shumë se shifrat e mësipërme. Aktualisht, mbetjet mbledhen sipas një norme të thjeshtë civile dhe depozitohen në fushë të hapur, e cila ndodhet 4km nga qendra e qytetit. Nga aktiviteti i depozitimit të mbetjeve në ndodh ndotja e ajrit nga emetimet

në formë gazrash të dëmshëm dhe era të rënda, që përbëjnë kërcënim për punonjësit e fushës së mbetjeve dhe banorët përreth zonës, si edhe ndotja e tokës dhe ujrave sipërfaqësore dhe nëntokësore nga precipitimi i leksiviatit të mbetjeve. Prania e kafshëve dhe shpendëve përbëjnë shqetësim për përhapjen e sëmundjeve infektuese. Ajo që është më paradoksale, ato, hidhen në/dhe pranë sistemeve lumore, si në kanalet kullues që çojnë ujërat në hidrovor. Nëpërmjet proceseve të komplikuara kimike dhe fizike, substancat e rrezikshme depërtojnë në zinxhirin ushqimor të njerzve, bimëve dhe kafshëve. Gjenerimi aktual i mbetjeve urbane nuk mund të klasifikohet për momentin, por pritet të jenë në vlera jo të vogla dhe të shumëllojshme, duke filluar nga mbetjet solide, familjare, spitalore, industriale deri në ato bujqësore. Nga studimet rezulton se jo të gjitha mbetjet urbane thjesht mund të groposen.

Në bazë të kësaj kostoje të re specifike për çdo kategori ne mund të llogarisim tarifën për çdo familje, biznes dhe institucion që duhet të paguajnë për mbulimin e kostos operative për kryerjen e këtij shërbimi: Tarifa për një familje/vit=2 055 lekë /vit Tarifa për një biznes (mes) =9,102 lekë /vit Tarifa për institucionet= 20 804 lekë /vit. Nga të dhënat paraqitet qartë se llogaritja e tarifës nuk duket se është e lartë si për qytetarët, ashtu dhe për bizneset, por e llogaritur me ndikimet indirekte që sjell mosmenaxhimi i mbetjeve, këto kosto të bëjnë të mendosh se janë të ulta ose të përballeshme. Gjithësesi ka nevojë për rishikime të një plani të ri, ku njëkohësisht të analizohen mundësitë për uljen e shpenzimeve për këtë shërbim.

Tab. 4 Përbërja e mbeturinave në rajonin në studim

Materiali	Përbërja në %	Sasia ton/vit	Sasia ton/vit	Potenciali per Kompostim
		2009	2015	
Organik	53,70	17248	18860	18860
Letër dhe karton	10,54	3385	3702	3702
Plastikë e riciklueshme	13,70	4400	4812	
Qelq	5,25	1686	1844	
Metale	0,70	225	246	
Lëndë Drusore	0,62	199	218	218
Tjeter	15,50	20,80	5444	
Totali i vlerësuar	100,00	100,00	100,00	22780

8.2.3 Sistemi aktual i menaxhimit të mbetjeve, dobësitë, problemet

Mungesa e menaxhimit të Trajtimit të Integruar të Mbetjeve Urbane ka shkaktuar një shpërndarje të pakontrolluar të plehrave, të cilat shkaktojnë ndotje të mëdha që lidhen me tokën, ujërat sipërfaqësore dhe nëntokësore, ajrin dhe erën (aromat). Në rajonin e Korçës, për shkak të terrenit dhe zonës së varfër që vjen nga mungesa e investimeve nuk gjenerohen në sasi problemore mbetje të ngurta. Kështu, sasi të vjetore janë jo të larta dhe nuk paraqiten problematika shumë serioze lidhur me to. Gjithsesi, shihet i nevojshëm një plan menaxhimi për mbeturinat. Sistemimi i Mbetjeve Bashkiake është kryer dhe vazhdon të kryhet, në mënyrë primitive. Aktualisht nuk bëhet asnjë lloj ndarje dhe trajtimi.

Dobësitë, problemet

Aktualisht, ato jo vetëm nuk sistemohen diku, në një vendgroposje të kontrolluar, madje as nuk mblidhen sipas një norme të thjeshtë civile. Ajo që është më paradoksale, ato, si në çdo Komunë tjetër hidhen në dhe pranë sistemeve të përrrenjve dhe ato lumore. Aq sa, nëpërmjet proceseve të komplikuara kimike dhe fizike, substancat e rrezikshme depërtojnë në zinxhirin ushqimor të njerëzve, bimëve dhe kafshëve. Në të gjitha rastet, ato komunikojnë me thellësinë, (tokën e shkrifët, ujin, etj.) për shkak të sedimenteve të shkrifta, që ka formacioni mbulesor i Kuaternarit.

Plani i menaxhimit të mbetjeve urbane

Zgjidhjet teknike për eliminimin e mbetjeve të ngurta me një kosto efektive duhet të jenë gjithashtu të pranueshme edhe nga ana sociale. Menaxhimi i mbeturinave urbane është më kompleks se thjesht vend depozitimi i tyre në vend groposje të kontrolluar inxhinierike (landfill).

Administrimi dhe menaxhimi i integruar i mbetjeve urbane përfshijnë:

- Reduktim të mbeturinave që në burim;
- Ndarje, vend depozitime familjare;
- Ripërdorim të mbeturinave;
- Mbledhja dhe transportimi i mbeturinave;
- Riciklim jashtë vendit të grumbullimit;
- Trajtim primar i mbeturinave (biologjik, kimik/trajtim fizik, kompostim);
- Verifikim i sistemit për transportin dhe venddepozitimin e mbeturinave urbane;
- Vend depozitim përfundimtar (landfill).

Përveç mungesës së informacionit dhe të një tradite, e cila vjen dhe si pasojë e kohës së shkurtër të bashkëjetesës së banorëve, prejardhjet e ndryshme kulturore, mungesat e koshave të ndarë, ndikojnë dhe bëjnë të pa realizueshme zhvillimin e Reduktimit, Ripërdorimit dhe Riciklimit. Këto metoda janë zgjidhje mjedisore të integruara me zgjidhjen ekonomike, duke ju përmbajtur parimeve të menaxhimit të integruar të mbetjeve urbane, uljen e sasisë së mbetjeve

dhe njohjes së praktikës më të mirë. KRR ka bërë diçka për të përmirësuar menaxhimin e mbetjeve të ngurta të komunës. Mbetjet familiare, si dhe ato të rrezikshme, shpesh përzihen me mbetjet e ngurta urbane. Përgjithësisht mbledhja e mbeturinave të ngurta dhe pastrimi i rrugëve rezulton të jetë jo efektiv në zonën e KRR.

Problemet kryesore kanë të bëjnë me riciklimin informal, ku ata persona që kërkojnë nëpër plehra flakin jashtë kazanëve të rrugës mbetje të pa riciklueshme, siç mund të shihet edhe në foton e mëposhtme, dhe ku sasi të mëdha mbetjesh komerciale dhe të tregjeve hidhen nëpër kazanë, të cilët nuk kanë përmasa për t'i përballuar. Kjo nuk do të thotë që duhet të dekurajohet riciklimi, por ai duhet të menaxhohet më mirë. Kjo situatë përkeqësohet edhe nga mungesa e pajisjeve në zonat informale, ku vetëm 10% e kazanëve të mbeturinave i shërbejnë më shumë se 40% të popullsisë. Edhe pamundësia e aksesit në rrugët e zonave informale shërben si pengesë për mbledhjen e mbeturinave. Taksat e pastrimit paguhen, por nuk kryhet asnjë lloj shërbimi nga komuna. Gjëja më e thjeshtë është që këto mbetje urbane të flaken pa të keq në ara, lumë apo në anë të rrugës. Këto mbetje vijnë nga restorantet e ndryshme që ka kjo zonë por dhe nga popullsia, të cilët duke mos pasur kosha ju gjejnë vendin në ndonjë kanal apo në cep të rrugës. Duke qenë se politikat kombëtare për zgjidhjen e shërbimeve të tilla publike i referohen skemave rajonale, edhe komunat në fjalë kanë për detyrë që në një kontekst afatgjatë të marrin në konsideratë zgjidhjen dhe lidhjen e këtij shërbimi në territorin e vet me zgjidhjet rajonale të propozuara. Ndërkohë, situata aktuale e këtij shërbimi në këtë njësi vendore imponon gjetjen e zgjidhjeve provizore nga ana e autoriteteve.

Studimi ynë e mori në konsideratë rastin e një grupi të caktuar nga Këshilli i Komunës, ku analizoi se vendi i propozuar nga Komuna i plotëson kushtet teknike për të qenë i përshtatshëm për këtë qëllim, por përkohësisht. Duke u bazuar në shtrirjen e fshatrave që përbëjnë këtë komunë, një nga problemet që lidhet me funksionimin, grumbullimin e depozitimin e mbetjeve ka të bëjë me koston e transportit. Kjo kosto, e cila më pas reflektohet në tarifat e shërbimit për subjektet, e cila rritet akoma më shumë nëse marrim në konsideratë lidhjen e këtij shërbimi me skemën rajonale. Në aspektin operacional, kjo strategji propozon hartimin e një plani të grumbullimit dhe ndarjes deri në gatitjen e mbetjeve si lëndë të parë për Kompanitë e riciklimit, plan që duhet të trajtojë alternativat e mundshme për reduktimin e sasive të mbetjeve të riciklimin, etj. Komponenti i reduktimit të mbetjeve mund të ketë tepër sukses në rastin e këtyre komunave, për shkak të natyrës rurale të zonës së fshatrave, ku hapësirat e lira dhe oborret shtëpiake ofrojnë mundësi për dekompozimin e mbetjeve organike, të cilat zënë afërsisht 40-50% të sasisë së përgjithshme të mbeturinave që prodhohen. Mbledhja e mbetjeve të ngurta dhe depozitimi i tyre është përgjegjësi e Komunës në fjalë. Në zonat që përfshin Komuna, ky është ndoshta një nga problemet mjedisore më të dukshme për të. Ndaj theksojmë nevojën e trajtimit të këtij shërbimi në grumbullimin, largimin dhe transportin e mbetjeve të ngurta urbane e cila konsiston në:

- Zbrazjen e kontenierëve me makinën e përshtatshme teknologjike vetshkarkuese;

- Mbledhjen dhe largimin e mbeturinave të hedhura përreth në një distancë me rreze prej 10m nga çdo kontener;
- Pastrimin dhe fshirjen me fshesë me dorë të sipërfaqes prej 30m² rreth çdo pike grumbullimi;
- Dezinfektimi i brendësisë së konteniervë dhe sipërfaqes përreth, me pluhur gëlqereje me 5% përmbajtje klori;
- Rivendosja e konteniervë të sistemuar në vendin e caktuar;
- Transportin e mbeturinave në fushën e përpunimit të tyre me makinat teknologjike vetshkarkuese.
- Konteniervë të vendosen drejt, në pozicion vertikal dhe në mënyrë estetike në mjedisin urban të paracaktuar nga njësi vendore përkatëse. Dezinfektimi bëhet pas zbrazjes së çdo konteneri, duke përdorur sistemin e dezinfektimit që duhet ta ketë çdo makinë teknologjike, duke përdorur të tretur lëndën e pluhurit të gëlqeres me 5% përmbajtje klori.

Plani i vendosjes së konteniervë dhe grafikët e punimeve

Njësitë vendore duhet të përcaktojnë sipas një gentplani, pikat ekzakte të grumbullimit të mbetjeve të ngurta urbane, dhe numrit të konteniervë për secilën pikë, në të gjithë zonën e administruar në nivel vendor, ku përfshihen edhe të gjitha pikat e grumbullimit pranë të gjitha tregjeve brenda zonës së administrimit vendor.

Kriteret bazë për hartimin e planit të menaxhimit të mbeturinave

Plani për Menaxhimin e Mbeturinave u hartua duke u mbështetur si në disa kriteret standarde teknike, po ashtu dhe duke marrë në konsideratë kushtet konkrete dhe mundësitë reale për një përmirësim të shërbimit të pastrimit sa më afër plotësisht të nevojave të qytetarëve shoqëruar dhe me rritjen e efikasitetit të burimeve financiare dhe njerëzore që Komunitat do të përdorin. Ky plan përmban në vetvete propozimet për skemën e re të grumbullimit dhe depozitimit të mbeturinave, trajtimin e venddepozitimit të mbeturinave, riorganizimin e strukturës së ndërmarrjes së pastrim-gjelbërimit sipas shërbimeve specifike, prezantimin për ndërgjegjësimin dhe pjesëmarrjen e komunitetit, mbulimin e kostos së shërbimit me rritjen e efikasitetit në menaxhim, ngritjen e një skeme monitorimi dhe shtrirjen e këtij shërbimi edhe në zona të tjera në të ardhmen sipas analizave përkatëse. Plani i menaxhimit të mbeturinave përcakton rekomandimet për ndërhyrje në kohë afatshkurtër. Skema për grumbullimin dhe transportimin e mbeturinave.

Skema për grumbullimin, transportimin dhe depozitimin e mbeturinave bazohet në një analizë të detajuar të të dhënave mbi vëllimin e mbeturinave, mënyrën e grumbullimit, përzgjedhjen e llojit të mjeteve për realizimin e grumbullimit dhe transportimit, mënyrën e transportit si dhe mundësitë reale të depozitimit të tyre. Për këtë arsye, sasia e mbeturinave që prodhohet në vit është rreth 700 ton, shifër mbi të cilën ngrihet një plan i caktuar. Skema propozon shpërndarjen e 25 pikave grumbullimi të mbeturinave për mbledhjen e tyre (duke shpërndarë një kontener metalik për çdo pikë grumbullimi) dhe duke mbuluar gjithë territorin e Komunave. Pasurimi i hartës për vend-vendosjen e 25 pikave të grumbullimit bazohet në kriteret si:

- Pikat ekzistuese e grumbullimit të mbeturinave prej banorëve;

- Densiteti i popullsisë;
- Distanca nga një pikë grumbullimi në tjetrën të mos kalojë kufirin 600-700m;
- Përshtatshmëria me infrastrukturën/hapësirat publike;
- Siguria për mirëmbajtjen dhe ruajtjen e kazaneve;
- Krijimi i lehtësisë për një sistem standard të grumbullimit të mbeturinave.

Nisur dhe nga propozimet dhe interesi i bashkisë, përzgjedhja e llojit të kazaneve konsistoi në kazane plastik të vëllimit 1,1m³, duke qenë se synimi konsiston në futjen në përdorim të makinës teknologjike. Llogaritja për numrin e kazaneve plastik si dhe shpërndarja e tyre bazohet në numrin e familjeve duke respektuar normative 40-50 kazane, në total (sipas studimeve të bëra për të shfrytëzuar me efikasitet konteneret llogaritet që një kontener t'u shërbejë rreth 25-35 familje, në varësi të dendësisë së shtëpive), por duke marrë në konsideratë nevojën për shërbimin e pastrimit të banesave të veçanta (grupe me 2-3 shtëpi të shpërndara për shkak të largimit të popullsisë pas viteve '90). Procesi nëpër, të cilin do të kalojë ky shërbim konsiston në heqjen periodike të mbeturinave dhe transportimin e tyre për në fushën e grumbullimit (depozitimit). Mjetet e transportit të mbeturinave sipas destinacionit të caktuar do të kryejnë transportin e mbeturinave nga qyteti në fushën e grumbullimit, ndërkohë që punëtorët e transportit kanë për detyrë të organizojnë heqjen e të gjithë mbeturinave familjare nga pikat e grumbullimit, të kryejnë fshirjen me fshesë dhe dezinfektimin me gëlqere të vendgrumbullimit me një rreze prej 3ml, si dhe shtyrjen dhe sistemimin e mbeturinave në fushën e grumbullimit të mbeturinave. Diskutimet përgjatë hartimit të këtij plani prekin dhe idenë për shtrirjen e shërbimit të pastrimit në fshatra, ku sot infrastruktura nuk është e përshtatshme për të kryer këtë shërbim.

Trajtimi i vendgrumbullimit

Procesi i transportimit të mbeturinave duhet të realizohet me një makinë vetshkarkuese drejt vendit të depozitimit, i cili është i vendosur në një rreze prej 5km larg nga qendra e qytetit të Fushë Arrzës, i pozicionuar në mënyrë të pjerrët në pyll me sipërfaqe rreth 2000–3000m². Sheshimi që ka nevojë kjo dampë do mundësojë lehtësimin e praktikës për ndarjen e mbeturinave. Si rezultat do të përftojë zvogëlimin e volumit të tyre duke i bërë të gatshme për në venddepozitim regjional.

Riorganizimi i strukturës së ndërmarrjes së Pastrim-Gjelbërimit

- Reformë në lidhje me përmirësimin e shërbimeve publike në terësi dhe atë të shërbimit të pastrimit në veçanti.
- Ngritja e një strukture të re pranë Komunave do të mundësojë menaxhimin e mbeturinave të ngurta dhe proceseve lidhur me të.
- Riorganizimi i skuadrës së pastrimit të rrugëve dhe mekanizimi i procesit të ngarkimit dhe transportimit të mbeturinave, duke vendosur në punë makinën teknologjike së bashku me kazanet plastik do të mundësojë uljen e kostove të shërbimit të pastrimit dhe rritjen e efijencës.

8.2.3 Landfillet, menaxhimi i mbetjeve urbane, riciklimi i tyre

Bazuar në Planin Kombëtar të Menaxhimit të Mbetjeve (PKMM) 2010-2025 ku është parashikuar që menaxhimi dhe trajtimi i mbetjeve të bëhet në nivel rajonal për 12 qarqet ekzistuese, objektivi kryesor është vendosja në gjendje sigurie të venddepozitimeve ekzistuese dhe ndërtimi i venddepozitimeve rajonale sipas standarteve të BE, (landfilleve). Aktualisht janë ndërtuar dhe janë në fazë studimi dhe ndërtimi, një sërë landfillesh, në disa zona urbane të vendit, (Ministria e Mjedisit, 2012&2013).

Faktorët analizues në përzgjedhjen e sheshit të venddepozitave

- Përputhshmëria me përdorimin e tokës në të gjithë zonën;
- Pranueshmëria nga ana e infrastrukturës;
- Prezenca e mjaftueshme e dherave që shërbejnë si material mbulues;
- Zgjedhja e sheshit në përputhje me interesat e banorëve;
- Mjaftueshmëri e sheshit për funksionimin e vendgroposjes 10-30 vjet;
- Sheshi dhe funksionimi i vend-groposjes (funksionimin për shumë vite, mbylljen, kujdesin pas mbylljes), të mbulojë shpenzimet buxhetore, si dhe kostot e trajtimeve;
- Funksionimi i planit duhet të parashikojë edhe koordinimet me Riciklimin, Reduktimin, Ripërdorimin e mbulimit të burimeve të mbetjeve.

Kostot e menaxhimit të mbetjeve

Kostoja e menaxhimit të mbetjeve duhet të përballohet nga prodhuesi i mbetjeve ose nga poseduesi i kaluar ose aktual i mbetjeve – në përputhje me principin ndotësi paguan. Menaxhim i mbetjeve do të thotë mbledhje, transport, rikuperim dhe trajtim i mbetjeve, përfshirë veprimet e ndërmarrasi tregtar ose komisionar.

Riciklimi

Riciklimi është përkufizuar si një operacion tjetër rikuperimi nga ku mbetjet përpunohen në produkte, materiale ose substanca për qëllime parësore ose të tjera. Aktualisht në vendin tonë ka disa kompani private riciklimi që grumbullojnë dhe përpunojnë tipe të ndryshme mbetjesh: skrap, a lumin, letër, d ru, plastikë, tekstile, tulla, m betje vajore, goma të përdorura etj. Ka rreth 12000 grumbullues individual, informal dhe rreth 60 kompani grumbulluese për mbetje të ndryshme të riciklueshme. Për shëmbull mbetjet organike, si ato nga mbetjet urbane ashtu edhe ato nga aktivitetet industriale dhe bujqësore, mund të mblidhen, kompostohen dhe të trajtohen për të prodhuar pleh me përmbajtje të lartë organike, për të plotësuar nevojat për lëndë organike të tokave bujqësore. Ky riciklim do të ishte shumë produktiv në disa drejtime: si për zvoglimin e volumit ashtu edhe të ndotjeve të tyre.

Gjenerimi aktual i mbetjeve urbane

Gjenerimi aktual i mbetjeve urbane nuk mund të klasifikohet për momentin, por pritet të jenë në vlera jo të vogla dhe të shumëllojshme, duke filluar nga mbetjet industriale historike, familjare, spitalore, industriale të sotme deri në ato bujqësore, të cilat mendohet të jenë në shifrën rreth 100 000 ton, (Guri, S., etj., 2013). Emetimet, (lëshimet në ajër) nga djegiet përmbajnë nivele të larta të metaleve të rëndë si: plumbi, kadmiumi, mërkuri, kobalti, zinku, bakri etj.

Metalet e rëndë janë të pranishëm në shumë rrjedhje të mbetjeve dhe nuk mund të shkatërrohen as kur digjen në qiell të hapur, por ato përfundojnë në hi ose çlirohen si emetime ajrore. Metalet e rëndë paraqesin rrezik për shëndetin edhe në përqëndrime të vogla, për shkak të vetive të larta helmuese të tyre, siç janë mërkuri, plumbi, kadmiumi etj.

Plumbi, i cili shkakton çrregullime nervore.

Kadmiumi, i cili shkakton dëme në veshka, hipertension dhe dëmtime gjenetike.

Kobalti që rezulton nga dambat e pambuluara dhe me nënshtrojë të përshkueshme. Ai është element bioakumulues në trupin e njeriut, dhe është helmues për veshkat dhe sistemin nervor.

Mërkuri shkakton dëme në zhvillimin normal të trurit, sapo shndërrohet në formën e tij organike në mjedis. Femrat shtatzëna, si dhe femrat në moshën e riprodhimit duhet që të mos konsumojnë produkte bujqësore të dala nga këto zona, ose të prekura nga ujërat lokale. Ai shkakton defekte në lindje, dëmtime në sistemin imunitar dhe çrregullime nervore, (Guri, S., (2013); Manastirliu, O., 2013). Përbërës të tjerë të rrezikshëm janë edhe ata organike, si heksakloro butadina, heksakloro benzina dhe heksakloro etani, që janë të theksuara tek mbetjet. Këta tre përbërës, meqë përmbajnë shumë klor, janë të rezistueshëm edhe ndaj djegies, kështu që vazhdojnë në zinxhirin ushqimor, deri tek marrësi i fundit që është njeriu. Banimi brenda rrezes 7 km rrezikon për kancere të ndryshme (studim i vitit 1996 për 14 milion njerëz që jetojnë pranë tyre).

Dioksina dhe përbërësit klorikë organikë që lidhen me to, janë substanca jashtëzakonisht helmuese që kanë një sërë ndikimesh të kundërta tek njerëzit dhe tek kafshët, edhe në doza të vogla. Ato janë të pranishme për shkak të djegies së mbetjeve dhe rrezikojnë të gjithë banoret që banojnë pranë këtyre djegieve. Këta përbërës janë të qëndrueshëm dhe janë në përqëndrime të mëdha, duke lëvizur në zinxhirin e ushqimeve, veçanërisht tek yndyrnat, sidomos tek qumështi. Dioksina dihet që shkakton zhvillimin e qelizave kancerogjene. Kjo ndërhyt edhe në metabolizmin tiroid të foshnjave si dhe në sistemet hormonale. **Furanet** si dhe dioksinat janë përbërës helmues, të prodhuar po nga djegia e plehrave. Furanet bëjnë pjesë në një familje kimikatesh të ngjashëm me dioksinën dhe mund të shkaktojnë dëmtime shëndetësore të njëjta si kancere dhe veprojnë si një përçues endokrinale me kundërndikime në sistemin e riprodhimit, zhvillimit dhe imunitetit.

8.2.4 Njohuri të përgjithshme për landfillet dhe mënyrat e përpunimit të mbetjeve

Një landfill i sigurt është një vaskë në tokë, ku hidhen mbetjet urbane. Qëllimi i ndërtimit të tij është për të shmangur çdo lidhje mes këtyre mbetjeve dhe mjedisit përreth, (ajër, tokë, ujra sipërfaqësore e nëntokësore). Landfillet ose venddepozitimet ndahen në tre kategori:

1. landfille për Mb. Rr. (mbetje të lëngëshme, spitalore, eksplozive, gërryese).
2. landfille për mbetjet jo të rrezikëshme, (mbetjet urbane etj.).
3. venddepozitime, (landfille) për mbetjet inerte.

Landfilli nuk duhet që të dëmtojë peisazhin ose vendet me interes të veçantë. Kur ky mbushet dhe e kryen funksionin e tij, i duhet bërë mbulimi përfundimtar, rehabilitimi i gjithë zonës me gjelbërim, duke e kthyer në një zonë rekreative dhe me peisazh stimulues, megjithëse duhet monitoruar për rreth 30 vjet pas mbylljes. Në mbështetje të politikave të BE-së, landfilli është parë si zgjidhja e fundit dhe duhet të përdoret vetëm atëherë kur mbetjet nuk riciklohen apo nuk trajtohen, pra vetëm atëherë mbetjet duhet të shkojnë në landfill.

Asgjësimi i mbetjeve duhet bërë pa vënë në rrezik shëndetin e njerëzve dhe pa përdorimin e proceseve ose metodave që dëmtojnë mjedisin. Në përgjithësi ekzistojnë katër kategori kryesore të praktikave të përpunimit dhe trajtimit të mbetjeve. Këto janë: riciklimi i tyre, trajtimi biologjik, trajtimi termal dhe landfilli sanitar. *Riciklimi* i mbetjeve është rikalimi i tyre, në procesin e riprodhimit. Për riciklim mund të shfrytëzohen disa materiale: si metalet, qelqi, letra dhe plastika. Kjo kërkon një ndarje paraprake të mbetjeve që në burim (kosha të veçantë), grumbullimin e tyre të veçantë si dhe transportin në pika të veçanta (pika të depozitimit të përkohshëm), për një përzgjedhje dhe ndarje të mëtejshme.

Trajtimi biologjik ka të bëjë me dekompozimin e materialeve organike nëpërmjet veprimtarisë mikrobike, në kushte të pranisë dhe mungesës së ajrit, për të prodhuar material organik të qëndrueshëm që përmban plehra ushqyese për bimët.

Teknologjitë termale që përdorin nxehtësinë për të shpërbërë mbetjet dhe për të prodhuar një masë mbetjesh, (hirin) të gatëshme për t'u depozituar dhe kryesisht të parrezikshme. Mbetjet e ngurta urbane kanë një vlerë të caktuar kalorifike dhe një pjesë e kësaj energjie mund të rikuperohet duke përdorur këto teknologji, në formën e nxehtësisë apo elektricitetit. Kjo çon në ulje drastike të mbetjeve që depozitohen në landfill.

8.2.5. Problemet mjedisore që shkaktohen nga landfillet

Në landfillet që nuk menaxhohen sipas rregullave të mësipërme, problemet mjedisore janë të shumta, sidomos për efektet atmosferike dhe hidrologjike.

Efektet atmosferike janë mjaft të theksuara kur mbetjet organike janë të hedhura në landfill në mënyrë të çrregullt, pasi ato i nënshtrohen degradimit anaerobik, duke u bërë burim i theksuar i gazeve të tillë si metani CH₄, (një gaz serë që është shumë më i fuqishëm se dioksidi i karbonit CO₂), bile mendohet se CH₄ i prodhuar nga kalbëzimi i mbetjeve organike në tokë, ka efekte negative rreth 20 herë më të larta se CO₂. Nga djegia e mbetjeve krijohet një tym i trashë që përmban monoksid karboni (CO), blozë dhe monoksid azoti (NO), të cilët degradojnë cilësinë e ajrit dhe janë të rrezikshëm për shëndetin e njeriut. Nga ana tjetër, djegia e plastikave (PVC-s) shkakton prodhimin e dioksinave të cilat degjenerojnë lehtë në komponime kancerogjene.

Efektet hidrologjike ndodhin nga reshjet atmosferike, apo gjatë dekompozimit të mbetjeve të ndryshme, ku landfillet krijojnë një përzierje ujore toksike të kimikateve industriale dhe detergjentëve kimike që përdoren për pastrim në shtëpi. Nga ana tjetër, dekompozimi i mbetjeve organike shoqërohet me rritje të nutrienteve të tretshëm në ujë, (si fosfate, nitrate, nitrite apo amonium), të cilët sjellin ndotje të sistemeve ujore. Shllami është mbetja e lëngët që infiltron përgjatë landfillit si rezultat i dekompozimit të mbetjeve, i cili përmban lloje komponimesh organike dhe inorganike. Kështu që ujrë sipërfaqësore dhe nëntokësore mund të kontaminohen nga këto derdhje të patrajuara të landfillit.

8.3. GJENDJA E TRAJTIMIT TË MBETJEVE URBANE NË BASHKINË E KORÇËS

8.3.1 Të përgjithshme

Si kudo edhe në Bashkinë e Korçës, më përpara mbetjet urbane, me përbërje të tilla si: mbetje organike, mbetje inerte, mbetje letre, mbetje plastike, mbetje qelqi, hekurishte, madje edhe ato sanitare, hidheshin ku të mundnin, duke ndotur ambjentin për faktin se të gjitha mbetjet e lehta si plasmaset dhe grimcat e tjera largohen nga era, të tjerat dekompozohen por sidomos djegjet në natyrë duke sjellë ndotje të theksuara kudo në ambjentin rrethues, si në ajër, në ujëra dhe në toka, duke dëmtuar kështu si florën, faunën dhe gjithë botën e kafshëve si dhe njerëzit. Në këtë qytet tashmë funksionon një sipërmarrje private për pastrimin e mbetjeve urbane që financohet nga shteti, ku aktualisht mbetjet transportohen në Landfillin përkatës të kësaj Bashkie. Gjendja mjedisore e Landfillit të Korçës aktualisht është në përgjithësi e mirë përse i përket parametrave të përgjithshëm kimikë dhe përmbajtjes së metaleve të rëndë (Mazreku, A., etj., 2014). Megjithatë është e nevojshme të merren masa mbrojtëse për mjedisin rreth Landfillit si:

- të realizohet një strukturë mbledhëse dhe pastruese e shllamit në dalje të Landfillit të ri, për të vituar derdhjen jashtë këtij Landfilli, për të shmangur ndotjen e ujërave nëntokësore;
- Është e rëndësishme të vihen në përdorim puse për thithjen dhe djegien e gazrave që çlirohen nga dekompozimi i plehrave, pra për të evituar përhapjen në atmosferë të tyre;

- të kryhen monitorime me qëllim që të ndiqet administrimi korrekt i impiantit, në mënyrë që të mbrohen parametrat e duhur mjedisorë.

8.3.2 Mbetjet inerte dhe vend depozitat e tyre

Nga fluksi i ndërtimeve krijohen mbetje inerte të shumta, të cilat në të shumtën e rasteve i hedhin ku të mundin, në anët e rrugëve, në shpatet e përrenjëve, afër atyre urbane, (shpesh të përziera me to), ku edhe sot këto mbetje inerte (ndoshta edhe të reja), gjenden anës së rrugëve dhe në shpatet e përrenjëve dhe lumenjëve. Mbetjet e inerteve, nën ndikimin e agjentëve atmosferik, erërave dhe reshjeve, sjellin ndotje të ajrit, të ujërave dhe të ambientit përreth, duke dëmtuar botën akuatike.

Karburantet

Pikat e furnizimit të automjeteve me karburant, siç dihet janë të shpërndara gjithandej, deri në zemër të qyteteve. Këto karburante përveç ndotjeve që sjellin, si në ajër, në rrugët dhe ambientet përreth tyre, me avujt dhe praninë fizike të produkteve të hidrokarbureve, si naftë, benzinë, vajra etj, paraqesin gjithnjë rreziqe imediate nga zjarret apo shpërthimet e mundëshme të tyre, nga difektet e mundëshme apo nga pakujdesitë e punonjësve gjatë punës. Pra ato ju qëndrojnë banorëve si bomba mbi kokë.

“Varrezat” e Automjeteve

Vatra ndotjeje janë edhe “varrezat” e automjeteve që gjenden të shpërndara në shumë pika të hapsirave të bashkive të vendit, të cilat prodhojnë ndotje të përditëshme si në ujrat dhe në tokat përreth. Ato përmbajnë sasi të konsiderueshme substancash me shkallë të lartë ndotjeje, përfshirë naftën, vajrat, tretës dhe produkte të tjera petrokimike. Edhe pse në të gjithë Shqipërinë ka qendra dhe reparte për çmontimin e automjeteve të tilla, pjesa më e madhe e tyre nuk janë të pajisura me masat e mjaftueshme për parandalimin e ndotjes ose praktika të sigurta pune.

Komunikacioni

Shtimi i numrit të makinave, sidomos i makinave të vjetra, rrisin shkallën e ndotjes së ajrit me tymrat dhe gazrat që çlirojnë, kryesisht me CO₂, që sjell pasoja në shëndetin e njerëzve dhe në ndotjen e mjedisit në tërësi. Parkimi i tyre vend e pa vend sjell ndotje të terreneve nga produktet e hidrokarbureve, (naftë, benzinë, vaj etj), ku shpesh vihet re rritja e përqendrimit të Pb në toka.

Tab.5 Profili i të dhënave për fushat e mbetjeve në qarkun e Korçës

Bashkia	Korçë	
Vendndodhja e fushës së mbetjeve	Korçë	
Koordinatat GPS	40°36'26.33"N 20°45'47.69"E	
Në përdorim që prej	Nuk dihet	
Përmasat e sipërfaqes	Rreth 5 ha	
Lartësia mesatare	10 m	
Sa mbetje depozitohen	75 tonë në ditë	
Gjithsej sasia e materialit të depozituar	> 500,000 m ³	
Përdoret nga	Bashkia Korçë	
Përshkrim i fushës së mbetjeve (gjendja: Tetor 2015)	<p>Kategoria C: Pllaja e madhe e rrafshët e fushës së mbetjeve (150 m x 150 m) përdoret për shkarkimin dhe grumbullimin e përkohshëm të mbetjeve që sillen gjatë disa ditëve. Përpara se plateja të mbushet, buldozeri nivelon pirgjet e mbetjeve për t'i shërbyer ngarkesës së ardhshme të mbetjeve. Materialet e riciklueshme mblidhen nga rreth 10 mblledhës (pjerrësia e pllajës zbrit në drejtim të barrakave/banesave të tyre që ndodhen në afërsi). Kafshët që futen në këtë zonë hanë një pjesë të materialeve organike.</p> <p>Fusha e mbetjeve pranon mbetjet inerte nga prishjet dhe dhera për të ndërtuar rrugën dhe për mbulim. Asbesti nuk pranohet zyrtarisht, por nuk ekziston kontrolli në hyrje.</p> <p>Aktualisht, në fushë punohet pa pasur zjarrvënien e mbetjeve. Përpara rehabilitimit të fushës gjatë fazës së mëparshme të projektit për menaxhimin e mbetjeve të ngurta të financuar nga KfVV, zjarret në fushën e mbetjeve ishin të zakonshëm. Është e pritshme që pjesa më e madhe e materialeve të mëparshme organike të depozituara të jetë mineralizuar tashmë.</p> <p>Tani hedhja e mbetjeve menaxhohet në një sipërfaqe të madhe ku mbetjet shpërndahen në një shtresë të hollë (si një metodë aerobike mineralizimi).</p> <p>Fusha e mbetjeve ndodhet në një gropë që përdorej për nxjerrjen e argjilës, pranë puseve të ujit ujësjellësit të Korçës. Nuk ka sistem izolimi fundor dhe as mblledhje ose trajtim të lëngut kullues nga mbetjet. Rrjedhja e ujërave sipërfaqësore të kontaminuara ka ndikim në zonën e banuar. Në skajin perëndimor, fusha e mbetjeve mbyll rrugën “Banda Vatra” (~100 m). Skarpatet e fushës janë tepër të pjerrëta dhe për rrjedhojë nuk ofrojnë qëndrueshmëri afatgjatë.</p>	

Pajisjet dhe infrastruktura në dispozicion	Fusha e mbetjeve drejtohet nga një kompani private dhe një buldozer është vënë në dispozicion. Gjatë fazës së mëparshme të projektit të financuar nga KfVV në 2012, skarpitet dhe rrethimi u rehabilituan dhe janë ende në gjendje të mirë. Pellgu i lëngut kullues në skajin jugperëndimor të zonës ka disa të çara në pjesën e sipërme të membranës HDPE dhe për rrjedhojë e ka humbur aftësinë e vet izoluese. Pellgu është rrethuar deri në lartësinë 1.5 m me 6 rreshta telash me gjemba.
Përshkrim i afërsisë	Fusha e mbetjeve të Korçës ndodhet rreth 1.6 km në jugperëndim të qendrës së qytetit të Korçës, në një zonë industriale midis rrugës “Banda Vatra” në veri dhe rrugës “Liceistët” në jug. Për më tepër, fusha e mbetjeve ndodhet në juglindje të rezervuarit më të madh ujqor nëntokësor në basenin e Korçës.
Llojet e mbetjeve të depozituara	<ul style="list-style-type: none"> • Mbetje shtëpiake të përziera • Mbetje nga bizneset • Mbetje ndërtimore dhe nga prishjet
Ndikimet mjedisore/vërejtje	Nuk ka barriera natyrore për të mbrojtur ujërat nëntokësore ose që të shërbejnë si shtresa filtruese (shtresë e ndjeshme pranë puseve të ujit të ujësjellësit të Korçës). Është e pritshme që fusha e mbetjeve të Korçës të ketë ndikim negativ mbi rrjedhën e sipërme të puseve të ujit që pompojnë ujin nga fusha midis fshatit Turan dhe qytetit të Korçës.

Burimi: Bashkia Korçë

Foto.1 Pjesë e rehabilituar e fushës së mbetjeve të Korçës

Pellgu i lëngut kullues

Foto.2 Zona aktuale e depozitimit në fushën e mbetjeve të Korçës

Mbetje të depozituara ngjitur me banesat

Tab.6 Masat e propozuara për rehabilitimin dhe mbylljen e fushës së mbetjeve (Burimi: Bashkia Korçë)

Hapat	Përshkrimi
Rekomandime për punën në fushë deri në mbylljen e saj	Në mënyrë që të reduktohet prodhimi i lëngut kullues nga mbetjet, zona e depozitimit të mbetjeve duhet të mbahet sa më e vogël që të jetë e mundur. Mbetjet e hedhura në rrugë duhet të hiqen. Rrethimi duhet të pastrohet nga mbetjet. Skarpatet e pjerrëta në skajet verilindore, veriore dhe veriperëndimore të fushës duhet të zbuten. Për këtë qëllim, mbetjet e hedhura atje duhet të shtyhen drejt qendrës së pllajës.
Rekomandime për	Meqë fusha e mbetjeve ndodhet në një zonë të ndjeshme, para planifikimit të masave të

studime të zonës	rehabilitimit, do të duhet të kryhen një sërë vlerësimesh.
	Është i nevojshëm një vlerësim i ndikimeve ose rreziqeve mjedisore që shkaktohen nga fusha e mbetjeve (sa i përket ujit, tokës, ajrit dhe në veçanti furnizimit me ujë të Korçës).
	Nevojitet të kryhet vlerësimi hidro-gjeologjik për të identifikuar shkallën e ndotjes në pusët ekzistuese të ujit dhe në ujërat nëntokësore në përgjithësi. Duhet të llogaritet niveli i ujërave nëntokësore në vende specifike.
	Një studim topografik është i nevojshëm para planifikimit të masave të detajuara të rehabilitimit.
	Kërkohet gjithashtu vlerësimi i potencialit të degazimit dhe nevojës për hartimin e masave efektive për mbledhjen dhe trajtimin e gazit të vend depozitimit (gjendja e mbetjeve në nivele të ndryshme të vend depozitimit, përqëndrimi i gazit, lagështia e materialit të depozituar në nivele të ndryshme, gjendja e ujërave nëntokësore).
Më pas do të vlerësohet gjendja/ cilësia/ sasia e fraksioneve të pranishme për t'u përdorur në ndërtimin e shtresës së drenazhit, shtresës së sipërme me dhé (kore humusike) dhe ndërtimin e rrugëve (për të ulur kostot e ndërtimit).	
Rekomandime për masat e rehabilitimit	<p>Duke marrë parasysh mundësinë financiare, do të hartohen zgjidhje efektive për të reduktuar rreziqet e shkaktuara nga lëngu kullues i vend depozitimit:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Përmirësimi i rrjedhjes së ujërave sipërfaqësore • Përmirësimi i normës së avullim-djersitjes me anë të masave për mbjelljen e bimëve • Izolimi i sipërm me shtresë argjilore dhe/ose HDPE

	<p>Në varësi të rezultateve të vlerësimeve dhe studimeve që do të kryhen më parë, masat e rehabilitimit si më poshtë mund të jenë të nevojshme:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Punime gjurmimi (shtyrja e mbetjeve për t'i mbledhur, formimi i skarpateve të përshtatshme, etj.) • Dhé për sistemimin/ profilizimin • Nivelimi dhe ngjeshja e mbetjeve • Drenazhimi i gazit (shtresë drenazhi dhe tubacione) • Shtresë izoluese minerale dhe/ose artificiale • Shtresë drenazhi dhe sistem për mbledhjen e ujërave sipërfaqësore • Përmirësimi i pellgut të lëngut kullues (ose ndërtim i ri)
	<p>Sistemi i mbulimit të sipërm – projektimi i masave të mbjelljes së bimëve dhe pemëve, të cilat do të përmirësojnë normën e avullim-djersitjes:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vlerësimi i potencialit të gazit të vend depozitimit (nëse vlerësohet të ketë një potencial të madh gazi, pemët duhet të mbillen më vonë) • Vlerësimi i trashësisë dhe cilësisë të shtresës së sipërme me kore humusike.

Kostot e përlogaritura të masave të propozuara

Kostot e përlogaritura me afërsi për masat e rekomanduara të rehabilitimit listohen në tabelën e mëposhtme. Përlogaritja e kostove bazohet në njohjen e deritanishme të situatës. Për këtë arsye, duhet të merret parasysh edhe nevoja për ta përshtatur këtë përlogaritje kostosh sipas rezultateve të studimeve që rekomandohen më sipër.

Tab.7 Masat e propozuara dhe kostot (Burimi: Bashkia Korçë)

Punime/ masa rehabilitimi	Shuma [Euro]	Shuma [Lekë]
Studime dhe vlerësime të mëtejshme	70,000	9,800,000
Mobilizimi dhe përgatitja e terrenit	25,000	3,500,000
Punime gjurmimi	100,000	14,000,000
Mbledhja dhe shkarkimi i lëngut kullues	150,000	21,000,000
Izolimi sipërfaqësor & shkarkimi i ujërave sipërfaqësore	400,000	56,000,000
Sistemi i mbledhjes së gazit	120,000	16,800,000
Punime rruge & rrethimi	80,000	11,200,000
Sub-total	945,000	132,300,000
Kontigjenca (20%)	189,000	26,460,000
Total	1,134,000	158,760,000

Kostot e përlogaritura për rehabilitimin e fushës së mbetjeve të Korçës arrijnë në vlerën 1,134,000 Euro (158.8 milion Lekë). Përveç kësaj, duhet të merren parasysh kosto të ndryshueshme për monitorimin dhe mirëmbajtjen gjatë periudhës pas rehabilitimit.

Tab.8 Profili i të dhënave për fushat e mbetjeve në Qarkun e Korçës

Bashkia	Korçë	
Vendndodhja e fushës së mbetjeve	Drenovë, Voskopojë, Dishnicë, Neviçisht, Goskovë, Lubonjë, Voskop, Bulgarec, Belorta, Polenë, Poshtë,	
Sipërfaqja mesatare e fushave	1,300 m ²	
Lartësia mesatare	~ 1 m	
Sipërfaqet gjithsej	14,300 m ²	
Gjithsej sasia e materialit të depozituar	> 14,300 m ³	
Lloji i mbetjeve të depozituara	Mbetje shtëpiake, inerte dhe dhera	
Përshkrimi i fushës së mbetjeve (gjendja: Tetor 2015)	<p>Kategoria A: Pas disa vjetësh, shumica e fraksioneve të mëparshme organike është mineralizuar pak a shumë në kompost/ dhé. Fraksionet që mbeten janë mbetjet inerte, plastike, skrap, qelq, lëkurë, tekstile, gomë dhe copa më të mëdha druri, si mobiljet.</p> <p>Në këto kushte, fushat e vjetra të mbetjeve përmbajnë pak a shumë materiale inerte me një potencial të ulët rreziku.</p>	
Pajisjet dhe infrastruktura	Asnjëra prej fushave nuk ka pajisje apo infrastrukturë.	
Ndikimet mjedisore/vërejtje	<p>Ndikime negative pamore (imazh i një vendi të papastër) shkaktohen kryesisht nga fushat e mëdha të mbetjeve me sasi të mëdha mbetjesh plastike dhe letre me ngjyrë të shpërndara. Ky imazh negativ ndikon edhe zonën përreth dhe për rrjedhojë turizmin në rajonin e Korçës.</p> <p>Shenjat e dukshme që kanë mbetur nga aktivitetet e hedhjes së pakontrolluar të mbetjeve në disa vende janë skarpitet e pjerrëta dhe kanalet e bllokuara të ujërave sipërfaqësore.</p>	

Foto 3 Fusha e mbetjeve, Voskop

Foto 4 Fusha e mbetjeve, Goskovë Poshtë

Foto 5 Fusha e mbetjeve, Voskopojë

Foto 6 Fusha e mbetjeve, Neviçisht

Foto 7 Fusha e mbetjeve, Dishnicë

Foto 8 Fusha e mbetjeve, Bulgarec

8.3.3 Masat e propozuara për rehabilitimin dhe mbylljen e fushave të mbetjeve

Nevojat për masa rehabilitimi për mbylljen e fushave të vogla janë shumë më të vogla krahasuar me ato të fushave të mëdha të mbetjeve.

Tab.9 Masat e propozuara për rehabilitimin e fushave të mbetjeve (Burimi: Bashkia Korçë)

Hapat	Përshkrimi
Kushtet e kuadrit të vlerësimit	<p>Në varësi të përmasave të fushës së mbetjeve, sasisë së mbetjeve të depozituara, ndjeshmërisë së mjedisit dhe distancës nga fusha tjetër më e afërt e kategorive B ose C, dy janë alternativat që duhet të merren parasysh për rehabilitimin e fushave të mbetjeve të kategorisë A:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Largimi i gjithë sasisë së mbetjeve dhe transportimi i tyre në fushën tjetër më të afërt të kategorisë B ose C – Shtyrja e mbetjeve për t'i mbledhur së bashku dhe zbatimi i një sistemi të thjeshtë izolimi sipërfaqësor <p>Ky vlerësim duhet të bëhet pak kohë para zbatimit të masave të rehabilitimit dhe para fillimit të punës në vend depozitimit e ri sanitar.</p>
Koncepti i rehabilitimit i rekomanduar	<p>Alternativa e parapëlqyer për këtë lloj të fushave të mbetjeve duhet të jetë gërmimi dhe transportimi i mbetjeve në fushën tjetër më të afërt, e cila do të rehabilitohet.</p> <p>Kjo masë mund të përfshihet në kontratën për masat e rehabilitimit të fushave të mbetjeve të kategorive B dhe C.</p> <p>Për pastrimin e pikave të nxehta mjedisore të vogla brenda dhe pranë qendrave të banuara, bashkitë duhet të organizojnë fushata pastrimi me përfshirjen e banorëve, para zbatimit të masave të rehabilitimit.</p> <p>Nëse transportimi i mbetjeve nuk është i mundshëm, këto fusha të vogla mbetjesh do të rehabilitohen në vend. Masat e mundshme do të jenë gërmimi, shtyrja e mbetjeve së bashku, mbulimi me dhé të ngjeshur të papërshkueshëm dhe vendosja e një shtrese toke me bimësi.</p>

Duke marrë në konsideratë masat e ngjashme të rehabilitimit në Shqipëri gjatë viteve të fundit, kostot për transportimin përlllogariten rreth 2 Euro/m³/km. Me një distancë mesatare prej 10 km deri në fushën e mbetjeve të Korçës, kostot totale për njëmbëdhjetë fusha të vogla mbetjesh do të ishin rreth **286,000 Euro (40 milion Lekë)**. Në disa raste rehabilitimi në vend mund të kushtojë më pak, megjithatë ndikimet mjedisore nuk mund të ndreqen plotësisht.

8.4. PËRFUNDIME

- Aktiviteti Minerar në vite, si minierat e mbyllura, ato aktuale, punimet minerare sipërfaqësore (karrierat), si për mineralet metalore, edhe për jometaloret, (për gurët dekorativ, gëlqerorët, ranorët, argjilat etj), fabrikat e pasurimit dhe të shkrirjes së këtyre mineraleve, sidomos të bakrit, sjellin ndotje të shkallëve të ndryshme në ajër, (me gazrat dhe pluhurat që çlirojnë), dëmtim të sipërfaqeve dhe ndotje të tokave me sterile dhe metale të rëndë si dhe ndotje të

ujrave, (deri në ujra acide, të pasura me sterile dhe me metale të rëndë, që shpëllajnë këto punime, stoqet dhe dambat e tyre).

- Industria Ndërtimore (sidomos në vitet e demokracisë), ka sjellë ndotje të theksuar në mjedis me pluhurat dhe mbetjet inerte të shumta që prodhohen, si nga shembjet, ndërtimet, transporti, ku pothuajse në të gjitha këto procese nuk zbatohen as normat elementare për mbrojtjen e mjedisit.
- Shfrytëzimi intensiv i shtretërve të lumenjëve ka sjellur rrisqe negative në ekosistem dhe në vet ekuilibrin natyror të këtyre lumenjeve, (shembje dhe humbje tokash bujqësore, rrezikim shtëpishë, shpesh devijim shtretërisht dhe përmytje tokash), si dhe ndotje të ujrave nëntokësore meqë lumenjtë shërbejnë si akuifer ujëdhënës për to.
- Zhvillimi i bizneseve të ndryshme ka sjellë sasira të mëdha dhe të pakontrolluara të mbetjeve, ku në mungesë të sheshdepozitave ose landfilleve të përshtatëshme, hidhen vend e pa vend, (sidomos në brigjet e lumenjëve), mbetje urbane, spitalore dhe industriale, pra edhe mbetje të rrezikshme, duke ndotur ajrin, tokën dhe ujrën.
- Hedhja e MbRr dhe mbetjeve spitalore së bashku me mbetjet urbane, pa një ndarje paraprake, çon në nxjerrjen jashtë standardi edhe të landfilleve të mbetjeve urbane.

8.5. REKOMANDIME

- Duhet të rritet informacioni dhe ndërgjegjësimi si në industri në lidhje me kërkesat ligjore për teknologjitë përkatëse, ashtu edhe në jetën e përditshme, në lidhje me këto lloje mbetjesh dhe ndotjet që sjellin ato në mjedis.
- Trajtimi me projekte të posaçme i ujrave sipërfaqësore dhe atyre që dalin nga minierat, pra projekte për neutralizimin e ujrave të minierave, të stoqeve të minierave dhe sterilet edambave të fabrikave të pasurimit dhe të shkrirjes, kryesisht të bakrit.
- Sistemimi i karrierve me taraca dhe mbushja e hapësirave të tyre me sterile të stoqevpërkatëse si dhe mbyllja e grykave të puseve të kërkim-shfrytëzimit, si dhe të galerive.
- Duhet të krijohet koncepti i menaxhimit të mbetjeve të rrezikëshme, sepse deri më sotpothuajse ato konsiderohen si mbetje të thjeshta urbane.
- Duhet të krijohet koncepti i ndarjes që në burim, i mbetjeve urbane nga MbRr, sipas njëkompozimi “praktik” të koshave të riciklimit, në përputhje me strategjinë e Ministrisë së Mjedisit si: Të riciklueshme (të thata); Organike/të ndryshme (të njoma); Të rrezikshme.
- Ndërtimi i landfilleve, (që lënë për të dëshiruar), duhet të bëhet me kritere tepër rigorozë sigjeologjike edhe teknike, nën mbikqyrjen dhe përgjegjësinë e plotë të specialistëve të kësaj fushe dhe jo të lihet në dëshirën e biznesmeneve.
- Duhet bere groposje te sigurta ekologjike për trajtimin e MbRr dhe asgjësimin e tyre;

5. Perdorimi i Tokës dhe Infrastruktura

5.1 Sistemet Urbane

5.2 Përdorimi i tokës në bashkinë Korçë

5.3. Infrastruktura Rrugore e Bashkis Korçë

E gjithë infrastruktura rrugore, si dhe shërbimet që lidhen me të, janë tashmë në pronësi dhe administrim të pushtetit vendor. Në funksion të mirëmbajtjes dhe përmirësimit të tyre bashkitë janë sovra në vendimmarrjen e tyre. Këshillat e bashkive duhet të planifikojnë fondet përkatëse, nga burimet e veta për administrimin e tyre.

Gati 45 përqind e inventarit të rrugëve transferuar në pushtetin vendor janë nën administrimin e qarqeve. Duke qenë se qarqet nuk janë njësi vendore që gjenerojnë direkt të ardhura për t'i përdorur më pas për investime, është plotësisht e paqartë mënyra se si qarqet ofrojnë shërbimin e mirëmbajtjes apo investime në infrastrukturës rrugore nën administrimin e tyre **prandaj ky problem duhet të marrë rrugën e zgjidhjes sa më parë**.

Shpërndarja e rrugëve është lidhur më tepër me hapësirën gjeografike se sa me potencialin ekonomik të këtyre njësive vendore për të administruar këtë rrjet rrugor, **fenomen që vërehet** edhe në Bashkin Korçë sipas **vëshgimit** tonë. Si rrjedhojë, vihen re shpërpjesëtime të mëdha në inventarin e rrjetit rrugor në pronësi ndërmjet qytetit të Korçës dhe njësive të reja administrative që i bashkangjiten **kësaj Bashkie**.

Infrastruktura rrugore e transferuar ishte dhe mbetet shumë e amortizuar. Ky inventar i amortizuar i infrastrukturës dhe shërbimeve të transferuara në pushtetin vendor, i vendosur në realitetin shumë të dobët financiar dhe administrativ të pushtetit vendor, më së **shumti e çon** këtë infrastrukturë drejt degradimit të mëtejshëm.

Shumica e rrugëve vendore janë rurale. Ato lidhin fshatrat me njeri tjetrin dhe jo të gjitha janë të asfaltuara. Pothuajse të gjitha ish komunat nuk kanë pasur kapacitete financiare të mjaftueshme për të ndërtuar apo asfaltuar rrugë. Shumica e komunave nuk kanë arritur të ofrojnë asnjë shërbim në këto rrugë. Në raste emergjencash civile ka qenë qeveria që ka ndërhyr me fonde dhe mjete shtesë për normalizimin e tyre.

Vetëm ish bashkia e Korçës ka patur mundësin të planifikoj fonde të përvitshme për riparimin dhe mirëmbajtjen e rrugëve brenda territorit të saj. Sidoqoftë, këto fonde asnjëherë nuk kanë mjaftuar për t'i ofruar të gjitha shërbimet e mirëmbajtjes për rrugët nën administrim e bashkisë.

Investuesi kryesor në mirëmbajtjen dhe ndërtimin e rrugëve vendore, mbetet ende qeveria, e cila financon ndërtimin e rrugëve të reja rurale apo asfaltimin e rrugëve ekzistuese nëpërmjet tre burimeve financiare që janë :

- (i) Autoritetit Rrugor Shqiptar, i cili ndërhyt në ato segmente që lidhin me akset kryesore rrugore në vend, por që njëkohësisht prekin edhe territoret vendore,
- (ii) Fondi Shqiptar i Zhvillimit, që ka qenë praktikisht investitori kryesor i ndërtimit të rrugëve rurale, dhe
- (iii) nëpërmjet granteve konkurruese nga Fondi i Zhvillimit të Rajoneve (buxheti i shtetit) të cilat përmes të tjerash financojnë projekte për rikonstruksione rrugësh për pushtetin vendor.

Sipas statistikave të Autoritetit Rrugor Shqiptar, qeveria qendrore në periudhën 1996 – 2012 ka investuar në 767 km rrugë rajonale dhe komunale. Si pasojë e pamundësisë administrative dhe financiare të njësisve vendore për të ofruar shërbime mirëmbajtjeje në këto rrugë dhe bazuar në rëndësinë e këtyre rrugëve pas investimit të bërë, me vendime të Këshillit të Ministrave këto rrugë janë hequr nga inventari i rrugëve rajonale apo komunale dhe i janë shtuar inventarit të rrugëve kombëtare nën administrimin e Autoritetit Rrugor Shqiptar. Këto pritet të jenë edhe pjesa kryesore e investimeve të bëra në rrugët vendore.

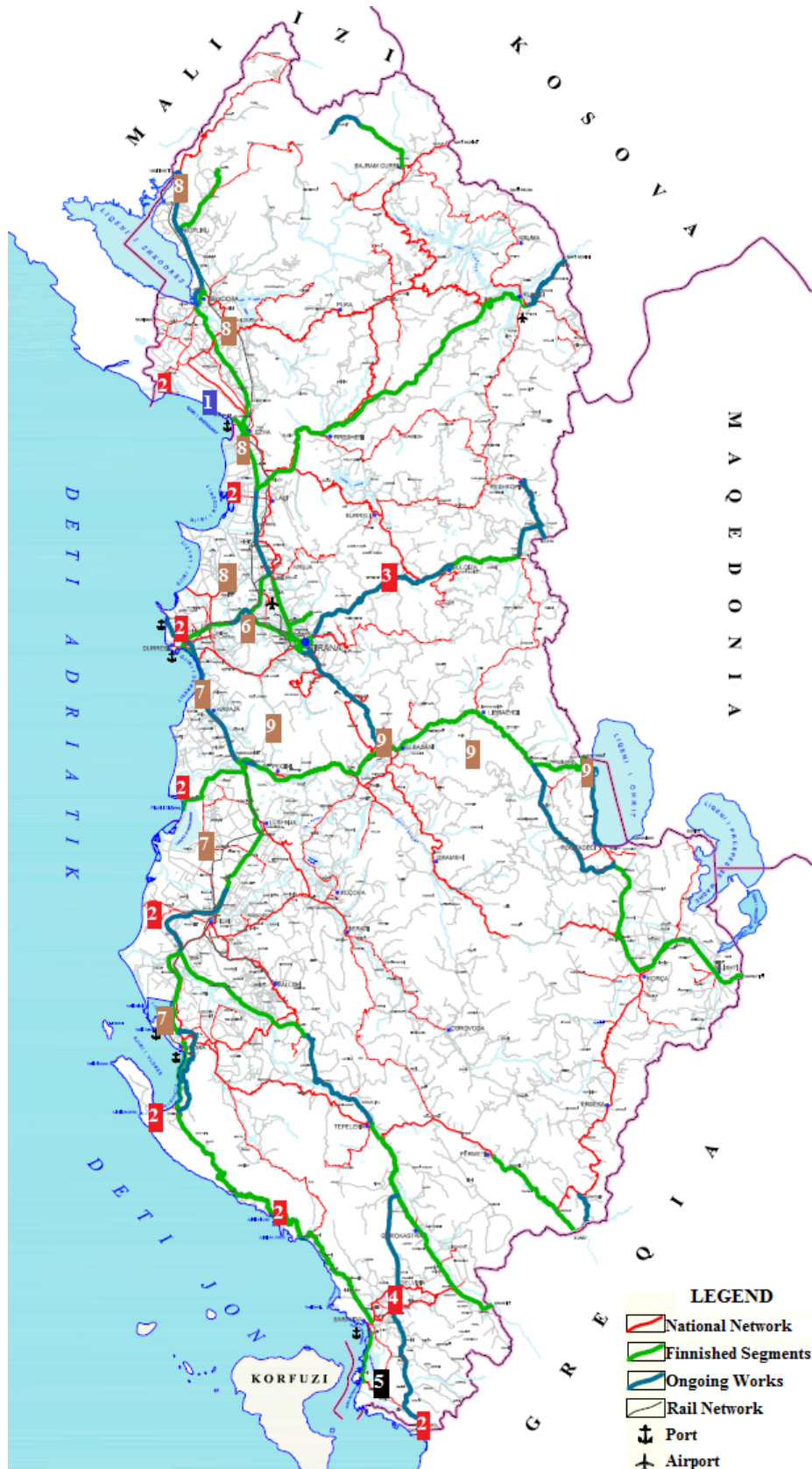

Figura 19.6. Harta e Rrjetit Rrugor dhe Hekurudhor Shqiptarë me rrugët e rikostruara dhe në proces . Në hartën e dhënë në Figuren 19.6. bëhet e qartë se, segmenti Rrugor i Koridorit VIII, që lidhet me problemet direkte të transportit në Bashkin Korçë konsiderohet i përfunduar fakt ky që përmirëson lidhjet e transportit rrugor me këtë Bashki dhe Rrjetin Kryesor Kombëtar , ndërkohë po në këtë hartë jepet Rruga Qukës –Qafë Pllaçë , si rrugë në process ndërtimi , e cila anashkalon segmentin Prenjas – Pogradec , duke krijuar një

“Bajpas të Pogradecit” , me qëllim shkurtimin dhe përmisimin e lidhshmëris të trafikut në Koridorin VIII me Bashkin Korçë , deri në pikën kufitare të Kapshticës .Ndërkoh nga kjo hartë ne kemi marrë fragmentin e mëposhtëm (figura 19.7.), ku mund të bazohemi më qartësisht për rrjetin rrugor që do të lidhë njësit e reja administrative qe I bashkangjiten Bashkis Korçë

Figura 19.7. Fragment i Rrjetit Rrugor Kombetar për zonën juglindore të Shqipërisë
 Ne përfundim, duke analizuar inventarin e infrastrukturës rrugore në hartën juridiksionale që imponohet nga ndarja aktuale administrative rezulton se :

- “Juridiksioni administrative” i njësive vendore është fizikisht shumë kufizuar për të administruar në mënyrë të suksesshme infrastrukturën rrugore. Edhe sikur për një çast të mendojmë se kapaciteti financiar i njësive vendore të jetë për të ndërtuar dhe asfaltuar rrugë është në dispozicion, nuk do ishte efektiv përdorimi i tij i ndarë në juridiksione të vogla. Praktikisht, një rrugë që lidh një ishkomunë me një tjetër në këto kushte do të duhet të tenderohej dhe zbatohet në dy pjesë nga secila

ishkomunë, me dy projekte të ndryshme dhe jo domosdoshmërisht me një lidhje logjike mes tyre dhe me të njëjtin efektivitet. Koordinimi dhe bashkëpunimi mbetet i vështirë në kushtet kur çdo i zgjedhur vendor mendonte dhe sillej si "zot shtëpie" në territorin e tij. Janë të njohura tashmë avantazhet financiare dhe administrative të ndërtimit të një infrastrukture në mënyrë unike dhe me çelësa në dorë në raport me infrastrukturën e copëzuar.

- Zhvillimi disproporcional në njësi vendore fqinje sjell vështirësi në ndërtimin dhe administrimin e një infrastrukture të përbashkët. Veçanërisht problematike shfaqen barrierat fizike ndërmjet bashkive të mëdha dhe ishkomunave fqinje. Sot duken edhe fizikisht dallimet infrastrukturore rrugore ndërmjet ishbashkis Korçë dhe ishkomunave fqinje për shkak të faktin se bashkia siç përmëndëm dhe më sipër ka qënë me e angazhuara në sigurimin e mjeteve të nevojshme për mirëmbajtjen e infrastrukturës. Ndërsa sapo kalon në territorin e ishkomunës fqinje, edhe pse mbase cilësia e ndërtimeve mund të jetë më e mirë sesa në bashki, përsëri cilësia e infrastrukturës rrugore dhe aksesit i banorëve të komunës në të mbetet i dobët.
- Investimet e qeverisë qendrore apo investimet e donatorëve në rrugë janë bërë për territore me popullsi të madhe dhe afektoje disa NJQV. Ndarja e shkuar e përgjegjësi e ka bërë shumë të vështirë procesin e projektimit dhe të zbatimit të këtyre projekteve si pasojë e procesit të copëzuar të vendimmarrjes dhe të buxhetimit për investime plotësuese. Kjo ka çuar disa herë në dështimin e thithjes së donacioneve të mëdha.
- Infrastruktura rrugore e ndërtuar kërkon sisteme mirëmbajtjeje të qëndrueshme. Këto sisteme quhen të qëndrueshme sepse tejkalojnë barrierat administrative. Kështu për shembull rruga Durrës - Kukës nuk mund të administrohej nga njësitë vendore ku ajo kalon. Për këtë arsye segmentet rrugore të kësaj rruge që i përkisnin inventarit rrugore vendore i janë hequr njësi vendore përkatëse dhe I janë shtuar inventari të rrugëve kombëtare.
- E njëjta gjë mund të thuhet për rrugë që shtrihen tërësisht në territoret ishkomunat por që për nga përdorimi janë të një rëndësie kombëtare.

5.3.1. Organizimi i infrastrukturës rrugore në njësitë e pushtetit vendor Korçë

Që prej vitit 1996 janë transferuar në pronësi dhe administrim të pushtetit vendor rreth 9,500 km rrugë në nivel rajonal (qarku) dhe vendor (komune dhe bashkie). Përcaktimi i nivelit të rrugëve rajonale apo vendore është bërë sipas kriterëve teknike të rrugëve përkatëse dhe shtrirjes së tyre. Sipas një statistike të Drejtorisë së Investimit në Ministrinë e Pushtetit Vendor dhe Decentralizimit të vitit 2012 inventari i detajuar i rrugëve nën administrimin e njësi të pushtetit vendor për Qarkun e Korçës ka qënë si në tabelën më poshtë:

EVIDENCE E INVENTARIT TE RRUGEVE RURALE

Nr	EMERTIMI I NJESISE TE QEVERISJES VENDORE	INVENTARI MIRATUAR VKM nr 405 dt 8.1.96	INVENTARI I PROPOZUAR		
			RRUGE RURALE NE TOTAL	RRUGE RURALE RAJONALE	RRUGE RURALE KOMUNALE

gjatesia
ne KM

Burimi : ANEKS III/3 Shërbimet utilitare dhe infrastrukturore në Njësitë e Qeverisjes Vendore Prill 2014 MPM

VII	Qarku Korçe				
1	Korçe	170	432	186.5	245.5
2	Devoll		159	109.5	49.5
3	Erseke (kolonje)		151	95	56
4	Pogradec	185.1	284.8	210.6	74.2
	Shuma e Qarkut Korçe	355.1	1025.8	590.1	435.7

Fondi rrugor në hapësirën gjeografike të Bashkisë Korçe është 624 km në total i shpërndarë sipas tabelës të mëposhtme dhe distancat e njësive nga qyteti i Korçës jepet po në kete tablë (Pra në kufijt administrative të Bashkisë për efekt të përfshirjes në të shtat njësive të reja administrative me territorin e 63 fshatrave të cilat sipas Kodit Rrugor i shtojnë kësaj Bashkie në nivelin e rrugëve urbane, përve 128 km rrugë të tilla që ka Bashkia e Vjeter, edhe **496 km që duhen trajtuar në vazhdim si rrugë urbane, nga të cilat rrugët lidhëse të qendrave të reja administrative me qytetin e Korçes do të klasifikohen si rrugë urbane te kategoris të dytë , rrugët lidhëse te fshatrave me qendrat administrative si rrugë urbane te kategoris të trete , dhe rrugët brenda fshatrave pjes e Bashkis të re Korçë, do të konsiderohen si rrugë urbane lokale.** Kjo do të thotë që këto rrugë në Planet Zhvillimore do të ristrukturohen me parametrat gjeometrik standart për një periudhë afatgjatë që do të parashikoj "Plani" përkatës .:

Njësia administrative	Km totale	Km nga Korça
Korçe 128		
Drenovë	81	5
Lekas	64	39
Mollaj	52	7
Bulgarec	89	4
Vithkuq	98	27
Voskop	61	7
Voskopojë	51	18

Në inventar të Ndërmarrjes së Mirëmbajtjes së Rrugëve Rurale Korçe kanë qenë rrugët rajonale dhe rurale,

Njësia administrative	Vendndodhja	Gjatësia km	Klasifikimi	Gjendja
Korçë	Pika Moravë	4	Rajonal	Asfalt
Total		4		
Drenovë	K/Minierë-Fusha e I	2	Rajonal	
	K/Fusha II, III, IV	9	Rajonal	
	K/Unazë-Drenovë	2	Rajonal	Asfalt
	Drenovë-Kryqëzim	2	Rajonal	Asfalt
Total		15		
Lekas	Voskopojë - Lekas	19	Rajonal	-
Total		19		
Mollaj	Dvoran	0.3	Rajonal	Asfalt
Total		0.3		
Bulgarec	Bulgarec	1.5	Rajonal	Asfalt
Total		1.5		
Vithkuq	Baltë e Kuqe-Panarit	13	Rajonal	-
	Rehovë	8	Rajonal	4km asfalt
	Rehovë-Lubonjë	2	Rajonal	-
	Vithkuq-Shtyllë	6	Rajonal	-
	Floq-Vithkuq	14	Rajonal	Asfalt
Total		43		
Voskop	Polenë-Voskop	2	Rajonal	Asfalt
	Unazë-Polenë	8	Rajonal	Asfalt (e dëmtuar)
Total		10		
Voskopojë		-		

Me Vendim të Këshillit të Ministrave nr 915.datë 11.11.2015 rrugët e mëposhtme janë transferuar në pronësi të Bashkisë Korçë

	Bashkia Korçë	77.3
1	K/VOSKOPOJË - LEKAS	19
2	K/SHOMOLL - RRUGA NACIONALE	3
3	K/UNAZE - POLENE	8
4	K/MINIERE - FUSHA E I	2
5	K/FUSHA II, III, IV - RRUGA NACIONALE	9
6	K/UNAZE - DRENOVE	2
7	K QATROM - RRUGA NACIONALE	2
8	DRENOVE - KRYQEZIM	2
9	K/DVORAN - RRUGA NACIONALE	0.3
10	K/REHOVE - RRUGA NACIONALE	8
11	K/REHOVE - LUBONJE	2
12	K/VITHKUQ - SHTYLLE	6
13	K/FLOQ - VITHKUQ	14

- **Te dhena mbi transportin**

- a. Rrjeti i linjave te transportit publik (linjat dhe stacionet fundore)
- b. Linjat Ndërqytetëse

Stacioni i vetëm i linjave të transportit të brendshëm (ndërqytetëse & rrethqytetëse) është stacioni aktual në rrugën. "Kllo Greço".

Linjat e rregullta ndërqytetëse me nisje nga Korça dhe nr. i orareve të tyre:

1. KORÇË-TIRANË-KORÇË	(6 orare/ditë)
2. KORÇË-VLORE-KORÇË	(1 orar/2ditë, me kalim nga Elbasani)
3. KORÇË-BERAT-KORÇË	(1 orar/ditë)
4. KORÇË-FIER-KORÇË	(1 orar/ditë)
5. KORÇË-LUSHNJË-KORÇË	(1 orar/ditë)
6. KORÇË-DURRËS-KORÇË	(1 orar/ditë)
7. KORÇË-SHKODËR-KORÇË	(1 orar/javë)
8. KORÇË-BILISHT-KORÇË	(4 orare/ditë)
9. KORÇË-ELBASAN-KORÇË	(1 orar/ditë)
10. KORÇË-SARANDË-KORÇË	(2 orare/javë)
11. KORÇË-GJIROKASTËR-KORÇË	(2 orare/javë)
12. KORÇË-POGRADEC-KORÇË	(2 orare/ditë)

Janë 2 operatorë për 12 linjat e mësipërme që disponojnë 27 autobusë me kapacitet të përgjithshëm 797 vende.

Linjat e rregullta ndërqytetëse me destinacion Korçën dhe nr. i orareve të tyre:

Përveç të kundërtat e të mësipërmeve, janë edhe:

13. VLORE-KORÇË-VLORE	(1 orar/2ditë, me kalim nga Gramshi)
14. GRAMSH-KORÇË-GRAMSH	(1 orar/ditë)
15. ERSEKË-KORÇË-ERSEKË	(3 orare/ditë)
16. PËRMET-KORÇË-PËRMET	(1 orar/ditë)
17. LESKOVIK-KORÇË-LESKOVIK	(1 orar/ditë)
18. KUÇOVË-KORÇË-KUÇOVË	(1 orar/ditë)
19. KAMËZ-KORÇË-KAMËZ	(1 orar/ditë)
20. SHIJAK-KORÇË-SHIJAK	(1 orar/ditë)
21. POLIÇAN-KORÇË-POLIÇAN	(1 orar/ditë)
22. DELVINË-KORÇË-DELVINË	(1 orar/ditë)
23. VORË-KORÇË-VORË	(1 orar/ditë)
24. PRRENJAS-KORÇË-PRRENJAS	(1 orar/ditë)
25. SUKTH-KORÇË-SUKTH	(1 orar/ditë)
26. HIMARË-KORÇË-HIMARË	(1 orar/2ditë)
27. BALLSH-KORÇË-BALLSH	(1 orar/ditë)

Në veçanti linja Pogradec-Korçë-Pogradec ka 14 orare kthimi në ditë dhe punohet prej operatorit të Pogradecit me minibusa (14-20 vende).

Situata pritet të ndryshojë rrënjësisht , pasi numri i linjave ndërqytetëse do të reduktohet (përgjysmohet, duke eliminuar linja si Sukth-Korçë-Sukth etj. Ndërkohë që do të rritet numri i orareve në linjat kryesore.

Në këtë drejtim ja vlen të bëhet një studim i plotë i transportit ndërqytetës për organizimin e "Transportit të Shpejt Tranzit" në vazhdimësi të koridorit VIII : Vlorë / Durrës –Rrogozhin – Elbasan - Pogradec – Korçë, me terminale të përshtatshme për këtë llojë transporti në çdo qëndër bashkie të këtij itinerari , i cili do të siguronte një transport bashkohor udhëtarës , më komod , më të organizuar , më të sigurtë, më dashamirës kundrejt ambjentit dhe me kosto më të ulët, ndërsa mobiliteti nga qendrat administrative në Terminalin e "Transportit të Shpejt Tranzit" të Bashkisë do të realizohet nëpërmjet linjave të rregullta, që deri më sot janë konsideruar linja "rrethqytetëse" brenda territorit të Bashkisë Korçë, ndërkohë numri dhe. oraret e tyre të dhëna në tabelën e mëposhtme do të ristudjohen gjatë fazës të dytë të hartimit të PPV për Korçën .

Linjat e rregullta rrethqytetëse brenda territorit të Bashkisë Korçë dhe nr. i orareve të tyre:

LINJA

ORARET

NR. I MJETEVE

1	Maliq-Korçë-Maliq	Çdo 15 min.	5
2	Vithkuq-Korçë-Vithkuq	2 / ditë	2
3	Shamoll-Korçë-Shamoll	4 / ditë	1
4	Dërsnik-Korçë-Dërsnik	4 / ditë	2
5	Kamenicë-Korçë-Kamenicë	3 / ditë	1
6	Bulgarec-Korçë-Bulgarec	5 / ditë	1
7	Melçan-Korçë-Melçan	4 / ditë	1
8	Voskop-Korçë-Voskop	2 / ditë	1
9	Polenë-Korçë-Polenë	2 / ditë	1
10	Lubonjë-Korçë-Lubonjë	1 / ditë	1
11	Drenovë-Korçë-Boboshticë-Dardhë	Disa	1
12	Voskopojë-Korçë-Voskopojë	2 / ditë	1
13	Drenovë-Korçë-Drenovë	Çdo 1 orë	1
14	Dishnicë-Korçë-Dishnicë	Çdo 1 orë	1

Problemet që rrjedhin me shumë nga licensat e lëshuara nga ish-komunat që nuk kanë përcaktime për oraret , do të rregullohen në kuadër të ligjit ri,dhe besoj se në këtë kuadër do të kryejmë shumë rregullime dhe plotësime në rrjetin e këtyre linjave. Një peshë të madhe në mosfunksionimin e rregullt të linjave rrethqytetëse ka informaliteti, që i ka reduktuar shumë këto linja dhe oraret e tyre.

Ndërsa numri i linjave rrethqytetëse me nisje nga territoret e Bashkive të tjera dhe me destinacion Korçën ka 12 linja, megjithëse duhet të theksojmë se këto linja kanë qënë në kundëstim me ligjin e transportit.

Sipas afateve të vlefshmërisë të licensave të lëshuara nga Bashkia Korçë ka : 50 taksi (4+1),14 taksi (6 & 8+1) Taksi sipas licensave të ish-komunave që i përkasin Bashkisë Korçë janë 21 automjete.Situata për taksitë (6 & 8+1) duhet të ndryshoj në varsi të ligjit për transportit që parashikon numrin e licencave në varësi të numrit të banorëve për njësin administrative ose numrin e përgjithshëm të banorvr të Bashkis Korçë .

Vendqëndrimet funksionale të taksive (4+1) në qytetin e Korçës janë në:

1-Rrugën 'Edit Durham'.

2-Para hyrjes të stadiumit.

3-Para hyrjes të spitalit të qytetit.

4 -Në rrugën "Don Gjon Buzuku".

5 -Përballë Kinema 'Millenium'.

6-Pranë kryqëzimit të rrugës '28 Nentori' me bul. 'Fan Noli' (pranë Alpha Bank).

7- Pranë kryqëzimit të rrugës '10 Korriku' me rrugën 'Viktor Eftimiu'.

8 -Pranë kryqëzimit të rrugës 'Ajet Gjindolli' me rrugën 'Viktimat e 7 Shkurtit'.

9 -Në rrugën 'Kiço Greço' (pranë ish- U.M.B.-së).

10. -Në rrugën 'Midhi Kostani'.

Edhe këtu informaliteti ka sjellë reduktimin e aktivitetit të rreth 50% të këtyre taksive dhe disa vendqëndrime nuk shfrytëzohen aspak. Ndërsa vendqëndrimi i vetëm i taksive (8+1) është në rrugën "1 Maji".

Vendndodhjet e tyre në hartë dhe të stacioneve të dy linjave qytetëse janë dhënë nga Urbanistika në hartën e paraqitur më sipër (Figura 19.5.).

5.3.2. Verifikimi i cilesisë të infrastrukturës rrugore,

Për sa me sipe ne kemi mare nga Bashkia Korçë nje inventare për rrjetin rugor të qytetit të Korçës, por që është përdorur jo si një "inventar" që mund të shërbej për studimin e mobilitetit apo për të realizuar një PUT , por nje inventar ku rrugët jepen me sipërfaqe në m² dhe sipas llojit të mbulesës , që qartazi shërben për të llogqaritur mirmbajtjen nga sektori I sherbimeve të Bashkisë . Ndërrkoh, sipas një vrojtimi visual të realizuar në qytetin e Korçës dhe në rrugët lidhëse me njësit e reja administrative , sidomos kur këto rrugë kanë qënë në juridiksionin e qarkut, dhe jo si pjese e rrjetit kombëtar rugor në varrësi të AKR , ato janë në një gjëndje të keqe .Prandaj ato kanë nevoj të klasifikohen , standartizohen , të planifikohen per rikonstruktim dhe mirmbajtje në kuadër të hartimit të PPV per perjudhën "horizont" të parashikuar për këto Plane .

- Tipologjia e rrugëve

Rrjeti rrugor përfaqëson pjesën me vitale dhe me delikate të nje zone urbane, duke e konsideruar si nje organizem të gjalle qe është vazhdimisht i "ushqyer" me njerez , mallra , energji , informacion .Përgjatë rrjeteve rrugore urbane, si dhe në hapsirat publike që lidhin ato, shtrihen infrastrukturat teknike të furnizimit tradicional me energji (ujin, ndriçimin, gazin, ujë dhe ujë të ftohtë), të komunikacionit (rrjetet kablore, të telefonise), të ujërave të bardha dhe të zeza, ndërkoh në kemi përgaditur paraprakisht (në version drafti) harta për ndarjen në kategori sipas KRR të rrjetit rrugor të Bashkis, duke u nisur nga klasifikimi sipas destinacioni i këtyre rrugëve, siparim bazë i rekomanduar sot në Standartet Europiane për klasifikimin e rrugëve urbane për hartimin e PUT, si për Bashkin e Vjetër (qytetin e Korçës) ashtu dhe për Bashkin e Re , të cilat do të përpunohen më në detaje gjatë fazës të dytë të PPV Figura 19.8 dhe 19.9

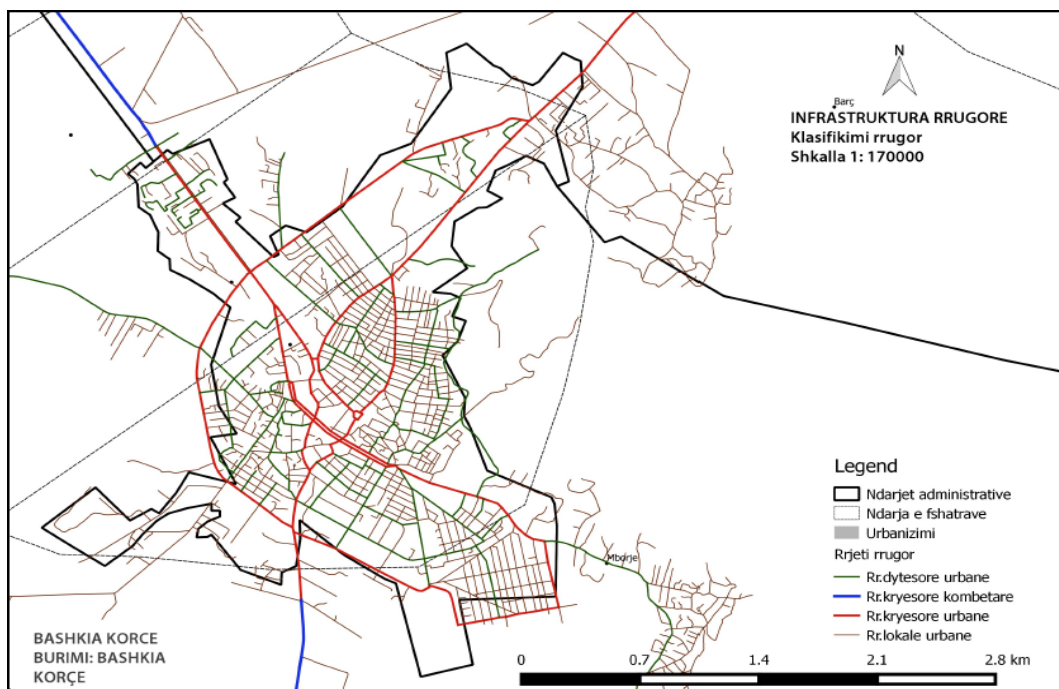

Figura 19.8. Harta e klasifikimit të rrugëve në rrjetin rrugor të Korçës

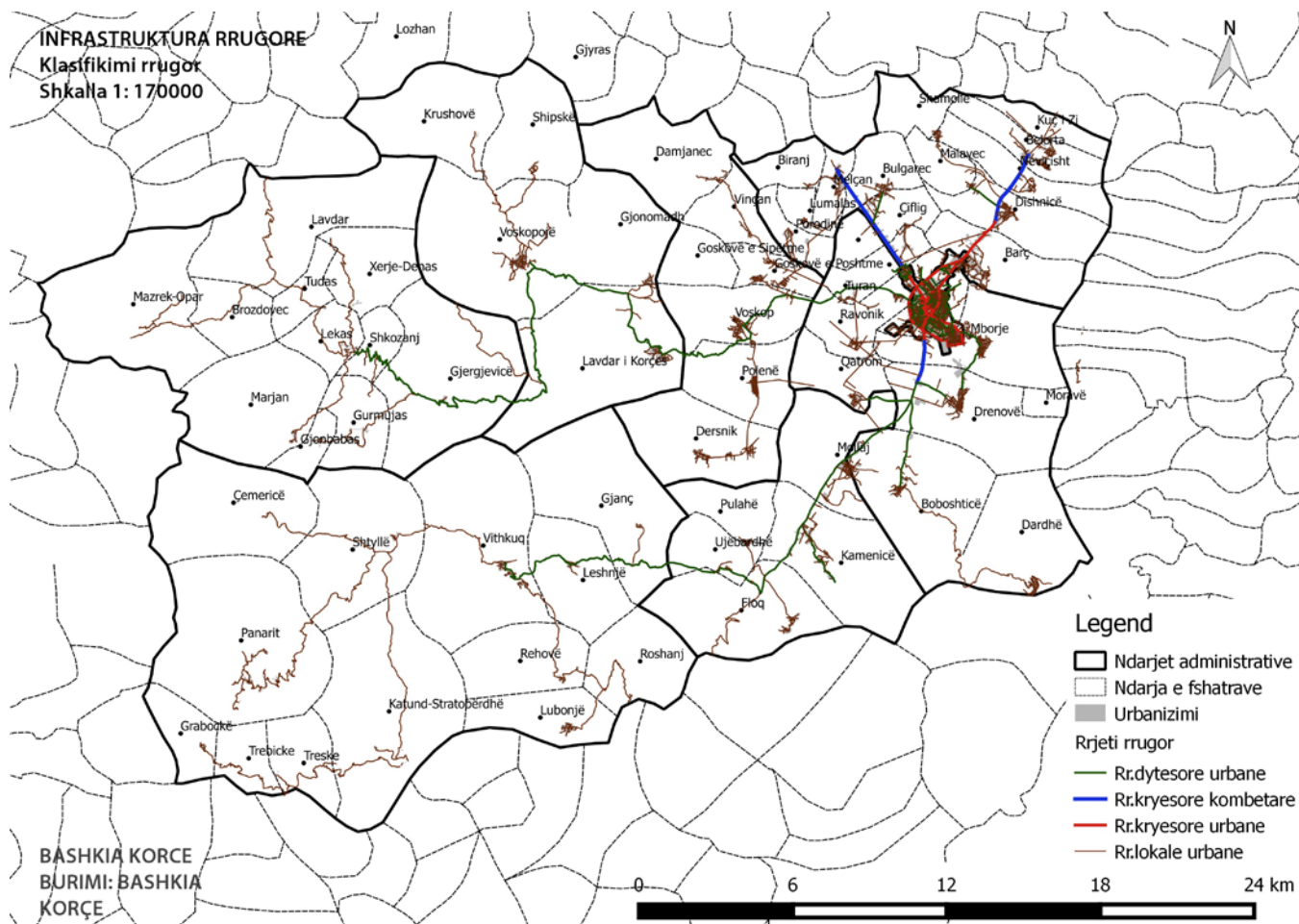

Figura 19.9. Kategorizimi i rrjetit rrugor Bashkia Korçë

• **Master plani i transportit**

Korça që tani ka probleme të dukshme me qarkullimin për shkak të “zhvillimit” të pakontrolluar dhe të paplanifikuar të transportit mbas viteve 1990, në përgjithësi në Shqipëri dhe po kështu dhe në rajonin e Korçës . Kjo situatë ka të ngjarë të përkeqësohet më tej për shkak të rritjes së parashikuar të shkallës të motorizimit por dhe të ndryshimeve të mëdha të përmasave të territorit të Bashkisë. Është e qartë se sistemi i transportit të qytetit aktualisht është larg të qenit i përgatitur për të trajtuar zhvillimin dhe rritjen e “pritëshme” për 10 vitet e ardhëshme. Mjafton ti referohemi këtu të dhënave të rritjes të inventarit të automjeteve të regjistruara për tre vitet e fundit (2013-2015), ku kemi një rritje mesatare mbi 8% në vit të numrit të automjeteve të regjistruara rishtaz (mbi 1800 automjete në vit), i cili në një afat 10 vjeçar mund të na rris numrin e automjeteve në qarkullim me mbi 18 000 automjeteve , pa folur këtu për mundësin e rritjes më të shpejtë të këtij numri mjetesh për efekt të rritjes demografike , si dhe rritjes të numrit të udhëtimeve për cdo mjet për efekt të rritjes demografike natyrale në këto 10 vite , rritjes të nivelit ekonomik te popullsis , si dhe rritjes të “gjatësis” të udhëtimeve si efekt i rritjes të gjerësis të territorit të bashkis të Re te Korçës . Si rezultat, për “Master Planin e Transportit” për Korçën do të duhet të aplikojmë *kërkesat e “hierarkisë të rrugëve (të shoqëruara me ngarkesat e flukseve të trafikut dhe me karakteristikat gjeometrike të trafikut)* në menyre te vecante, kjo kërkes bëhet domosdoshmëri për ti hapur rrugë realizimit në kufirin horizont të parashikuar të PPV. Për këtë do të na duhet te bëjmë klasifikimi i rrugeve në rrjetin rrugor duke marrë në konsideratë tipologjinë funksionale të ndarjes ne klasat e meposhteme:

- a) rrugë “**primare urbane**”, me funksione hyrese dhe dalese nga qyteti dhe ne sherbim te trafikut te kembimit ndermjet territorit urban dhe ekstra urban, si dhe te trafikut transit perkundrejt zonave urbane. Ne kete kategori rrugesh, ne te cilen hyjne – per qytetet me te medha edhe autostradat

urbane, pranohen elementet e trafikut me levizjen e automjeteve te linjes dhe jo te linjes, duke perjashtuar ne kete rast automjetet qe nuk mund te levizin me shpejtesi mbi 50 km/ore (ne keto rruge nuk lejohen vendqendrimet, ndalesat e mjeteve publike, motorcikletat dhe levizjet e kembesoreve, me perjashtim te rasteve kur paisen me korsi te vecanta perdorimi si pjese e rruges).

- b) rrugë "sekondare urbane – rrjedhese" funksioni i të cilave është garantimi i fluiditetit të cvendosjes të këmbimit të automjeteve edhe rrjetit të qarkullimit brënda qytetit, dhe që lejojnë një nivel të lartë të shërbimit të cvendosjes në distanca më të mëdha brënda rrjetit urban. Në këtë kategori rrugësh bëjnë pjesë rrugët e shpejta urbane, rrugët me shpejtësi të kufizuar urbane, itineraret e rezervuara të mjeteve publike të krijuara në korsitë e rrugëve te rezervuara dhe nga rrugë me korsi të rezervuara. Në rrugët rrjedhese me korsi jo të rezervuara, janë të lejuara të gjithë komponentët e trafikut me përjashtim të qëndrimeve të automjeteve.
- c) "rrugë lagjesh", me funksion lidhës ndërmjet lagjeve fqinje (cvendosje në distanca minimale, gjithmonë brënda qytetit) ose për zonat urbane me dimensione më të mëdha, ndërmjet pikave ekstreme të lagjeve. Në këtë kategori hyjnë, rrugët e destinuara per shërbimet kryesore urbane të lagjeve. Janë të pranueshme në këto rrugë të gjithë komponentët e trafikut, përfshi këtu dhe vëndqëndrimet e automjeteve private por të organizuara në zona të specifikuara në krah të kundërt të korsisë të manovrës.
- d) „rrugët lokale“ janë në shërbim direkt të zonës ku ndodhen. Në këtë kategori bëjnë pjesë rrugët për këmbesor dhe rrugët për parkim; në to nuk lejohet qarkullimi i automjeteve kolektive të linjës.

Klasifikimi „funktional“ i siperpermendur i rrugëve nuk perjashton mundesine qe atje ku shihet e nevojshme duhet të përcaktohen itinerare specifike të rezervuara, të detyrueshme ose preferenciale, për kategori të vecanta të përdoruesve të mjeteve lëvizëse dhe për pjesmarës të tjerë të trafikut rrugorë si: bicikletat, automjetet ne sherbim te invalideve, automjetet tregtare dhe automjetet e urgjencës dhe ndihmës të shpejtë.

Duke iu rikthyer edhe një herë vlerësimit të karakteristikave gjeometrike dhe të trafikut të rrugëve të kategorive të vecanta, *kërkohet të zbatohet kriteri bazë i projektimit, që parashikon lidhjen e cdo rruge, vetëm me rrugë të tjera të të njëjtës kategori ose të kategorisë paraardhëse ose pasardhëse (Figura19.10.) , i cili nuk eshte zbatuar për ndonjë studim të klasifikimit të rrjetit rrugor urban në Korçë edhe as realizimi i skemave të qarkullimi. Duhet të nënvizojmë se në studimet e analizuara nga ana jonë , të ofruara nga autoritetet lokale , nuk i janë referuar në mënyrë të rregullt kriterëve të KRR dhe udhëzimeve të nxjera në bazë të tij nga MIT, të cilat do ti japim shkurtimisht në vijim , për të tërthhequr vëmëndjën në disa dopsi të sotmet të cilat detyrimisht do të jenë në konsideratë qjatë hartimit të PPV.*

Klasifikimi ne fjale nuk perjashton, perkundrazi kerkon, studimin e nderveprimit ndermjet Transportit rrugor dhe llojeve te tjera te transportit. Po keshtu nje vemendje e vecante duhet ti kushtohet klasifikimit funksional te nderveprimeve, me stacionet hekurudhore, aeroportet, portet dhe te transportit me teleferik etj , ië cilat do të jenë të pranishme në PPV të Bashkis Korçë

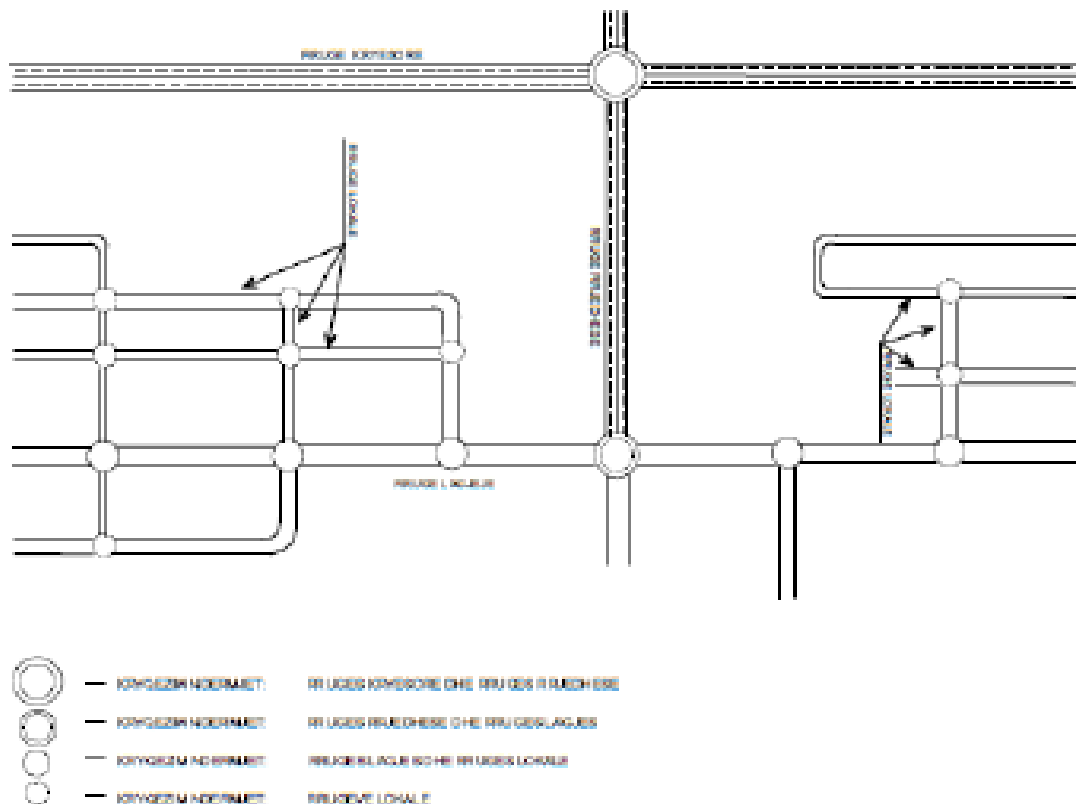

Figura 19/10. Organizimi i Rrjeteve rrugore Urbane ne baze te "hierarkisë" te rrugëve

5.3.3. Kategorizimi dhe modelimi i sistemit urban të qarkullimit brënda njesive te reja administrative per transportin publik dhe privat në Bashkin Korçë

Duhet të kemi parasysh se hartat që disponojmë për Bashkin e re Korçë (figura 4) për rejetin rrugor dhe lidhjet me njësit e reja administrative janë skematike dhe nuk japin ndonjë informacion të vlefshëm për kategorizimin dhe modelimin e sistemit urban të qarkullimit brënda njesive te reja administrative. Prandaj ato duhet të riformulohen dhe njëkohësisht të ndërhyet edhe në disa amendime në KRr për të bërë rregullimet e nevojshme gjatë fazës të dytë të projektit .

Ndërkoh ,në referenc të KRr aktual , vetëm për zonat e banuara me mbi 20 000 banor është I detyrueshëm përgaditja e "PUT", që ka për detyrë të zgjidh probleme të tilla si : kategorizimi dhe modelimi e sistemit urban të qarkullimit brënda njesive te reja administrative per transportin publik dhe privat dhe konkretisht , kjo detyrë në këtë nivel mund të ushtrohet vetëm për qendrën kryesore administrative në këtë bashki, siç është "Qyteti i Korçës" me 51152 banor sipas censusit 2011 , ndërkoh që të gjitha qendrat e tjera administrative të kësaj bashkie nuk e arrijnë këtë numër banorësh (Lekasi si njësia më e vogël ka vetëm 392 banor ndërsa Bulgareci si njësia me e madhja qendër e banuar mbas qytetit të Korçës ka vetëm 9022 banor , gjithmon sipas çensusit të vitit 2011 .

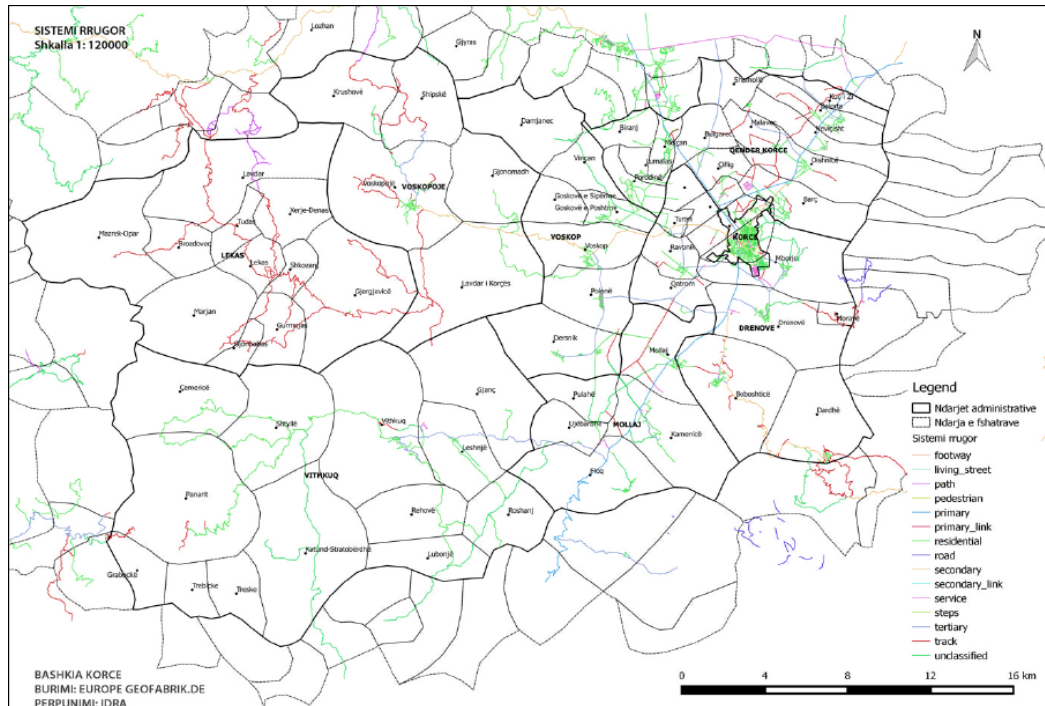

Figura 19.11. Rrjeti rrugor i Bashkis të Re Korçë

Po ti referohemi legjendës në këtë hartë të rrjetit, pa u marrë me përkthimin e emërtesave, vërehet se asnjë emërtim për sistemin rrugorë nuk përputhet me KRR dhe “qartësia” për vijueshmërin e një rruge , si dhe mundësia e nxjerrjes prej saj të treguesve orjentues për standartin që i referohet është i pa konceptueshëm, për këtë arsye ne e kemi konsideruar më të arsyeshme që ti referohemi hartës të Figurës 19.7 për të orjentuuar studimin për në fazën e dytë për infrastrukturën për lidhjen me Qendrat e Reja Administrative (ORA) me Qytetin e Korçës

5.3.4. Analiza e flukseve

Analiza e flukseve të trafikut do jete problem i fazes të dytë të këtij projekti, ku do të kemi në konsiderate faktin që kufijt administrative të Bashkis të Korçës zgjerohen nga 5.75 km² në 820.83 km², ose me një zgjerim teritori me 699 herë , me ulje shumë më të madhe të dendësisë demografike , që është problem kryesor, sidomos përse i përket jo vetëm problemeve të infrastrukturës të rrjetit rrugor (ofertes) por dhe të mjeteve që do lëvizin në këtë rrjet (kërkesës) nga ku dhe percaktohet bilanci “Kosto – Përfitim” i zgjedhjes të mënyrës të transportit që do të përdorim për sejcilin rast .

- Mjafton të evidentojmë se në Bashkinë Korçë do të kemi mbrënda këtij teritori bashkiak, Njësinë administrative Korçë të kësaj bashkie, me një dendësi demografike 16513,2 b/km² dhe njësin Lekas me 5.6 b/km² ,apo dhe Vidhkuq me 9.9 b/km² me një ndryshim respektiv te dendësis demografike 2949 dhe 1668 here , pra teritore që përse i përket projekteve të fushës të transportit , megjithëse e kemi të qartë se “Urbanistika” dhe “Mobiliteti Urban” janë të lidhur ne nje “martes” te parevokueshme dhe duhet ti zgjidhin në harmoni të plotë ndërmjet tyre gjatë hartimit të Planeve Zhvillimore Urbane problematikn që reflektohet në situatën e sotme të zhvillimit urban edhe ne Bashkin e Korçës , duke u përballur me disa fenomene që vërehen edhe në Europë në lidhje me “Rrethi Vicioz të Degradimit të Transportit Urban”

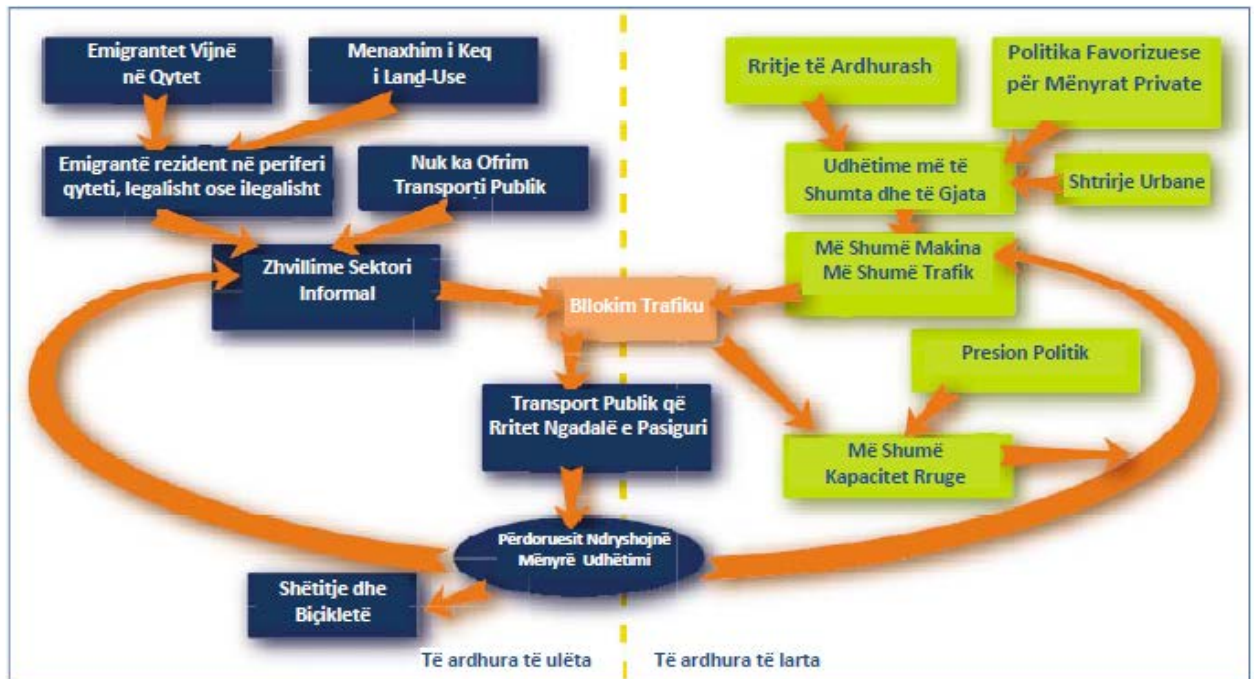

Figura 19.12. Rrethi Vicioz të Degradimit të Transportit Urban

Nga degradim i paraqitur më sipër mund të rrjedhin problemet e mëposhtme për të cilat duhet të gjejmë rrugët e nevojme për ti mënjanuar gjate PPV

- Problemi 1: Gjithnjë e më shumë njerëz jetojnë në zonat urbane (Kështu ndodh dhe në Bashkin Korçë)
- Problemi 2: Komunitetet urbane po bëhen gjithnjë e më të mëdha por më pak të dendura
- Problemi 3: Miliarda euro humbasin në bllokimet e trafiku
- Problemi 4: Lëvizet më shpejt ndërmjet qyteteve (bashkive), por më ngadalë Brenda qyteteve (bashkive).
- Problemi 5: Makinat që lëvizin në infrastrukturën e rrjetit rrugor, marrin hapësira të çmuar urbane
- Problemi 6: Makinat e parkuara në infrastrukturën e rrjetit rrugor përdorin jo-ekonomikisht hapësirë të vlefshme urbane
- Problemi 7: Shpërdorimi i hapësirës së kufizuar urbane
- Problemi 8: Autoveturat humbasin shumë energji gjatë procesit të transportit
- Problemi 9: Ndotja, kryesisht nga trafiku makinave, po shkatërron cilësinë e ajrit në zonat urbane
- Problemi 10: Zhurma shkatërron cilësinë e jetës në komunitetet urbane
- Problemi 11: Aksidentet e trafikut vrasin 1,2 deri 1.3 milion njerëz në vit në botë
- Problemi 12: Jo çdo njeri ka një autoveturë apo akses për një autoveturë
- Problemi 13: Perceptimi i vendim marrësve për opinionin public

Natyrisht të gjithë problemet e sipërcituara kanë dhe rrugët e zgjidhjes, të cilat në këtë fazë do ti kalojmë duke i përmendur përciptazi ndërkoh që do të trajtohen më hollësisht në fazën e dytë të PPV.

Në hartën e Figurës 19.13. vërehet me lehtësi se në Bashkin Korçë, sa më shumë çvendosemi në periferi nga qendra kryesore administrative e kësaj bashkie, aq më shumë ulet dendësia demografike, ndërkoh që njësit më të afërta kanë një densitet demografik më të lartë, por gjithmonë shumë më të ulët se në qytetin e Korçës. (Qëndër Korçë 175,2 b/km², Drenova 107.1b/km² dhe Mollaj 98.5 b/km²) tregues këto që na favorizojnë për të nxitur dhe në këto njësi favorizimin e infrastrukturave të transportit miqësor me ambientin.

Në këtë rast , me rikualifikimin e rjetit rrugor të “polit kryesor” në këtë Bashki , dmth qytetit të Korçës, do të bëhet dhe studimi i “shpërndarjes modale” të flukes të mobilitetit, ndërkohë që treguesi i shpërndarjes të dëndësisë demografike dhe “dipendencës” të poleve te reja (njësit e reja administrative që I bashkangjiten Bashkis Korçës) mund të na orjentojnë se si do ti studjojme dhe si do ti japiim zgjidhje problemeve të mobilitetit në teritorin e **Bashkis Korçës**

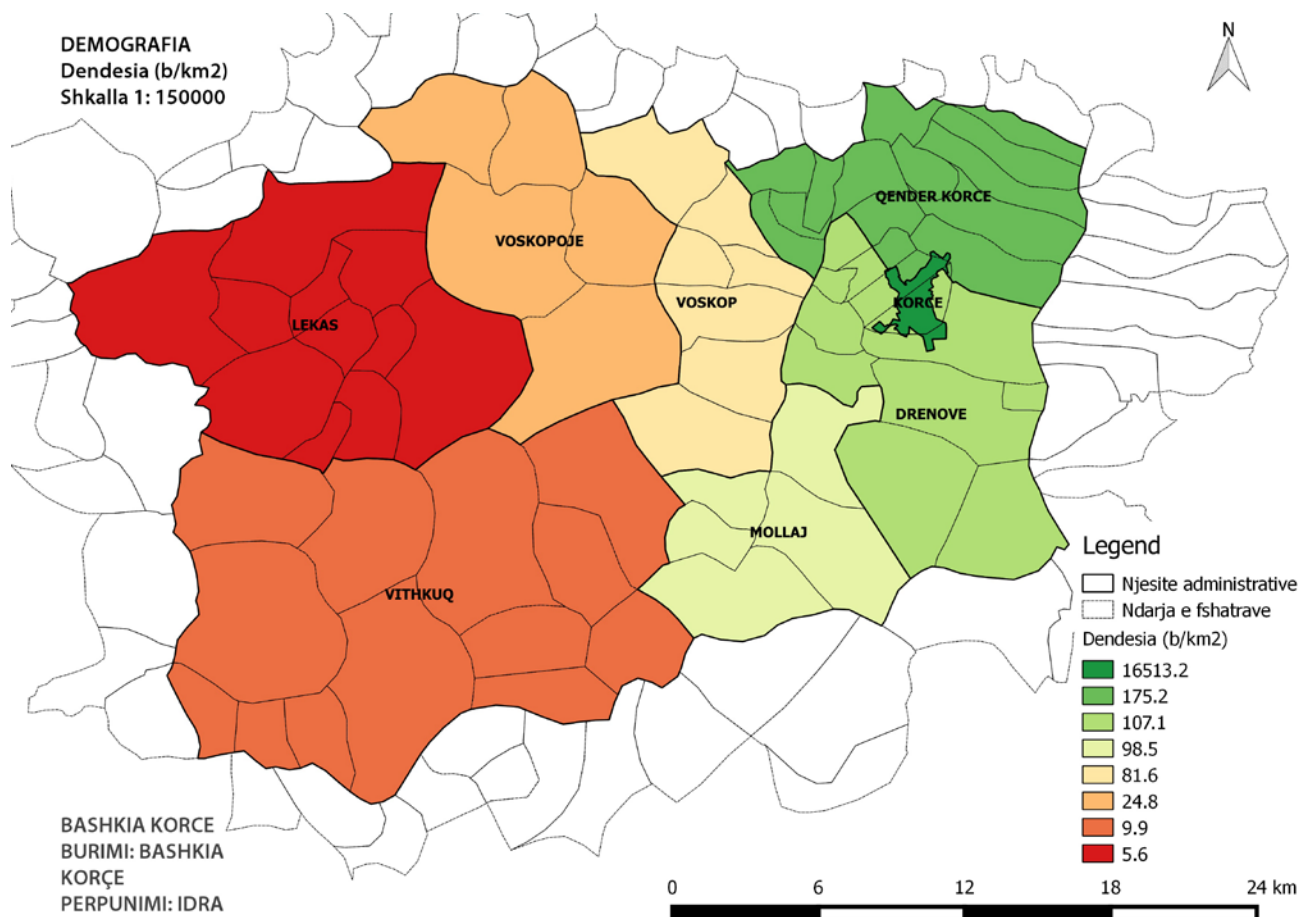

Figura 19.13. Dëndësia demografike për njësit administrative në Bashkin e Re Korçëi

Bashkia e Re Korçë ruan po thuajse një formë të rregullt gjeometrike (kuadratike), duke u rrotulluar me 90° kundrejt veriut, por me një ndryshim të theksuar të përmasave, nga përafërsisht në 1,5 km gjerësi dhe 3, 5 km gjatësi në një territor me 28 km gjërësi dhe 42 km gjatësi (referoju hartës të dhënë më poshtë me miratimin e Ligjit nr. 115/2014 “Për ndarjen administrativo territoriale të njësive të qeverisjes vendore në Republikën e Shqipërisë”, Bashkia Korçë përbëhet nga tetë njësi administrative. Në territorin e saj tashmë përfshihet jo vetëm territori i qytetit të Korçës, por dhe territori i 63 fshatrave të cilët na japin një konfigurim krejtësisht të ri të dëndësis demografike për bashkin e re , me një shpërndarje të gjërë të njësive të reja administrative (ish komunave) , në një teren që dhe nga analiza e “periferialitetit” e përcaktojmë si të vështirë duke ju referuar shpërndarjes në një territor të gjërë, me rrugë në gjëndje të keqe ose që mungojn plotësisht

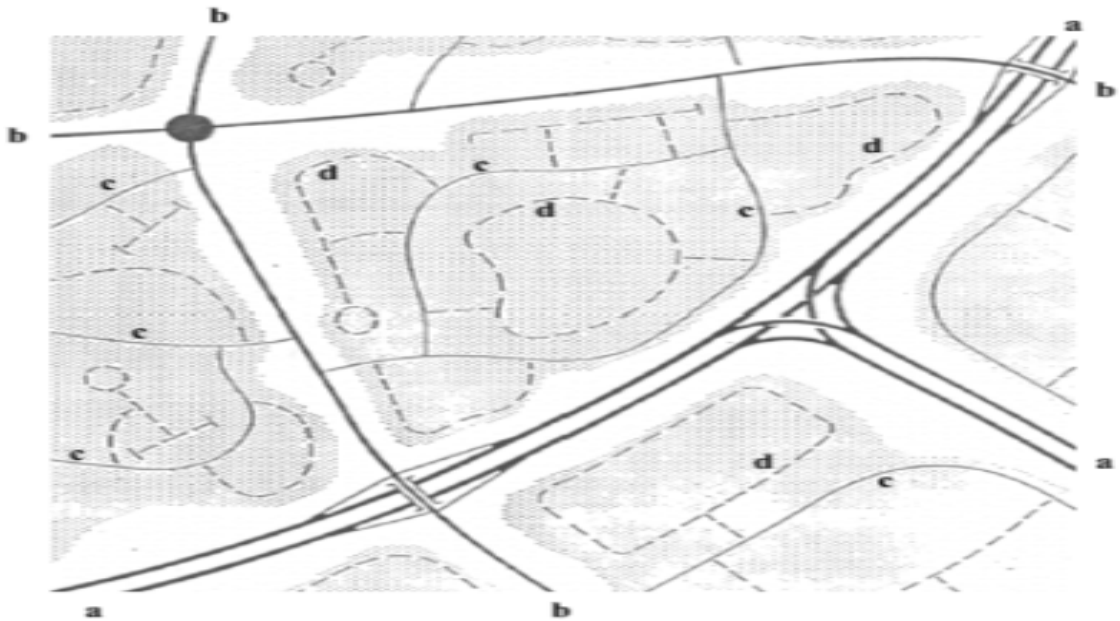

Figura 19.14. Kompozimi i rrjetit rrugor në bazë të "hierarkis" të rrugëve

Për fazën e dytë të PPV na duhet gjithashtu të ketmi disponibel nje raport per sa i perket volumeve te analizave te trafikut per situaten aktuale; keto analiza duhet te realizohen nga nje vzhgim i fluksit te trafikut duke perdorur nje model per vleresimin e trafikut te rrjetit rrugor.

Te gjitha informacionet e siper pershkuara mund te japin disa tregues te rendesishem per individualizimin e akseve rrugore dhe do te jene te domosdoshme te realizohet projektimi i sinjalizimeve në PPV për të :

- Riorganizuar sistemin e transportit publik
- Ofruar mundësin e alternativave plotësuese për të udhëtuar rreth qytetit (korsi për biçikleta dhe për këmbësorë)
- Zhvilluar rrugë të reja dhe rrugë aksesi
- Krijuar zona për mobilitet këmbësorësh

Master plani i transportit do të nxisë dimensionin njerëzor dhe natyrën kompakte të qytetit. Ai do të merret në mënyrë të suksesshme me zhvillimin e rrugëve, transportin publik dhe parkimin; ai do të sigurojë më shumë lidhje ndërmjet lagjeve; dhe do të rrisë aksesueshmërinë nga të gjithë. Për më tepër, ai nxit **modelet alternative të transportit** dhe thekson nocione specifike për transportin publik. PPV do të mundësoj zhvillimin e një **sistemi rrugësh (rrjet rrugor) këmbësorësh dhe biçikletash** që do të përdorin topografinë e sheshtë të qytetit dhe të teritorit të Bashkisë së re dhe traditën urbane të përdorimit të biçikletave. Rrjetet e këmbësorëve dhe të biçikletave do të çojnë në ulje të varësisë nga makinat dhe në ulje të nivelit të ndotjes, ndërsa do të sjellin një ndikim shumë pozitiv mbi shëndetin dhe cilësinë e jetës publike.

Komponentët e projektit do të përfshijnë:

- Vlerësimin e trafikut aktual dhe të kushteve të parkimit
- Sondazhin në familjet dhe për trafikun
- Sondazhin për parkimin
- Sondazhin për aksesimin nga të gjithë (duke përfshirë dhe grupet që kanë kufizime lëvizje)
- Studimin e sinjalistikës rrugore
- Krijimin e Observatorit të Transportit Bashkiak
- Studim i Transportit Publik
- Krijimin e Shoqatës së Transportit Publik në Bashki në vënd individëve privat që kemi sot .

5.3.5. Zhvillimi i rrjetit rrugor të qytetit me një sistem rrezor-unazor

Plani ka parashikuar zhvillimin e qytetit të mbështetur mbi bazën e zhvillimit historic të tij por në zgjerim të kufijve të zhvillimit të unazave dhe akseve ekzistuese nëpërmjet shtimit të aktiviteteve të reja rezidenciale dhe ekonomike. Kjo gjë krijon nevojën e specifikimit të një kufiri të ri zhvillimi urban. Si rezultat, Plani përmban unazën e jashtme, e cila ka qenë e pranishme që në Planin Rregullues të vitit 1994. Zhvillimi i një unaze të jashtme përmirëson ndjeshëm aksesin dhe qarkullimin brenda dhe rreth qytetit dhe mbështet zhvillimin e zonave të reja ekonomike, krijuese dhe të banimit, në përputhje me parimet e një planifikimi të qëndrueshëm. Ajo i shërben dhe trafikut drejt dhe nga qytete të tjera (në drejtimet Tiranë-Ersekë dhe Bilisht-Ersekë) duke lehtësuar ngarkesat e trafikut brenda qytetit dhe në veçanti përgjatë unazës së brendshme .

Figura 19.15. Konceptimi i rrjetit rrugor të polit qëndror të Bashkis Korçë

Sikurse shifet dhe nga figura 19.15. rrjeti kryesor rrugor i qytetit i cili do të harmonizohet me rrjetin rrugor të Bashkisë Korçë do të ketë :

- Tre unazat koncentrike
- Tre akset e zhvillimit
- Tre korridoret e gjelbra

Paraprakisht mund të themi se vetë qyteti i Korçës si poli kryesor i zhvillimit të Bashkis Korçë është një qytet me përmasa të vogla , me formën e hënës jot e plote (gjatësi jo më shumë se 3.5 km , ndërkoh që pjesa kryesore e qytetit shtrihet në një gjatësi jo më të madhe se 2.5 km dhe gjërësi më pak se 1.5 km) përmasa që favorizon lëvizjen në këmbë ose me bicikleta në pjesën e rrafsh të tij ,si dhe në zonn e Qëndër Koeçë dhe Drenov si zonë me një dëndësi më të lartë të dëndësis demografike dhe në afërsi të vetë qytetit dhe me një shtrirje të konsiderueshme në një zone të rrafsh ose të lehtë kodrinore të favorshme për shtrirjen e rrugëve të këmbësorve dhe të bicikletave ,nga të cilat nuk mund të përjashtohen pjesërisht dhe njesit administrative të

Mollas dhe voskop të cilat na nxisin për të promovuar dhe transportin public urban ne gjithë këtë teritor që përmendëm më sipër.

5.3.6. Analiza e periferialitetit

Nr.	ID	Bashkia	Nj. Admin.	Qyteti/Fshati	Distanca nga Qendra e Nj.A.			Distanca nga Bashkia		
					hapësirë (km)	kohë (orë) (min)		hapësirë (km)	Kohë (orë) (min)	
1		Korçë			-	-	-	-	-	-
2			Korçë		-	-	-	-	-	-
3			Bulgarec					6		
4				Bulgarec	0	0	0	6	0	
5				Barç	7.8	0	18	3.5	0	
6				Belorta	10.7	0	17	9.9	0	
7				Biranj	4.8	0	11	7.5	0	
8				Çiflig	4.6	0	10	4	0	
9				Dishnicë	8.1	0	12	7.3	0	
10				Kuç i Zi	11.8	0	18	10.9	0	
11				Lumalas	3.6	0	6	6.8	0	
12				Malavec	9.4	0	16	8.5	0	
13				Melcan	6.3	0	13	9.1	0	
14				Neviçisht	10	0	16	9.2	0	
15				Porodinë	8.8	0	20	7.7	0	
16				Shamoll	13.3	0	25	12.4	0	
17			Drenovë							
18				Drenovë	0	0	0	4.7	0	
19				Boboshticë	6.3	0	8	7.3	0	
20				Dardhë	16.9	0	25	17.9	0	
21				Mborje	2.8	0	3	2.7	0	
22				Moravë	-	0	1		0	
23				Qatrom	4.7	0	8	5.7	0	
24				Ravonik	9.8	0	16	6.6	0	
25				Turan	8.2	0	17	5.1	0	
26			Lekas							
27				Lekas	0	0	0	38.2	1	
28				Brozdovec	8.4	0	30	46.4	2	

29		Gurmujas	7.9	0	25	36.9	1	
30		Gjergjevicë	7.2	0	25	31	1	
31		Gjonbabas	6.5	0	30	38.8	1	
32		Lavdar	7.8	0	25	42.8	1	
33		Marjan	5.1	0	35	39.3	1	
34		Mazrek	12.8	1	0	50.8	2	
35		Poponivë	-	0	40		2	
36		Shkozan	1.7	0	10	36.5	1	
37		Tudas	3.5	0	20	41.4	1	
38		Xerje	2.8	0	10	40.5	1	
39		Mollaj						
		Mollaj	0	0	0	9	0	
40		Mollaj (Dvoran)	2	0	10	7	0	
41		Floq	6	0	25	15	0	
42		Kamenicë (Iart)	7	0	15	5	0	
		Kamenicë	2	0	10	11	0	
43		Pulahë	8	0	30	17	0	
44		Ujë Bardhë	8	0	30	17	0	
45		Vithkuq						
46		Vithkuq	0	0	0	26.4	1	
47		Cemicë	14.4	0	35	40.9	1	
48		Grabockë	s'ka rrugë			s'ka rrugë		
49		Gjanc	8.5	0	20	21.4	1	
50		Leshnje	4.1	0	10	99		
51		Lubonjë	19.9	0	50	27.1	1	
52		Panarit	21.2	1	0	47.7	2	
53		Rehovë		0	50		1	
54		Roshanj		0	40		1	
55		Stratobërdh	51.1	2	0	51.6	2	
56		Shtyllë	6.1	0	15	32.5	1	
57		Trebickë	60.6	2	30	61.1	2	
58		Treskë	54.3	2	15	54.8	2	
59		Voskop						
60		Voskop	0	0	0	9.9	0	
61		Damjanec	8.4	0	13	18.3	0	
62		Dërsnik	7.1	0	11	14.4	0	
63		Goskovë Iart	4.9	0	8	9.7	0	
64		Goskovë poshtë	3.9	0	6	8.6	0	
65		Polen	2.8	0	4	10.2	0	
66		Vinçan	6.1	0	10	9.5	0	
67		Voskopojë						
68		Voskopojë	0	0	0	20.6	0	
69		Gjonmadh	6.7	0	10	15.7	0	
70		Krushovë	6.6	0	20	27.2	0	

71	Lavdar I Korçës	15.6	0	30	36.2	0
72	Shipskë	5.4	0	15	25.4	0

Në tabelen e mësipërmë jepen treguesit e dipendencës për të gjithë njësit administrative të Bashkisë të Re Korçë, nga ku rezulton se distanca në kohë nga qendra varion nga 5 në 50 minuta. Është për tu shënuar se disa fshatra kanë "dipendencë" më të madhe nga qendra e njësis administrative, se sa nga bashkia, fakt që tregon nivelin e keq ose mungesën e plotë të lidhjeve me rrugë automobilistike.

Në qoftë se do të referohemi lidhjes me disa pika periferike të Bashkisë që jepen në hartën e figurës 19.16, do të kishimsi referencë

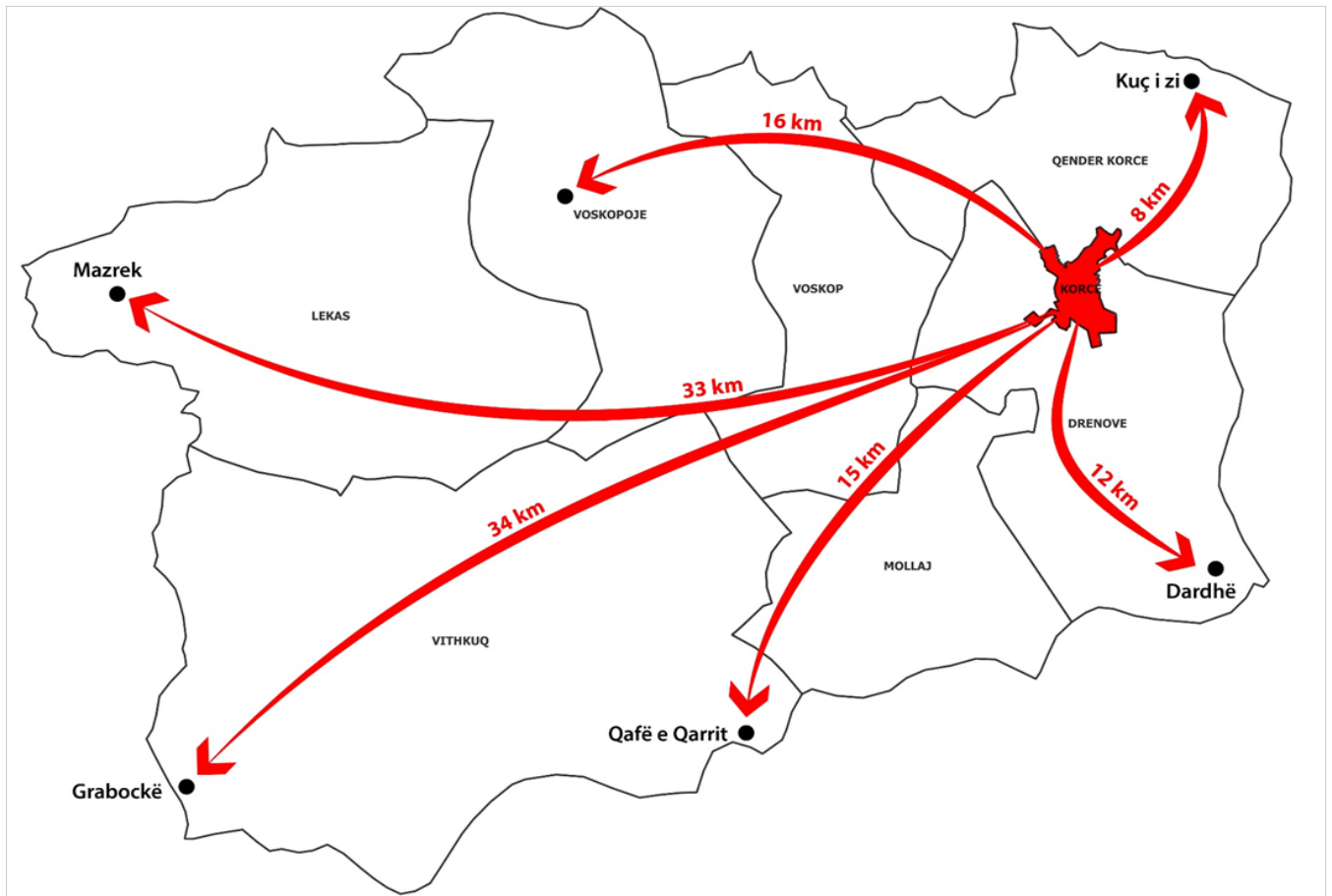

Figura 19.16. Skema konceptuale e "periferialetit" në Bashkin Korçë

Nr	Emëri i njësis	Distanca nga njësia adm. Km	Koha e përshkimit min.	Distanca nga qendra Korçë Km	Koha e përshkimit
1	Kuç i Zi	11.8	18	10,9	15
2	Voskopoj	0	0	9.9	15
3	Mazrek	12.8	60	50,8	150
4	Dardhë	16.9	25	17.9	30

5	Qafa e Qarit	Nuk ka rrugë	-----	Nuk ka rrugë	-----
6	Grabocke	Nuk ka rrugë	-----	Nuk ka rrugë	-----

Studimi i lidhjeve lokale me rrjetin kombëtar dhe ndërkombëtar të transportit,

Aktualisht Korça është një nyje e rëndësishme në rrjetin kombëtar dhe ndërkombëtar të transportit si pjesë e Koridorit VIII , Rrugës Egnatia dhe Transportit ajror te brëndshëm dhe ndërkufitar me Maqedoninë, Kosovëndhe Greqin , dhe padyshim dhe gazsjelësi TAP

Nga studimet më të rëndësishme të rëndësisë kombëtare që ndodhen në territorin e njësisë së qeverisjes vendore të Bashkis Korçë dhe kufizimet që rrjedhin prej tyre janë :

- Koridori i VIII Durrës- Vlor –Rrogzhin-Elbasan-Prenjas-Pogradec – Korçë – Kapshtic - Greqi :

- A - Rrugor
- B - Hekurudhor

Ne kuadrin e programit SEETO 2015 – 2019 është përforcimi i ides të shtruar prej disa vitesh në kuadër të politikave të zhvillimit të transportit ne përfshirjen e të ballkanit Perendimor në kuadrin e pergjithshëm të koorditoreve europiane të transportit TEN-T , ku për transportin hekurudhor kërkohet që të jetë i mbështetur në disa kushte teknike ,si :

- Të jetë në gjithë gjatësin e linjës me dy palë shina ,
- Të jetë transport i elektrifikuar,
- Të jetë transport i shpejtesis të lartë mbi 200 km/orë
- Të jetë me ngarkes në akse 24 ton ,
- Të jetë i standartizuar në garnityra dhe energjistik tërheqese për të siguruar mundësin e ndimit të lokomotivave në pikat kufitare
- Në këto kushte variant i lidhjes të hekurudhave Shqiptare me rrjetin hekurudhor TEN-T sigurohet më mirë nëpërmjet lidhjeve me greqin dhe nëpërmjet saj në ballkan e metej në euopen qëndrore dhe drejt Detit të Zi e më tej . Kjo natyrisht siguron zgjatjen e transportit hekurudhor drejt Korçës per në Kapshti , duke bërë që Korca të mund të kthehet në një nyje multimodale transporti ku mund të kombinohen transporti automobilistik hekurudhor dhe ajrore me ndërtimin e aeroportit rajonal të Korçës .

Vlersimi i nevojës se transportit hekurudhore dhe i zhvillimeve te tij, ne kuadrin e pergjithshem te transportit ka rendesi, ne cdo sistem ekonomiko-shoqeror per impaktet pozitive te zhvillimit te vendit dhe te plotesimit te nevojave te grupeve te ndryshme shoqerore te popullsis. Si, ne vendet e Europes Perendimore, ashtu edhe ne Europen Lindore, edhe ne vendet e Rajonit te Ballkanit, kujdesi per hekurudhen dhe mbeshteten e saj ka qene realisht me i larte dhe i mbrojtur nga fenomenet negative te verejtura ne vendin tone, gjate periudhes se tranzicionit.

Vlerat dhe rëndësia e transportit hekurudhor, si transport: i shpejte masiv, i sigurte, me i lire, komod, miqësor nga pikpamje ekologjike kanë nxitur plotikat e Komunitetit European që të mbështesin zhvillimin dhe modernizimin e hekurudhave dhe mbi bazen e studimeve edhe për Ballkanin në përgjithësi (SEETO) janë studjuar dhe nxitur mundesi dhe tregje te transporti te brendeshem dhe lidhje të jashtme, në ballkan dhe më gjërë, per shfrytezimin me parametra te larte tekniko-shfrytezues dhe te rritjes se eficenses se transportit, nepermejt haromonizimeve te tij.

Me zhvillimet ekonomike ne vitet e fundit, ne kuader te bashkepunimit ekonomik dhe te tregtise se lire ne vendet e rajonit te Ballkanit, te zhvillimeve integrues ne kuader te Paktit te Stabilitetit dhe SECI-it, transportet me hekurudhe, per e nga Greqia, si dhe mundesit ekzistuese të tranzitit të hekurdhës shqiptare per ne detin Adriatik, marrin nje prioritet te rendesishem dhe përbëjnë nje faktor determinues per t'u studjuar për epëriste ekonomike dhe shoqerore te kesaj lidhje.

Ndërkoh në rajonine Korçës duhet të studjohet mundësia e ndërtimit të një " Interporti" të fuqishëm për përpunimin, me një qëndër të madhe logjistike, të transporteve me kontejner, që do të lëvizin nga portet shqiptare të Adriatikut nëpërmjet koridorit VIII në lidhje me Rrugën Egnatia dhe Koridorin e X paneuropian.

Figura 19.17. Mundësit e parashikuara nga SEETO për transportin hekurudhor.

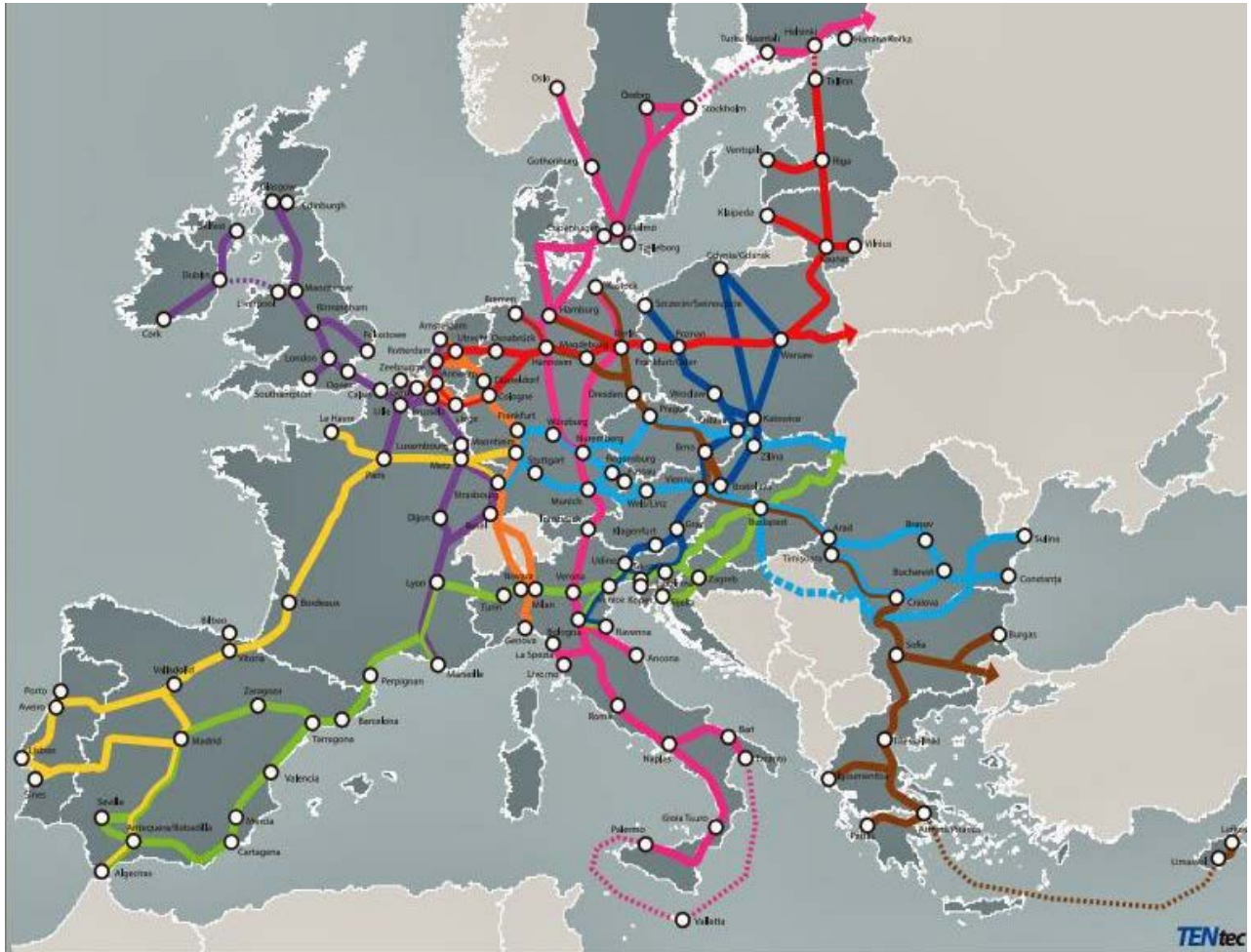

Figura 19.18. Rrjeti Paneuropian TENT

Po keshtu detyrimisht duhet te mbeshtetemi ne SEETO 2015 per projektet e rrjetit rrugor te koridorit VIII , Investimet në Rrjetin e pergjithshëm të transportit SEETO nëTotal kanë qënë parashikuar €9.3 billion që nga viti 2004

- 5.1 billion euro jane disbursuar ne periudhen 2004–2012;

Investimet ne SEETO jane shperndare per perjudhen 2004–2012 si me poshte :

- 84% ne sektorin rrugor;
- 7.3% (€ 370 million) ne sektorin hekurudhor .
- Jane lidhur marveshje per te financuar dhe 4.2 billion € , , per perjudhen ne vazhdim nga te cilat
- 82% e investimeve do te shkojne ne sektorin rrugor
- 16% do te shkojne ne sektorin hekurudhor

Në rajonin e Korçës fillon dhe shtrirja e tubacioneve të transportit ndërkombëtar të gazit nga Azia ne Europë që konsiderohet një nga veprat më të mëdha energjitike të transporti jo vetëm për Shqipërin por per gjithë rajonin ne të cilin kalon dhe do të jetë një shtys kryesore edhe për nxitjen e zhvillimit ekonomik të zonave përkatëse

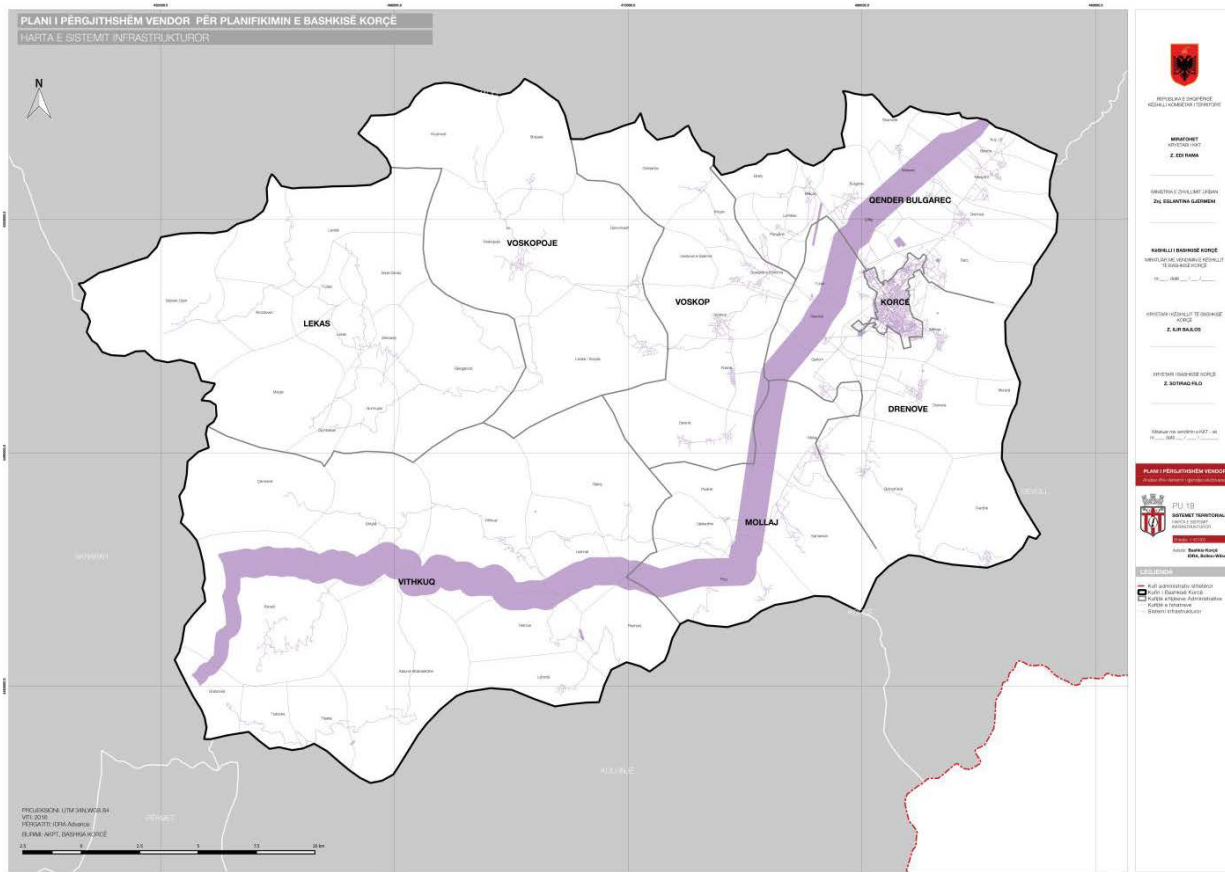

Figura 19.19. Shtrirja e Tubacionit të rrjetit të gazsjellësit TAP në Bashkin Korçë

5.4 Rrjetet inxhinierike të Infrastrukturës

5.4.1 Të dhëna mbi infrastrukturen e rrjetit elektrik

5.4.2 Të dhëna mbi rrjetin e ujesjellesit

6. Zhvillimi Social dhe Ekonomik

6.1. Demografia

Analiza demografike është baza mbi të cilën mbështeten të gjitha elementet planifikuese të planit të përgjithshëm vendor. Duke pasur parasysh të gjitha zhvillimet demografike, levizjet e medha

migratore te 20-25 viteve te fundit, eshte shume e rendesishme nje analize e thelluar ne kete aspekt.

Se pari, duhet theksuar se momentalisht ne Shqiperi ka dy lloje burimesh qe perdoren ne lidhje me shifrat e popullsise:

1. Te dhenat e popullsise sipas Gjendjes Civile
2. Te dhenat e popullsise sipas Censurit te vitit 2011

Pavaresisht se te dhenat e INSTAT per popullsi, bejne vleresim te popullise vetem mbi bazen e Censurit (lexo Censuseve), te dhenat e Gjendjes Civile ne fakt jane te dhenat qe konsiderohet zyrtarisht per shperndarjen e Transfertes se Pakushtezuar nga Qeveria Qendrore ne Bashki. Pra nga njera ane kemi institucionin zyrtar te statistikave kombetare (INSTAT) qe raporton nje popullsi prej **2 894 475** (2014) nderkohe qe nje institucion tjetër zyrtar si Ministria e Financave, kur ben alokimin e transfertes se pakushtezuar. perdor nje te dhene tjetër te popullsise sipas regjistrit te gjendjes civile i cili qendron ne shifrat e nje popullsie totale prej **4 329 326** banoresh (2014), nje diference prej rreth 1,4 milion banoresh ne nivel kombetar.

Ne tabelen me poshte paraqiten te dhenat e regjistrit te Gjendjes Civile per cdo njesi administrative te bashkise se Korces.

BASHKIA	Popullsia	% ndaj totalit	Nr. Familje	Gjinia		Grupmoshat		
				Meshkuj	Femra	0-14 vjec	15 -64 vjec	>65 vjec
Korçë	86,693	67%	29,870	42,294	44,399	10,025	64,000	12,668
Drenovë	10,650	8%	3,559	5,519	5,131	1,318	7,831	1,501
Mollaj	6,607	5%	1,802	3,385	3,222	1,143	4,654	810
Vithkuq	2,397	2%	707	1,219	1,178	335	1,650	412
Bulgarec	14,030	11%	3,913	7,197	6,833	2,398	9,782	1,850
Voskop	5,953	5%	1,632	3,080	2,873	1,030	4,134	789
Lekas	828	1%	337	426	402	64	625	123
Voskopojë	2,647	2%	781	1,368	1,279	444	1,893	310
Total	129,805		42,601	64,488	65,317	16,757	94,569	18,463
				50%	50%	13%	73%	14%

Urbane	67 %
Rurale	33 %

Burimi: Drejtoria e Pergjithshme e Gjendjes Civile, Janar 2016

Sipas Gjendjes Civile, Bashkia e Korces ka nje popullsi prej **129 805 banore** (Janar 2016). Rreth 67% e gjithë kesaj popullsie banon ne Qytetin e Korces. Njesia Adminsitrative me e madhe paa qytetit te Korces, eshte Bulgareci me 14 030 banore (rreth 11% e totalit te Bashkise) e ndjekur nga Drenova me 10 650 banore (8% e totalit te Bashkise). Te dyja keto njesi kane nje lidhje direkte me qytetin duke qene zgjatime te tij nga ana veriore (Bulgarec) dhe ana jugore (Drenove). Se bashku keto njesi te lidhura ne menyre direkte perbejne rreth **86% te totalit** te popullsisë se bashkise se Korces.

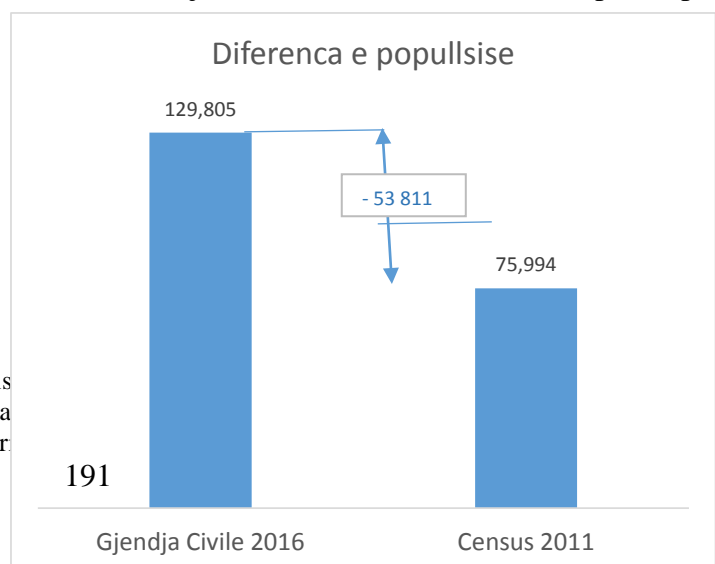
Njesite e Mollaj (6 607 banore) dhe Voskopit (5 953 banore) mund te konsiderohen si njesi adminsitrative mesatare nga pikempamja demografike me nga 5% te totalit te popullise secila. Ndersa njesite e Vithkuqit (2 397 banore) dhe Voskopojes (2 647 banore) mund te konsiderohen si nje si te vogal demografikisht me rreth 2% te totalit te popullsisë secila. Njesia e Lekasit eshte nje rast i vecante i bashkise se Korces, me nje popullsi prej vetem 828 banoresh ne nje siperfaqje prej.....Nje njesi demografikisht shume e vogel ne nje hapësire shume te madhe territori.

Rreth 13% e popullise, sipas Gjendjes Civile, eshte e moshes 0-14 vjec, qe nenkupton moshen e femijeve, me se shumti ne arsim te detyrueshem (e rendesishme sidomos per planifikimin e arsimit parauniversitar). Rreth 732% e popullise eshte ne moshen 15-64 vjec qe nenkupton moshen aktive per pune dhe 14% e popullsisë eshte ne moshen 65 vjec e lart, qe nenkupton moshen ekonomikisht jo-aktive. Eshte interesante te vihet re qe segmenti moshor i femijeve eshte me i vogel se segmenti moshor i te moashurave ne bashkine e Korces qe potencialisht nenkupton nje problme per te ardhmen demografike te Bashkise. Ky raport per bashkine e Korces eshte me keq se raporti qe paraqete INSTAT per Shqiperine si agregat ku segmenti moshor i femijeve (0-14 vjec) eshte 18% (krahasur me 13% ne Korce) dhe segment moshor i te moshuarve (65+ vjec) eshte 13% (krahasuar me 14% ne Korce).

Nga te dhenat qe gjeneron Drejtoria e Pergjithshme e Gjendjes Civile (DPGJC), duket se mundesia e vetme qe ka Gjendja Civile per te nxjerre numrin e popullsisë mbi bazen e njesise me te vogel administrative nuk eshte fshati apo lagja, pasi kjo gje nuk reflektohet sakte ne regjister, por eshte Qendra e Votimit. Ky kategorizim eshte i sakte ne nivel Njesia Administrative (Ish –Komune) por nuk te jep informacion ne nivel fshati. Momentalisht kjo eshte mundesia me e mire pasi sipas DPGJC, vetem sistemi i adresave, i cili po zbatohet tani mund te sjelle mundesine per te gjeneruar te dhena ne nivel fshati apo lagje⁵.

Ndersa kemi konsideruar deri tani shifrat e dhena nga Regjistri I gjendjes Civile eshte per t'u vënë re diferenca që

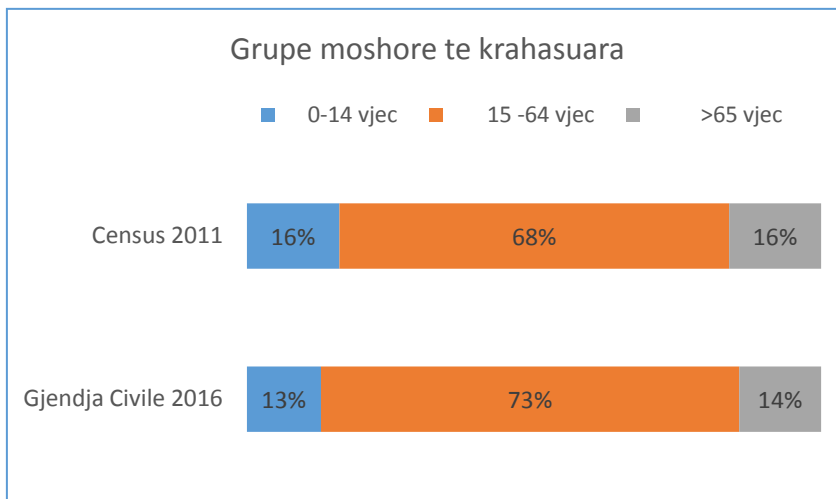
⁵ Nderkohe qe Fshati si koncept administrative ekzis nuk ekziston si strukture formale ndarese/administra "administrative" edhe brenda qytetit ne nivel me for

ekziston midis këtij numri dhe atij që ka vlerësuar Censusi i vitit 2011 për Bashkinë e Korces. Numri i raportuar nga Censusi 2011 për Bashkinë e Korces është rreth 41% me i ulët se numri që raporton Drejtoria e Përgjithshme e Gjendjes Civile për vitin 2016 (shiko grafikun). Një diferencë e tillë është shumë konsiderueshme dhe mund të ndikojë në përlogaritjet e ndryshme të planit të përgjithshëm vendor.

Sipas të dhënave të INSTAT, kjo diferencë vjen kryesisht si pasojë e migrimit (të jashtëm e të brendshëm), pra personave/familjeve që janë larguar dhe jetojnë diku tjetër por që figurojnë ende në regjistrat e gjendjes civile në ato zona.

Krahasimi i dy burimeve nxjerr edhe një problem tjetër përse i përket strukturës moshore të popullsisë. Nderkohe që të dhënat e Gjendjes Civile nxjerrin në pah një strukturë moshore solide përse i përket segmentit ekonomikisht aktiv (15-64 vjeç) me 73% të popullsisë totale, Censusi 2011 rezultoi me një ulje të peshës së këtij segmenti duke e çuar në nivelin e 68% të popullsisë

totale të bashkisë. Hipoteza që mund të ngrihet në këtë rast është se pikërisht kjo moshë ekonomikisht aktive mund të jetë ajo që ka qenë pjesë e lëvizjeve migratore me shumë segmente të tjera moshore.

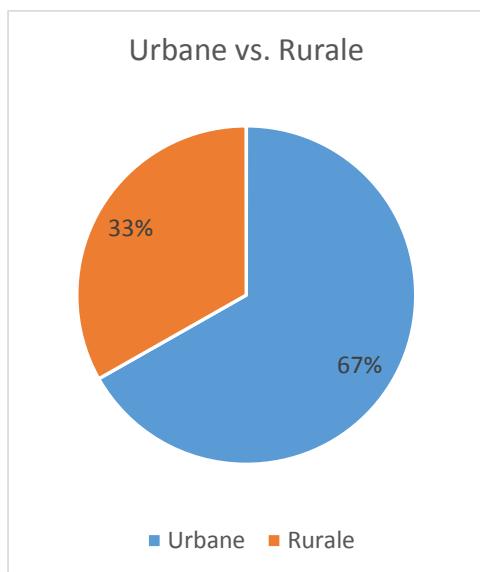
Sipas tabelës së mëposhtme që paraqet të dy burimet e shifrave të popullsisë, duket se diferencat më të mëdha janë në njësitë e mëposhtme administrative:

- 1- Voskopojë. Nga 2647 banorë që kjo njësi supozohet të ketë sipas Gjendjes Civile, Censusi ka rezultuar me 1 058 banorë ose rreth 60% më pak.
- 2- Lekasi, rezultoi edhe më i vogël nga Censusi i cili ka gjetur vetëm 392 banorë në këtë ish-komunë, ose rreth 53% më pak nga sa presupozohet të ketë nga Gjendja Civile.
- 3- Drenova, që rezultoi me rreth 50% më pak popullsi nga Censusi, krahasuar me Gjendjen Civile, i cili ka gjetur 5 581 banorë (nga 10 650 që supozohet të jenë në regjistrin e gjendjes Civile).

Njesia	Krahasimi GJC vs. Census 2011		
	GJC 2016	Census 2011	Diferenca
Korçë	86,693	51,152	-35,541
Drenovë	10,650	5,581	-5,069
Mollaj	6,607	3,438	-3,169
Vithkuq	2,397	1,519	-878
Bulgarec	14,030	9,022	-5,008
Voskop	5,953	3,832	-2,121
Lekas	828	392	-436
Voskopjë	2,647	1,058	-1,589
TOTAL	129,805	75,994	-53,811

- 4- Mollaj gjithashtu rezulton me rreth 50% me pak popullse (3 438 banore nga 6 607 qe supozohet te jene bazurt ne Gjendjen civile).
- 5- Qyteti i Korces sipas Gjendjes Civile duhet te kete 86 693 banore nderkohe qe Censusi i 2011 ka gjetur 51 152 banore ose rreth 35 000 babnore me pak. Nje shifer shume e konsiderueshme.

Popullsia në Bashkinë e Korces anon qartazi nga pesha e saj URBANE me 67% te te popullsisë totale kundrej 33% te asaj RURALE. Ky është një raport edhe me i mire krahasuar me treguesin në nivel kombëtar ku 57% e popullsisë konsiderohet Urbane dhe 43% Rurale (Burimi: INSTAT).

Nga pikepamja e ofrimit te sherbimeve publike, nje raport i tille e favorizon Bashkine ne planifikim duke qene se ka nje perqendrim te larte popullsie ne zonat ku infrastruktura eshte relativisht me e konsoliduar dhe ku aksesis ne institucione eshte me i larte.

Madhesia mesatare e familjes, sipas regjistrit te Gjendjes Civile eshte **3 persona**. Nderkohe INSTAT ne Censusin e vet ka perdorur konceptin e Njesise Ekonomike Familjare (NJEF). Sipas INSTAT nje Njese Ekonomike Familjare i referohet “një personi ose një grupi personash të cilët banojnë së bashku në një banesë dhe ndajnë një ekonomi pjesërisht ose plotësisht të përbashkët”. Si rrjedhoje nje Njese Ekonomike Familjare mund te perfshije edhe dy “familje” te cilat sipas regjistrit civil jane te ndara por qe

jetojne bashke (dy kurora psh.). Pikerisht per kete arsye, madhesia mesatare e NJEF sipas Censunit del me e madhe duke shkuar ne 3.43 persona per NJEF. Ky dallim eshte i rëndësishem per Bashkine, pasi ne te vertete, ndarja formale qe bejne familje te ndryshme te cilat jetojne bashke ne nje banese ndodh per arsye qe lidhen drejtpersedrejti me perfitime sociale te ndryshme (Ndhima Ekonomike, pagesa paaftesie, bursa shkollore etj).

6.1.1. Raportet e Varesise (Popullsi ekonomikisht Aktive kundrejt Jo-aktive)

Struktura moshore e popullsisë është e rëndësishme për të vlerësuar raportet e varesisë së atyre segmenteve që me gjasa janë të varura ekonomikisht (fëmijë + të moshuar) dhe që janë “konsumatore neto” ndaj atyre që janë me gjasa ekonomikisht aktiv, (Prodhues Neto). Ndryshimet në këto raporte janë të domosdoshme për të parë se çfarë politikash mbështetëse janë të nevojshme nga pikepamja sociale dhe ekonomike. Një nivel i lartë varesie nënkupton që popullsia aktive dhe ekonomia në përgjithësi përballë me një barrë të madhe për të mbështetur dhe ofruar shërbime sociale tek moshat e reja dhe moshat e vjetra.

Te dhenat e perpunuara per Bashkine e Korces tregojne qe treguesi i varesise per kete bashki eshte ne nivele me te mira se treguesi per Shqiperine ne total, nese do te nisemi ng ate dhenat e Gjendjes Civile. Sipas ketyre te dhenave treguesit i Varesise se Pergjithshme per Korcen eshte 37%, qe do te thote se per cdo 100 persona ekonomikisht aktive jane per tu mbeshtetur 37 persona ekonomikisht jo-aktive (fëmijë dhe të moshuar). Ky tregues për Shqipërinë është 43%. Në terma konkrete kjo do

te thote se, sipas gjendjes civile, kjo Bashki ka nje popullsi aktive me peshe te madhe duke krijuar nje potencial te madh njerezor per zhvillimin ekonomik. Kjo popullsi e ka moshen aktive, dhe nese ekzistojne mundesite per punesim mund te behet nje aset i rendesishem ekonomik.

Por problemi del kur vleresohen te dhenat e Censurit 2011. Sipas ketij Censuri edhe struktura moshore nuk eshte ajo qe raporton Gjendja Civile. Censuri 2011 e nxjerr Raportin e Varesise se Pergjithshme 47%, duke nenkuptuar qe pesha e popullsisë ekonomike aktive eshte me e ulet sesa ajo e raportuar nga Gjendja Civile. Hipoteza me e qendrueshme eshte qe kjo popullsi, ne kete moshe aktive, eshte me e prirur te emigroje/migroje dhe prandaj ky raport ndryshon (pra ky segment ka levizur me shume nga Bashkia e Korces ne drejtim te zonave te tjera brenda apo jashte Shqiperise).

	Gjithsej	0-14 vjec	15-64 vjec	65+ vjec
Bashkia Korce - Gj.C 2016	129,805	16,757	94,569	18,463
Bashkia Korce- Census 2011	75,994	12,222	51,394	12,108
Struktura ne %				
Bashkia Korce - Gj.C 2016	100	13%	73%	14%
Bashkia Korce- Census 2011	100	16%	68%	16%
Shqiperi - GJC 2016	100	18%	69%	13%
Shqiperi - Census 2011	100	20%	68%	12%

Raporti i Varesise Totale - Korce	
Bashkia Korce- Gj.C 2016	37%
Bashkia Korce - Census 2011	47%
Shqiperi - INSTAT 2016	43%
Shqiperi - Census 2011	47%

(Nr. i pop. 0-14 vjec + Nr. Pop. 65+)/Nr. Pop. 15-64 vjec

Nga nje analize me e thelluar e Varesise Totale del se, duke hequr Njesine Administrative te Lekasit qe ka popullise shume te vogel, jane pikerisht qyteti i Korces dhe Njesia prane saj Drenova ky raport varesies eshte me favorizues. Pikerisht qendra potenciale ekonomike per te gjithë Bashkine ka nje raport pozitiv te grupmoshes me gjasa

Njesia Administrative	Raporti I Varesise Totale	
	GJC 2016	Census 2011
Korçë	35%	46%
Drenovë	36%	51%
Mollaj	42%	55%
Vithkuq	45%	55%
Dullgarec	43%	50%
Voskop	44%	51%
Lekas	30%	44%

ekonomikisht aktive. Ky potencial, konfirmohet edhe nga te dhenat e Censurit 2011 megjithese ne nivele me te ulta.

Elemente te tjera te rendesishme per tu vleresuar jane:

- Varesia e te rinjve (raporti i te rinjve 0-14 vjec mbi pjesen e popullsisë ekonomikisht aktive -15-64 vjec)
- Varesia e te Moshuarve (raporti i te moshuarve > 65 vjec mbi pjesen e popullsisë ekonomikisht aktive -15-64 vjec)

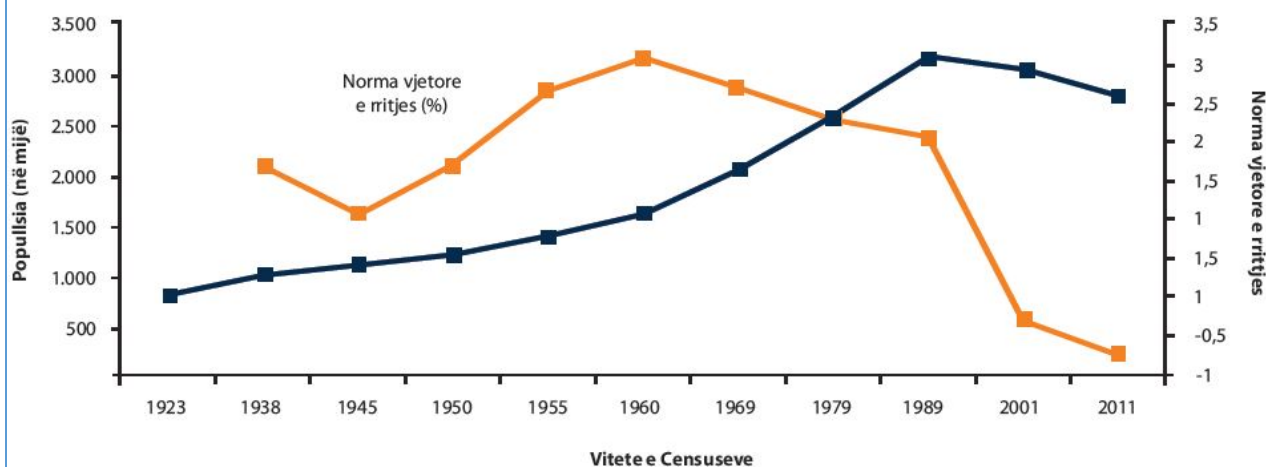
Njesia	Gjendja Civile 2016			Census 2011		
	Varesia Totale	Varesia e te rinjve	Varesia e te moshuarve	Varesia Totale	Varesia e te rinjve	Varesia e te moshuarve
Korçë	35%	16%	20%	46%	22%	24%
Drenovë	36%	17%	19%	51%	25%	26%
Mollaj	42%	25%	17%	55%	31%	24%
Vithkuq	45%	20%	25%	55%	25%	30%
Bulgarec	43%	25%	19%	50%	28%	22%
Voskop	44%	25%	19%	51%	29%	22%
Lekas	30%	10%	20%	44%	28%	17%
Voskopojë	40%	23%	16%	49%	28%	21%

6.1.2 Levizjet dhe Projektioni i Popullsisë

Projektioni i popullsisë per periudhen e ardhshme eshte nje domosdoshmeri per planifikimin e zhvillimit social-ekonomik te Bashkise. Ne vijim, do te paraqitet projektioin i popullsisë per 15 vitet e ardhshme i bazuar ne parametrat qe parashikon INSTAT.

Sipas studimit te INSTAT, ne nivel kombetar, popullsia e Shqipërisë eshte perfshire, ne keto 25 vite, në lëvizje të brendshme dhe ndërkombëtare në shkallë të gjerë dhe gjithashtu eshte reduktuar në mënyrë të konsiderueshme numri i lindjeve. Efektet e kombinuara të lindshmërisë së ulët dhe largimeve në shkallë të gjerë, kryesisht të të rinjve, përshpejtuan ritmin e moshimit të popullsisë dhe kjo vihet re ne pothuajse te gjitha qarqet/bashkite. Nga ana tjetër zhvillimet e viteve te fundit ku vendet e destinacionit te migrianteve shqiptare (kryesisht Greqi dhe Itali) kane qene pjese e recesioni ekonomik ka dhene disa shenja te kthimit te emigranteve, dhe e bejne edhe parashikimin e popullsisë pak me te veshtire sesa duke u bazuar thjesht ne trendet e meparshme.

Figura 1. Popullsia dhe norma e rritjes së saj (në %) në Shqipëri për periudhën 1923-2011

Burimet : Censuset e Popullsisë së Shqipërisë.

Emigrimi i të rinjve, rënia e lindshmërisë, si dhe vdekshmëria më e ulët që nga viti 1989, kanë zvogëluar peshën e brezave të rinj dhe kanë rritur atë të brezave më të vjetër në popullsinë e përgjithshme, duke çuar drejt një moshimi demografik.

INSTAT ka bere nje perlllogaritje te projeksionit te popullise bazuar ne 3 skenare:

- 1- Skenari 1 – Vdekshmeri e Larte, Lindshmeri e Ulet, Migrim i Larte
- 2- Skenari 2 – Vdekshmeri e Mesme, Lindshmeri e Mesme, Migrim i mesem
- 3- Skenari 3 – Vdekshmeri e Ulet, Lindshmeri e Ulet, Migrim i Ulet

Niveli me i ulet i projeksionit qe vihet ne dispozicion nga INSTAT eshte ne nivel Qarku. Ne kete rast, per efekt te analizes se bashkise Korce, eshte marre Skenari 2 (I mesem) dhe perlllogaritjet jane bere me nivelin e projeksioneve te Qarkut Korce.

Qarku Korce	INSTAT	Perlllogaritje IDRA	
		Bashkia Korce (Census 2011)	Bashkia Korce (GjC)
Viti	Qarku Korçë	Bashkia Korce (Census 2011)	Bashkia Korce (GjC)
2011	230.261	75,994	
2016	224.872	74,215	129,805
2021	217.996	71,946	125,836
2026	210.114	69,345	121,286
2031	201.976	66,659	116,589

Sipas ketij projeksioni Bashkia Korce do te kete nje popullsi ne renie e cila nese bazohemi tek Gjendja Civile ne vitin 2013 do te jete **116 589 banore** dhe nese bazohemi tek Censusi do te jete **66 657 banore**.

Ky trend duhet mbajtur parasysh gjate perlllogaritjeve te planifikimit per planin e pergjithshem vendor.

6.1.3 Konkluzione

- Verifikimi i popullsise rezidente ne territorin e bashkise duhet te jete nje objektiv i vazhdueshem I strukturave te bashkise. Duke qene se shifrat e ofruara nga regjistrat e Gjendjes Civile ndryshojne ne menyre te konsiderueshme nga shifrat qe ofrohen nga INSTAT/Censusi, eshte e domosdoshme qe Bashkia te gjeje mekanizmat te tjere per te verifikuar popullsine. Mundesi per te pasur nje vleresim me perafert nga bashkia do te ishin
 - o Vleresimi ne baze te kontratave te ujit (per qytetin e Korces) duke gjykuar numrin aktual te abonenteve dhe duke pasur edhe nje vleresim (trend) per kontrata te reja ne 5-10 vitet e fundit. Kujdes duhet bere per te ndare konsumatorët biznes me konsumatorët – individe.
 - o Vleresimi ne baze te kontratave me OSHEE per energjine elektrike – ne nivel te plote bashkie. Edhe ketu duhet pasur kujdes ndarja sipas natyres se konsumatorit (biznes – individ).
- Njesia Administrative e Lekasit ka nje popullsi shume te vogel (828 banore sipas GJC 2016 apo rreth 400 banore sipas Censurit). Nje shifer e tille krijon nevojen per te rimenduar pjesen e sherbimeve puiblike to ofurara nga institucionet ne nivel njesie per te pare eficencen e tyre. Nderkohe qe largesite jane relativisht te medha dhe infrastrutura rrugore pergjithesisht ne gjendje te keqe, duhet menduar per rivleresimin e ofrimit te sherbimeve ne nivel te nje njesie me te madhe duke u bashkuar potencialisht me Voskopojen.
- Nga pikepamja urbane dhe duke vleresuar elemeting e shperndarjes demografike duhet pare shtrirja e sherbimeve dhe infrastruktures URBANE ne drejtim te Bulgarecit dhe Drenoves (rruge, kanalizime, sistem trasnporti, etj) duke krijuar mundesine e zgjatimit te qytetit ne zone peri-urbane.
- Struktura moshore e popullsise se Bashkise se Korce tregon nje potencial te madh persa i perket segmentit ekonomikisht aktiv te popullsise (15-64 vjec). Ne kushtet e nxitjes se mundesive per punesim, ky segment ofron nje motorr te burimeve njerezore qe mund te shtyje pozitivisht zhvillimin ekonomik te Bashkise. Bashkia duhet ti pergjigjet ketij segmenti me politika qe nxisin punesimin.
- Duke vleresuar diferencat qe ekzistojne midis dy burimeve te n dryshme per popullsine, sugjerohet qe per efekt te planifikimit, te perdoret burimi I Gjendjes civile. Megjithate, kur te diskutohen shperndarje specifike sherbimesh (mbulim me shkolla apo me ambiente shendtesore psh) duhen marre parasysh edhe vleresimit qe vijne perlllogaritjet e Censurit te INSTAT.

6.2 Aspektet Sociale

6.3 Aspektet ekonomike

Identiteti ekonomik në rang Shqipërie dhe Qarku

6.3.1 Identiteti ekonomik i Bashkisë Korçë

6.3.2 Bujqësia

6.3.3 Sektori i Industrisë

6.3.4 Turizmi

7. Zonat e rëndësisë kombëtare në territorin e bashkisë Korçë

9.Konkluzione/rekomandime dhe SWOT

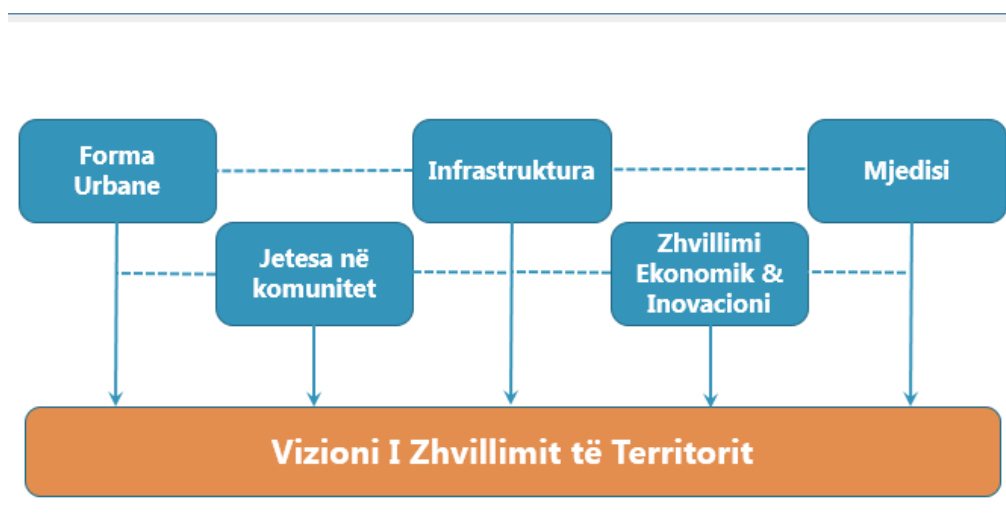
II. Vizioni i Bashkisë Korçë

Vizioni i zhvillimit të territorit të bashkisë Korçë

Zhvillimi i territorit të bashkisë Korçë do të orientohet përmes pesë dimensionesh zhvillimi të cilat do të kenë për synim udhëheqjen dhe monitorimin e objektivave strategjike, projekteve dhe programeve të zhvillimit në drejtimin e:

- formës urbane të bashkisë,
- infrastrukturës,
- jetesës në komunitet,
- zhvillimit ekonomik dhe inovacioni,
- ruajtjen dhe mbarështimin e trashëgimisë mjedisore.

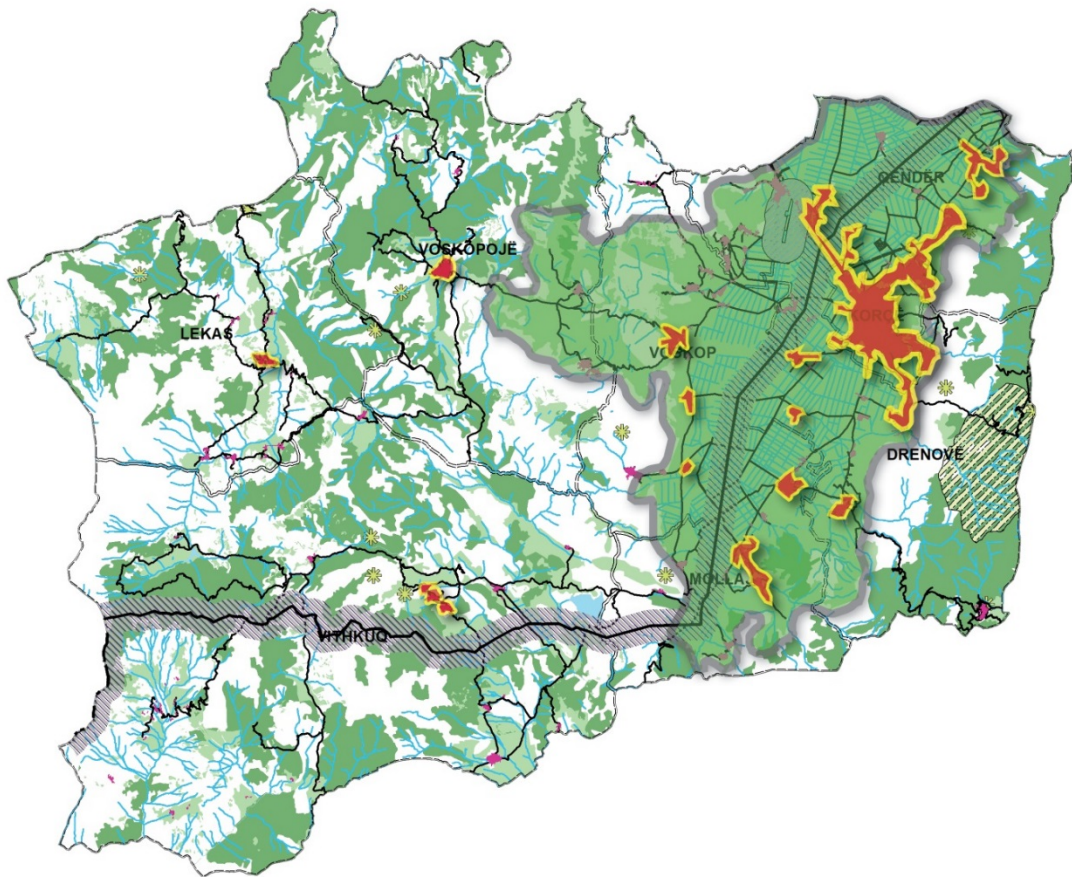
Këto dimensione paraqiten në mënyrë të skematizuar në diagramin e mëposhtme. Objektiva strategjike, projekte dhe programe strategjike për çdo dimension, do të zërthehen në vijim.

Objektiva dhe programe strategjike:

Forma Urbane

- Konsolidimi i sistemit urban përmes një procesi interaktiv, duke promovuar sinergjinë (bashkëfunksionimin përplotësues) midis gjithë territoreve të banuar të bashkisë Korçë.

- Rizhvillim/rikualifikim urban me fokus turizmin

Infrastruktura

- Rritja e kontrollit mbi shfrytëzimin e burimeve duke sistemuar rrjetet shpërndarëse, vendosur instrumente matës të sasive të shpenzuara të burimeve dhe krijimin e një plan të integruar për menaxhimin e tyre.
- Rritja e kapaciteteve prodhuese përmes shfrytëzimit eficient të burimeve dhe minimizimit të humbjeve duke shfrytëzuar burimet e reja si pasojë e zgjerimit territorial, për mbulimin e nevojave për të gjithë territorin dhe komunitetin.
- Sistemimi dhe shfrytëzimi i plotë i sistemit të vaditje/kullimit duke rehabilituar dhe përshtatur sistemin e vjetër ekzistues të kanaleve parësore e dytësore, në përputhje me ne shtrirjen ekzistuese të tokës bujqësore dhe kapaciteteve prodhuese të saj.
- Rritja e “zgjuar” e efijencës dhe efikasitetit të flukseve të qarkullimit të njerëzve dhe mallrave duke sistemuar rrjetin e rrugëve sipas Kodit Rrugor me bazë destinacionin dhe duke ngritur një departament të postashëm pranë bashkisë për monitorimin dhe organizimin e transportit në nivel bashkiak.
- Ngritja e një Stacioni Multi-Modal dhe ndërqytetës duke kombinuar transportin automobilistik privat, publik, hekurudhor dhe atë të gjelbër për një shtrirje urbane, suburban, ndërqytetëse dhe ndërkufitare.

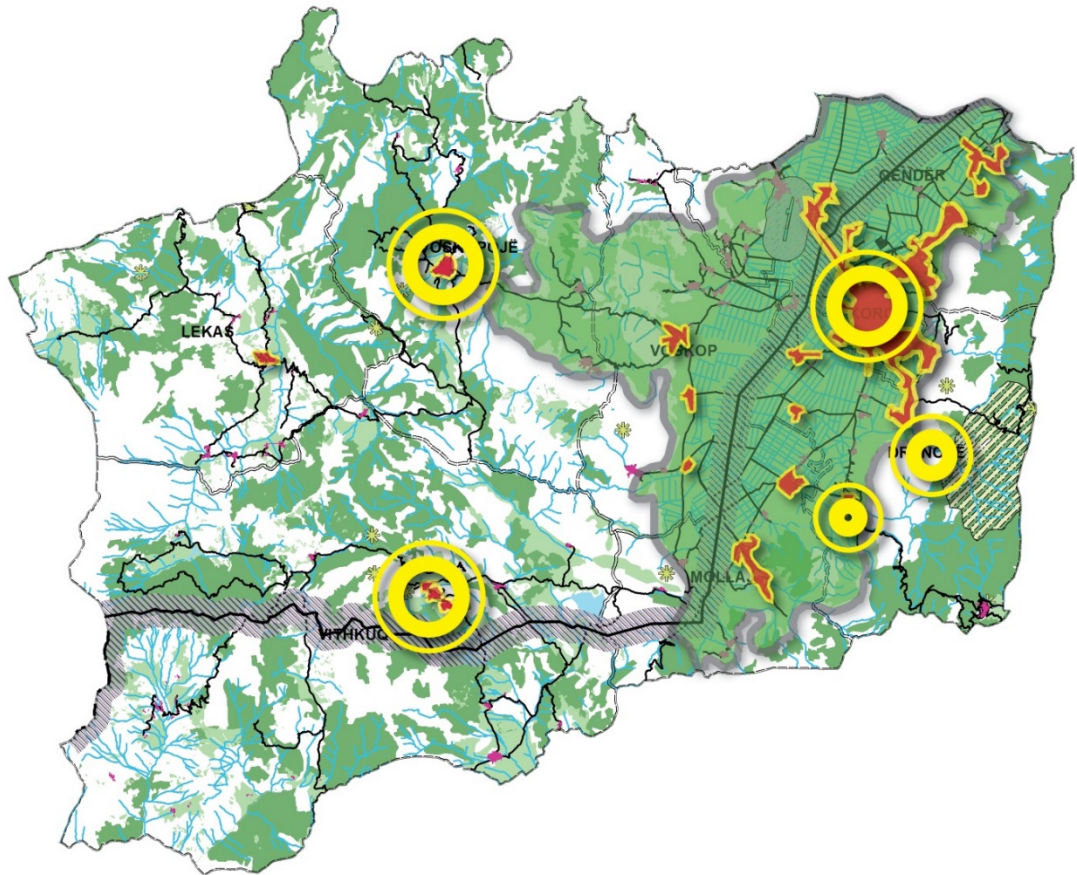
- Rritja e performancës dhe ulja e kostove për transportit publik duke shtrirë linjat e transportit publik në brendësi të qendrës së qytetit dhe drejt zonave jasht tij, duke i dhënë përparësi transportit publik në zona qendrore, etj.

Zhvillimi ekonomik dhe inovacioni

- Ofrimi i transportit ajror për rajonin dhe më gjerë duke shfrytëzuar pozitën e favorshme gjeografike, hapësirën ekzistuese për vendosjen e aeroportit, avantazhin krahasues në tregun e fluturimeve me kosto të ulët, etj.
- Zhvillimi i bujqësisë përmes ndërtimit dhe aplikimit të skemave të mbledhjes-grumbullimit-përpunimit–shitje të produkteve lokale, sipas karakteristikave e kapaciteteve të njësive administrative, në përputhje me planet strategjike kombëtare
- Zhvillimi i turizmit mbi parimin e turizmi multidimensional gjatë gjithë vitit, duke shfrytëzuar inteneraret turistike natyrore – gastronomike (agriturizmi) si dhe intenerareve turistike kulturore arkitektonike (në bashkëpunim me rajonin)
- Zhvillimi i aseteve publike vendore përmes regjistrimit dhe rivlerësimit financiar, rritjes së fuqisë ekonomike e vendim-marrëse për vetë pushtetin lokal dhe zhvillimin ekonomik në përgjithësi

Jeta në komunitet

- Ndërveprimi social në hapësirat publike, si vende të takimit dhe shkëmbimit, që i mundësojnë çdo banori dhe komuniteti të gjejnë vetveten në çdo dimension.
- Zhvillimi i territorit në balancë me burimet natyrore dhe traditën duke vlerësuar e mbrojtur trashëgimninë historike urbane të lagjeve, ndërtimet karakteristike, elementët ndërtimor dhe materialet lokale si element i rëndësishëm i persazhit urban.

Mjedis

- Zhvillim i qendrueshëm dhe eficient që promovon balancën midis burimeve: energji, kohë dhe financa, me arritjet e planifikuara: komfort, siguri, akses, prodhimtari dhe higjenë.
- Zhvillimi i zonave të gjelbra duke respektuar hierarkinë e rëndësisë së tyre për territorin urban: parqe rajonale me vlerë kombëtare, parqe me vlerë lokale në çdo drejtim, piaca dhe sheshe publike, sheshe brenda pallateve, baçe e kopshte personale.

III. Objektivat dhe strategjitë

IV. Plan i Veprimit

V. Projektet prioritare

VI ANEKS

1. Platforma GIS

Përshkrim i përgjithshëm i platformës

Në bazë të ligjit nr.107/2014 për “Planifikimin e Territorit” të ndryshuar çdo e dhënë që sigurohet nga Njësitë e Qeverisjes Vendore duhet të botohet në Regjistrin elektronik Kombëtar të Planifikimi të Territorit (këtej e tutje, Regjistri). Sipas kërkesave teknike e ligjore për formatin e të dhënave që botohen në Regjistër, baza e të dhënave që disponojnë njësitë e qeverisjes vendore duhet të jenë në një format të përpunueshëm elektronik dixhital. Ndërkaq të dhënat që botohen duhet t’i japin mundësi përdoruesve që, sipas kategorive të tyre, të zbulojnë, shikojnë dhe shkarkojnë informacionet e regjistruara. Për këto dhe të tjera, zyrat e planifikimit urban pranë njësive të qeverisjes vendore duhet të kenë në dispozicion të tyre një infrastrukturë bazë që t’i mundësojë atyre grumbullimin, përpunimin, arkivimin dhe ri- shfrytëzimin e të dhënave të arkivuara, sa më lehtë dhe me efikasitet të jetë e mundur. Metodatat e punës dhe cilësia e produkteve duhet të ketë gjithashtu harmoni me qasjen e Bashkimit

Europian

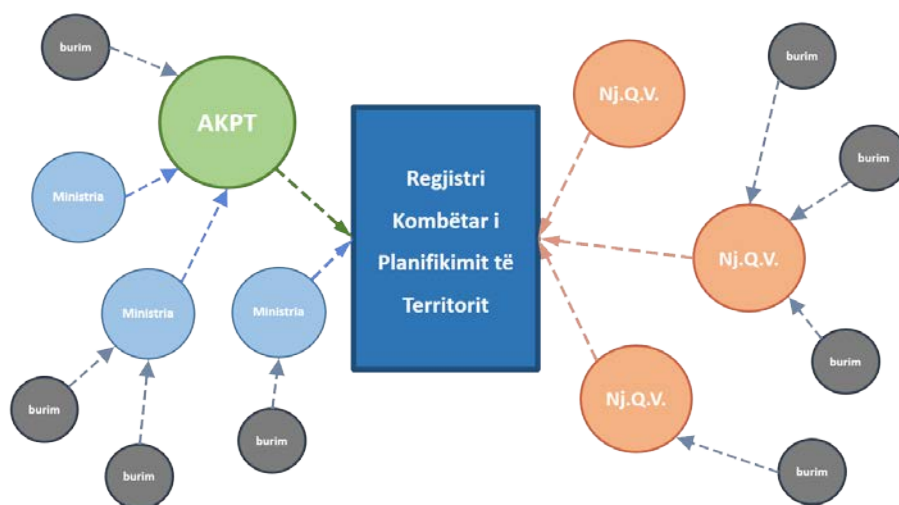
¹ e më gjerë, në fushën e planifikimit dhe të zhvillimit të territorit.

Për t’iu përgjigjur nevojave të Bashkisë dhe kërkesave të parashtruara më lart, konsulenti ka ideuar dhe përgatitur modelin dhe kërkesat teknike që do t’i paraprijnë një platforme të shumë-qëllimshme sipas Sistemit të Informacionit Gjeografik (GIS), si rekomandim për bashkinë, për ta përshtatur si strukturë bazë për të dhënave të saj.

Në mbështetje të Vendimit për Regjistrin ², programet kompjuterike të rekomanduara që të përdoren nga njësitë e qeverisjes vendore për qëllime të komunikimit elektronik, do të jenë sipas standardeve të hapura (*open standards* – d.m.th.: me standarde që janë të hapura dhe të disponueshme për përdorim e përpunim të gjerë publik).

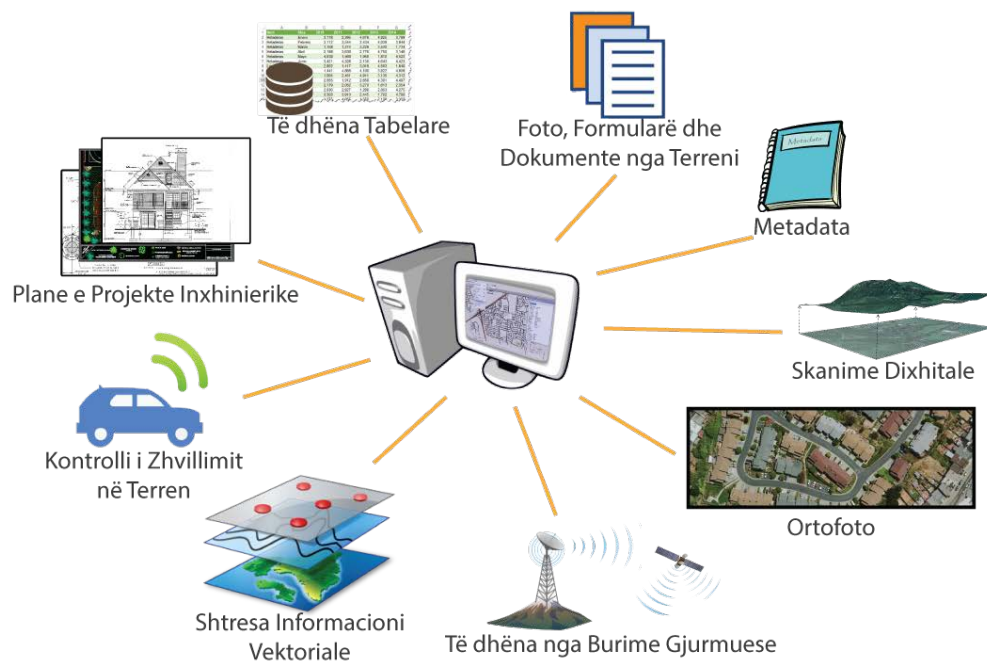
MODELI IMENAXHIMIT TË INFORMACIONIT

Sistemi i integruar i planifikimit kërkon që informacioni në regjistër të krijohet, ruhet, mirëmbahet, administrohet dhe përditësohet në mënyrë të pavarur nga autoritetet e planifikimit në nivel kombëtar e vendore, institucionet e tjera publike dhe persona juridikë të autorizuar.

Skema 1 Mënyra e mbledhjes së të dhënave në RKPT

Administrimi i informacioni elektronik në bazën e të dhënave të Bashkisë administrohet në një rrjet të integruar e shumë-qëllimësh bazash të dhënash, të cilat qëndrojnë të pavarura dhe ndërveprojnë ndërmjet tyre. Aksesit në bazën e të dhënave sigurohet përmes përdoruesve të veçantë të cilëve iu lejohej akses në server për të thirrur informacionin e kërkuar dhe për të ngarkuar të dhënat e reja sipas kërkesës e nevojës.

Skema 2 Ndërveprimi i llojeve të ndryshme të të dhënave

Tipet e të dhënave të arkivuara mund të jenë të ndryshme në varësi të llojit të informacionit të regjistruar dhe strukturës së gjuhës së programeve me të cilat përpunohet ky informacion. Për sa i përket llojit të informacionit ato mund t'i përkasin disa kategorive si më poshtë:

Demografike	Hapsinore	Shërbime	të Tokës
popullsia	zona të mbrojtura	shëndetësia	urbane
banesa	objekte të rëndësishme të veçantë	infrastruktur	bujqësor
niandia	burimet energjitike	sistemet e urgjencave	pyj
zonat e banimit	pellgjet lumore	pikat e informacionit	kullota
përdorimi i	gjelbërim	transporti publik	prona të bashkisë
	zonat	transporti urban dhe interurbane	zoonimi
		furnizimi me energji elektrike	ndarjet kadastrale
		universitet	ndarjet

Informacionet e mësipërme mblidhen dhe përditësohen periodikisht.

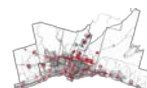
Mirëmbajtja dhe përditësimi i informacioni për bazën e të dhënave të serverit duhet të kryhet nga autoritetet kombëtare e vendore të planifikimit dhe institucionet e tjera publike. Mbledhja e informacionit bazohet te kërkimi i të dhënave në mënyrë të pavarur dhe sipas parimit që ai mblidhet vetëm një herë nga burimi. Pastaj, të dhënat e akumuluar duhet të mblidhen dhe integrohen te serveri i të dhënave pranë bashkisë.

Duke qese se nga burimi, të dhënat mund të vijnë përmes instrumenteve dhe metodave të ndryshme të grumbullimit, formati në të cilin ato mblidhen mund të ndryshojë shumë nga njëra te tjetra si dhe nga ai i cili mund të përdoret programet që i integrojnë atë në serverin e të dhënave të bashkisë. Ato mund të variojnë si më poshtë:

• tabelore

• vektorial

tekst

• dixhitale

01001101
00110110
10001101

imazhe

• të printuara

grafikë

• të skanuara

• ortofoto

• etj.

Prandaj, është e rëndësishme që të kuptohet dhe të parapërgatitet një model se si do të konvertohen të dhënat, në përputhje me formatin në të cilin mbledhen nga burimi, për t'u integruar në server. Të gjitha këto të dhëna duhet të ruhen në formën origjinale në server ose të konvertuara sipas një formati lehtësisht të përpunueshëm dhe të integrueshëm te regjistri i informacionit hartografik (platforma GIS).

Për mënyrën e organizimit të bazës së të dhënave sipas tipeve të formateve të kërkuara, mund ti referoheni Manualit Teknik të Regjistrimit në linkun e mëposhtëm:

<http://ëëë.planifikimi.gov.al/sites/default/files/Manual%20i%20RPT.pdf>

KËRKESATTEKNIKE

Krijimi i sistemit operativ për bazën e të dhënave të integruara në GIS për bashkinë, sipas modelit të mësipërm kërkon sigurimin e infrastrukturës bazë me të cilën do të operohet serveri. Në varësi të sasisë së informacionit, personelit që do të angazhohet në të dhe lehtësisë së përdorimit që i nevojitet bashkisë, sistemi mund të organizohet në forma të ndryshme. Më poshtë do të paraqesim dy opsione të mundshme orientuese për bashkinë, e cila mund të adaptojë me përpikmëri njërin prej tyre, ose mund të zgjedhi një opsion të tretë që i përshtatet më mirë duke iu referuar dy modeleve që ne propozojmë. Secili prej tyre duhet të jetë në gjendje:

- të ruajë sasi të mëdha informacioni
- të sigurojë akses në çdo kohë, sipas nevojës, për tipet e informacionit të ruajtura në të
- të mundësojë përpunimin e të dhënave në mënyrë të saktë dhe të shpejtë
- të sigurojë mundësinë për konvertimin e të dhënave sipas formatit të kërkuar për integrimin e tyre në sistemin GIS
- të ofrojë siguri për ruajtjen dhe rikuperimin e të dhënave në çdo kohë (back-up system)
- të sigurojë mbrojtjen e të dhënave nga programe ose persona të pa-autorizuar që synojnë kopjimin, modifikimin ose fshirjen e informacionit

Kërkesat teknike për secilin opsion do të specifikohen më poshtë.

Opsioni 1 - Stand-alone ëorkstation

1 server i operueshëm nga një kompiuter

Ky opsion konsiston në sigurimin e një kompiuteri bazë i cili do të shërbejë si server qendror për kryerjen e të gjitha funksioneve e nevojshme për t'iu përgjigjur

nevojave të bashkisë në mënyrë të pavarur nga sisteme të tjera (stand-alone).

Kërkesat teknike:

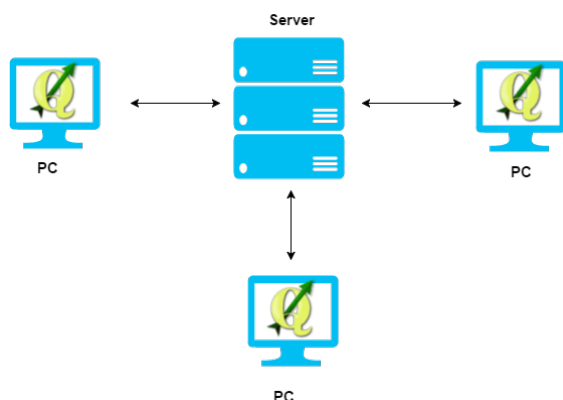
- Kompiuter Desktop
- Procesor me 4 bërthama, 64-bit
- 16GB RAM
- Karte grafike: të veçantë (expansion card) e rendit 2 GB RAM
- Kujtese: 5TB
- 2 Ekrane të hollë LED 25"
- Tastierë + Mouse
- UPS

Opsioni 2- Arkitektura Klient/Server

1 server për grumbullimin e të dhënave i menaxhueshëm nga disa operatorë.

Edhe pse QGIS është funksional pa patur nevojën e një serveri qendror, sugjerojmë arkitekturën klient/server si mënyrën më të mirë për të organizuar dhe menaxhuar materialet/fajlet brenda një institucion (me rrjet). Për këtë nevojitet një server qendror ku të ruhen të dhënat e punës, dhe ku kompjuterat (klientët) do të aksesojnë/editojnë këto material nëpërmjet QGIS.

Figura 2 Arkitektura Client/Server

Materialet nga Serveri mund të shkarkohen lokalisht, të përpunohen me QGIS dhe me pas të ruhen përsëri në serverin qendror ose mund të hapen direkt nga rrjeti nëpërmjet QGIS (Project -> Open... -> adresa e fajlit në rrjet)

Kërkesat teknike për secilin operator (client):

- Kompiuter Desktop
- Procesor me 4 bërthama, 64-bit
- 8GB RAM
- Karte grafike: të veçantë (expansion card) e rendit 2 GB RAM
- Kujtese: 2TB
- 2 Ekranë të hollë LED 25”
- Tastierë + Mouse
- UPS

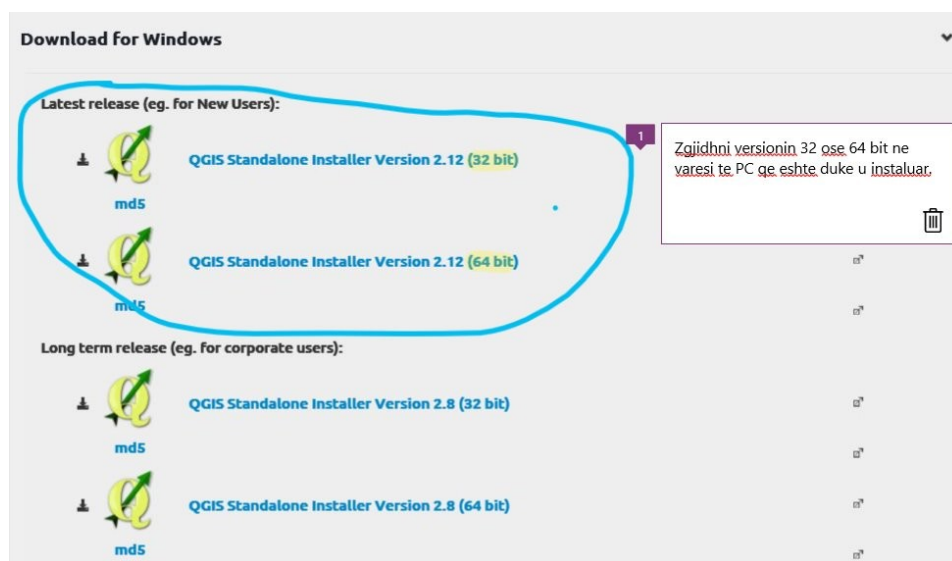
Programi QGIS

QGIS është një aplikacion desktopi open-source i Sistemeve të Informacionit Gjeografik që mundëson shikimin, editimin, dhe analizen e të dhënave gjeografike.

Faqja Zyrtare: <http://ëëë.qgis.org/>

Shkarkimi

Vizitoni faqen zyrtare të QGIS (<http://ëëë.qgis.org>) dhe klikoni butonin ‘Doënload Noë’.

Instalimi

Instalimi është i thjeshtë. Mjafton të klikoni instaluesin dhe të ndiqni udhëzimet. Më poshtë mund të shihni disa screenshoo. Pasi të keni përfunduar, QGIS do të ketë instaluar dy aplikacione në sistemin tuaj:

1. QGIS Desktop
2. QGIS Broëser

QGIS Desktop është programi kryesor ku kryhet leximi, editimi dhe analiza e të dhënave gjeografike.

QGIS Broëser është një tool që ju ndihmon të shfletoni lehtësisht fajlet me të dhëna gjeografike në sistemin tuaj.

Dokumentacioni zyrtar për të mësuar rreth përdorimit të QGIS gjendet në [http:// docs.qgis.org/2.8/en/docs/user_manual/](http://docs.qgis.org/2.8/en/docs/user_manual/)

Shënime dhe referenca

¹ Ligji nr. 107, datë 31.07.2014, për “Planifikimin dhe Zhvillimin e Territorit”, Parimet

² Vendim nr. 460, datë 16.06.2010, për “Organizimin dhe Funkcionimin e Regjistrimit të Planifikimit të Territorit”

Dokumente strategjike

VKM nr. 405, datë 27.6.2012 “Strategjia ndërsektoriale reforma në fushën e të drejtave të pronësisë 2012-2020”

VKM Nr.797, datë 14.11.2007 “Strategjia ndërsektoriale për mbrojtjen e konsumatorëve dhe mbikëqyrjen e tregut”

VKM Nr.773, datë.14.11.2007 “Strategjia ndërsektoriale për zhvillimin rajonal”

VKM Nr.1561, datë 3.10.2008 “Strategjia ndërsektoriale e parandalimit, luftës kundër korrupsionit e qeverisjes transparente 2008-2013”

Ligji Nr.9322, datë 25.11.2004 “Strategjia e sigurisë kombëtare të Republikës së Shqipërisë”

VKM Nr. 658 , date 17.10.2005 “Strategjia e shërbimeve shoqërore”

VKM Nr.643, datë 14.09.2011 “Strategjia kombëtare sektoriale e shërbimeve të furnizimit me ujë dhe kanalizimeve”

VKM Nr.342, datë 12.3.2008 “Strategjia Kombëtare për Zhvillim dhe Integrim (SKZHI) 2007-2013”.

VKM Nr.847, datë 29.11.2007 “Strategjia ndërsektoriale e mjedisit”.

VKM Nr. 751, datë 7.11.2007 “Strategjia sektoriale e punësimit”.

VKM Nr.924, datë 14.11.2007 “Strategjia sektoriale e bujqësisë dhe e ushqimit”.

VKM Nr.774, datë 14.11.2007 “Strategjia ndërsektoriale shqiptare e zhvillimit rural”

VKM Nr.519, datë 20.7.2011 “Strategjia ndërsektoriale e drejtësisë”

VKM Nr.80, datë 28.01.2008 “Strategjia sektoriale e mbrojtjes sociale”

VKM Nr.844, datë 11.06.2008 “Strategjia sektoriale e turizmit 2007 – 2013”

VKM Nr.59, datë 21.01.2009 “Strategjia ndërsektoriale e shoqërisë së informacionit”

VKM Nr.760, datë 01.09.2010 “Strategjia për zbatimin e të drejtave të pronësisë intelektuale”

VKM Nr.863, datë 29.07.2009 “Strategjia Kombëtare e Shkencës, Teknologjisë dhe Inovacionit 2009– 2015”

VKM Nr.175, datë 19.1.2011 “Strategjia kombëtare shqiptare mbi mbetjet”

VKM Nr.479, datë 29.6.2011 “Strategjia minerare e Republikës së Shqipërisë 2010- 2025”

VKM Nr. 395, datë 21.6.2006 “Strategjia dhe plani i veprimit për zhvillimin e turizmit kulturor dhe mjedisor”

Ligji Nr. 9419, datë 20.5.2005 “Strategjia ushtarake e Republikës së Shqipërisë”

VKM Nr.1214, datë 3.9.2008 “Strategjia sektoriale e transportit”

Vendim i KKT Nr. 1, datë 04.07.2013 “Planit Kombëtar Sektorial për Gazsjellësin Trans Adriatik (Projekti TAP)”

Dokumentet që përcaktojnë zonat e rëndësisë kombëtare, sipas parashikimeve të pikës 3, të nenit 16, të Ligjit 107/2014, datë 31.07.2014 “Për Planifikimin dhe Zhvillimin e Territorit”, i ndryshuar, janë si më poshtë:

1. Vendimi nr. 5 i Këshillit Kombëtar të Territorit, datë 18.10.2013, “Për masat emergjente të ndërhyrjes mbrojtëse dhe rehabilituese mjedisore në zonat me rëndësi kombëtare të trashëgimisë kulturore dhe historike”
2. Vendimi nr. 1 i Këshillit Kombëtar të Territorit, datë 09.09.2015, “Përcaktimi si Zona të Rëndësisë Kombëtare në Planifikim, të 64 zonave të mbrojtura të monumenteve të kulturës, të shpallura me urdhër të Ministrit të Kulturës, pas miratimit në Këshillin Kombëtar të Restaurimeve për periudhën 2014-2015”.
3. Ligj nr. 8906, datë 6.6.2002 “për zonat e mbrojtura” ndryshuar me ligjin nr.9868, datë 4.2.2008 “për disa shtesa dhe ndryshime në ligjin nr.8906, datë 6.6.2002 “për zonat e mbrojtura”